

ROČNÍ SOUHRNNÁ ZPRÁVA **o výsledcích kontrolních akcí**

provedených inspekcí práce

za rok 2016

březen 2017

1. Úvodní slovo

Na konci roku 2015 byl v souladu s ustanovením § 4 odst. 1 písm. c) zákona č. 251/2005 Sb., o inspekci práce, ve znění pozdějších změn a doplňků (zákon o inspekci práce), sestaven Roční program kontrolních akcí Státního úřadu inspekce práce na rok 2016, který byl projednán v Radě vlády pro BOZP s vyššími odborovými orgány a organizacemi zaměstnavatelů, a následně byl předložen ke schválení Ministerstvu práce a sociálních věcí.

Podle tohoto programu byly v roce 2016 prováděny schválené kontrolní akce jako hlavní úkoly kontrolní činnosti Státního úřadu inspekce práce a oblastních inspektorátů práce. Některé hlavní úkoly jsou zařazovány opakovaně a navazují na kontroly z předchozích let (jedná se např. o hlavní úkoly ve stavebnictví, kontroly BOZP v malých a středních podnicích, kontroly na základě přijatých podnětů, kontroly agentur práce, kontroly nelegálního zaměstnávání občanů ČR a cizinců, kontroly dodržování zákona o zaměstnanosti, integrovanou inspekci a Program „Bezpečný podnik“). Další hlavní úkoly byly zadány ve stejných oblastech, ale s korigovaným cílem a zadáním (v oblasti dopravy, zemědělství, lesnictví a kontroly vyhrazených technických zařízení). Kromě toho byly v roce 2016 prováděny i mimořádné kontrolní akce vyvolané dle aktuální potřeby, a to v oblasti nelegálního zaměstnávání a v oblasti pracovních vztahů a podmínek.

Hlavní úkoly byly realizovány podle smyslu cílů a konkrétních zadání a stanovené počty kontrol pro jednotlivé hlavní úkoly byly splněny. Z výsledků provedených kontrol lze rozpoznat přínos zvolených hlavních úkolů, jejichž realizaci orgány inspekce práce plnily svou jak preventivní, tak i represivní úlohu, pro kterou byly zřízeny.

Na základě podkladů oblastních inspektorátů práce byla podle § 4 odst. 2 odst. e) zákona o inspekci práce zpracována tato roční souhrnná zpráva.

Číselné údaje uvedené v této zprávě jsou platné k 31. 12. 2016, pokud není uvedeno jinak.

1.1. Postavení úřadu ve státní správě

Státní úřad inspekce práce (SÚIP) a oblastní inspektoráty práce (OIP) jsou správními úřady se zákonem vymezenou působností a jako celek tvoří soustavu orgánů inspekce práce. SÚIP řídí osm oblastních inspektorátů práce a sám je řízen Ministerstvem práce a sociálních věcí ČR.

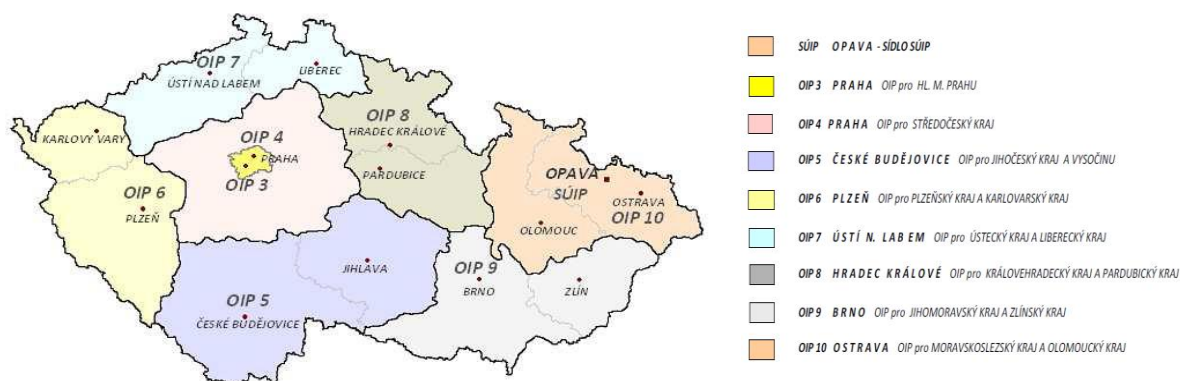
1.2. Organizační struktura SÚIP a OIP

SÚIP je účetní jednotkou, přičemž jednotlivé OIP jsou z hlediska hospodaření s majetkem, prostředky státního rozpočtu, účetnictví, pracovněprávních vztahů zaměstnanců a služebních vztahů státních zaměstnanců vnitřními organizačními jednotkami SÚIP na úrovni odboru. V čele SÚIP stojí generální inspektor, který je do své funkce jmenován státním tajemníkem MPSV. V čele OIP stojí vedoucí inspektor jmenovaný do své funkce generálním inspektorem SÚIP.

1.3. Oblastní inspektoráty (dislokace a akční teritorium)

Každý oblastní inspektorát práce ve své činnosti pokrývá (s výjimkou hlavního města Prahy a Středočeského kraje) celkem dva kraje (NUTS II)¹. Pomocí tohoto rozdělení podchycují orgány inspekce práce co do své činnosti celé území České republiky.

Mapa působnosti oblastních inspektorátů práce:

Seznam oblastních inspektorátů práce:

- **Oblastní inspektorát práce pro hlavní město Prahu se sídlem v Praze**
Kladenská 103/105, 160 00 Praha 6
- **Oblastní inspektorát práce pro Středočeský kraj se sídlem v Praze**
Ve Smečkách 29, 110 00 Praha 1
- **Oblastní inspektorát práce pro Jihočeský kraj a Vysočinu se sídlem v Českých Budějovicích**
Vodní 21, 370 06 České Budějovice
- **Oblastní inspektorát práce pro Plzeňský kraj a Karlovarský kraj se sídlem v Plzni**
Schwarzova 27, 301 00 Plzeň

¹ Nomenclature des Unites Territoriales Statistique - klasifikace územních statistických jednotek
NUTS II – územní statistické jednotky (tzv. regiony soudržnosti)

- **Oblastní inspektorát práce pro Ústecký kraj a Liberecký kraj se sídlem v Ústí nad Labem**
SNP 2720/21, 400 11 Ústí nad Labem

- **Oblastní inspektorát práce pro Královéhradecký kraj a Pardubický kraj se sídlem v Hradci Králové**
Říční 1195, 501 01 Hradec Králové

- **Oblastní inspektorát práce pro Jihomoravský kraj a Zlínský kraj se sídlem v Brně**
Milady Horákové 3, 658 60 Brno

- **Oblastní inspektorát práce pro Moravskoslezský kraj a Olomoucký kraj se sídlem v Ostravě**
Živičná 2, 702 69 Ostrava

1.4. Inspektoři

Kontrolní činnost je prováděna inspektory ve třech velkých oblastech. První skupinu tvoří inspektoři pro oblast bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a bezpečnosti provozu vyhrazených technických zařízení. Druhou skupinou jsou inspektoři pro oblast pracovněprávních vztahů a podmínek. Třetí skupinu tvoří inspektoři zaměřeni na oblast dodržování povinností dle příslušné části zákona o zaměstnanosti, zejména na kontrolu nelegálního zaměstnávání. Část inspektorů se v rámci každé ze tří výše uvedených oblastí dále blíže specializuje na konkrétnější odbornou problematiku.

2. Kontrolní činnost a kontrolní akce v roce 2016

Přehled hlavních úkolů:

Hlavní úkoly v oblasti pracovněprávních vztahů a podmínek

- Kontrola dodržování pracovněprávních předpisů na základě podnětů směřujících do oblasti pracovněprávní, BOZP a zaměstnanosti
- Kontrola agentur práce
- Kontrola vysílání pracovníků
- Kontrola dodržování minimální a zaručené mzdy
- Kontrola rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání a na pracovišti
- Kontrola rozvrhování pracovní doby v souladu s pracovněprávními předpisy
- Náhrady výdajů poskytované zaměstnanci v souvislosti s výkonem práce (cestovní výdaje)

Hlavní úkoly v oblasti zaměstnanosti vč. nelegálního zaměstnávání

- Kontrola plnění povinného podílu zaměstnávání OZP podle zákona o zaměstnanosti
- Kontrola nelegálního zaměstnávání občanů ČR a cizinců

Hlavní úkoly v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a bezpečnosti provozu vyhrazených technických zařízení.

- Bezpečnost práce ve stavebnictví
- Kontrola zaměstnavatelů s vozovým parkem
- Kontrola systému bezpečnosti práce, provozu technických zařízení a pracovních podmínek v malých a středních podnicích a v dalších vybraných podnicích s počtem zaměstnanců 250 a více
- Kontrola systému opatření souvisejících s ochranou osob a zaměstnanců před úrazem elektrickým proudem
- Kontrola bezpečnosti při provozu zdvihacích zařízení a prostředků pro zavěšení a uchopení břemene
- Bezpečnost práce při provozu plynových zařízení se zaměřením na zařízení pro přípravu pokrmů v kuchyních, v restauracích, ve školních jídelnách, v hotelích, kempech, dětských táborech, v nemocnicích a obdobných zařízeních
- Bezpečnost práce při provozu, údržbě a opravách tlakových nádob stabilních a dalších tlakových zařízení v chemickém průmyslu
- Kontrola plnění úkolů zadavatele stavby a koordinátora BOZP na staveništi
- Prevence BOZP při přípravě a provádění staveb
- Kontrola systému bezpečnosti práce zaměřená na výrobu pekárenských a cukrárenských výrobků
- Bezpečnost práce při provozu bioplynových stanic a čistíren odpadních vod

- Bezpečnost práce při těžbě a při soustředování dříví v lese
- Integrovaná inspekce dle zákona č. 224/2015 Sb., o prevenci závažných havárií Sb., o prevenci závažných havárií
- Program „Bezpečný podnik“

2.1. Oblast pracovněprávních vztahů a podmínek

Inspektoři oddělení **inspekce pracovních vztahů a podmínek** oblastních inspektorátů práce realizovali svou kontrolní činnost v roce 2016 v rámci šesti **hlavních úkolů**, zaměřených na kontrolu dodržování pracovněprávních předpisů na základě podnětů směřujících do úseku pracovních vztahů a podmínek, na kontrolu agenturního zaměstnávání, na kontrolu rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání a na pracovišti, na dodržování minimální a zaručené mzdy, na náhradu výdajů (především cestovních) poskytovaných zaměstnanci v souvislosti s výkonem práce a na rozvrhování pracovní doby v souladu s pracovněprávními předpisy.

Hlavní úkoly, zaměřené na kontrolu na základě podnětů, na kontrolu agenturního zaměstnávání a na kontrolu dodržování minimální a zaručené mzdy byly realizovány již v roce 2015. Hlavní úkoly zaměřené na kontrolu rovného zacházení a zákazu diskriminace, na náhradu výdajů a na rozvrhování pracovní doby byly zařazeny do ročního programu kontrolních akcí pro rok 2016 nově (náhrada výdajů v souvislosti s výkonem práce, kontrola rozvrhování pracovní doby v souladu s pracovněprávními předpisy), resp. obnoveně (kontrola rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání a na pracovišti byla hlavním úkolem v roce 2014).

Kromě plnění hlavních úkolů realizovaly oblastní inspektoráty také **mimořádné kontrolní akce**, a to mimořádnou kontrolní akce zaměřenou na oblast rovného odměňování mužů a žen, dále mimořádnou kontrolní akci zaměřenou na oblast rovného odměňování mužů a žen u zaměstnavatelů v soukromém sektoru a mimořádnou kontrolní akci zaměřenou na dodržování pracovněprávních předpisů na úseku pracovních vztahů a podmínek v oblasti maloobchodu, se zaměřením na velké obchodní řetězce.

V rámci plnění těchto hlavních úkolů a mimořádných kontrolních akcí **provedli inspektoři inspekce pracovních vztahů a podmínek v roce 2016 celkem 6 519 kontrol.**

Nejčastějším zdrojem pro výběr subjektů ke kontrole byly podněty. **Do oblasti pracovních vztahů a podmínek bylo v roce 2016 podáno 4 829 podnětů**; na základě podnětů bylo v oblasti pracovních vztahů a podmínek provedeno **3 365 kontrol.** Nejčastěji podněty upozorňovaly na porušování předpisů v oblasti odměňování za práci.

V oblasti pracovních vztahů a podmínek byla nejčastěji zjišťována porušení právních předpisů na úseku odměňování (a zde nejčastěji neposkytnutí nejnižší úroveň zaručené mzdy a nevyplacení mzdy nebo části mzdy ve lhůtě splatnosti), na úseku pracovního poměru a dohod konaných mimo pracovní poměr, na úseku pracovní doby a na úseku agenturního zaměstnávání.

Za ta zjištěná porušení právních předpisů, která jsou správními delikty, **bylo kontrolovaným zaměstnavatelům uloženo 1 423 pokut v celkové výši 46 610 520 Kč.**

2.1.1. Kontrola dodržování pracovněprávních předpisů na základě podnětů směřujících do úseku pracovních vztahů a podmínek, bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, zaměstnanosti

I v roce 2016, stejně jako v předchozích letech, se Státní úřad inspekce práce (SÚIP) a jeho oblastní inspektoráty práce (OIP) zabývaly všemi přijatými podněty a podatelé byli písemně seznámeni se způsobem vyřízení jejich podnětu, v souladu s vnitřním metodickým pokynem vydaným generálním inspektorem SÚIP.

Podatelé podnětů nás svým podnětem upozorňují na možné nedodržování pracovněprávních předpisů ve všech oblastech kontrolní činnosti spadající do působnosti orgánů inspekce práce a chtějí se tímto způsobem domoci svých práv, vyplývajících jim z pracovněprávního vztahu.

Do plánu kontrolní činnosti jednotlivých inspektorátů práce jsou přijaté podněty ke kontrole zařazovány s přihlédnutím k jejich závažnosti a společenské škodlivosti.

Celkový počet podnětů přijatých v roce 2016 do všech oblastí kontrolní působnosti byl **7 409**.

Do oblasti pracovních vztahů a podmínek (PVP) bylo přijato **4 829** podnětů. Počet podnětů v této oblasti představuje dlouhodobě cca 60 % ze všech obdržených podnětů ke kontrole. Tyto nejčastěji upozorňují na problematiku odměňování za práci. Do oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci bylo přijato **888** podnětů, kdy převážní část upozorňovala obecná porušení bezpečnosti práce na pracovišti. Z oblasti zaměstnanosti bylo přijato **2 322** podnětů. Podstatnou část podnětů z oblasti zaměstnanosti tvořily podněty upozorňující na možný výkon nelegální práce Občanů České republiky (ČR) a cizinců ze třetích zemí, v menším počtu pak upozornění na neplnění dalších povinností vyplývajících ze zákona o zaměstnanosti.

Některé podněty svým obsahem zahrnovaly více oblastí kontrolní působnosti, většinou na problematiku pracovních vztahů a podmínek a bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, či kombinaci upozornění na nelegální práci a zároveň pracovní vztahy, někdy včetně upozornění na bezpečnost práce, asi 10 % z celkového počtu podnětů.

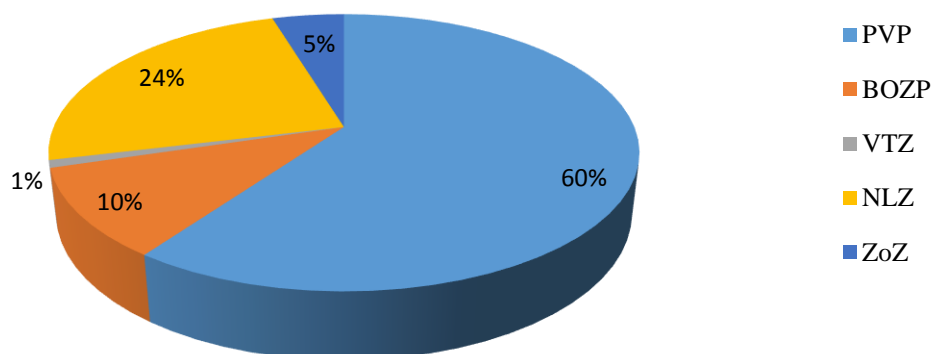
Poprvé se objevily 2 podněty upozorňující na nedodržování podmínek vymezených zákonem č. 247/2014 Sb., o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině. Podněty byly postoupeny Krajským ředitelstvím Policie Středočeského kraje a Ministerstvem práce a sociálních věcí.

Z pohledu jednotlivých oblastních inspektorátů práce nejvíce podnětů směřujících do oblasti PVP přijal Oblastní inspektorát práce pro hl. město Prahu (879 podnětů).

Nejvíce podnětů v oblasti zaměstnanosti (362 podnětů) a v oblasti BOZP (254 podnětů) obdržel Oblastní inspektorát práce pro Moravskoslezský kraj a Olomoucký kraj.

Graf 1 - Podněty přijaté v roce 2016 podle obsahového zaměření

Podněty přijaté v roce 2016 podle obsahového zaměření

Počty v grafu jsou celkem za všechny OIP i SÚIP (2 podněty do oblasti péče o dítě v dětské skupině nejsou v grafu uvedeny)

V členění podle oboru podnikání přijaly orgány inspekce práce nejvíce podnětů od zaměstnanců pracujících v obchodní činnosti (zejména obchodních řetězců), zaměstnanců zpracovatelského průmyslu, pohostinství a stravování, stavebnictví a dopravy. Tyto vyjmenované obory podnikání tvoří dlouhodobě více jak 60 % všech přijatých podnětů ke kontrole. Zastoupeny rovněž byly podněty ke kontrole zaměstnanců bezpečnostních a pátracích služeb, zaměstnanců pracujících: ve školství, zdravotnictví, v sociálních službách nebo úřadech nebo zaměstnanců agentur práce.

V členění podle kategorie zaměstnavatelů obdržely orgány inspekce práce nejvíce podnětů do oblasti pracovních vztahů a podmínek a do oblasti zaměstnanosti, na zaměstnavatele s velikostí do 10 zaměstnanců.

V oblasti bezpečnosti práce nejvíce podnětů směřovalo na zaměstnavatele s počtem zaměstnanců do 50.

Obsahové zaměření podnětů v oblasti kontrolní činnosti pracovních vztahů a podmínek (PVP)

Počty podnětů s obsahem zaměřeným na oblast odměňování, pracovního poměru či pracovní doby se zásadně oproti minulému období nelišily.

Podatelé si stejně jako v minulosti nejvíce stěžují na odměňování, zejména na nesprávnou výši zaručené mzdy, dále na nevyplacení mzdy vůbec nebo až po termínu. Velmi často na nezaplacené příplatky za práci ve dnech pracovního klidu, nezaplacení práce přesčas a příplatků za práci přesčas, následují nezaplacení odměny z dohody o práci konané mimo pracovní poměr a příplatky za noční práci. Podněty upozorňující na nezaplacení příplatků často upozorňovaly i na nevydání písemné informace o jednotlivých složkách mzdy a o provedených srážkách.

Následují podněty související se skončením pracovního poměru zaměstnance, většinou na nevydání potvrzení o zaměstnání, ale nejen to, často zároveň podnět upozorňoval i na nevyřízené závazky zaměstnavatele vůči zaměstnanci v podobě nevyplacené mzdy či nevyplacené odměny z dohody a v neposlední řadě i na formu skončení pracovního poměru.

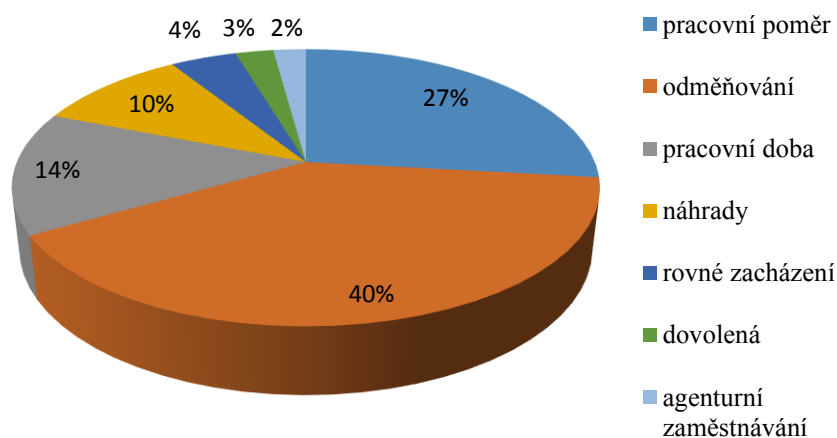
Dalším častým obsahem podnětů je oblast pracovní doby. Podatelé si stěžují na špatnou evidenci o pracovní době, její pozměňování v neprospěch zaměstnanců, a dále upozornění na rozvrhování pracovní doby, na neposkytnutí nepřetržitého odpočinku v týdnu nebo přestávky v práci.

Ve srovnání s minulým rokem narostl počet podnětů na možnou diskriminaci a nerovné zacházení se zaměstnanci, které je podatelé zejména vnímáno jako šikanování, příp. bossing. Podněty byly především od zaměstnanců pracujících ve školství, zdravotnictví a veřejné správě, výjimečně pak od zaměstnanců podnikatelské sféry. V podtextu velké části těchto podnětů byla nespokojenost zaměstnanců se vztahy na konkrétním pracovišti. Neposkytnutí cestovních náhrad v podobě tuzemského a zahraničního stravné je častým obsahem podnětů od zaměstnanců dopravních společností. A stížnosti na nevyplacení náhrady za dovolenou byly od zaměstnanců ze všech oborů podnikání.

Obsahem podnětů vůči zaměstnavatelům podnikajícím jako agentury práce byly hlavně na mzdové ohodnocení a srovnatelné podmínky kmenových zaměstnanců a zaměstnanců agentury práce.

Graf 2 - Obsahové zaměření přijatých podnětů – PVP

Obsahové zaměření přijatých podnětů - PVP

Počty uvedené v grafu jsou celkem za všechny OIP i SÚIP

V oblasti kontrolní činnosti bezpečnost a ochrana zdraví při práci (BOZP)

Nejčastěji se objevovaly podněty, jejichž obsahem byla stížnost na odmítnutí uznání úrazu jako pracovního, neposkytnutí osobních ochranných pracovních prostředků, neprovedení školení o bezpečnosti práce, upozornění na nebezpečné skladování a manipulaci s materiálem a břemeny, stížnosti řidičů na nedodržování bezpečnosti práce, pracovní doby, dále podněty sdělující neprovedení vstupních prohlídek a neověření zdravotní způsobilosti pro vykonávanou práci. Často podnět obsahoval pouze obecně uvedené upozornění na nedodržování bezpečnosti práce.

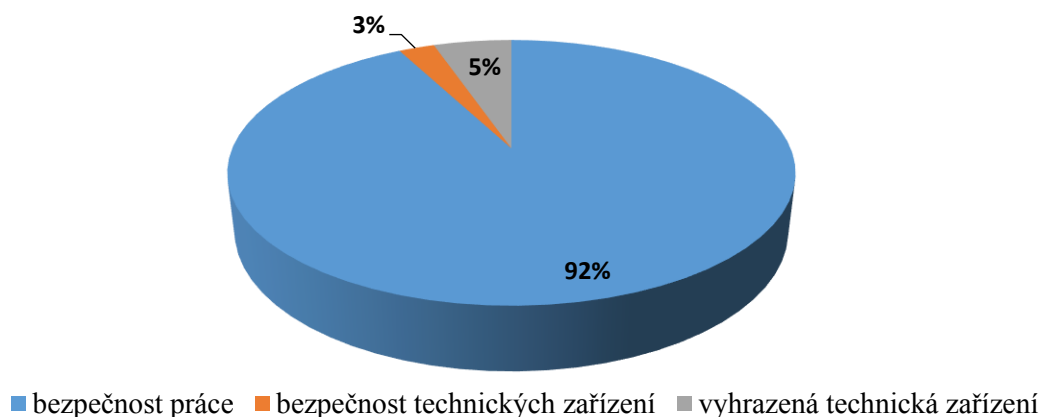
Jednotlivě byly přijímány podněty od zástupců odborové organizace na porušování povinností zaměstnavatele vůči odborům v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.

Obsahem podnětů směřujících do oblasti VTZ a stavebnictví bylo v naprosté většině upozornění na neprovedení revizí jednotlivých druhů vyhrazených technických zařízení, používání nebezpečných zařízení, zejména upozornění na neplnění povinností při provozu elektrických zařízení. Jednotlivě se vyskytly podněty na činnost revizních techniků.

Stížnosti zaměstnanců stavebních firem na bezpečnost práce nebyly většinou blíže specifikovány, spíše jen ve formě upozornění na ohrožení zaměstnanců na stavbách. Naopak stížnosti od občanů, případně konkurenčních firem, byly v oblasti nezajištění staveniště, stížnosti na hluk a prach nebo nezajištění práce ve výškách. Některé podněty upozorňovaly na nezkolaudovaný provoz.

Graf 3 - Obsahové zaměření přijatých podnětů - BOZP

Obsahové zaměření přijatých podnětů - BOZP

Podněty přijaté do oblasti kontroly zaměstnanosti

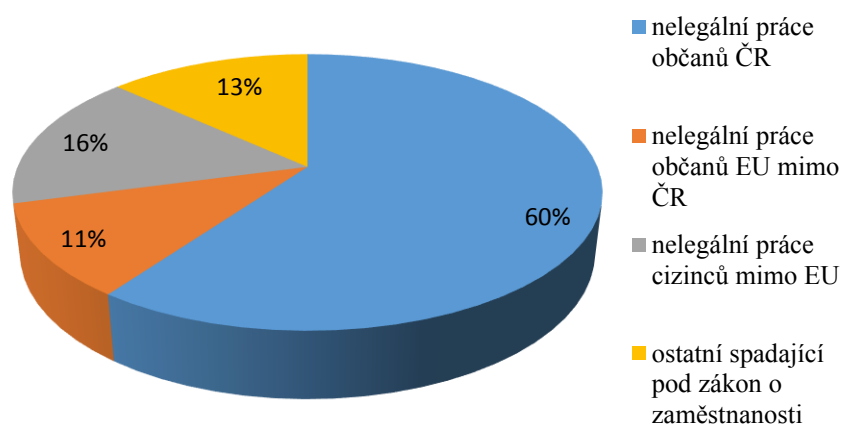
V naprosté většině se jednalo o upozornění na možný výkon nelegální práce u zaměstnavatele bez uvedení konkrétní fyzické osoby nebo upozornění na možný výkon nelegální práce konkrétním občanem nebo cizincem, upozornění na tzv. „švarcsystém“ nebo upozornění na občana, vedeného na úřadu práce jako uchazeče o zaměstnání, včetně zmínky na neoprávněné pobírání sociálních dávek. Stejně jako v minulosti, bylo nejvíce upozornění na zaměstnavatele podnikající v pohostinství a stavebnictví. Změna oproti minulému období z hlediska obsahu podnětů se týkala upozornění na možné nelegální zprostředkování zaměstnání tzv. skrytými agenturami práce, s tím je úzce spojeno i zaměstnávání cizinců bez pobytového oprávnění na území ČR.

V roce 2016 mírně vzrostl počet podnětů, které upozorňovaly na možné porušení dodržování principu rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání. Jednalo se o podněty na možnou diskriminaci při výběrových řízeních a diskriminační inzeráty, kdy nabídky práce obsahovaly diskriminační prvky jako je věk nebo pohlaví.

Obsahem podnětů, které orgány inspekce práce obdržely od jiných kontrolních orgánů veřejné správy (Celní správa, Cizinecká policie, Úřad práce ČR, Česká správa sociálního zabezpečení) bylo např. porušení informační povinnosti zaměstnavatelů daných jim ustanovením § 87 zákona o zaměstnanosti, porušení týkající se plnění povinného podílu zaměstnávání osob se zdravotním postižením a upozornění na práci uchazečů o zaměstnání s nahlášeným nekolidujícím zaměstnáním nad 300 hodin.

Graf 4 - Obsahové zaměření přijatých podnětů - zaměstnanost

Obsahové zaměření přijatých podnětů - zaměstnanost

Cíl úkolu

Věnovat přiměřenou pozornost všem přijatým podnětům spadajících kontrolní působnosti orgánů inspekce práce. Prováděním kontrol na základě přijatých podnětů měly být prověřeny skutečnosti, na které tyto podněty upozorňovaly. Opakujícím se cílem v souvislosti s prováděním kontrol na základě podnětů je přispět k zlepšování právního povědomí veřejnosti formou poskytovaného poradenství. A v neposlední řadě i využití obsahového zaměření podnětů, jako důležitého informačního zdroje pro plánování kontrolní činnosti jednotlivých inspektorátů práce v dalším období a pro plánování mimořádných celostátních kontrolních akcí.

Zadání úkolu

Každý oblastní inspektorát práce se bude zabývat všemi podněty ke kontrole, které v průběhu roku obdrží.

Každý přijatý podnět bude zaevidován v IS a podateli bude zaslána písemná informace o způsobu vyřízení jeho podnětu v souladu s Metodickým pokynem generálního inspektora SÚIP č. 2/2014 ze dne 31. 1. 2014.

Při provádění kontrol na základě podnětů na nelegální zaměstnávání budou inspektoráty práce postupovat podle jednotné Metodiky provádění kontrol nelegálního zaměstnávání, vytvořené v rámci projektu OP LZZ „Efektivní systém rozvoje zaměstnanosti, výkonu komplexních kontrol a potírání nelegálního zaměstnávání v ČR“.

Při zařazování do plánu kontrol budou inspektoráty práce přihlížet k jejich závažnosti a společenské škodlivosti. Podněty ke kontrole budou využívány rovněž jako podklad k provedení kontrol na základě ostatních hlavních úkolů. Při práci s podněty budou oblastní inspektoráty práce důsledně dbát na úplné vyřízení podnětu a klást důraz na komunikaci s podatelem podnětu, především pak při zpracování informace o výsledku provedené kontroly.

Podněty, které svým obsahem nespádají do kontrolní působnosti orgánů inspekce práce, budou neprodleně předávány kompetentním kontrolním orgánům.

Zhodnocení kontrolní činnosti

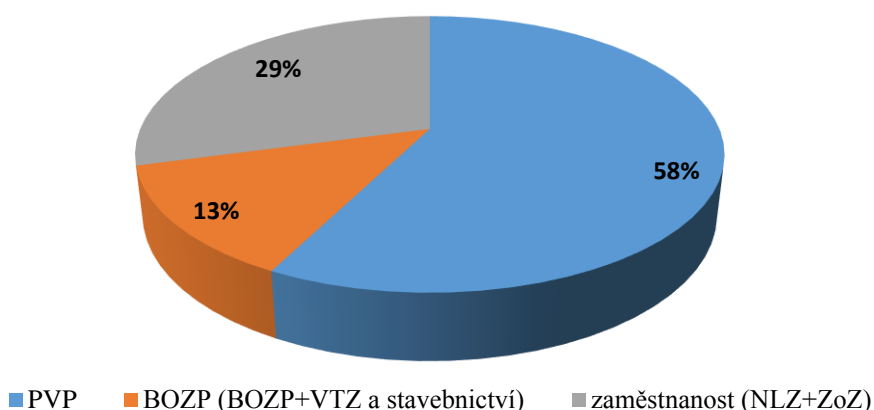
Kontrolou ve všech oblastech kontrolní činnosti byly vyřízeny ty podněty, které spadaly svým obsahem, věcnou a místní příslušností do kontrolní působnosti inspekce práce. Ostatní podněty byly vyřízeny jiným způsobem (poradenstvím, předáním jiným kontrolním orgánům).

V souvislosti s podaným podnětem ke kontrole bylo v roce 2016 zahájeno celkem **6 146** kontrol (ve všech oblastech kontrolní působnosti).

Z tohoto počtu bylo v roce 2016 dokončeno **5 383** kontrol.

Graf 5 - Počty dokončených kontrol na podněty podle oblasti kontrolní činnosti

Počty dokončených kontrol na podněty podle oblasti kontrolní činnosti

1 kontrola, spadající do oblasti péče o dítě v dětské skupině není v grafu uvedena.

Část podnětů přijatých v roce 2016 se převádí k vyřízení do roku 2017. Hlavní důvody převedení jsou: nedodání potřebných dokladů, nedokončené kontroly, rozšíření obsahu kontroly z důvodu zaslání dalšího podnětu na kontrolovaného zaměstnavatele v závěru roku, čekání na převzetí protokolu, čekání na uplynutí lhůty pro podání námitek, čekání na splnění uložených opatření, zpracování návrhu pokut.

Pokud byl podnět vyřízen jinak než provedením kontroly, byla podateli zaslána písemná odpověď s vysvětlením a zdůvodněním, proč nelze provést kontrolu inspekcí práce nebo informace o postoupení z důvodu nepříslušnosti na jiný orgán veřejné správy.

Postoupení na jiný kontrolní orgán veřejné správy z důvodu věcné nepříslušnosti (úřady práce, hygienické stanice, finanční úřady, správy sociálního zabezpečení, školní inspekce, úřad pro ochranu osobních údajů, živnostenské úřady, stavební úřady, na obecní úřad - odbor dopravy) a postoupení z důvodu místní nepříslušnosti na jiný oblastní inspektorát práce, tvořilo většinu takto vyřízených podnětů.

Část přijatých podnětů nemohla být vyřízena. Důvody byly různé, například z obsahu podnětu nevyplývalo možné porušení povinností, obsah podnětu nebyl kontrolovatelný podle zákona o inspekci práce, podatel podnětu nereagoval na výzvu k doplnění podnětu, zaměstnavatel byl nedohledatelný.

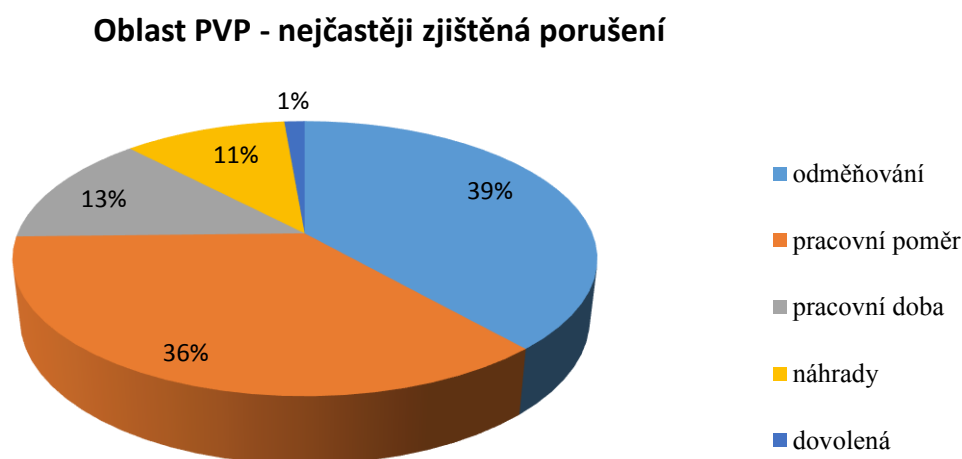
Výsledek kontrolní činnosti ve vztahu ke zjištěným porušením:

Pracovní vztahy a podmínky

Nejčastěji byla zjištěna a prokázána porušení v oblasti:

- odměňování – 2945 porušení (zejména § 109, § 112, § 114, § 116, § 118, § 141),
- pracovního poměru a dohod konaných mimo pracovní poměr – 2766 porušení (zejména § 37 a § 313),
- pracovní doby – 1 012 porušení (zejména § 84, § 90, § 92, § 96),
- náhrad – 826 porušení (zejména § 222),
- dovolené – 103 porušení (zejména § 217).

Graf 6 - Oblast PVP - nejčastěji zjištěná porušení

Nejčastěji byla zjištěna porušení v oblasti odměňování, především nevyplacení mzdy, nedodržení nejnižší úrovně zaručené mzdy, následují nevyplacené příplatky za práci v sobotu a v neděli, za noční práci a práci přesčas. Prokázat nevyplacení odpovídajících příplatků za práci není možné, pokud zaměstnavatel nevede správně evidenci o odpracované pracovní době.

Početně druhou nejčetnější oblastí porušení byla oblast pracovního poměru a dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr, v tom bylo nejpočetnějším porušením nesplnění povinnosti zaměstnavatele při skončení pracovního poměru, a to pozdní vydání nebo nevydání potvrzení o zaměstnání či úmyslně zadržené potvrzení zaměstnavatelem v souvislosti s nesplněním nějaké povinnosti zaměstnance. Následuje porušení nesplnění povinnosti zaměstnavatele informovat zaměstnance o obsahu pracovního poměru.

Třetí v pořadí, porušení zjištěná v oblasti pracovní doby, zejména nevedení evidence odpracované pracovní doby, rozvrhování pracovní doby v rozporu se zákoníkem práce, nedodržení odpočinku mezi směnami a v týdnu. Nevedení evidence pracovní doby způsobem stanoveným v zákoníku práce ovlivňuje možnost prokázání skutečné délky směny, možnou práci přesčas aj. Neuvádění začátku a konce odpracované směny pak znemožňuje prověřit dodržování nepřetržitého odpočinku mezi směnami. Nevedení správné evidence o odpracované pracovní době ovlivňuje i oblast odměňování. Není pak možné prokázat porušení u podnětu, který poukazuje na nevyplacené příplatky. U náhrad se zjistilo nejvíce porušení za nevyplacení

náhrady za dovolenou. Ostatní zjištěná porušení byla v menším počtu (např. porušení povinnosti týkající se čerpání dovolené, agenturního zaměstnávání, rovného zacházení, ochrany osobních práv).

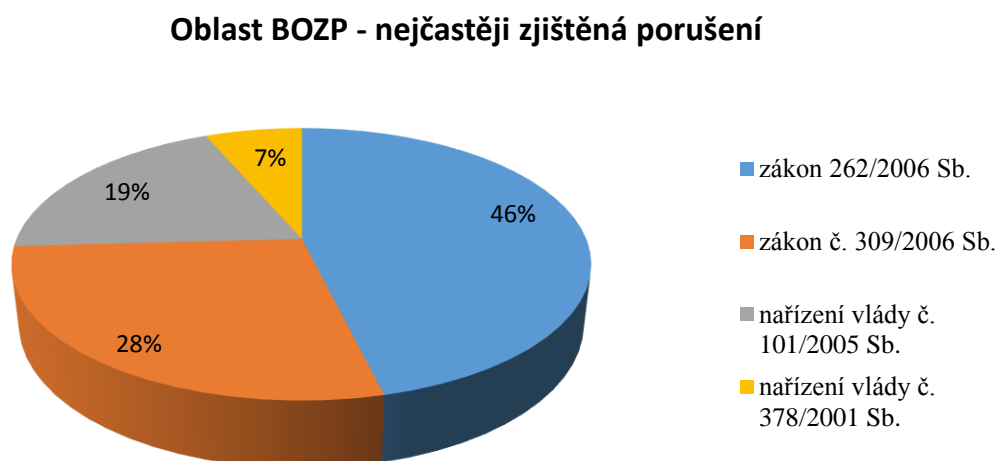
Přestože se z pohledu celkového počtu zjištěných porušení u problematiky dodržení rovného zacházení se zaměstnanci nebo zákazu diskriminace nejedná o velké počty, je toto porušení velmi závažným a kontrolám na tuto problematiku je trvale věnována značná pozornost ze strany kontrolních pracovníků inspektorátů práce.

Bezpečnost a ochrana zdraví při práci:

Nejčastěji byla zjištěna a prokázána porušení následujících předpisů:

- zákon č. 262/2006 Sb. – 979 porušení (v tom nejvíce §§ 102, 103, 104)
- zákon č. 309/2006 Sb. – 592 porušení (v tom nejvíce § 4, odst. 1)
- nařízení vlády č. 101/2005 Sb. – 411 porušení (v tom nejvíce § 4)
- nařízení vlády č. 378/2001 Sb. – 137 porušení (v tom nejvíce § 4)

Graf 7 - Oblast BOZP - nejčastěji zjištěná porušení

Nejčastěji porušovaným předpisem je zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce. Zjištěná porušení se týkala hlavně řízení péče a bezpečnosti práce v organizacích, porušení nedodržení povinností v oblasti vyhledávání rizik, jejich vyhodnocení a stanovení opatření jako jsou vhodné osobní ochranné pracovní prostředky (OOPP). Neposkytnutím OOPP zaměstnanci může dojít i k vážnému pracovnímu úrazu. Stejně závažné je, jestliže zaměstnavatel nekontroluje používání přiděleného OOPP. Porušení se týkala i nezajištění vstupního školení o bezpečnosti práce, neověření zdravotní a odborné způsobilosti k vykonávané práci.

Dalším četným porušením je nezajištění požadavků bezpečnosti a ochrany zdraví při práci v pracovněprávních vztazích, stanovených zákonem č. 309/2006 Sb. Například zjištěná porušení ve skladech jako je přetěžování regálů, nebezpečné skladování materiálu, nevyznačení komunikace pro manipulaci s materiálem.

Zjištěná porušení provozovaných strojů a zařízení se týkala hlavně neprovádění nebo nedodržení termínu pro revizi zařízení a různé nedostatky u strojů a zařízení (např. chybí kryt na stroji). Porušení předpisů tím, že zaměstnavatelé neprováděli pravidelné roční kontroly provozovaných strojů a zařízení, nevedli provozní dokumentaci.

Typickým příkladem porušení týkajícího se provozu elektrických zařízení bylo nezpracování dokumentace, neplatná revize, špatný stav elektrické instalace, ale i neposkytnutí předepsaných OOPP, neprovedené revize elektrických spotřebičů.

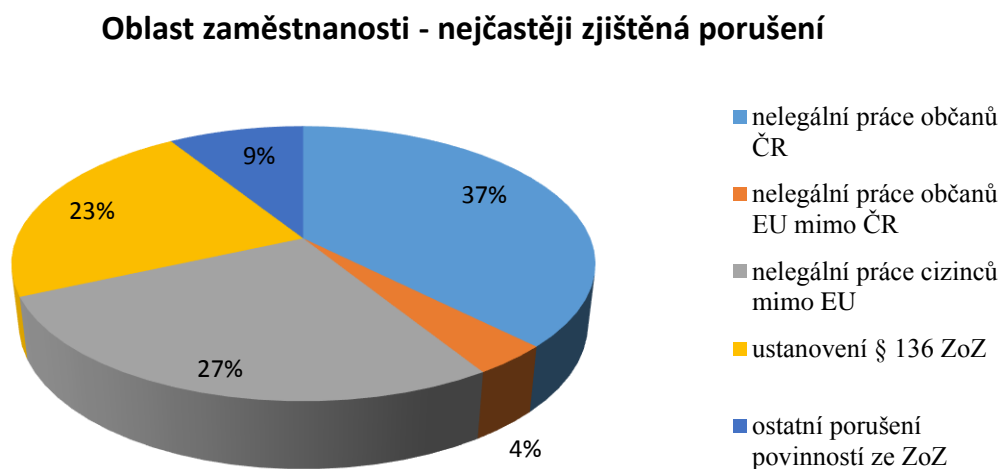
Při stavební činnosti převažují porušení jako je nezajištění staveniště proti vstupu nepovolaných osob, nezajištění pracovního postupu při práci ve výškách (ochrana proti pádu nebo zřícení), nezajištění prostoru pod místem práce ve výškách, neoznámení zahájení prací na stavbě zadavatelem stavby, neurčení koordinátora BOZP.

Zaměstnanost

Nejčastěji byla zjištěna a prokázána níže uvedená porušení:

- nelegální práce občanů ČR – 301 porušení
- nelegální práce občanů EU mimo ČR – 29 porušení
- nelegální práce cizinců mimo EU – 218 porušení
- porušení ustanovení § 136 zákona o zaměstnanosti – 208 porušení
- porušení ostatních, námi kontrolovaných povinností ze zákona o zaměstnanosti – 72 porušení

Graf 8 - Oblast zaměstnanosti - nejčastěji zjištěná porušení

Nejčastěji zjištěným porušením bylo umožnění výkonu závislé práce fyzickým osobám mimo pracovněprávní vztah ve smyslu ustanovení § 5 písm. e) bodu 1 zákona o zaměstnanosti) občanů ČR a u cizinců ze třetích zemí. Při kontrole zaměstnávání cizinců tito pobývají v České republice legálně na základě víz získaných v zemích EU, avšak práci vykonávají bez povolení k zaměstnání či zaměstnanecké karty (porušení ustanovení § 5 písm. e) bod 2 zákona o zaměstnanosti). Velmi často byla tato porušení zjištěna kontrolou u zaměstnavatelů, kdy na jednom pracovišti bylo více kontrolovaných subjektů (agentur práce).

Nebylo vždy možné prokázat možný výkon nelegální práce. To souvisí i se zvýšeným výskytem porušení ustanovení § 136 zákona o zaměstnanosti, kdy zaměstnavatel neměl v místě pracoviště

kopii dokladů prokazujících existenci pracovněprávního vztahu. Týkalo se to hlavně zaměstnavatelů, kteří sjednali se zaměstnanci dohody o provedení práce.

Při kontrolách na základě podnětů na možný výkon nelegální práce bylo za rok 2016 zjištěno 548 nelegálně zaměstnaných osob.

Méně častá porušení se týkala ostatních povinností zaměstnavatelů vyplývajících jim ze zákona o zaměstnanosti, např. porušení povinností při zaměstnávání cizinců ze zahraničí, porušení při zprostředkování zaměstnávání, tzv. zastřené agenturní zaměstnávání a porušení při plnění povinného podílu zaměstnávání osob se zdravotním postižením a porušení v oblasti diskriminace a rovného zacházení při uplatňování práva na zaměstnání.

I v roce 2016 obdržely inspektoráty práce podněty od jiných kontrolních orgánů, kdy nebyla nutnost zahajovat kontrolu a inspektoráty práce přímo zahajovaly správní řízení o uložení pokuty za spáchání správního deliktu. Nejčastěji to byly podněty úřadů práce na dlužné mzdové nároky, pozdní ohlášení plnění povinného podílu. Od celních úřadů to byly protokoly s oznámením na výkon nelegální práce a nesplnění informační povinnosti při zaměstnávání cizinců.

Péče o dítě v dětské skupině:

V roce 2016 byla poprvé inspektorem NLZ Oblastního inspektorátu práce pro Středočeský kraj provedena kontrola v oblasti péče o dítě v dětské skupině. Podnět byl postoupen Policií ČR Středočeského kraje.

Kontrola se zaměřila na splnění podmínek stanovených zákonem č. 247/2004 Sb., s výsledkem bez závad.

Výsledky kontrolní činnosti ve vztahu k oprávněnosti podnětu:

Z výsledků provedených kontrol vyplynulo, že ne všechny podněty, poukazující na možné porušování pracovněprávních předpisů (ve všech oblastech kontrolní činnosti), byly oprávněné.

I v roce 2016 bylo skrytým důvodem k podání některých podnětů vyřízení sporu se zaměstnavatelem, nebo vymáhání podkladů pro soudní žalobu, případně konkurenční boj.

Z celkového počtu podnětů, které byly vyřízeny kontrolou, bylo 52 procent oprávněných vč. částečně oprávněných a 14 procent neoprávněných.

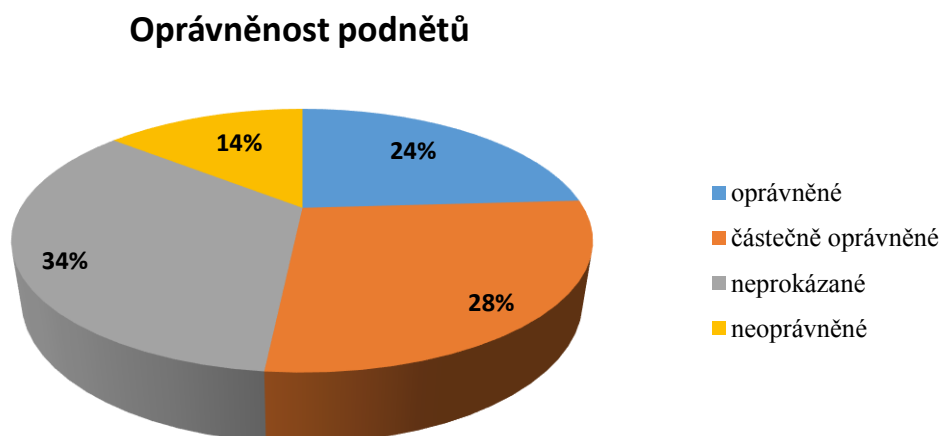
Stejně jako v minulém roce, byl poměrně vysoký počet kontrol ve vztahu k oprávněnosti podnětu (34 procent) vyhodnocen jako „neprokázaný“.

Důvodem této klasifikace je, že v rámci prováděné kontroly nebylo možné jednoznačně konstatovat porušení podle právního předpisu v záležitosti, na kterou podnět upozorňuje, i když okolnosti ukazují na možné porušení pracovněprávních předpisů. Základní povinností kontrolního pracovníka je povinnost zjistit skutečný stav věci v rozsahu nezbytném pro dosažení účelu kontroly. Pro dosažení účelu kontroly je potřeba doložit kontrolní zjištění potřebnými podklady (viz ustanovení § 9 písm. a) zákona č. 255/2012., Sb., o kontrole) a ne vždy je to možné. Pro zjištění skutečného stavu věci využívaly inspektoři a inspektorky při kontrolách i oprávnění dané jim ustanovením § 7 odst. 1 písm. d) zákona č. 251/2005 Sb., o inspekcí práce. Tento postup byl zejména využíván při kontrolách v souvislosti s podněty, jejichž obsahem bylo upozornění na diskriminaci nebo nerovné zacházení, při kontrolách v oblasti pracovní doby (podezření na „falšovanou“ evidenci pracovní doby) nebo při kontrole rozsahu práce vykonávané na základě dohod o provedení práce. Právní předpis nenařizuje

zaměstnavateli povinnost vést evidenci odpracovaných hodin u takto sjednaného pracovněprávního vztahu a zaměstnavatelem vykázané hodiny se rozcházejí s evidencí, kterou si vedou sami zaměstnanci.

Grafické znázornění výsledku provedených kontrol ve vztahu k oprávněnosti podnětu za všechny oblasti kontrolní činnosti.

Graf 9 - Oprávněnost podnětů

Sankce

Za spáchání správního deliktu v souvislosti s kontrolou na základě podnětu ke kontrole provedenou v roce 2016 za všechny oblasti kontrolní působnosti, bylo kontrolovaným osobám uloženo **celkem 375 pokut v celkové výši 11 974 000 Kč.**

Při navrhování výše pokuty byla vždy posuzována závažnost správního deliktu, zda se jedná o jednorázovou chybu nebo zda jsou porušení systémového charakteru a vždy podle konkrétních okolností jednotlivého případu. V celkové výši jsou zahrnuty pokuty za správní delikty a za neplnění povinnosti kontrolované osoby – tzv. nesoučinnost.

Některá správní řízení pro podezření ze spáchání správního deliktu nebyla dosud skončena, lze proto předpokládat navýšení celkového počtu i částky uložených pokut.

Závěr

Kontroly prováděné orgány inspekce práce jsou prováděny ve veřejném zájmu, přestože jsou tyto prováděny v souvislosti s konkrétním přijatým podnětem, upozorňujícím na možné porušení pracovněprávních předpisů nebo předpisů pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci nebo s upozorněním na možný výkon nelegální práce.

Obsah podnětů je zároveň využíván SÚIP i OIP jako důležitý informační zdroj pro zaměření kontrolní činnosti v krajích i v celostátním měřítku i pro plánování jiných kontrol v rámci tematických hlavních úkolů pro daný rok.

Prvním krokem při vyřizování podnětu je jeho posouzení z hlediska působnosti orgánů inspekce práce, zda je obsah podnětu kontrolovatelný podle zákona o inspekcii práce nebo zákona o zaměstnanosti. Dalším krokem je důsledné provedení vlastní kontroly za účelem ověření skutečností popisovaných v podnětu.

Jedním z hlavních problémů při provádění kontrolní činnosti na základě podnětu je pro inspektory poměrně častá nedostupnost kontrolované osoby. Bez rozlišení oblasti kontrolní činnosti, stejně jako v minulém roce, nebylo možné některé zaměstnavatele opakovaně zastihnout na adrese jejich sídla a mít tak možnost zahájit s nimi kontrolu. Nereagují na žádné výzvy, přestože jim za nesoučinnost byla uložena pokuta. Bez provedení kontroly tak v nejednom případě není možné napravit závadný stav.

V oblasti kontrolní činnosti PVP stále přetrvává obcházení zákonů některými zaměstnavateli. Všechny inspektoráty poukazyvaly na zneužívání dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr.

Stále někteří zaměstnavatelé vyplácejí svým zaměstnancům minimální mzdu, nikoliv mzdu zaručenou. Rozdíl do zaručené mzdy mnohdy vyplatí tzv. na ruku (uvedeno v podnětu). Při kontrolním zjištění sami zaměstnanci tuto skutečnost nepřiznají. Kontrolou byla zjištěno vyplácení části mzdy formou cestovních náhrad. Tento způsob je rozšířen především mezi agenturami práce, které vyplácejí minimální mzdu a doplácují příjem nezdanitelnými cestovními náhradami. Dlouhodobě zjišťovaná porušení v oblasti pracovní doby – nevedení evidence o odpracované pracovní době v souladu s ustanovením zákoníku práce nebo účelově vedená evidence v neprospěch zaměstnanců mají značný vliv na negativní vnímání pracovněprávního vztahu u zaměstnanců. Kontrolní zjištění konstatuje porušení ustanovení § 96 odst. 1 zákoníku práce, ale bez možnosti prokázat oprávněnost podnětu poukazujícího např. na práci přesčas, práci v sobotu nebo v neděli, a poukazování na nedodržování nepřetržitého odpočinku v týdnu a mezi směnami. A stále se opakují i porušení v oblasti pracovního poměru, kdy zaměstnavatel, při skončení pracovního poměru se zaměstnancem, zadržuje jeho potvrzení o zaměstnání jako donucovací prostředek za škodu způsobenou zaměstnancem či z důvodu sporu mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem. Mezi dlouhodobě opakovaně zjišťovaná porušení patří povinnost zaměstnavatele informovat zaměstnance o podmínkách pracovního poměru. Někteří zaměstnavatelé tuto povinnost stále opomíjejí.

Ve všech oblastních inspektorátech práce využívali inspektoři a inspektorky při provádění kontrol, kdy není možné skutečnosti, na které podnět upozorňuje zjistit a ověřit z dokladů nebo informací institut oprávnění dotazovat se zaměstnanců kontrolované osoby na záležitosti související s vykonávanou kontrolou bez přítomnosti dalších osob. Při kontrolách, kdy podnět upozorňuje na nerovného zacházení či diskriminaci je to nezbytná součást kontroly.

Dle vyjádření části inspektorátů práce, využili jejich inspektoři a inspektorky při provádění kontrolní činnosti na podněty také institut povinných osob, a to při kontrolách, kdy nebylo možné získat od kontrolované osoby doklady, nebo když byly pochybnosti o pravosti, úplnosti či pravdivosti dokladů předkládaných kontrolovanou osobou.

Povinné osoby ve většině případů s inspektorátem práce spolupracují a poskytují požadované informace a doklady.

V oblasti BOZP se podatelé často obracejí na orgány inspekce v záležitosti o pomoc při uznávání pracovního úrazu nebo vymáhání náhrad při vzniku pracovního úrazu. Kontrolami zaměřenými do této oblasti bylo zjišťováno, že pokud má zaměstnavatel zájem pracovní úraz uznat jako pracovní, pak je evidence v knize úrazů vedena v souladu s legislativou. Stále častěji ale nechtějí někteří zaměstnavatelé úrazy zaznamenávat a neuznávají je. Prokázání, zda se jedná o pracovní úraz, není v působnosti orgánů inspekce práce. Spory v této oblasti je oprávněn rozhodnout pouze soud.

S přibývajícimi agenturami práce přibývá úrazů vzniklých agenturním pracovníkům dočasně přidělených u uživatelů na strojích a pracovištích uživatelů.

Kontrolami bylo také zjištěno, že řada zaměstnavatelů porušila přepisy v oblasti bezpečnosti nestanovením pracovních postupů, nestanovením opatření k eliminaci rizik na pracovištích. V rámci kontrol prováděných na staveništích, kde pracuje celá řada zhotovitelů a zejména podnikajících fyzických osob, je často pracně zjišťováno, kdo je zodpovědný za porušení předpisů bezpečnosti práce uvedených v obsahu podnětu. Kontroly jsou pak prováděny u všech subjektů.

Obecně lze konstatovat, že ne všechny podněty směřující do oblasti bezpečnosti práce mají vždy za cíl zlepšení pracovního prostředí, pracovních podmínek nebo stavu bezpečnosti práce a technického zařízení, někdy je podnět cíleným upozorněním za účelem poškodit současného či bývalého zaměstnavatele, případně konkurenční boj.

Základním cílem inspektorů, při kontrolách prováděných v oblasti BOZP, je ovlivnění postoje zaměstnavatele i zaměstnanců k plnění povinností, které zajistí bezpečnou a zdraví neohrožující práci. Proto je součástí každé kontroly i poradenská činnost a osvěta.

Při provádění kontrol v oblasti zaměstnanosti, dle vyjádření ze všech inspektorátů práce, patří mezi nejčastější uváděné komplikace, nesoučinnost nejen kontrolovaných osob, ale i podatelů podnětů.

Podatel podnětu, převážně skrytý za anonymním podáním, učiněným prostřednictvím e-mailu, upozorňuje na možný výkon nelegální práce občanů ČR i cizinců, ale je nekontaktní. Přestože podnět upozorňoval na možný výkon nelegální práce nebo na výkon práce fyzických osob, které jsou vedeny v evidenci uchazečů o zaměstnání a pobírají podporu v nezaměstnanosti, bylo kontrolami zjištěno, že fyzické osoby vykonávají práci na základě uzavřených dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr a v případě uchazečů o zaměstnání, že mají tyto výkon této práce řádně nahlášen na Úřadu práce.

Náročné byly kontroly na možnou nelegální práci cizinců, pokud neprobíhaly v součinnosti s policií, bylo složité zjistit totožnost osoby vykonávající práci na pracovišti kontrolované osoby. V roce 2016 byl zaznamenán nárůst kontrol na možný výkon nelegální práce cizinců, kteří v České republice pobývají legálně na základě víz získaných v zemích EU, avšak práci vykonávají bez povolení k zaměstnání či zaměstnanecké party. Hlavními příčinami je klesající míra nezaměstnanosti v České republice a snadné získání víza v jiných členských zemích EU, zejména v Polsku.

Při kontrolách na možný výkon nelegální práce v souvislosti s podněty byla zjištěna i další porušení. Oproti loňskému roku došlo k nárůstu porušení ustanovení § 136 a § 87 zákona o zaměstnanosti.

Prokázání nelegální práce se stává čím dál náročnější, neboť dle nejrůznějších stanovisek a rozsudků Nejvyššího správního soudu je potřeba k prokázání nelegální práce mimo naplnění základních znaků závislé práce ještě několik dalších aspektů, jako je dlouhodobost, soustavnost či finanční závislost.

Pokud byl obsah podnětu směřován do více oblastí kontrolní činnosti, pak bylo v těchto případech upřednostněno společné zahájení kontroly. Vlastní provedení kontroly již probíhalo samostatně včetně zpracování protokolu. O výsledku z provedené kontroly pak podatel podnětu obdržel informaci z každé oblasti kontrolní činnosti zvlášť.

Výsledkem u provedených kontrol na základě přijatých podnětů bez rozlišení oblasti kontrolní činnosti bylo nejen zjištění porušení v konkrétní oblasti, stanovení opatření k odstranění nedostatků či zahájení správního řízení včetně uložení sankce, ale také zlepšení právního povědomí kontrolovaných osob i zaměstnanců

2.1.2. Kontroly agenturního zaměstnávání

Nedílnou součástí plánu kontrolní činnosti Státního úřadu inspekce práce jsou kontroly agentur práce, z širšího pohledu agenturního zaměstnávání. Kontroly obsahují nejen kontroly agentur, které mají platné povolení k různým formám zprostředkování zaměstnání, ale i kontroly jejich uživatelů, či dalších souvisejících fyzických nebo právnických osob. Kontroly jsou primárně zaměřeny na agentury práce, které přijímají do zaměstnání zaměstnance s tím, že je budou dočasně přidělovat k výkonu práce k uživateli. Orgány inspekce práce považují porušování pracovněprávních předpisů agenturami práce a jejich uživateli s negativními dopady na agenturní zaměstnance za nejzávažnější, neboť mají mimo jiné přímé dopady na jejich pracovní a mzdové podmínky.

Orgány inspekce práce mají rovněž ve své působnosti kontroly dodržování informačních povinností vůči Generálnímu ředitelství Úřadu práce ČR. Také v roce 2016 obdržel Státní úřad inspekce práce velký počet podnětů od GŘ ÚP ČR, které upozorňovaly na nesplnění těchto zákonných povinností, zejména pak na nesplnění povinnosti zaslat roční hlášení o činnosti agentury práce za uplynulý rok v termínu do 31. ledna běžného roku. Tyto podněty rovněž upozorňovaly na neohlášení změny základních skutečností v činnosti konkrétní agentury práce, jako je název agentury, sídlo agentury, trvalý pobyt odpovědného zástupce apod. Ministerstvo práce a sociálních věcí a GŘ Úřadu práce ČR postupují orgánům inspekce práce i podněty ke kontrole, se kterými se na ně obrátila veřejnost, sociální partneři nebo orgány veřejné správy.

Kontroly agenturního zaměstnávání byly zahajovány nejčastěji na základě přijatých podnětů ke kontrole od zaměstnanců agentur. Inspektoráty práce dále čerpaly informace při plánování kontrol agentur práce z veřejného seznamu agentur práce, plánovaly kontroly u agentur, které dosud kontrole nebyly podrobeny a rovněž z kontrol ostatních inspekčních oddělení. Důležitým aspektem při plánování kontrol byly rovněž informace poskytnuté Službou cizinecké policie. Při organizování kontrol přihlížely oblastní inspektoráty práce rovněž k informacím získaným z internetových portálů a sociálních sítí.

Při kontrole uživatele byly současně zkontrolovány i všechny agentury práce, které k němu dočasně přidělovaly své zaměstnance. Obdobně pak při kontrole konkrétní agentury práce byly zkontrolováni všichni její uživatelé.

Do kontrol agentur práce byly zařazeny i kontroly tzv. zastřené agenturního zaměstnávání, které v průběhu posledních tří let nabylo na intenzitě. Obchodní smlouvy v těchto případech nahrazují dohody o dočasném přidělení zaměstnanců agentur práce a pokyny k dočasnému přidělení zaměstnanců k uživateli. Snaze vyhnout se povinností agentur práce a uživatelů, plynoucím jim ze zákoníku práce a zákona o zaměstnanosti, byla při kontrolní činnosti věnována mimořádná pozornost. V průběhu roku 2016 se navíc rozšířila negativní praxe, kdy pod záminkou vyslání za účelem poskytování služeb do jiného členského státu Evropské unie bylo ze strany českých i zahraničních subjektů praktikováno právě zastřené agenturní zaměstnávání. V polovině roku 2016 byla vyhlášena mimořádná kontrolní akce zaměřená na zastřené agenturní zaměstnávání, do které byli zapojeni výhradně inspektoři odborů nelegálního zaměstnávání. Tato kontrolní akce je hodnocena samostatnou zprávou.

Za velmi pozitivní považujeme skutečnost, že se prohloubila vzájemná spolupráce s územními pracovišti Odboru azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra. Prohloubila se i spolupráce s kontrolními orgány členských států Evropské unie. Jednalo se zejména o Polskou republiku,

z jejíhož území byli cizinci ze zemí mimo Evropskou unii vysíláni k výkonu práce na území České republiky.

Cíl úkolu

Cílem úkolu bylo komplexními kontrolami na úseku dodržování pracovněprávních předpisů agenturami práce a jejich uživateli přispět ke zlepšení stavu na tomto úseku a při zjištění závažných nedostatků tyto agentury důsledně postihovat. Cílem kontrol bylo rovněž upozornit agentury práce na povinnost dodržování evidenčních a informačních povinností. Kontroly měly za cíl působit i preventivně tak, aby se v praxi zlepšila právní odpovědnost agentur práce a byla respektována práva jejich zaměstnanců.

Zadání úkolu

Kontroly byly zahajovány nejen přímo u agentur práce, ale také u uživatelů, pokud k nim agentury práce přidělovaly své zaměstnance. Při každé kontrole uživatelů byli identifikováni další zaměstnavatelé, kteří k uživateli přidělovali své zaměstnance a následně byli i oni podrobeni kontrole. Státní úřad inspekce práce doporučil oblastním inspektorátům práce provést část kontrol rovněž u těch agentur práce, u kterých dosud nebyly kontroly provedeny nebo u kterých byly v minulosti zjištěny nedostatky.

Úkolem každého oblastního inspektorátu práce bylo v roce 2016 provést alespoň 20 kontrol agentur práce. Souběžně s kontrolami agentur práce, které přidělují své zaměstnance k dočasnému výkonu práce k uživateli, bylo povinností provést kontroly jejich uživatelů.

Předmět kontrol zahrnoval následující oblasti:

- vznik, změny a skončení pracovního poměru, dohody mimo pracovní poměr,
- pracovní doba, doba odpočinku, práce přesčas, vedení evidence pracovní doby,
- odměňování, náhrady mzdy nebo platu, cestovní náhrady,
- dodržování rovného zacházení mezi zaměstnanci při výkonu stejné práce,
- dodržování ustanovení o BOZP,
- dodržování všech podmínek agenturního zaměstnávání podle zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, (pojištění proti úpadku, vedení evidence o agenturních zaměstnancích, povinnosti vůči GR Úřadu práce ČR, dodržování rozsahu povolení ke zprostředkování zaměstnání),
- povinnosti při zaměstnávání cizích státních příslušníků.

Zhodnocení kontrolní činnosti

V roce 2016 bylo na úseku agenturního zaměstnávání v souladu se zadáním tohoto hlavního úkolu provedeno celkem **440 kontrol**, z toho:

- **313** kontrol agentur práce,
- **127** kontrol uživatelů.

Výsledky kontrol z pohledu zjištění nedostatků shrnuje tabulka č. 1. Poměrné zastoupení kontrol, při kterých byl zjištěn nedostatek, má z dlouhodobého pohledu setrvalou tendenci. Ze všech provedených kontrol byla více jak polovina se zjištěním porušení právních předpisů.

Výjimkou v tomto směru byl rok 2015 s vyšším počtem kontrol s nedostatkem, jež pramenil z mimořádně velkého počtu kontrol na základě podnětů GŘ Úřadu práce ČR upozorňujících na plnění informačních povinností agentur práce. V roce 2016 se na základě obdobných podnětů více přistupovalo přímo k zahájení správní řízení o uložení pokuty.

V případě výsledků kontrol uživatelů došlo k mírnému poklesu zjištěných nedostatků, kdy počet kontrol s nedostatkem se pohyboval v rozmezí 44 - 47 % ze všech kontrol. Je namístě uvést, že povinnosti uživatelů, kteří jsou podle zákoníku práce spoluodpovědní především za rovné pracovní a mzdové podmínky kmenových zaměstnanců a dočasně přidělených agenturních zaměstnanců, byly kontrolovány s větší důsledností než v předcházejících letech. Kontrolami se dařilo rovněž častěji prokazovat jejich podíl na praktikování tzv. zastřené agenturního zaměstnávání.

Tabulka 1 - Počty provedených kontrol v roce 2016

Kontrolovaná osoba	Počet kontrol	- z toho bez nedostatků	- z toho s nedostatky	Počet nedostatků
Agentura práce	313	140 (45 %)	173 (55 %)	482 (82 %)
Uživatel	127	71 (56 %)	56 (44 %)	105 (18 %)
Celkem	440	211 (48 %)	229 (52 %)	587

Opakované kontroly agentur práce v průběhu roku 2016 se objevily na všech oblastních inspektorátech práce, kdy v jednom případě byla kontrola u téže agentury provedena v průběhu roku 4 krát. K takovým situacím dochází neplánovaně a příčinou jsou zejména opakované závažné podněty ke kontrole, případně se na nich podílí i následné kontroly. K těmto kontrolám inspektoráty práce přistupovaly při zjištění rozsáhlého a závažného porušení právních předpisů.

Na provedení kontrol se podíleli především inspektoři oddělení pracovních vztahů a podmínek, částečně a zejména se zaměřením na zastřené agenturní zaměstnávání a cizí státní příslušníky, pak inspektoři oddělení nelegálního zaměstnávání. Podle aktuální potřeby byli účastní vybraných kontrol také inspektoři oddělení BOZP. Metodickým vedením kontrol v oblasti agenturního zaměstnávání jsou pověřeni tzv. garanti, s nimiž byla ze strany SÚIP vedena průběžná a intenzivní komunikace s cílem sjednocení kontrolních postupů.

Významná část kontrol byla provedena na základě přijatých podnětů od agenturních zaměstnanců (současných i bývalých), od GŘ Úřadu práce ČR, na základě zjištění z vlastní kontrolní činnosti nebo výběrem ze seznamu agentur na portálu MPSV. Zaměření konkrétní kontroly bylo vždy určeno tak, aby odpovídalo celému obsahu předmětu hlavního úkolu, a to i v případě, že se jednalo o kontrolu na základě podnětu. Při zjištění více agentur práce u uživatele bylo důsledně dbáno na to, aby byla kontrola zahájena u všech těchto agentur práce. Obdobně inspektoráty postupovaly i v případě kontroly agentury, která přidělovala své

zaměstnance k více uživatelům. Tímto bylo zajištěno objektivní posouzení, zda nedochází k nerovnému postavení zaměstnanců různých agentur práce působících u totožného uživatele.

Všechny oblastní inspektoráty práce splnili plánovaný počet 20 kontrol a ve většině případů tento počet překročily.

Tabulka 2 - Přehled porušovaných oblastí v číslech – 2016 – agentury

Oblast	Počet porušení	% ze zjištěných případů porušení
Agenturní zaměstnávání	285	59
Pracovní poměr, dohody	68	14
Odměňování	67	14
Náhrady	20	4
Pracovní doba	16	3
Informace Úřadu práce	10	2
Dovolená	9	2
Nelegální zaměstnávání	7	2
Celkem	482	100

Stejně jako v minulých letech bylo zjištěno nejvíce nedostatků v oblasti agenturního zaměstnávání. Tato komplexní oblast v sobě zahrnuje problematiku zprostředkování zaměstnání s povolením i bez povolení, přidělování zaměstnanců k dočasnému výkonu práce u uživatele, srovnatelné pracovní a mzdové podmínky agenturních zaměstnanců a kmenových zaměstnanců uživatele, plnění podmínek dohod uzavřených mezi agenturami práce a uživateli, stejně jako písemných pokynů o dočasném přidělení zaměstnanců k uživateli, zaslání roční informace Úřadu práce ČR o činnosti agentury práce, informace Úřadu práce ČR o změnách základních údajů o agentuře práce (název, sídlo, statutární osoby), sjednání platného pojištění agentury práce proti úpadku.

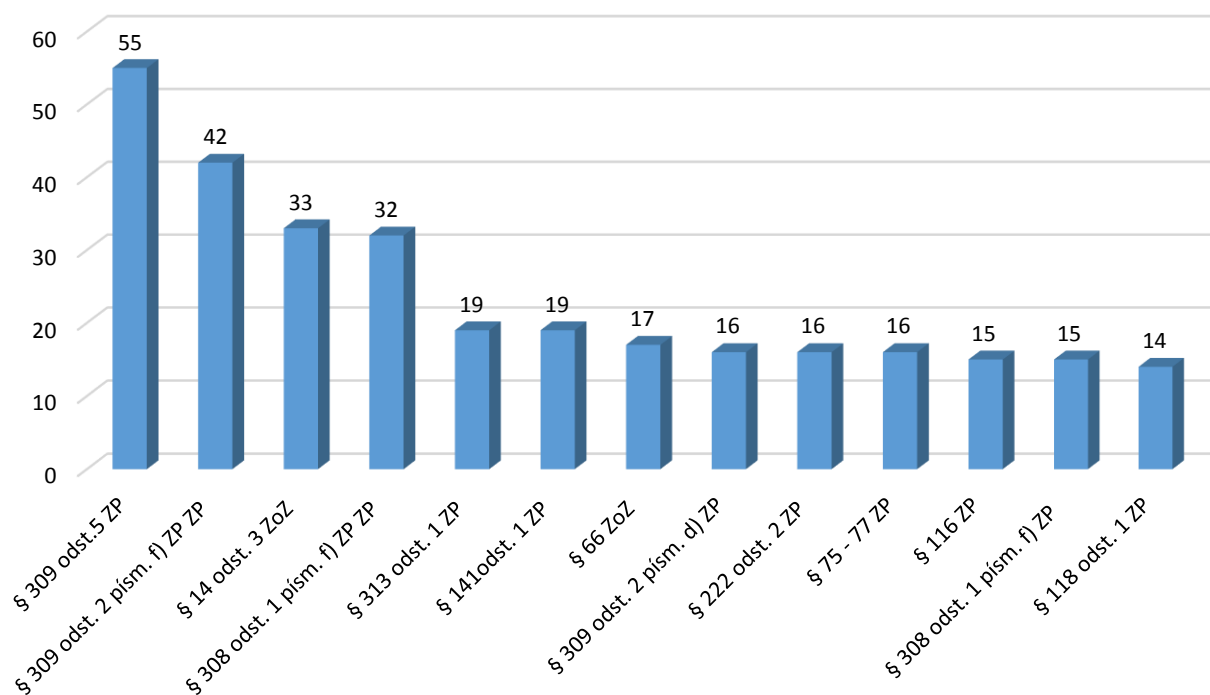
Dalšími oblastmi s největším počtem nedostatků byla oblast pracovního poměru (včetně dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr). Ve srovnání s rokem 2015 došlo k poklesu zjištěných nedostatků na úseku pracovního poměru a dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr. Nepatrně se zvýšil počet zjištěných nedostatků v oblasti náhrad (náhrada mzdy, cestovní náhrady), a dovolené. Nově se mezi kontrolními zjištěními objevilo nelegální zaměstnávání cizinců, a to zejména v souvislosti se zastřeným agenturním zaměstnáváním.

Tabulka 3 - Přehled nejčastěji porušovaných ustanovení zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, a zákona č. 435/2004 Sb., zákon o zaměstnanosti v roce 2016 – agentury práce

Ustanovení zákoníku práce	Popis porušení	počet porušení
§ 309 odst. 5 ZP	Agentura práce a uživatel nezabezpečili, aby pracovní a mzdové podmínky dočasně přiděleného zaměstnance nebyly horší, než jsou nebo by byly podmínky srovnatelného zaměstnance	55
§ 309 odst. 2 písm. f) ZP	Agentura práce přidělila zaměstnance k dočasnému výkonu práce u uživatele na základě písemného pokynu, který neobsahoval informaci o pracovních a mzdových nebo platových podmínkách srovnatelného zaměstnance uživatele	42
§ 14 odst. 3 písm. b) ZoZ	Právnícká nebo fyzická osoba zprostředkovala zaměstnání bez povolení k příslušné formě zaměstnání	33
§ 308 odst. 1 písm. f) ZP	Dohoda agentury práce s uživatelem neobsahovala informace o pracovních a mzdových nebo platových podmínkách zaměstnance uživatele, který vykonává nebo by vykonával stejnou práci jako dočasně přidělený zaměstnanec	32
§ 313 odst. 1 ZP	Agentura práce nevydala zaměstnanci při skončení pracovního poměru nebo DPČ potvrzení o zaměstnání, nebo toto potvrzení neobsahovala předepsané údaje	19
§ 141 odst. 1 ZP	Agentura práce nevyplatila zaměstnanci mzdu nebo některou její složku v době splatnosti mzdy	19
§ 66 ZoZ	Agentura práce přidělila k uživateli zaměstnance, kterému byla vydána zaměstnanecká karta, modrá karta nebo který měl povolení k zaměstnání	17
§ 309 odst. 2 písm. d) ZP	Agentura práce přidělila zaměstnance k dočasnému výkonu práce u uživatele na základě písemného pokynu, který neobsahoval informaci o určení vedoucího zaměstnance uživatele oprávněného přidělovat zaměstnanci práci	16
§ 222 odst. 2 ZP	Agentura práce nevyplatila zaměstnanci při skončení pracovního poměru náhradu mzdy za nevyčerpanou dovolenou	16
§ 75 – 77 ZP	Agentura práce neplnila povinnosti na úseku dohod mimo pracovní poměr, např. přidělovala zaměstnance na DPP k uživateli, zaměstnanci na DPČ přidělovala práci nad limit atd.	16
§ 116 ZP	Agentura práce nevyplatila zaměstnanci za dobu noční práce k dosažené mzdě příplatek ke mzdě nejméně ve výši 10 % průměrného výdělku	15
§ 308 odst. 1 písm. a) ZP	Dohoda agentury práce s uživatelem neobsahovala informace o jménu, příjmení, datu a místu narození a bydlišti dočasně přiděleného zaměstnance	15
§ 118 odst. 1 ZP	Agentura práce nevyplatila zaměstnanci za dobu práce v sobotu a v neděli k dosažené mzdě příplatek ke mzdě nejméně ve výši 10 % průměrného výdělku	14

Graf 10 - Přehled nejčastěji porušovaných ustanovení zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, a zákona č. 435/2004 Sb., zákon o zaměstnanosti – agentury práce

Porušená ustanovení - agentury práce

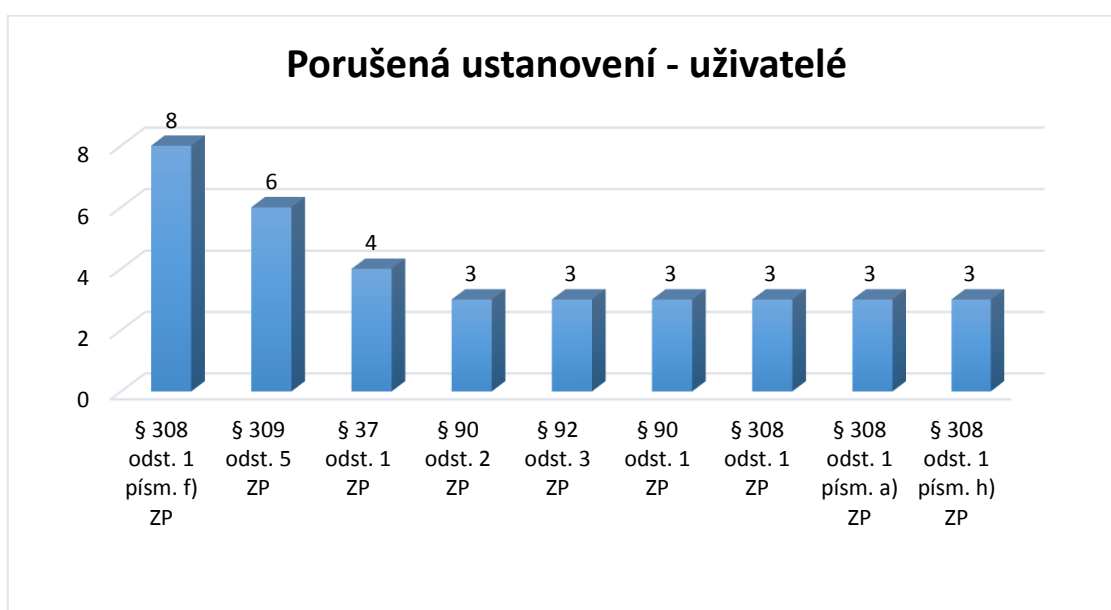
Tabulka 4 - Přehled porušovaných oblastí v číslech – 2016 – uživatelé

Oblast	Počet porušení	% ze zjištěných případů porušení
Agenturní zaměstnávání	77	73
Pracovní doba	16	15
Odměňování	8	8
Pracovní poměr, dohody	4	4
Celkem	105	100

Tabulka 5 - Přehled nejčastěji porušovaných ustanovení zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, a zákona č. 435/2004 Sb., zákon o zaměstnanosti – 2016 - uživatelé

Ustanovení zákoníku práce	Popis porušení	počet porušení
§ 308 odst. 1 písm. f) ZP	Dohoda agentury práce s uživatelem neobsahovala informace o pracovních a mzdových nebo platových podmínkách zaměstnance uživatele, který vykonává nebo by vykonával stejnou práci jako dočasně přidělený zaměstnanec	33
§ 309 odst. 5 ZP	Agentura práce a uživatel nezabezpečili, aby pracovní a mzdové podmínky dočasně přiděleného zaměstnance nebyly horší, než jsou nebo by byly podmínky srovnatelného zaměstnance	22
§ 308 odst. 2 ZP	Uživatel nesjednal s agenturou práce písemnou dohodu o dočasném přidělení zaměstnance agentury práce k výkonu práce u uživatele	10
§ 92 odst. 2, 3 ZP	Zaměstnavatel nerozvrhl pracovní dobu zaměstnance tak, aby mu umožnil nepřetržitý odpočinek v týdnu alespoň 35 hodin	8
§ 308 odst. 1 písm. a) ZP	Dohoda agentury práce s uživatelem neobsahovala informace o jménu, příjmení, datu a místu narození a bydlišti dočasně přiděleného zaměstnance	6
§ 308 odst. 1 písm. g) ZP	Dohoda agentury práce s uživatelem neobsahovala podmínky, za nichž může být dočasné přidělení zaměstnance agentury práce ukončeno před uplynutím sjednané doby	4
§ 116 ZP	Uživatel nevykázal zaměstnanci agentury práce dobu noční práce a on neobdržel k dosažené mzdě příplatek ke mzdě nejméně ve výši 10 % průměrného výdělku	3
§ 96 odst. 1 písm. a) ZP	Uživatel nevedl u zaměstnanců agentury práce odpracované pracovní doby s vyznačením začátku a konce směn	3

Graf 11 - Přehled nejčastěji porušovaných ustanovení zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, a zákona č. 435/2004 Sb., zákon o zaměstnanosti – uživatelé

Sankce

Na základě výsledků kontrol a zjištěných porušení pracovněprávních předpisů agenturami práce oblastní inspektoráty práce ve sledovaném období uložily **29 pokut** v souhrnné výši **2 012 000,- Kč**.

Dalších 38 pokut v navrhované výši 5 280 000,- Kč bylo ke dni 31. 12. 2016 v řízení.

V případě uživatelů bylo za zjištěné nedostatky uloženo celkem **6 pokut** v celkové výši **120 000,- Kč**. V řízení byly ke konci roku 2016 2 pokuty v celkové výši 84 000,- Kč.

Nejvyšší pokuta byla v rámci hlavního úkolu uložena v roce 2016 agentuře práce ve Zlínském kraji, a to ve výši **610 000,- Kč**. U agentury práce byl zjištěn výkon závislé práce cizince bez povolení k zaměstnání nebo bez zaměstnanecké karty, přidělování zaměstnanců zaměstnaných na dohodu o provedení práce k dočasnému výkonu práce u uživatele, neexistence kopie dokladů prokazujících pracovněprávní vztah na pracovišti, přidělování zaměstnanců k uživateli na základě písemného pokynu, který neobsahoval povinné údaje podle zákoníku práce, porušení informační povinnosti při zaměstnávání osob ze zahraničí při nástupu k výkonu práce, a také při ukončení výkonu práce.

Závěr

Na rozdíl od roku 2015, kdy byly kontroly agentur práce zaměřeny na plnění evidenčních a informačních povinností, věnovaly oblastní inspektoráty práce roce 2016 zvýšenou pozornost tzv. zastřešenému agenturnímu zaměstnávání. Na takto zaměřené kontroly vyhlásil SÚIP v červnu samostatný mimořádný hlavní kontrolní úkol, jehož výsledky jsou hodnoceny v samostatné části. Protože se jedná o velmi závažný jev, byl i pro rok 2017 vyhlášen samostatný kontrolní úkol na kontroly zprostředkování zaměstnání bez povolení.

Po celou dobu provádění těchto kontrol jsme se setkávali s nejednotností posuzování srovnatelných pracovních a mzdových podmínek agenturních zaměstnanců a kmenových zaměstnanců uživatele. Státní úřad inspekce práce vydal v březnu 2016 Metodický pokyn generálního inspektora SÚIP č. 2/2016 „Zásady hodnocení srovnatelných pracovních a mzdových podmínek agenturního zaměstnance a zaměstnance uživatele“, který dává určité stanovisko k obecným formulacím uvedeným v zákoníku práce. Tento metodický pokyn SÚIP uveřejnil na svých internetových stránkách.

Náročnost kontrol agenturního zaměstnávání spočívá rovněž ve skutečnost, že se v konečném důsledku nejedná o kontrolu jednoho zaměstnavatele (agenturu práce nebo uživatele), ale o větší počet kontrolovaných osob, které jsou na primárně kontrolovanou osobu smluvně navázány, nebo v průběhu kontroly vznikne objektivní potřeba všechny zúčastněné subjekty zkontrolovat pro účely objektivního celého případu. Kontroly agenturního zaměstnávání patří proto časově i odborně k nejnáročnějším kontrolám prováděným inspekcí práce.

Z důvodu, že kontrolami je stále poměrně často zjišťováno porušování pracovněprávních předpisů v oblasti agenturního zaměstnávání, budou kontroly agentur práce a jejich uživatelů pokračovat i v dalším roce. Věříme, že neustálým tlakem a soustavnými kontrolami ze strany oblastních inspektorátů práce a ve spojení s již získanými zkušenostmi inspektorů se bude dařit současný stav na úseku agenturního zaměstnávání zlepšit. Mohly by k tomu pomoci i navrhované legislativní změny, které mají být přijaty v roce 2017.

V následném období se oblastní inspektoráty práce v kontrolní činnosti na úseku agenturního zaměstnávání zaměří mimo jiné na agentury práce, u kterých nebyla provedena kontrola v posledních 3 letech, na agentury práce – zahraniční fyzické osoby nebo jejichž statutárními

orgány jsou zahraniční osoby, na agentury práce, kde bylo v minulosti opakovaně zjištěno porušování pracovněprávních předpisů a na agentury práce, které mají povolení ke zprostředkování zaměstnání podle § 14 odst. 1 písm. a) nebo c) zákona o zaměstnanosti, to znamená, že provádějí pouze poradenskou činnost, zprostředkování zaměstnání, ale nepřidělují své zaměstnance k dočasnému výkonu práce u uživatele.

2.1.3. Kontrola rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání a na pracovišti

Dodržování zásady rovného zacházení a zákazu diskriminace má nejenom celorepublikový rozměr, ale také celosvětový rozměr, když je Česká republika smluvní stranou několika mezinárodních úmluv, v nichž se zavazuje dohlížet na rovné zacházení a zákaz diskriminace na pracovišti. Tyto zásady jsou také důležitou součástí úpravy pracovního práva v České republice. Orgány inspekce práce sice nemohou zaměstnancům přiznat finanční odškodnění za jednání zaměstnavatele, stejně tak nemohou řešit konkrétní spor, svou důkladnou kontrolní činností, ale mohou přispět k tomu, aby zaměstnavatelé dbali na dodržování zákoníku práce, zákona o zaměstnanosti a antidiskriminačního zákona.

I přes dosavadní kontrolní činnost orgánů inspekce práce se potvrzuje, že při uplatňování práva na zaměstnání stále dochází ke znevýhodnění osob na trhu práce, zejména z hlediska věku a pohlaví. Vyplývá to hlavně z inzerovaných nabídek na zaměstnání, z poradenské činnosti oblastních inspektorátů práce i z obdržovaných podnětů ke kontrole. Při uplatňování práva na zaměstnání je zakázána jakákoliv diskriminace a hlediska pro výběr zaměstnanců musí zaručovat rovné příležitosti všem fyzickým osobám ucházejícím se o zaměstnání. Cílem provádění kontrol v této oblasti je tak přispění ke zlepšení uplatnění znevýhodněných osob na trhu práce.

Zásady rovného zacházení a zákazu diskriminace se uplatní rovněž ve vztahu k zaměstnanci na pracovišti. Pokud je se zaměstnancem zacházeno nerovně nebo je narušováno jeho soukromí na pracovišti, vždy půjde také o citelný zásah do práva na důstojnost jednotlivce. Každý člověk má právo na uspokojivé pracovní podmínky, které nemohou být dány tam, kde se nedbá na dodržování uvedených pravidel. Navíc je třeba vzít v úvahu celkový čas zaměstnance, který na pracovišti tráví. Nedodržování rovného zacházení a zákazu diskriminace na pracovišti má zpravidla hluboký a nezřídka i dlouhodobý dopad na zdraví zaměstnance. Na druhou stranu je mnohdy zaměstnanci označován za nerovné zacházení či diskriminaci postup zaměstnavatele, který pod tyto pojmy nelze podřadit. Cílem kontrolní činnosti v dané oblasti je přispění ke zlepšení rovných podmínek zaměstnanců a dodržování zákazu diskriminace na pracovištích.

Ze strany Státního úřadu inspekce práce se jeví jako účelné spojení obou kontrolovaných problematik pod jeden hlavní úkol, vzhledem k tomu, že dané oblasti jsou z pohledu veřejnosti vnímány jako příbuzné. Kontroly rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání budou prováděny inspektory úseku nelegálního zaměstnávání vzhledem k právní úpravě dané oblasti v zákoně č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, kontroly rovného zacházení a zákazu diskriminace na pracovišti pak inspektory úseku pracovních vztahů a podmínek.

I v roce 2016 bude Státní úřad inspekce práce pokračovat v dalším proškolení inspektorů specialistů, kterým byla tato kontrolní oblast svěřena, a to i za přispění Kanceláře veřejné ochránčyně práv. Pozornost bude věnována také vzájemné výměně zkušeností z prováděných kontrol po celé České republice.

Cíl úkolu

Cílem hlavního úkolu je kontrolní činnost spočívající v odhalování porušování právních předpisů v daných oblastech a s tím související osvěta zaměstnavatelů v rámci poradenské činnosti.

Zadání úkolu

Každý oblastní inspektorát práce provede alespoň 10 kontrol se zaměřením na dodržování rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání a alespoň 10 kontrol se zaměřením na dodržování rovného zacházení a zákazu diskriminace na pracovišti. Kontroly se zaměří na zaměstnavatele, u nichž mají oblastní inspektoráty práce důvodně za to (především na základě obsahu podnětu ke kontrole), že zde může docházet k porušování daných pravidel. Výběr kontrolovaných osob je plně ponechán na zvážení OIP.

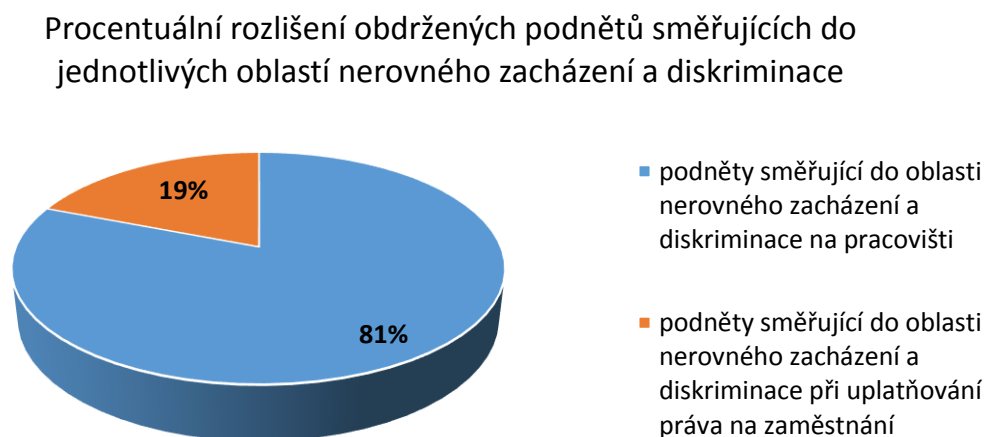
Zhodnocení kontrolní činnosti

Podněty ke kontrolám

V roce 2016 orgány inspekce práce obdržely **celkem 7 395 podnětů** ke kontrole směřujících do všech oblastí jejich kontrolní působnosti, kdy z tohoto počtu podnětů poukazovalo **téměř 5 000 podnětů** na možná porušení dodržování právních předpisů v oblasti **pracovních vztahů a podmínek**.

Z uvedeného počtu podnětů se jich **393** týkalo oblasti **dodržování rovného zacházení nebo zákazu diskriminace** (tj. 5,3 % z celkového počtu), přičemž **318** z nich směřovalo do oblasti rovného zacházení a zákazu diskriminace na pracovišti a **75** do oblasti rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání.

Graf 12 - Procentuální rozlišení obdržených podnětů směřujících do jednotlivých oblastí nerovného zacházení a diskriminace

Uvedené podněty se ve většině případů netýkaly pouze této jediné oblasti, nýbrž obsahovaly několik oblastí pracovního práva. Ačkoli podněty směřující na diskriminační nabídky zaměstnání, popř. diskriminační průběh výběrového řízení, poukazovaly pouze na tuto vybranou oblast diskriminace, obecně lze konstatovat, že podněty poukazující přímo a jen na vybranou oblast diskriminace se stále objevují jen sporadicky. V mnoha případech je v souvislosti s namítaným protiprávním jednáním zaměstnavatele směřující do oblasti nerovného zacházení nebo diskriminace poukazována také na porušení pracovněprávních předpisů týkajících se odměňování, pracovní doby nebo trvání, změny či skončení pracovního poměru. Nicméně je nutno při vyhodnocování došlých podnětů stále počítat s možnými odchylkami, neboť pisatelé podnětů často nesprávně označují určité jednání za diskriminační, přestože toto jednání nenaplnuje antidiskriminačním zákonem dané znaky, neboť si neuvědomují legislativní vymezení pojmu diskriminace. V průběhu kontroly však inspektoři zjišťovali skutečný stav a podatelem uvedené skutečnosti ověřovali ve všech relevantních souvislostech, na základě čehož následně vyhodnotili, zda došlo k porušení příslušných pracovněprávních předpisů garantující právo na rovné zacházení a zákaz diskriminace, jak podle zákona o zaměstnanosti, tak podle zákoníku práce.

Došlé podněty ke kontrole jsou tak z hlediska výběru kontrolovaných osob a zaměření předmětu kontroly stále klíčové. V rámci tohoto kontrolního úkolu však nebylo reagováno na všechny obdržené podněty ke kontrole směřující do oblasti rovného zacházení a diskriminace, část podnětů byla zahrnuta do plnění kontrolního úkolu zaměřeného výhradně na podněty.

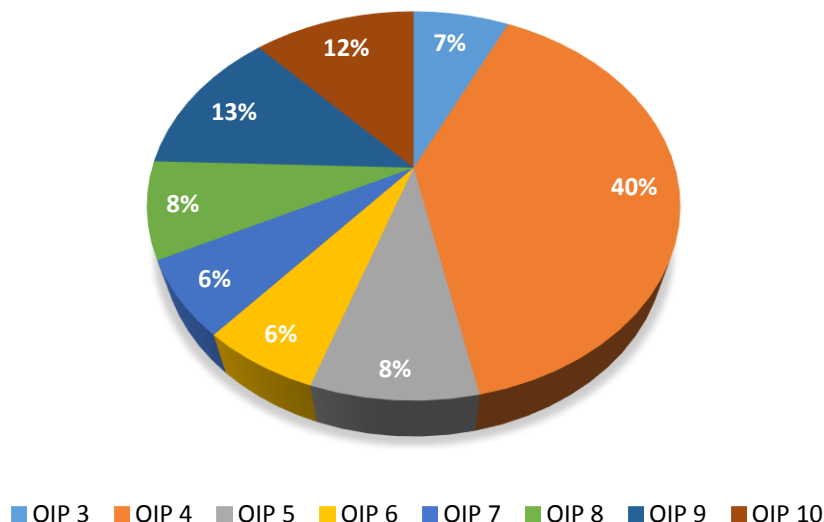
Ve stále větším měřítku došlé podněty ke kontrole poukazovaly na možné porušení právní úpravy rovného zacházení a zákazu diskriminace ve všech stupních školství, sociálních službách, zdravotnictví, správních úřadech nebo územně samosprávných celků, a to z důvodu nerovného zacházení v rámci pracovních podmínek – zejména šikaně, mobbingu nebo bossingu na pracovišti. Další početná skupina podnětů směřovala na diskriminaci při zveřejňování nabídek zaměstnání nebo v rámci přijímacího řízení. Objevily se rovněž případy, kdy podatelé podnětů upozorňovali na inzerční internetové servery, kde byly skutečně zveřejněné nabídky zaměstnání diskriminačního charakteru, avšak vzhledem k tomu, že tyto servery jsou anonymní a pro autorizaci inzerátu vyžadují zadání pouze telefonního kontaktu, nebylo možné s jistotou určit zadavatele takového inzerátu. Méně často bylo zmiňováno nerovné zacházení při odměňování, neboť údaje o mzdě nejsou obecně určeny ke zveřejňování a právo seznámit se s nimi má u zaměstnavatele velmi malý okruh osob. Přestože údaj o výši mzdy nepatří mezi citlivé osobní údaje ve smyslu § 4 písm. b) zákona o ochraně osobních údajů, je zaměstnavateli vnímán jako informace, která je chráněna tak, aby se k ní nedostaly neoprávněné osoby. Není v praxi výjimkou, že případné prozrazení výše mzdy je zaměstnavateli vyhodnocováno jako porušení smluvní povinnosti, z čehož jsou vyvozovány pro zaměstnance důsledky. V oblasti zákazu diskriminace byly jako diskriminační důvody uváděny převážně věk, pohlaví a národnost zájemce o zaměstnání nebo zaměstnance.

Kontrolní činnost

V roce 2016 bylo v rámci tohoto kontrolního úkolu provedeno celkem **413 kontrol**, a to celkem u **409 zaměstnavatelů**, z toho u 319 právnických osob a 90 fyzických osob.

Graf 13 - Procentuální rozlišení počtu kontrol provedených v rámci hlavního úkolu jednotlivými oblastními inspektoráty práce

Procentuální rozlišení počtu kontrol provedených v rámci hlavního úkolu jednotlivými oblastními inspektoráty práce

Z celkového počtu kontrol bylo při **107** kontrolách **zjištěno porušení v oblasti nerovného zacházení a diskriminace**, při **306** kontrolách naopak inspektoři nedostatky na sledovaných úsecích nezjistili. Při prováděných kontrolách v rámci tohoto kontrolního úkolu se však inspektoři nezaměřovali pouze na nedostatky spočívající v nerovném zacházení a diskriminaci, ale rovněž na možné nedostatky v dalších souvisejících oblastech pracovněprávních vztahů (např. pracovní doby, vzniku a zániku pracovněprávního vztahu, překážky v práci apod.).

V rámci sledovaného úkolu bylo zjištěno celkem **133** nedostatků, kterých se zaměstnavatelé dopustili **v oblastech rovného zacházení a diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání a na pracovišti**, přičemž u **80** z nich byla uložena pokuta. U **32** nedostatků bylo uloženo opatření k odstranění zjištěných nedostatků při kontrole.

Z výsledků kontrolní činnosti prováděné oblastními inspektoráty v průběhu roku 2016 v rámci plnění hlavního úkolu - „*Kontrola rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání a na pracovišti*“, a ze zkušeností oblastních inspektorátů práce vyjádřených v jednotlivých závěrečných zprávách, lze dovodit následující skutečnosti a závěry.

Při provádění kontrol v této oblasti vycházeli inspektoři ze zkušeností získaných ze své kontrolní praxe z předchozích let. Ačkoli v roce 2015 nebyla Státním úřadem inspekce práce oblast nerovného zacházení a diskriminace před vznikem pracovního poměru výslovně zařazena do ročního programu kontrolních akcí, byla dotčená problematika hojně kontrolována zejména na základě obdržených podnětů. Při kontrolách inspektoři postupovali v souladu se zákonem o inspekci práce a zákonem o kontrole a kontrolovali dodržování pracovněprávních předpisů v této oblasti - ust. § 16 a ust. § 110 zákoníku práce, ust. § 4 a ust. § 12 zákona o zaměstnanosti. Přestože jsou obdržené podněty směřující do této oblasti mnohdy klíčové pro výběr kontrolovaných osob a zaměření samotné kontroly, jsou všechny kontroly orgánů inspekce práce v konečném důsledku zahajovány z vlastní iniciativy, resp. z moci úřední. Kontroly rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání realizovali inspektoři inspekce nelegálního zaměstnávání, zatímco kontroly rovného zacházení

a zákazu diskriminace na pracovišti realizovali inspektoři inspekce pracovních vztahů a podmínek.

Jak již bylo uvedeno výše, výrazným specifickým rysem kontrol rovného zacházení a zákazu diskriminace jsou obdržené podněty ke kontrole od občanů, cizinců, zájemců o zaměstnání, zaměstnanců nebo jejich rodinných příslušníků, orgánů činných v trestním řízení, státních orgánů či dalších institucí a organizací, jejichž činnost směřuje do oblasti nediskriminace, a to s ohledem na osobu samotného podatele, který je protiprávním jednáním přímo zasažen, ale také důvodu účelného a afektivního zaměření samotné kontroly. Není však v této oblasti výjimkou, že byly podněty podávány také anonymně z obavy podávajících před možnými represemi ze strany zaměstnavatele. Doplňujícím zdrojem pro výběr kontrolovaných osob byl také vlastní monitoring jednotlivých inspektorů v terénu, kdy byla jejich pozornost věnována převážně na kontrolu inzerátů s nabídkami zaměstnání, které zaměstnavatelé umisťují v prostorách provozoven, popř. v denním tisku nebo na internetových serverech. V několika málo případech byla diskriminační nabídka zaměstnání zjištěna při kontrole zaměřené na umožnění výkonu nelegální práce.

Ačkoli si zájemci o zaměstnání nebo zaměstnanci uvědomují svá práva na základě vládní politiky nediskriminace, rostoucí medializace konkrétních případů nebo specificky zaměřených kontrolních akcí orgánů inspekce práce, stále přetrvává nízké právního povědomí, kdy se jedná o nerovné zacházení, diskriminaci nebo pouze legitimní výkon dispozičního oprávnění zaměstnavatele. V důsledku toho přistoupili inspektoři, oproti kontrolám v jiných pracovněprávních oblastech, ve stále větším počtu případů ještě před zahájením kontroly, nebo v případě potřeby v jejím průběhu, k osobnímu setkání s podatelem podnětu, s cílem osvětlit pisateli právní úpravu rovného zacházení, zákazu diskriminace a zákonné možnosti orgánů inspekce práce při kontrolách. Na základě intenzivní komunikace s podatelem podnětu nezřídka došlo ke zpětvzetí učiněného podání, neboť sám podatel vyhodnotil, že v jeho konkrétním případě k porušení dotčených pracovněprávních předpisů nedošlo, popř. se jedná o natolik spornou situaci, kterou orgány inspekce práce jako kontrolní orgány nejsou oprávněny pravomocně rozhodnout. Z hlediska možné důkazní nouze byli dále pisatelé inspektory vyzýváni k doplnění jimi podaných informací a doložení popisovaných skutečností, popř. označení zúčastněných osob (svědků), aby byli schopni zaměřit svou kontrolu co nejpriléhavěji dané situaci.

Kontroly na úseku rovného zacházení a diskriminace zejména na pracovišti byly a stále jsou svým charakterem jedny z nejsložitějších a časově nejnáročnějších. Průběh kontroly je rok od roku více výrazně ovlivněn faktem, zda podatel podnětu zbaví inspektora zákonné povinnosti mlčenlivosti. Při splnění tohoto předpokladu je kontrola adresně směřována na osobu podatele podnětu a inspektor se tak může přímo dotazovat na pracovní poměr tohoto konkrétního zaměstnance a na další rozhodné skutečnosti ve vztahu k jeho osobě, což může usnadnit samotný průběh kontroly, popř. její délku, a vést k jejímu efektivnějšímu provedení. Pakliže podatel podnětu na zachování své anonymity setrvá, je v takovém případě kontrola, s ohledem na svůj předmět, zaměřena na více zaměstnanců kontrolované osoby, a tedy nepřímou, nejen na osobu podatele podnětu, a obecněji na zmapování situace na pracovišti. Za daného stavu se však pozice inspektora při kontrole této oblasti značně oslabuje, neboť důkazní břemeno při kontrole nese inspektor.

Vzhledem k omezeným právním nástrojům prokazování nerovného zacházení a diskriminace se inspektoři potýkali převážně z důkazní nouzí, kdy není zpravidla možné, tak jako v jiných kontrolních oblastech, stavět na listinných podkladech nebo třeba fotografiích. Jistou výjimku tvořily kontroly rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání a kontroly rovného odměňování, kdy jsou po kontrolovaných osobách vyžadovány nezpochybnitelné písemné doklady. Inspektoři byli však často odkázáni pouze na možnost

využití institutu dotazování zaměstnanců bez přítomnosti dalších osob, popř. požadování součinnosti bývalých zaměstnanců jako osob povinných. Nebylo však výjimkou, že popis předmětného jednání ze strany dotazovaných zaměstnanců se výrazně lišil nebo byl ovlivněn mezilidskými vztahy a vazbami na konkrétním pracovišti (často se jednalo o tzv. dva tábory), v důsledku čehož zůstal stav kontrolního šetření v rovině „tvrzení proti tvrzení“. Protichůdnost získaných informací způsobila, že tímto nešlo kontrolní zjištění bez dalších pochybností konstatovat a nešlo jej označit za porušení povinností zaměstnavatele. Ve většině případů však inspektoři stále naráželi na neochotu nebo strach ostatních zaměstnanců hovořit s inspekčním orgánem o vztazích na pracovišti a vyjadřovat se tak k předmětu kontroly nebo dokonce záměrné zkreslování informací či bagatelizaci stavu, a to z důvodu represí ze strany zaměstnavatele vedoucí až ke ztrátě zaměstnání, avšak bez předmětného dotazování a plné součinnosti zaměstnanců nebylo zpravidla možné zjistit skutečný stav na daném pracovišti a usilovat tak o nápravu případně zjištěných nedostatků spojenou s možným sankčním postihem zaměstnavatele.

Neopomenutelným aspektem při provádění kontrol byla také případná nesoučinnost zaměstnavatele jako kontrolované osoby nebo jeho neochota vyjadřovat se ke zjištěným skutečnostem. Úsek nerovného zacházení a diskriminace je ve všech ohledech vnímán jako velice citlivý, neboť protiprávním jednáním (zejména urážkami, ponižováním, pronásledováním apod.) dochází ke snižování důstojnosti jednotlivce. Dotazování inspektorů zaměřené na konkrétní, často neetické, situace a jednání je velice choulostivé a může zapříčinit rozporuplné reakce osob, na které dotazy směřují, a to zejména u těch, kteří se takového jednání měli sami zúčastnit nebo iniciovat. V řadě případů proto byli inspektoři ze strany zaměstnavatele obviněni z šíření pomluv a lží, která mají dobré jméno zaměstnavatele poškodit. Ve vztahu k nabízeným volným pracovním místům se inspektoři pro změnu setkali s argumentací zaměstnavatele, že si mohou zaměstnance vybrat podle vlastních kritérií, když oni sami nejlépe posoudí potřeby na zveřejňovanou pracovní nabídku, a proto si mohou ve své provozovně vyvěsit, co chtějí. V jednom případě byla kontrola zaměstnavatelem označena za diskriminační, neboť kontrolní skupina byla složena pouze z žen, a tudíž tyto byly proti němu zaujaté.

V jednom případě se kontrola zaměřená na diskriminaci v odměňování z důvodu věku (znevýhodňování pracujících důchodců) zúčastnil zástupce Kanceláře veřejného ochránce práv jako přízvaná osoba podle kontrolního řádu, nicméně porušení v předmětné oblasti nebylo shledáno.

Kontroly v dotčené oblasti byly konkrétně provedeny jak u zaměstnavatelů ve veřejném sektoru (např. školská zařízení, územně samosprávné celky, zařízení poskytující sociální nebo zdravotnické služby), tak u zaměstnavatelů v soukromém sektoru (např. v oblasti obchodu a poskytování služeb, stavebnictví, pohostinství), a to právě s ohledem na obdržené podněty.

Při kontrolách rovného zacházení a zákazu diskriminace provedených v rámci tohoto kontrolního úkolu se inspektoři zabývali, mimo jiné, bossingem a šikanou zejména ve školských zařízeních, nerovným zacházením v oblasti odměňování, nerovným zacházením při skončení pracovního poměru, diskriminací z důvodu sexuální orientace, zdravotního postižení nebo členství v odborové organizaci, diskriminačními nabídkami zaměstnání atp.

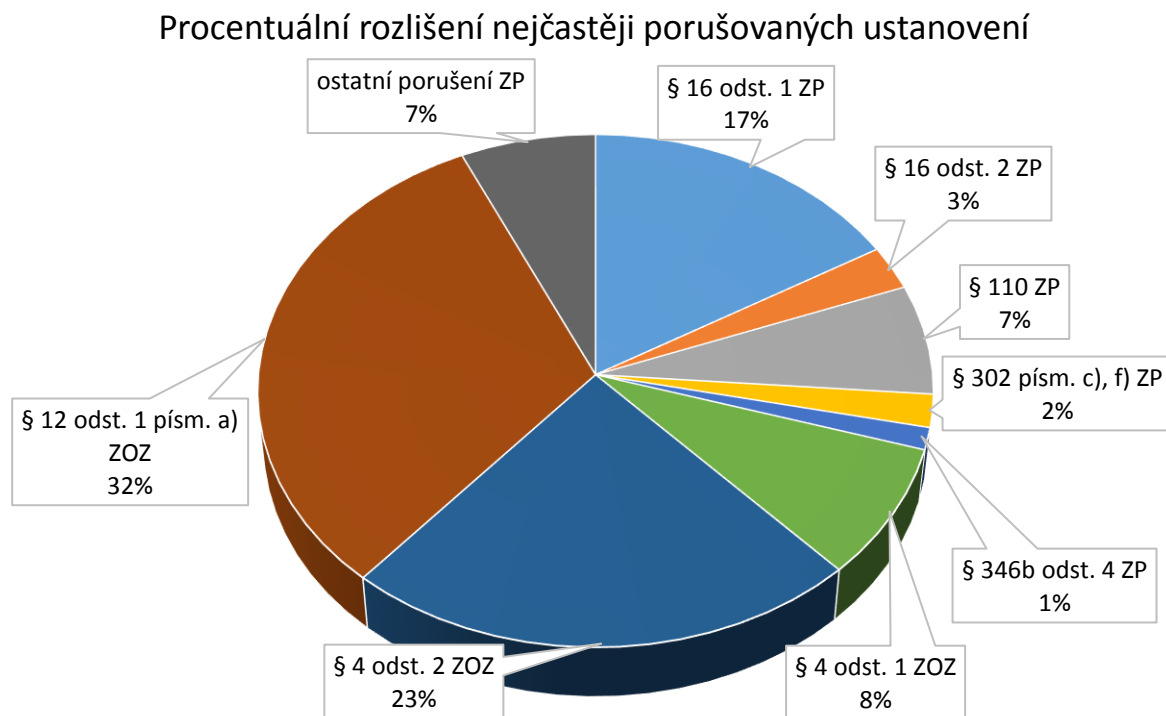
V roce 2016 bylo v rámci tohoto kontrolního úkolu na sledovaných úsecích zjištěno porušení, jejichž charakter a četnost je zaznamenána v níže připojené tabulce č. 6. Vzhledem k tomu, že ke zjištěním ve sledovaných oblastech nedocházelo pouze při kontrolách prováděných v rámci tohoto kontrolního úkolu, reflektuje připojená tabulka také celkový počet těchto zjištění na základě kontrol provedených napříč všemi kontrolními úkoly.

Tabulka 6 - Přehled nejčastěji porušovaných ustanovení zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, a zákona č. 435/2004 Sb., zákon o zaměstnanosti

Ustanovení zákoníku práce nebo zákona o zaměstnanosti	Popis porušení	Počet porušení v rámci HÚ	Počet porušení napříč všemi HÚ
§ 16 odst. 1 zákoníku práce	nerovné zacházení v pracovních podmínkách, odměňování za práci a poskytování jiných peněžitých plnění a plnění peněžité hodnoty, odborné přípravě a příležitosti dosáhnout funkčního nebo jiného postupu v zaměstnání	24	70
§ 16 odst. 2 zákoníku práce	diskriminace v pracovněprávních vztazích	4	
§ 110 zákoníku práce	nerovného zacházení v odměňování práce stejné hodnoty	10	45
§ 302 písm. c), f) zákoníku práce	Nevytváření příznivých pracovních podmínek a zajišťování bezpečnosti a ochrany zdraví při práci; zabezpečování dodržování právních a vnitřních předpisů	3	
§ 346b odst. 4 zákoníku práce	postihování nebo znevýhodňování zaměstnance proto, že se zákonným způsobem domáhá svých práv vyplývajících z pracovněprávních vztahů	2	
§ 4 odst. 1 zákona o zaměstnanosti	nerovné zacházení s fyzickými osobami uplatňujícími právo na zaměstnání	12	56
§ 4 odst. 2 zákona o zaměstnanosti	diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání	34	
§ 12 odst. 1 písm. a) zákona o zaměstnanosti	diskriminační nabídky zaměstnání	46	50

Vedle porušení uvedených v tabulce č. 6 byla zjištěna další porušení povinností zaměstnavatele v dané oblasti, a to celkem v **10** případech (porušení zásady rovného zacházení zásady rovného zacházení a zákazu diskriminace podle ust. § 1a odst. 1 písm. e) zákoníku práce, porušení povinností zaměstnavatele podle ust. § 38 písm. a) zákoníku práce, porušení povinností zaměstnavatele přímo zaměstnance informovat o rozsahu kontroly a způsobem jejího provádění podle ust. § 316 odst. 3 zákoníku práce, porušení povinností při nepřetržitém odpočinku v týdnu podle ust. § 92 odst. 1 a odst. 3 zákoníku práce).

Graf 14 - Procentuální rozlišení nejčastěji porušovaných ustanovení zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce a zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti

Jak je z výše uvedeného názorné, z celkového počtu provedených kontrol bylo nejčastěji konstatováno porušení spočívající v přípuštění nerovného zacházení a diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání, a to z důvodu věku a pohlaví. Zaměstnavatelé neuvedli legitimní důvody, že by z nezbytných požadavků pro výkon konkrétních pracovních činností vyplynula nutnost zaměstnávat na daném pracovním místě osoby určitého věku nebo pouze jednoho pohlaví, přičemž byly zejména preferovány ženy určité věkové kategorie. Zaměstnavatelé často zadávali volná pracovní místa inzeráty se zněním: přijmeme „servírku“ „cukrářku“ „prodavačku – důchodkyni,“ „brigádnici“ apod., avšak objevily se i inzeráty se specifickým zadáním např. „(...) věk minimálně 35-40 s odrostlými dětmi a bez výhledu na mateřskou dovolenou“ nebo „přijmeme pouze studenty a důchodce.“

Sankce

Na základě zjištění ve sledovaných oblastech bylo z tohoto kontrolního úkolu zaměstnavatelům z celkového návrhu **32** pokut uloženo **25** pokut v souhrnné výši **301.000 Kč**, přičemž **23** z nich ve výši **266.000 Kč** bylo uloženo za správní delikty na úseku rovného zacházení a diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání a **2** ve výši **35.000 Kč** za správní delikt na úseku rovného zacházení a diskriminace na pracovišti.

Nejčastěji jsou v této oblasti ukládány pokuty za nerovné zacházení a diskriminaci při uplatňování práva na zaměstnání, a to za diskriminační nabídky zaměstnání. Nicméně svou výší rozhodně nepatří mezi sankce nejvyšší, neboť převážně odrážejí její preventivní (výchovný) účel. Naproti tomu represivní postih za nerovné zacházení a diskriminaci na pracovišti se objevuje pouze v malém měřítku, v případě existence nezpochybnitelných písemných dokladů,

jež prokazují naplnění skutkové podstaty správního deliktu na úseku rovného zacházení a zákazu diskriminace.

Kontroly zaměřené na rovné odměňování mužů a žen

Pro období měsíců května a června 2016 a poté října a listopadu 2016 vyhlásil Státní úřad inspekce práce **Mimořádné kontrolní akce zaměřené na oblast rovného odměňování mužů a žen** u zaměstnavatelů nejprve ve veřejném sektoru (veřejné správy a podniků s majetkovou účastí státu) a poté v soukromém sektoru. V rámci těchto 2 kontrolních akcí provedli inspektoři oblastních inspektorátů práce kontroly zaměřené cíleně na tuto oblast nerovného zacházení a diskriminace, přičemž se rovněž zaměřili v rámci svých zákonných oprávnění na zmapování situace u zaměstnavatelů v této sledované oblasti v důsledku zapojení Státního úřadu inspekce práce do klíčové aktivity KA2 Uplatňování legislativy v oblasti odměňování / Metodika pro kontrolu odměňování žen a mužů, projektu MPSV „22% K ROVNOSTI“ (financovaného Evropským sociálním fondem, Operačním programem zaměstnanost).

Cílem obou kontrolních akcí bylo provedení takto zaměřených kontrol každým oblastním inspektorátem práce u 2 subjektů veřejného sektoru a 2 subjektů soukromého sektoru, spadajících do jeho místní příslušnosti, celkem tedy bylo plánováno provedení kontrol u 32 subjektů v rámci celé ČR, ačkoli bylo provedeno celkem **34** těchto kontrol (17 ve veřejném sektoru a 17 v soukromém sektoru)

Výběr kontrolovaných subjektů byl ponechán v kompetenci jednotlivých oblastních inspektorátů práce s tím, že v rámci něj bude zohledněn především předpoklad vhodného výběru kontrolního vzorku u zaměstnavatele, co se týče srovnatelnosti pracovních pozic a především vnější podněty k provedení kontroly směřující do dané oblasti, které orgány inspekce práce obdržely.

a) Kontroly zaměřené na veřejnou správu a podniky s majetkovou účastí státu

V období vyhlášení mimořádné kontrolní akce zaměřené na veřejnou sféru obdržely oblastní inspektoráty práce **3 podněty** poukazující na možné porušování pracovních předpisů v oblasti rovného odměňování a zákazu diskriminace, přičemž **2 z nich poukazovaly na jednání subjektů ve veřejné správě, 1 pak na jednání podnikající fyzické osoby**. Všechny tyto podněty byly zohledněny při výběru subjektů, u nichž bude kontrola provedena. Ve výsledku se jeden podnět ukázal jako oprávněný. Podnět ke kontrole poukazující na danou oblast tak obdržely pouze 3 oblastní inspektoráty práce, další oblastní inspektoráty práce takto zaměřené podněty nezaznamenaly. Obecně tak lze konstatovat, že i přes možné zvýšené povědomí veřejnosti o této tématice, především díky médiím, nelze konstatovat rapidně zvýšený výskyt podnětů v dané oblasti. Další **2 kontroly** byly provedeny u **subjektů doporučených Otevřenou společností, o.p.s.**, kdy se jednalo o subjekty ve Středočeském kraji, avšak porušení dotčených právních předpisů v těchto případech prokázáno nebylo. Kontroly byly konkrétně provedeny u subjektů ve finanční správě, kraje, měst (s ohledem na vhodnost výběru kontrolního vzorku a předmět kontroly především pracoviště městské policie), podniků s majetkovou účastí státu, zdravotnickém a školském zařízení, zoologické a botanické zahrady a fyzické osoby podnikající v oblasti stravování.

Provedenými kontrolami byly zjištěny nedostatky ve sledované oblasti **u 2 kontrolovaných subjektů**. V jednom případě bylo kontrolou (na základě obdrženého podnětu) zjištěno, že zaměstnavatel neposkytoval za stejnou práci nebo práci stejné hodnoty stejnou mzdu zaměstnanci a zaměstnankyni, kteří vykonávali práci na srovnatelných pracovních pozicích číšníka a servírky a se srovnatelnou pracovní náplní, a konstatováno nesplnění povinnosti stanovené v **ust. § 110 odst. 1 zákoníku práce**. V dalším případě zaměstnavatel neposkytoval

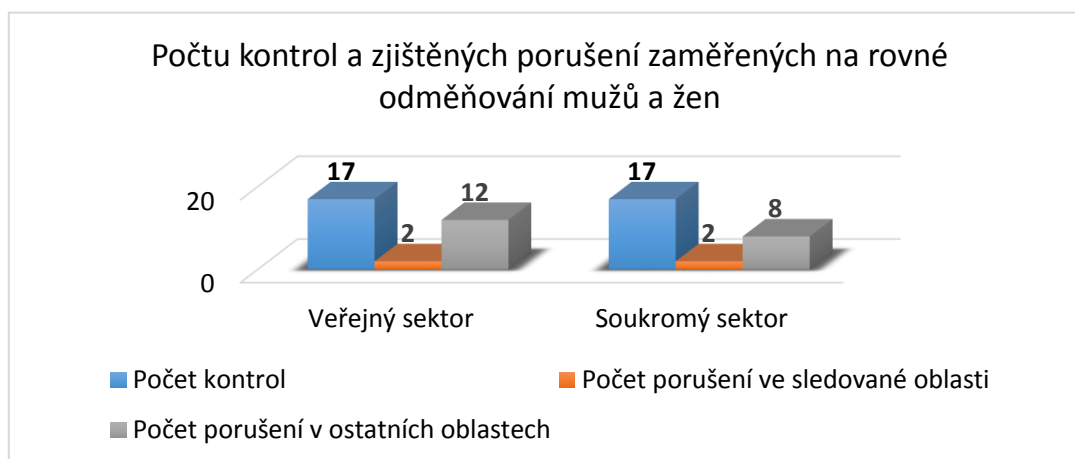
zvláštní příplatek v závislosti na míře neuropsychické zátěže a pravděpodobnosti rizika ohrožení života a zdraví, nebo podle obtížnosti výkonu služby, ale podle délky služby a nepřetržitého zaměstnání. Takto poskytovaný příplatek byl dvěma zaměstnankyním krácen o dobu čerpání rodičovské dovolené nebo dobu další péče o dítě (a to cca o dobu 9 let). Kontrolou byla konstatováno **nedodržení zákazu diskriminace v pracovněprávních vztazích (porušení ust. § 16 odst. 2 zákoníku práce)**. V tomto případě se jednalo o kontrolu provedenou na pracovišti městské policie u zaměstnanců a zaměstnankyň na pozicích strážník/strážnice.

b) Kontroly zaměřené na podnikatelskou sféru

V období vyhlášení mimořádné kontrolní akce obdržely oblastní inspektoráty práce **1 podnět** poukazující na možné porušování pracovněprávních předpisů v oblasti rovného odměňování a zákazu diskriminace, který byl využit při provedení kontroly oblastním inspektorátem práce. Ve výsledku se tento podnět ukázal jako oprávněný. Je tak nutné konstatovat, že orgány inspekce práce nezaznamenaly nárůst podnětů v dané oblasti. Kontroly byly provedeny u subjektů provozujících pekárnu, kasino, podnikající v oblasti prodeje a servisu aut, poskytování poradenství v oblasti bankovníctví, pojišťovnictví a financí, nebo společnosti zajišťující ostrahu.

Provedenými kontrolami byly zjištěny nedostatky ve sledované oblasti u **2 kontrolovaných subjektů**. V jednom případě bylo kontrolou zjištěno, že zaměstnavatel nezajistil rovné zacházení u všech zaměstnanců v oblasti odměňování za práci u dělníků a dělnic v pekárně, když stanovil mzdovým výměrem od 1. 1. 2015 rozdílnou výši hodinové mzdy. Kontrolou bylo konstatováno nesplnění povinnosti stanovené v ust. **§ 16 odst. 1 zákoníku práce**. V dalším případě zaměstnavatel nezajistil rovné zacházení v oblasti odměňování u zaměstnanců a zaměstnankyně vykonávající práci na pozici řidič-skladník, kdy všichni nastoupili k výkonu práce ve stejný den. Zaměstnavatel jednal se zaměstnanci nerovně při stanovení základní mzdy, kdy řádně zohledněna délka vykonané praxe, kdy dále zaměstnavatel stanovil výši variabilní složky mzdy na základě délky ujeté trasy, která však byla zaměstnancům předem již rozdílně stanovena. Kontrolou bylo konstatováno nerovné zacházení v případě stanovení základní složky mzdy, variabilní složky mzdy a pracovních podmínek, a tedy porušení **ust. § 16 odst. 1 zákoníku práce**.

Graf 15 - Počet kontrol a zjištěných porušení zaměřených na rovné odměňování mužů a žen (odděleně pro veřejný sektor - veřejnou správu a podniky s majetkovou účastí státu a soukromý sektor).

Závěr

Kontroly orgánů inspekce práce zaměřené na oblast rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání a na pracovišti, odrážejí zájem státu na dodržování pracovněprávních předpisů, jenž zabraňují znevýhodňování osob na trhu práce a v samotném pracovním procesu.

U kontrol rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání se potvrdila četnost zjištěných porušení, stejně jako v roce 2014, kde byly kontroly této oblasti zařazeny pod samostatný hlavní úkol, přičemž tyto odhalily nízkou míru informovanosti zaměstnavatelů o jejich povinnostech vyplývajících ze zákona o zaměstnanosti. Zaměstnavatelé někdy cíleně, někdy neúmyslně, stanovili požadavky na volné pracovní místo, kde se upřednostňovala určitá skupina uchazečů, zejména ženy. Naopak kontroly zaměřené na výběrová řízení ukázaly, že je obtížné prokázat, zda byl uchazeč o zaměstnání odmítnut na základě diskriminačního kritéria, pakliže zaměstnavatel uchazeče přímo neinformuje, co je důvodem jeho odmítnutí nebo neúspěchu.

V rámci kontrol v oblasti nerovného zacházení a diskriminace na pracovišti orgány inspekce práce pečlivě hledají indicie o možném porušení povinností zaměstnavatelem, dotazují se zaměstnanců na skutečnosti vztahující se k předmětu kontroly, nicméně se jim nedaří v mnoha případech prokázat porušení dotčených právních předpisů, a to vzhledem k absenci relevantních písemných dokladů s vypovídající hodnotou. Navíc rozlišit onu citlivou hranici mezi špatnými mezilidskými vztahy na pracovišti a jevy, které již narušují právo na rovné zacházení, popř. jimi dochází k diskriminaci, je pro inspektory často nesnadný, proto z hlediska jejich provádění se tyto řadí svou povahou a rozsahem stále k nejnáročnějším. I rok 2016 ukázal, že cílená specializace vybraných inspektorů jednotlivých oblastních inspektorátů práce na danou problematiku přispívá k zefektivnění kontrol v této oblasti a k hledání nových kontrolních mechanismů, jak odhalovat tyto nežádoucí jevy. S ohledem na svou závažnost bude daná oblast obsahem hlavního kontrolního úkolu i v roce 2017.

Realizovaná mimořádná kontrolní akce zaměřená na veřejnou správu a podniky s majetkovou účastí státu neukázala, že by zaměstnavatelé jednali (až na uvedené výjimky) ve vztahu např. k přiznání nenárokových složek platu nebo mzdy ve vztahu k zaměstnancům nebo zaměstnankyním nerovně, respektive diskriminačně z důvodu pohlaví. Toto vyloučilo rovněž z vyjádření samotných zaměstnanců kontrolovaných osob. Výše platu nebo mzdy se odvíjí od pracovní náplně, kdy poskytované odměny, osobní příplatky nebo jiné složky platů nebo mezd jsou poskytovány v souladu s pracovněprávními předpisy. Obecně však při poskytování nenárokových složek platů nebo mezd sehrává významnou roli do jisté míry subjektivní pohled zaměstnavatele na kvalitu odváděné práce a výkonost zaměstnanců. Z prováděných kontrol vyplynulo, že není pravidlem, že by ženy pracující v „typicky mužských“ profesích (např. na pozici strážné na pracovištích městské policie) navzdory mnohdy převládajícím společenským stereotypům neměly pro výkon této práce srovnatelné předpoklady jako muži nebo že by právě jejich malé zastoupení u zaměstnavatele bylo důvodem nerovného, respektive diskriminačního jednání. Naopak i z jejich platového ohodnocení a vyjádření ze strany zaměstnavatelů vyplývá, že mohou být mnohdy za vykonávanou práci hodnoceny lépe než muži pracující na těchto srovnatelných pozicích.

Realizovaná mimořádná kontrolní akce provedená u zaměstnavatelů v soukromém sektoru de facto pouze potvrdila závěry mimořádné kontrolní akce zaměřené na rovné odměňování mužů a žen u zaměstnavatelů v oblasti veřejné správy a podniků s majetkovou účastí státu. U zaměstnavatelů v soukromém sektoru se potvrdilo, že je mnohem obtížnější nalézt vhodné srovnatelné skupiny zaměstnanců, vzhledem k rozdílnosti a jednotlivých pozic (především

u menších zaměstnavatelů) a i v rámci těchto nalézt natolik srovnatelnou pracovní náplň, aby bylo možné v případě mzdového rozdílu konstatovat porušení ust. § 16 zákoníku práce.

Všechny výše uvedené závěry jsou však vyvozeny z aktuální situace u velmi malého vzorku zaměstnavatelů v celorepublikovém měřítku. Po stránce metodické vyvstává potřeba sjednocení postupů, a to i co se týče možného vyhodnocování dokladů předložených kontrolovanými osobami v konkrétních příkladech s jejich komparace. Ve vztahu k metodice zpracovávané v rámci výše zmíněného projektu MPSV „22% k rovnosti“ nutnost zvážit, jakým způsobem kontroly v budoucnu provádět.

Inspektoři budou rovněž dále přispívat k osvětě v dané oblasti v rámci poradenské činnosti.

2.1.4. Kontroly dodržování minimální a zaručené mzdy

Minimální mzda, jako nejnižší přípustná výše odměny za práci v pracovněprávním vztahu, a zaručená mzda, stanovující nejnižší cenu práce zaměstnance s ohledem na složitost, odpovědnost a namáhavost vykonávané práce, byly do tuzemského právního řádu zakotveny jako nástroje sociální ochrany před nepřiměřeně nízkým oceněním práce v pracovněprávním vztahu. Jsou prostředkem naplnění ekonomických a sociálních funkcí mzdy (zejména funkce alimentární a motivační). Omezení mzdového dumpingu podporuje boj proti chudobě, motivaci pracovat a v neposlední řadě napomáhá zamezovat daňovým únikům a únikům u jiných povinných odvodů v případě vyplácení části mzdy tzv. „na ruku“.

Vzhledem ke skutečnosti, že minimální a zaručená mzda jsou v tuzemsku regulovány již od roku 1991 (minimální mzda), resp. od roku 2007 (zaručená mzda), je pochopitelné, že jejich minimální úrovně jsou průběžně valorizovány. Zde pak nepochybně vzniká prostor pro kontrolní činnost ze strany státu. Jak i z poradenské a kontrolní činnosti orgánů inspekce práce vyplývá, právní povědomí zaměstnavatelů týkající jednak změn ve stanovených výších minimální a zaručené mzdy, jednak i samotných institutů minimální a zejména pak zaručené mzdy je dlouhodobě na nedostatečné úrovni. Porušování právních předpisů upravujících tuto oblast je tak poměrně četným jevem.

Od 1. ledna 2016 byla minimální měsíční mzda zvýšena o 700,- Kč, a to na 9.900,- Kč a minimální hodinová mzda z 55 Kč na 58,70 Kč. Minimální mzda pro zdravotně postižené byla navýšena o 1.300,- Kč na 9.300,- Kč měsíčně. V návaznosti na to byly valorizovány i nejnižší úrovně zaručené mzdy. Ověření, zda zaměstnavatelé adekvátně zareagovali na tyto změny a přetrvávající významná míra veřejného zájmu na dodržování pracovněprávních předpisů v oblasti odměňování zaměstnanců, která je z pohledu zaměstnanců pro kvalitu pracovněprávního vztahu dá se říci prioritní, byly důvodem pro opakované zařazení tohoto kontrolního úkolu do ročního plánu kontrolních akcí.

Cíl úkolu

Cílem orgánů inspekce práce při naplňování úkolu „Kontroly dodržování minimální a zaručené mzdy“ bylo preventivním působením i represivními dopady předcházet a zamezovat porušování právních předpisů na úseku odměňování zaměstnanců, a to přirozeně zejména činností kontrolní, avšak také činností poradenskou a konzultační. Jejich účelem bylo co nejvíce zvýšit informovanost a právní povědomí zaměstnavatelů i zaměstnanců v oblasti odměňování a v případě jejich porušování upozornit zaměstnavatele na nutnost a v závažných případech i vynutit dodržování závazných pravidel při odměňování zaměstnanců.

Kontroly v rámci daného kontrolního úkolu byly v roce 2016 zacíleny především na ty zaměstnavatele a v těch oborech, na něž orgány inspekce práce obdržely v uplynulém období nejvíce podnětů ke kontrole vztahující se k této problematice. Pro účely výběru subjektů ke kontrolám byly ovšem užity i jiné zdroje (například informace získané z konzultační nebo z předchozí kontrolní činnosti oblastních inspektorátů práce). Kontroly byly zacíleny napříč širokým spektrem činností zaměstnavatelů, žádné obory nebyly výrazně preferovány nebo pominuty.

Zadání úkolu

Oblastní inspektoráty práce se při výběru kontrolovaných osob měly zaměřit na ty zaměstnavatele, u nichž měly s ohledem na obsah obdržených podnětů ke kontrole a s ohledem na zkušenosti a poznatky z minulých let důvodně za to, že u nich může docházet k porušování předpisů na úseku odměňování, a to konkrétně předpisů vztahujících se k minimální mzdě a nejnižší úrovni zaručené mzdy.

Výběr kontrolovaných osob a počet kontrol realizovaných v rámci tohoto hlavního úkolu byl ponechán na zkušenosti a úvaze oblastních inspektorátů práce.

Předmět kontroly

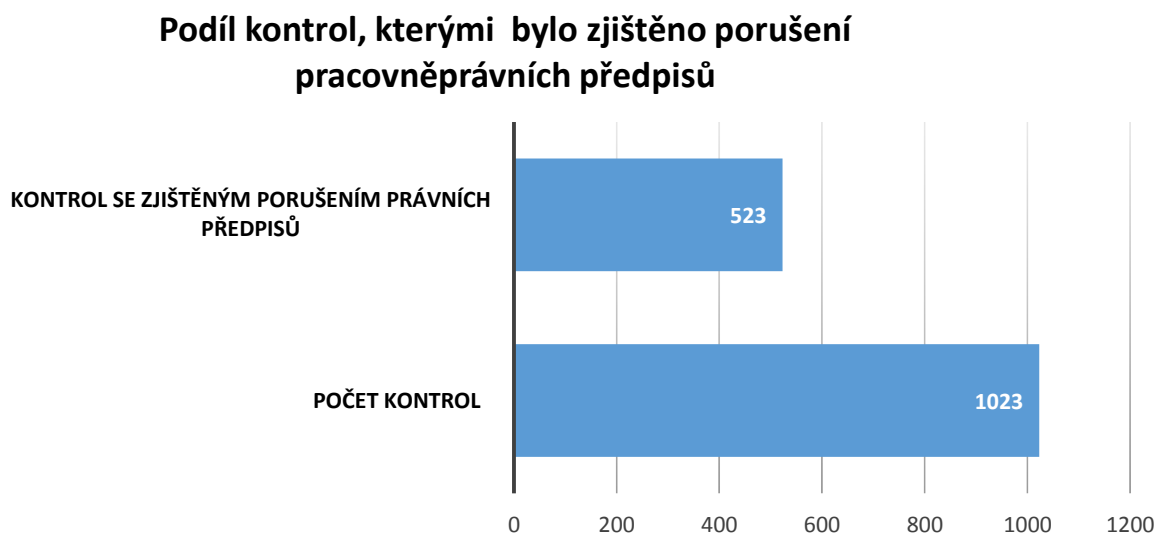
Předmětem kontroly v rámci daného kontrolního úkolu byly rovnost v poskytování mzdy, platu, odměny z dohody za stejnou práci podle § 110 zákoníku práce, dodržování minimální mzdy podle § 111 zákoníku práce, dodržování nejnižších úrovní zaručené mzdy podle § 112 zákoníku práce, sjednání, stanovení nebo určení mzdy podle § 113 zákoníku práce, mzda nebo náhradní volni za práci přesčas podle § 114 zákoníku práce, mzda, náhradní volno nebo náhrady mzdy za svátek podle § 115 zákoníku práce, mzda za noční práci podle § 116 zákoníku práce, mzda a příplatek za práci ve ztíženém pracovním prostředí podle § 117 zákoníku práce, mzda za práci v sobotu a v neděli podle § 118 zákoníku práce, naturální mzda podle § 119 zákoníku práce, mzda při uplatnění konta pracovní doby podle §§ 120 a 121 zákoníku práce, nařízení vlády č. 567/2006 Sb., o minimální mzdě, o nejnižších úrovních zaručené mzdy, o vymezení ztíženého pracovního prostředí a o výši příplatku ke mzdě za práci ve ztíženém pracovním prostředí, ve znění pozdějších předpisů a evidence pracovní doby pro účely kontroly v oblasti odměňování podle § 96 zákoníku práce.

Zhodnocení kontrolní činnosti

Oblastní inspektoráty práce provedly (zahájily a ukončily vydáním protokolu o kontrole) v rámci hlavního úkolu „*Kontroly dodržování minimální a zaručené mzdy*“ celkem 1.023 kontrol. Těmito kontrolami bylo zkontrolováno dodržování pracovněprávních předpisů v rámci stanoveného předmětu kontroly celkem u 1 007 zaměstnavatelů; z tohoto počtu kontrolovaných subjektů bylo 756 právnických osob a 251 fyzických osob samostatně výdělečně činných. Další 68 kontrol bylo v průběhu roku 2016 v rámci tohoto hlavního úkolu zahájeno, nebyly však z různých důvodů ke dni 31. 1. 2017 ukončeny (takovými důvody jsou například nesoučinnost nebo nedosažitelnost kontrolované osoby).

Porušení pracovněprávních předpisů, zjištěných provedenými kontrolami, bylo konstatováno u 523 kontrol. Při více než polovině (51%) kontrolách tedy bylo odhaleno porušení kontrolovaných pracovněprávních předpisů.

Graf 16 - Počet kontrol v rámci HÚ a podíl kontrol, kterými bylo zjištěno porušení kontrolovaných právních předpisů

Při některých kontrolách bylo zjištěno i více než jen jedno porušení. Celkově bylo kontrolami v rámci tohoto hlavního úkolu zjištěno 1 381 porušení pracovněprávních předpisů. Významně převládala zjištěná porušení na úseku odměňování (což ovšem koresponduje s předmětem kontroly v rámci tohoto hlavního úkolu), na úseku pracovního poměru a dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr a podstatný byl i podíl zjištěných porušení na úseku pracovní doby.

Nejčastějším pochybením zaměstnavatelů bylo nedodržování nejnižší úrovně zaručené mzdy, resp. neposkytnutí doplatku do nejnižší úrovně zaručené mzdy (§ 112 zákoníku práce), kdy inspektoři oblastních inspektorátů práce v roce 2016 zjistili celkem 223 případů porušení ustanovení § 112 zákoníku práce.

V 91 případech nebyly zaměstnancům ze strany zaměstnavatele vyplaceny řádně a včas všechny složky mzdy nebo platu (§ 141 zákoníku práce).

V 86 případech zaměstnavatel pochybil při poskytování příplatku za práci v sobotu a v neděli (§ 118 zákoníku práce).

V 83 případech zaměstnavatel nesplnil povinnost vést u jednotlivých zaměstnanců evidenci s vyznačením začátku a konce odpracované směny, práce přesčas, noční práce, doby v době pracovní pohotovosti a pracovní pohotovosti, kterou zaměstnanec držel (§ 96 zákoníku práce).

V 53 případech zaměstnavatel pochybil v souvislosti s odměňováním noční práce (§ 116 zákoníku práce).

Ve 45 případech zaměstnavatel porušil povinnosti při sjednání, stanovení nebo určení mzdy - povinnost sjednat, stanovit nebo určit mzdu před začátkem výkonu práce, za kterou má tato mzda příslušet, povinnost v den nástupu do práce vydat zaměstnanci písemný mzdový výměr, který obsahuje údaje o způsobu odměňování, o termínu a místě výplaty mzdy, jestliže tyto údaje neobsahuje smlouva nebo vnitřní předpis, resp. povinnost písemně zaměstnanci oznámit změnu mzdového výměru nejpozději v den, kdy změna nabývá účinnosti (§ 113 zákoníku práce).

Ve 34 případech zaměstnavatel pochybil při odměňování zaměstnanců a poskytování náhradního volna nebo příplatku za přesčasovou práci (§ 114 zákoníku práce).

Ve 29 případech zaměstnavatel pochybil při odměňování zaměstnanců a poskytování náhradního volna nebo příplatku za práci ve svátek (§ 115 zákoníku práce).

Nevyplacení mzdy alespoň ve výši minimální mzdy (§ 111 zákoníku práce) bylo zjištěno v 18 případech.

Ačkoli kontrola v jiných oblastech než je odměňování a související evidence pracovní doby nebyla primárně předmětem kontroly v rámci hlavního úkolu „Kontroly dodržování minimální a zaručené mzdy“, byla v souvislosti s kontrolami v rámci tohoto hlavního úkolu v nezanedbatelném počtu zjištěna mj. i porušení na úseku pracovního poměru a dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr:

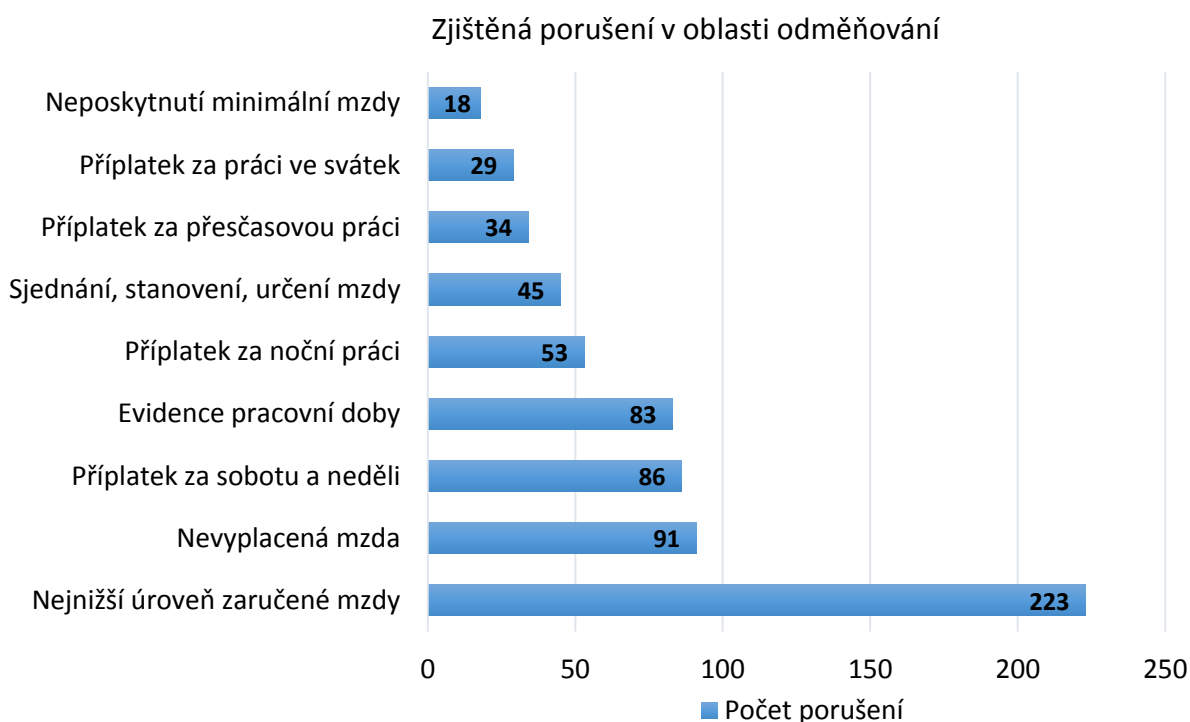
Ve 171 případech zaměstnavatel nesplnil v zákonem stanovené lhůtě vůbec nebo ne v celém rozsahu povinnost informovat zaměstnance o obsahu pracovního poměru (§ 37 zákoníku práce).

V 93 případech zaměstnavatel pochybil v souvislosti s povinností vydat při skončení pracovního poměru zaměstnanci potvrzení o zaměstnání – zápočtový list (§ 313 zákoníku práce). Téměř všechna pochybení spočívala v pozdním vydání potvrzení o zaměstnání, popř. v nedostatecích v obsahu potvrzení o zaměstnání, pouze v 1 případě spočívalo pochybení v tom, že zaměstnavatel neuvedl údaje o průměrném výdělku, resp. rozvázání pracovněprávního vztahu z důvodu zvláště hrubého porušení povinností zaměstnance, na odděleném potvrzení.

Ve 29 případech zaměstnavatel porušil ust. § 34 o povinných náležitostech a formě pracovní smlouvy, když v 15 případech nedodržel obsahové náležitosti pracovní smlouvy a ve 14 případech nedodržel povinnost uzavřít pracovní smlouvu písemně.

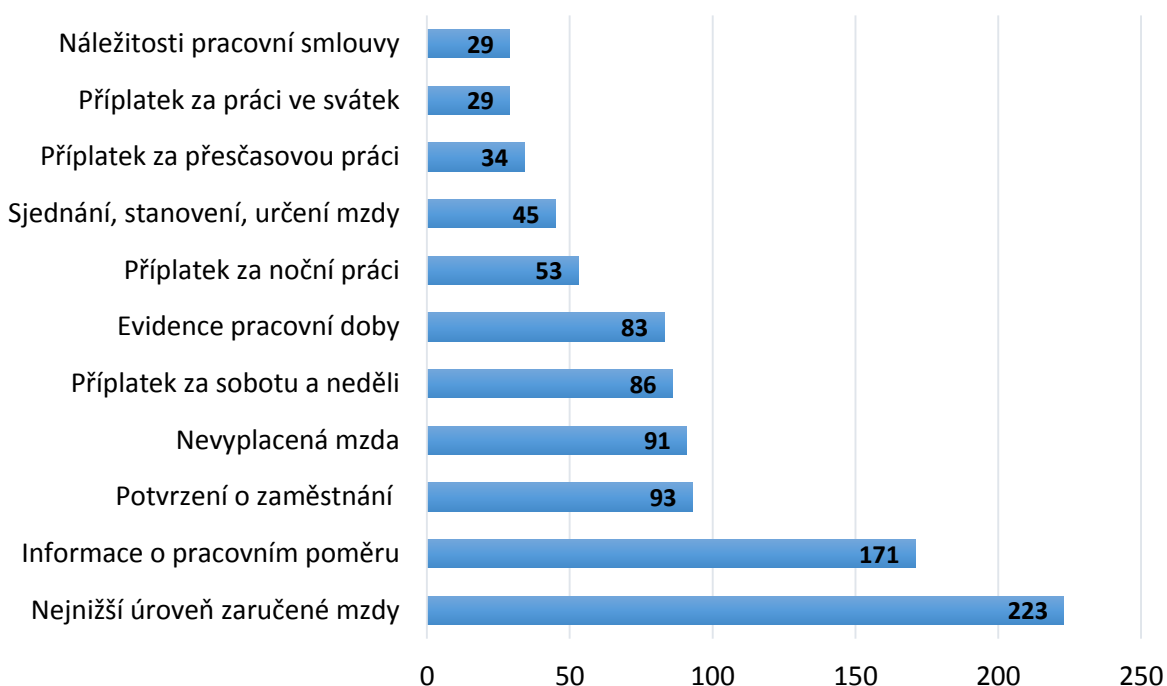
V menších počtech byla zjištěna i další porušení pracovněprávních předpisů.

Graf 17 - Porušení zjištěná v rámci HÚ v oblasti odměňování zaměstnanců

Graf 18 - Nejčastěji zjištěná porušení při kontrolách v rámci HÚ

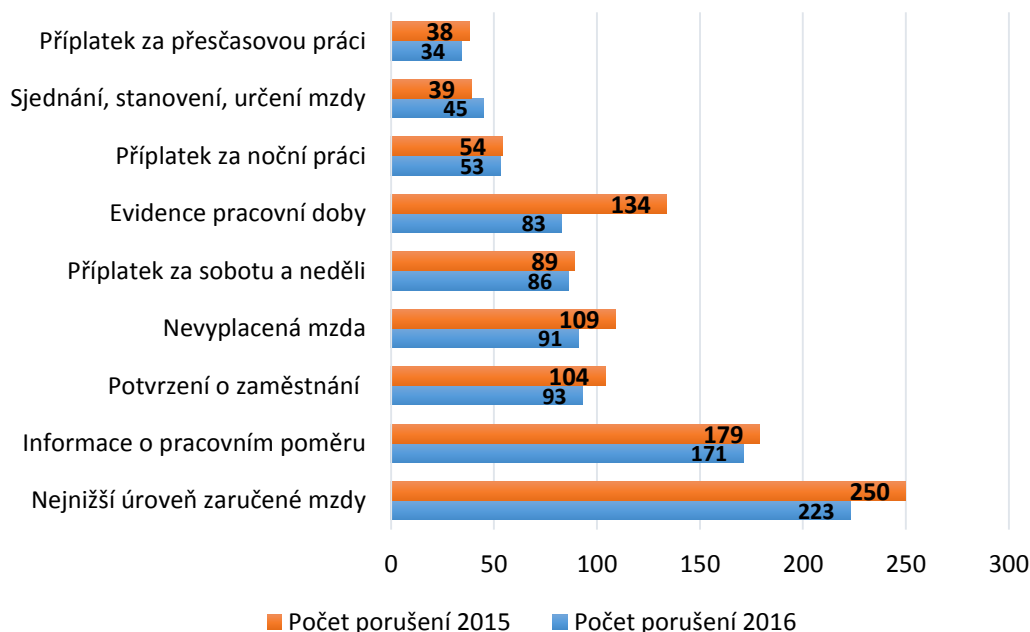
Nejčetněji zjištěná porušení ze všech souvisejících oblastí

Ve srovnání s předchozím rokem – 2015, kdy byl rovněž realizován hlavní úkol „*Kontroly dodržování minimální a zaručené mzdy*“, byl proveden téměř stejný počet kontrol (v roce 2016 bylo provedeno o 84 dokončených kontrol méně, než v roce 2015). Podíl kontrol, u kterých bylo zjištěno porušení pracovněprávních předpisů, byl mírně nižší, avšak s mírně vyšším absolutním počtem zjištěných porušení (51% kontrol se zjištěním v roce 2016, oproti 55% kontrol se zjištěním v roce 2015; těmito kontrolami bylo v roce 2016 zjištěno 1 381 porušení právních předpisů, v roce 2015 bylo zjištěno 1 300 porušení). Struktura porušovaných právních předpisů byla v obou letech obdobná. Nejčastěji zjištěným porušením byl v obou letech § 212 zákoníku práce, a to v roce 2016 v roce ve 223 případech, v roce 2015 v 250 případech. Neposkytnutí alespoň minimální mzdy bylo v roce 2016 zjištěno 18 x, v roce 2015 31 x, zde tedy sledujeme klesající tendenci v četnosti tohoto pochybení. Pokles počtu porušení jsme zaznamenali také u pochybení v oblasti evidence pracovní doby.

Graf 19 - Výsledky kontrol v rámci HÚ „Kontroly dodržování minimální a zaručené mzdy“ ve srovnání let 2015 a 2016

Výsledky kontrol ve srovnání let 2015 a 2016

Sankce

Za ta zjištěná porušení právních předpisů, která jsou správními delikty, bylo kontrolovaným zaměstnavatelům ke dni 31. 1. 2017 uloženo 87 pokut v celkové výši 2 671 000 Kč. Dalších 13 pokud je k datu vypracování této zprávy ve stadiu návrhu nebo v řízení.

Při rozhodování, zda uložit kontrolované osobě sankci, postupovaly oblastní inspektoráty práce s přihlédnutím k závažnosti, rozsahu a okolnostem porušení. S tím úzce souvisí i zohlednění, zda zjištěné nedostatky byly odstraněny ve stanoveném termínu a byla-li zaslána na oblastní inspektorát práce zpráva s doložením průkazných dokladů o odstranění zjištěných nedostatků. Při rozhodování o výši pokuty byly následně zváženy ze strany právního odboru poměry účastníka řízení, závažnost správního deliktu, způsob, okolnosti a následky jeho spáchání.

Závěr

Výsledky kontrolní činnosti realizované oblastními inspektoráty práce v roce 2016 v rámci plnění hlavního úkolu „Kontroly dodržování minimální a zaručené mzdy“ a zkušenosti a postřehy oblastních inspektorátů práce z provádění těchto kontrol lze shrnout následovně, a konstatovat následující závěry:

Hlavním zdrojem výběru zaměstnavatelů ke kontrole byly pro oblastní inspektoráty práce zejména podněty občanů (nejčastěji zaměstnanců) a institucí (například Úřad práce ČR, Česká správa sociálního zabezpečení, finanční úřady). Rovněž byly vybírány ke kontrole ty subjekty, u kterých byly v minulých obdobích zjištěny nedostatky v oblasti odměňování, a také subjekty,

u kterých dosud nebyla provedena kontrola, nebo uběhla dlouhá časová prodleva od poslední kontroly. Významným pramenem informací využitelných pro výběr subjektů k zařazení do plánu kontrolní činnosti je také poradenská a konzultační činnost orgánů inspekce práce a nepochybně také dosavadní vlastní zkušenosti inspektorů práce s četností porušování předpisů vztahujících se k odměňování u různých typů zaměstnavatelů a v různých ekonomických odvětvích.

Kontrolní činnost v rámci tohoto hlavního úkolu nebyla zacílena na určité typy zaměstnavatelů (například podle oboru činnosti nebo podle velikosti zaměstnavatele), kontroly byly prováděny téměř ve všech oborech podnikání a u všech typů zaměstnavatelů. Z výsledků kontrol lze konstatovat, že nižší povědomí o právech zaměstnanců a povinnostech zaměstnavatele a obecně o právní úpravě v pracovněprávní oblasti mívají zaměstnavatelé s menším počtem zaměstnanců. Lze předpokládat, že tzv. velcí zaměstnavatelé využívají pro účely vedení personální agendy služeb osob odborně způsobilých.

Vysoký počet zjištěných porušení ustanovení § 112 zákoníku práce ve spojení s nařízením vlády č. 567/2006 Sb., o minimální mzdě, o nejnižších úrovních zaručené mzdy, o vymezení ztíženého pracovního prostředí a o výši příplatku ke mzdě za práci ve ztíženém pracovním prostředí, koresponduje s dlouhodobou zkušeností orgánů inspekce práce z kontrolní i poradenské činnosti, totiž že široká veřejnost, zaměstnavatelé i zaměstnanci, jsou dobře obeznámeni s existencí minimální mzdy, avšak stále existuje nedostatečná informovanost o existenci institutu nejnižších úrovní zaručené mzdy podle složitosti, odpovědnosti a namáhavosti vykonávané práce.

Vyskytují se běžně případy, kdy dotyčný zaměstnavatel při kontrole ospravedlňuje své pochybení tím, že o povinnosti poskytovat zaměstnancům mzdu podle složitosti, odpovědnosti a namáhavosti vykonávané práce doposud neslyšel a byl přesvědčen, že činí zákonu zadost poskytováním minimální mzdy. Jiní zaměstnavatelé chybují nikoli v samotném nepoužití institutu nejnižších úrovní zaručené mzdy, nýbrž v nesprávném zařazení práce vykonávané jednotlivými zaměstnanci do skupiny prací pro účely určení minimální úrovně jejich zaručené mzdy. Důvodem bývají nedostatečné odborné znalosti zaměstnavatele, kdy pro laika pochopitelně není jednoduché správně interpretovat příslušné právní předpisy (v této souvislosti především přílohu nařízení vlády č. 567/2006 Sb., o minimální mzdě, o nejnižších úrovních zaručené mzdy, o vymezení ztíženého pracovního prostředí a o výši příplatku ke mzdě za práci ve ztíženém pracovním prostředí). Dalším důvodem bývá nedostatečná informovanost osoby sice fundované, ale nedostatečně obeznámené s popisem pracovních činností jednotlivých zaměstnanců (jedná se o případy, kdy zaměstnavatel outsorcuje svou povinnost stanovit zaměstnancům mzdu v souladu s nařízením vlády č. 567/2006 Sb. na externí účetní, avšak neposkytne jí relevantní informace o druhu jejich práce). V těchto souvislostech inspektoři práce upozorňují, že pro potřeby praxe by bylo žádoucí rozšířit a upřesnit příklady prací ve skupinách podle oborů pro účely stanovení nejnižší úrovně zaručené mzdy v příloze nařízení vlády č. 567/2006 Sb.

Dalšími případy, které ve svém důsledku vedou k nedodržování nejnižších úrovní zaručené mzdy a v některých případech i minimální mzdy jsou ty případy, kdy zaměstnavatel poskytuje zaměstnanci předepsanou hodinovou mzdu pro stanovenou pracovní dobu 40 hodin týdně, avšak pomine, že zaměstnanec z důvodu vícesměnného nebo nepřetržitého pracovního režimu má stanovenou týdenní pracovní dobu 37,5 nebo 38,75 hodiny, kdy je nutno hodinovou mzdu odpovídajícím způsobem navýšit.

Povinnost poskytovat zaměstnancům v pracovním poměru mzdu podle složitosti, odpovědnosti a namáhavosti vykonávané práce je také obcházena stále stoupajícím trendem uzavírat se zaměstnanci namísto pracovního poměru dohody o pracích konaných mimo pracovní poměr,

kde zákon pouze zapovídá poskytnout zaměstnanci odměnu z dohody nižší, než je minimální mzda, aniž by stanovil povinnost poskytovat odměnu za práci s ohledem na její složitost, odpovědnost a namáhavost.

V neposlední řadě je nutno zmínit i praxi, kdy po navýšení stanovené minimální mzdy, resp. nejnižších úrovní zaručené mzdy, zaměstnavatelé sjednávají se zaměstnanci kratší pracovní dobu, přičemž nelze vyloučit, že se tak děje pouze účelově, resp. fiktivně.

Poněkud překvapivě byly zaznamenány i případy, kdy v kolektivní smlouvě byly s odborovou organizací sjednány mzdy nižší, než jsou nařízením vlády stanovené nejnižší úrovně zaručené mzdy podle složitosti, odpovědnosti a namáhavosti vykonávaných prací. Neposkytnutí doplatku do nejnižší úrovně zaručené mzdy však v těchto případech není porušením § 112 odst. 3 zákoníku práce, neboť nařízení vlády č. 567/2006 Sb. stanoví nejnižší úrovně zaručené mzdy a podmínky pro její poskytování zaměstnancům, jejichž mzda není sjednána v kolektivní smlouvě.

Podstatně nižší byl zjištěný počet porušení v oblasti minimální mzdy. To odpovídá skutečnosti, že o tomto institutu existuje mezi veřejností mnohem vyšší právní povědomí, než je tomu u nejnižších úrovní zaručené mzdy podle složitosti, odpovědnosti a namáhavosti vykonávané práce.

„Tradičními“ porušeními právních předpisů v oblasti odměňování je pak nevyplacení mzdy nebo její části ve lhůtě splatnosti a neposkytování náhradního volna a příplatků za práci přesčas, ve svátek, za práci v sobotu a v neděli a za noční práci.

Nadále (i když s menší četností než v předchozím roce) se inspektoři poměrně často setkávají s nedostatky ve vedení evidence pracovní doby zaměstnavatelem. Zde zaměstnavatelé převážně chybují v tom, že namísto evidence s vyznačením požadovaných údajů vedou pouze evidenci docházky s prostým vyznačením přítomnosti zaměstnance v práci (tzv. „čárka“ za docházkou), navíc mnohdy vytvořenou pouze prostřednictvím samotných zaměstnanců (každý zaměstnanec zaznamená svou přítomnost v knize nebo listu docházky, aniž by tento dokument zaměstnavatel autorizoval).

V souvislosti s oblastí odměňování byla kontrolována také existence pracovněprávního vztahu a povinnosti související s jeho vznikem a skončením. Jako i v předchozím roce bylo kontrolami zjištěno časté porušení spočívajících v tom, že zaměstnavatel neinformoval zaměstnance stanoveným způsobem o obsahu pracovního poměru a četným porušením bylo také nevydání potvrzení o zaměstnání při skončení pracovněprávního vztahu.

Mezi odvětví činnosti podnikatelských subjektů, ve kterých častěji dochází k porušování právních předpisů v oblasti odměňování, lze ze zkušeností z kontrolní činnosti oblastních inspektorátů práce zařadit ostrahu objektů, maloobchod, ubytovací a hostinskou činnost, ale také agentury práce. Příkladem budiž kontrola provedená u zaměstnavatele s předmětem činnosti ostraha objektů, který poskytoval zaměstnancům v pracovním poměru na pozici vrátných hodinovou mzdu v rozmezí 51,30 až 54 Kč a zaměstnankyni na pozici personalistky měsíční mzdu ve výši 9 200 Kč.

Hlavní úkol „*Kontroly dodržování minimální a zaručené mzdy*“ byl do ročního programu kontrolních akcí Státního úřadu inspekce práce pro rok 2016 zařazen poté, kdy výstupy z kontrolní činnosti v rámci shodně zaměřeného úkolu v roce 2015 poukázaly na opodstatněnost a nezbytnost kontrolní a poradenské činnosti v dané oblasti. I výsledky kontrolní činnosti a zkušenosti oblastních inspektorátů práce z kontrol v rámci tohoto hlavního úkolu za rok 2016 potvrdily, že oblast odměňování zaměstnanců je setrvale oblastí, ve které s vysokou četností dochází k porušování pracovněprávních předpisů, ať již vědomě nebo účelově, nebo z důvodu nedostatečné orientace v platné právní úpravě na straně zaměstnavatelů

i zaměstnanců. Vzhledem k tomu, a vzhledem ke skutečnosti, že oblast odměňování je jednou z oblastí, které zaměstnanci vnímají velmi citlivě a které jsou pro ně v pracovněprávním vztahu zásadní, rozhodl Státní úřad inspekce práce odůvodněně o pokračování v kontrolní činnosti v této oblasti i v roce 2017.

2.1.5. Náhrady výdajů poskytované zaměstnanci v souvislosti s výkonem práce (cestovní výdaje)

Porušování právních předpisů v oblasti poskytování náhrad výdajů v souvislosti s výkonem práce, zejména pak cestovních výdajů, patří dlouhodobě k oblastem, ve kterých dochází k častému nedodržování právních předpisů ze strany zaměstnavatelů. Rovněž analýzy podnětů posledních let ukazují, že se zvyšují počty podnětů poukazujících na nedodržování předpisů v této oblasti. Nedodržování platné legislativy ze strany zaměstnavatelů pak dopadá na zaměstnance, kteří jsou často kráceni na svých právech, a v konečném důsledku se odráží také v nežádoucím chování zaměstnanců – například řidičů v silniční dopravě. Proto bylo rozhodnuto, že jedním z kontrolních úkolů orgánů inspekce práce stanovených pro rok 2016 budou kontroly právních předpisů v dané oblasti.

Kontrola dodržování právních předpisů upravujících oblast poskytování náhrad výdajů v souvislosti s výkonem práce, se zaměřením na cestovní výdaje, byla dosud prováděna zpravidla pouze na základě podnětů, příp. byla součástí jiných hlavních úkolů. Dosud však nebyla tato problematika řešena samostatným hlavním kontrolním úkolem. Vzhledem k tomu, že počet přijatých podnětů upozorňujících na porušování v této oblasti je v posledním období poměrně vysoký, bylo ze strany inspekce práce namíště věnovat se této oblasti detailněji, aby kontroly umožnily komplexnější vyhodnocení, např. ve vazbě na různá odvětví činnosti zaměstnavatelů.

Cíl úkolu

Cílem úkolu bylo kontrolní činností a její prezentací přispět zvyšování právního vědomí zaměstnavatelů a současně přispět k dodržování právních předpisů v této oblasti.

Zadání úkolu

Každý oblastní inspektorát měl za cíl provést kontrolu alespoň u 10 zaměstnavatelů. Při výběru kontrolovaných bylo doporučeno vycházet z obdržených podnětů ke kontrole, ze zkušeností z vlastní kontrolní činnosti a s přihlédnutím k situaci na trhu práce v územní působnosti inspektorátu. Z analýz podnětů bylo zřejmé, že by se mělo jednat zejména o subjekty podnikající v autodopravě, mezinárodní kamionové dopravě, zásobování maloobchodu i velkoobchodu, stavebnictví, úklidových a cateringových služeb. Z tohoto důvodu byla při kontrolách doporučena i součinnost inspektorů oddělení inspekce BOZP.

Zhodnocení kontrolní činnosti

Vzhledem k tradičně vysokému počtu podnětů upozorňujících na možné porušování povinností zaměstnavatelů v oblasti náhrad výdajů poskytovaných zaměstnanci v souvislosti s výkonem práce při pracovních cestách, vycházely oblastní inspektoráty práce při výběru kontrolovaných subjektů zejména z jejich obsahu.

Nejčastěji podněty spadající do oblasti náhrad výdajů poskytovaných zaměstnancům v souvislosti výkonem práce upozorňují na nezaplacené cestovní náhrady. Jedná se zejména o nedodržení předpisů při poskytování cestovních náhrad jak při tuzemských, tak při zahraničních pracovních cestách, přičemž podatelé podnětu na tyto nedostatky upozorňují zpravidla až při skončení nebo po skončení pracovního poměru. Výjimkou nebyly ani podněty ke kontrole upozorňující na možné nedodržování pracovních předpisů souvisejících s úhradou cestovních náhrad s časovou prodlevou i několik let.

Plánovaný počet 80 kontrol zaměřených na dodržování právních předpisů v oblasti poskytování cestovních náhrad při tuzemských i zahraničních pracovních cestách byl překročen. Celkem bylo realizováno 181 kontrol. Z toho 123 kontrol na základě podnětu ke kontrole. 175 kontrol bylo ukončeno. V roce 2017 bude dokončeno 6 kontrol.

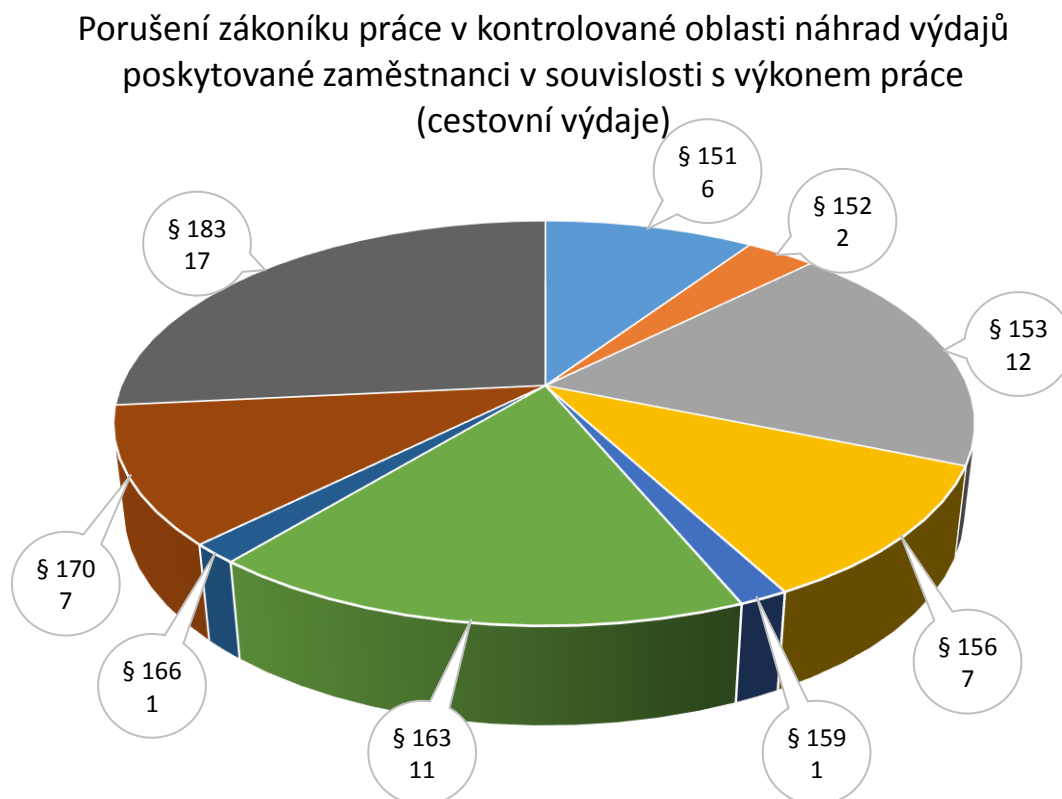
Z celkového počtu ukončených kontrol, bylo 98 bez zjištěných nedostatků, což činilo 56% z celkového počtu kontrol.

Nejvíce kontrol 124 bylo provedeno u obchodních společností. U podnikajících fyzických osob bylo provedeno 22 kontrol a u akciových společností 18 kontrol.

Oblastní inspektoráty práce realizovaly kontroly zejména u zaměstnavatelů zařazených podle klasifikace ekonomických činností (CZ NACE) pod silniční motorovou dopravu (včetně mezinárodní kamionové dopravy) v počtu 56; velkoobchod, maloobchod – 39; zpracovatelský průmysl - 28; a stavebnictví – 22 kontrol.

V souladu se zadáním hlavního kontrolního úkolu bylo 14 kontrol realizovaných ve spolupráci s inspektory oddělení inspekce BOZP a to zejména při kontrole zaměstnavatelů provozující kamionovou dopravu.

Graf 20 - Porušení zákoníku práce v kontrolované oblasti náhrad výdajů poskytované zaměstnanci v souvislosti s výkonem práce (cestovní výdaje)

Z kontrolní činnosti v rámci tohoto hlavního úkolu vyplývá, že zaměstnavatelé na úseku náhrad neposkytovali zaměstnancům zúčtovatelnou zálohu až do předpokládané výše cestovních náhrad, a ani se zaměstnancem nedohodli na tom, že tuto zálohu zaměstnanci neposkytnou. Dále zaměstnavatelé do 10 pracovních dnů ode dne předložení písemných dokladů zaměstnancem neprovedli vyúčtování cestovních náhrad; nevyplatili stravné nejméně ve stanovené výši.

Mezi další zjištěné nedostatky patřily následující:

- zaměstnavatel nevydal zaměstnanci tzv. cestovní příkaz, tzn., že zaměstnavatel předem neurčil písemně podmínky, které mohou ovlivnit poskytování a výši cestovních náhrad, zejména dobu a místo nástupu a ukončení cesty, místo plnění pracovních úkolů, způsob dopravy a ubytování, a následně vznikl spor o výši náhrad
- zaměstnavatel neposkytl zaměstnancům náhrady jízdních výdajů za použití místní hromadné dopravy při pracovních cestách v obci, ve které má zaměstnanec sjednáno místo výkonu práce
- v uvedené souvislosti bylo rovněž zjištěno 12 porušení v oblasti pracovní doby tím, že zaměstnavatel nevedl evidenci odpracované doby v souladu s § 96 odst. 1.

Průběh kontrol byl ovlivněn následujícími skutečnostmi:

- průtahy s předkládáním velkého objemu podkladů (pracovní smlouvy, mzdové výměry, podklady pro výpočet mezd, doložení vyplacení mezd, doklady o vyúčtování a vyplacení cestovních náhrad, evidence pracovní doby, evidence práce řidiče – výstupy ze systému TAGRA, záznamy o provozu vozidel atd.),
- nepředání požadovaných dokladů zejména při šetření nevyplacených cestovních náhrad.
- negativní přístup při sjednávání termínů kontroly ze strany zaměstnavatelů, nedostupný telefon, bydliště na obecním úřadě, dlouhodobé odcestování kontrolované osoby do zahraničí, vyhýbání se kontrolované osoby kontaktu s inspektorem, nepřebírání pošty, změny jednatelů, fiktivní sídlo společnosti, kde je pouze poštovní schránka, převody jednatelů společností na jiné osoby apod.
- rozpory v tvrzení podatele podnětu a kontrolované osoby. Jedná se o písemné určení podmínek, které mohou ovlivnit poskytování a výši cestovních náhrad, zejména dobu a místo nástupu a ukončení cesty, místo plnění pracovních úkolů, způsob dopravy a ubytování, taková ujednání lze v případech sporu velmi těžko posoudit a prokázat (časy překročení státních hranic, způsob dopravy a nutné vedlejší výdaje během pracovní cesty).
- údajná ztráta dokladů u zaměstnavatele i jeho nezáměr cestovní náhrady zaměstnanci vyúčtovat s odkazem, že zaměstnanec nepředložil žádné písemné doklady po ukončení pracovní cesty.
- podání podnětu ke kontrole jako nástroj jisté odplaty zaměstnance zejména při ukončení pracovněprávního vztahu.
- narůst verbální agresivity podatelů podnětů i zaměstnavatelů vůči inspektorům.

Příklady z kontrolní činnosti

Stavební akciová společnost vyplácela zaměstnancům stravné na zahraničních pracovních cestách do Německa ve výši 163 Kč za každý den pracovní cesty namísto 45 EUR. V rámci

opatření k odstranění zjištěných nedostatků následně vyplatila zaměstnancům doplatek ve výši 1 668 835,- Kč, a to i zaměstnancům, se kterými již byl ukončen pracovní poměr.

U řidičů automobilů nad 3,5 t kdy pokud nejsou zjištěny nedostatky v oblasti nevyplacení zahraničního stravného, lze usuzovat, že zaměstnavatelé tyto cestovní náhrady v zásadě zaměstnancům vyplácejí, neboť tyto tvoří podstatnou část příjmu zaměstnance. Vzhledem k výši zaručené mzdy řidiče automobilu nad 3,5 t (tj. v roce 2016 měsíčně 12.100,- Kč) tvoří cestovní náhrady nepoměrně větší část, a to průměrně 15.000 – 20.000,- Kč. S ohledem na to se stává mnohem častěji, že inspektor při své kontrolní činnosti u zaměstnavatele zjistí, že zaměstnavatel za mzdu vydává i poskytované zahraniční stravné.

Nevyplacení cestovních náhrad zaměstnanci za škodu způsobenou zaměstnavateli (nejčastěji krácení zahraničního stravného v případě řidičů mezinárodní kamionové dopravy), kterou řidič způsobil na automobilu, který mu byl zaměstnavatelem svěřen.

Sankce

Oblastní inspektoráty práce uložily na základě kontrol provedených pod tímto úkolem celkem **12** pokut ve **289 tis. Kč**. Nejvyšší pokuta ve výši 100 tis. Kč byla uložena stavební akciové společnosti za nevyplacení zahraničního stravného.

Závěr

Nevyplacení cestovních náhrad se dopouštěli jak malí zaměstnavatelé – podnikající fyzické osoby, tak velké společnosti s mezinárodní účastí. Jedním z důvodů nezákonného postupu je i platební neschopnost zaměstnavatele a tento zaměstnavatele je pak přenáší i na nejslabší článek, v tomto případě na zaměstnance, kterého tímto dostává do finanční tísně.

Z výsledného počtu zjištěných nedostatků na úseku poskytování cestovních náhrad plyne, že se dařilo „nejlépe“ prokazovat porušení ustanovení zákoníku práce, která ukládají zaměstnavatelům povinnost poskytovat zaměstnancům zálohy na pracovní cesty. Při prováděných kontrolách, byl kladen důraz i na poradenskou činnost zajišťující zvyšování právního vědomí zaměstnavatelů a dodržování právních předpisů v této oblasti pracovního práva.

Na základě vyhodnocení kontrolní činnosti zaměřené na dodržování povinností zaměstnavatelů při poskytování cestovních náhrad při pracovních cestách v rámci ČR a při zahraničních pracovních cestách lze konstatovat, že by se podobně zaměřený kontrolní úkol s odstupem času opakovat.

2.1.6. „Kontroly rozvrhování pracovní doby v souladu s pracovněprávními předpisy“

Pracovní doba a její rozvrhování je jednou z prioritních oblastí regulovaných pracovněprávními předpisy, v tom smyslu, že pracovní doba má (vedle odměňování, které ovšem s pracovní dobou a její evidencí v mnoha aspektech přímo souvisí) zásadní dopad na kvalitu pracovněprávního vztahu z pohledu zaměstnance, a samozřejmě také na bezpečnost a ochranu zdraví při práci.

Z dlouhodobých výstupů z kontrolní činnosti v oblasti pracovních vztahů a podmínek, i z podnětů a dotazů zaměstnanců, ale i zaměstnavatelů, je zřejmé, že rozvrhování pracovní

doby v rozporu s pracovněprávními předpisy je jevem velmi častým, ať již se jej zaměstnavatelé dopouštějí cíleně či vědomě, nebo z neznalosti právní úpravy.

Vzhledem ke skutečnosti, že v předchozích obdobích nebyl žádný z hlavních kontrolních úkolů orgánů inspekce práce zaměřen primárně na oblast rozvrhování pracovní doby, lze považovat zařazení tohoto hlavního úkolu do ročního programu kontrolních akcí Státního úřadu inspekce práce za žádoucí a plně odůvodněné.

Cíl úkolu

Cílem tohoto hlavního úkolu bylo odhalovat a eliminovat porušování právních předpisů v oblasti rozvrhování pracovní doby a s tím související evidence pracovní doby, náprava nedostatků, poradenství, osvěta a prevence porušování pracovněprávních předpisů v dané oblasti.

Za tímto účelem byla vedle kontrolní činnosti v rámci hlavního úkolu prováděna také poradenská a konzultační činnost s cílem co nejvíce zvýšit informovanost a právní povědomí zaměstnavatelů i zaměstnanců ohledně právní úpravy v oblasti pracovní doby.

Zadání úkolu

Každý oblastní inspektorát práce měl při plnění tohoto hlavního úkolu v průběhu roku 2016 provést v oblasti své místní působnosti 20 kontrol, zaměřených na rozvrhování pracovní doby v souladu s pracovněprávními předpisy.

Při tvorbě plánů kontrol měly oblastní inspektoráty práce respektovat plán ročních úkolů stanovených Státním úřadem inspekce práce, při plánování jednotlivých kontrol měly využívat podněty ke kontrole od občanů, zaměstnanců, sociálních partnerů a informací získaných na základě vlastní kontrolní činnosti. Při provádění kontrol rovněž měly zohlednit zkušenosti z kontrolní činnosti v předchozích obdobích. Kontroly měly být zaměřeny primárně na dodržování právních předpisů v oblasti rozvrhování pracovní doby a na úzce související právní instituty. Kontroly nebyly zacíleny na zaměstnavatele určité velikosti nebo podnikající v určitých oborech, žádné typy zaměstnavatelů nebo obory nebyly výrazně preferovány nebo pominuty. Výběr kontrolovaných osob byl ponechán na zkušenosti a úvaze oblastních inspektorátů práce.

Předmět kontroly

Oblastní inspektoráty práce měly za úkol se při výkonu kontrolní činnosti v rámci daného hlavního úkolu prioritně zaměřit na oblast rozvrhování pracovní doby. Předmětem jejich kontrol bylo dodržování povolené délky směny (§ 83 zákoníku práce), existence písemného rozvrhu směn a seznámení zaměstnanců s rozvrhem směn v zákonem stanovené době (§ 84 zákoníku práce), poskytování přestávek v práci (§ 88 a § 89 zákoníku práce), poskytování nepřetržitého odpočinku mezi dvěma směnami (§ 90 zákoníku práce), dodržování stanovených pravidel pro práci ve dnech pracovního klidu (§ 91 zákoníku práce), poskytování nepřetržitého odpočinku v týdnu (§ 92 zákoníku práce), dodržování stanovených pravidel pro přesčasovou práci (§ 93 zákoníku práce), dodržování zákonem stanovené průměrné délky směny u zaměstnance pracujícího v noci (§ 94 zákoníku práce) a vedení evidence pracovní doby (§ 96 zákoníku práce).

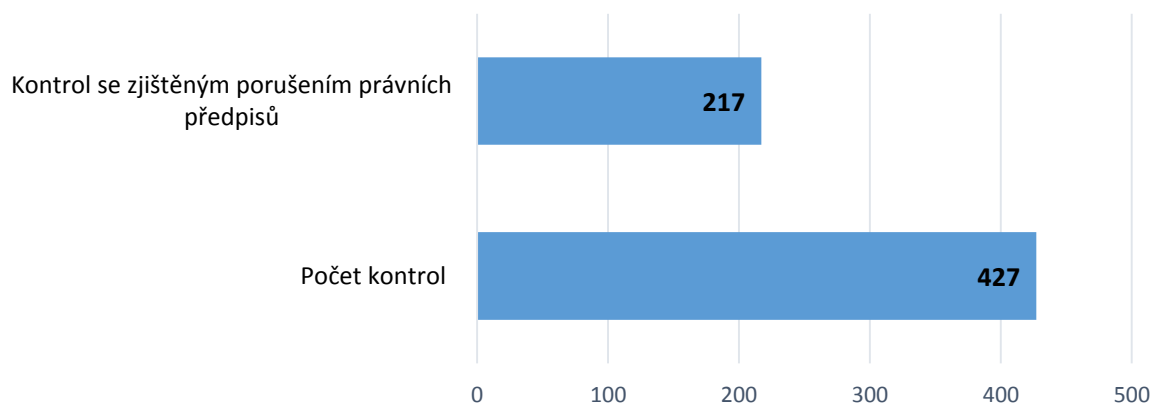
Zhodnocení kontrolní činnosti

Orgány inspekce práce provedly v roce 2016 v souvislosti s hlavním úkolem „Kontroly rozvrhování pracovní doby v souladu s pracovněprávními předpisy“ celkem 427 kontrol, v rámci kterých bylo zkontrolováno dodržování pracovněprávních předpisů celkem u 423 zaměstnavatelů. Z tohoto celkového počtu kontrolovaných subjektů bylo 370 právnických osob a 53 podnikajících fyzických osob.

Z celkového počtu 427 kontrol bylo porušení pracovněprávních předpisů konstatováno v 217 případech, tedy v necelých 51% kontrol. Při 210 kontrolách nebyly zjištěny žádné nedostatky.

Graf 21 - Počet kontrol v rámci HÚ a podíl kontrol, při kterých bylo zjištěno porušení kontrolovaných právních předpisů

Počet kontrol a podíl kontrol, kterými bylo zjištěno porušení pracovněprávních předpisů

Při některých kontrolách bylo zjištěno i více než jen jedno porušení. Celkový počet porušení pracovněprávních předpisů zjištěných kontrolami v rámci tohoto hlavního úkolu je roven číslu 376.

Nejčastějším pochybením zaměstnavatelů v oblasti pracovní doby bylo nesplnění povinnosti vést u jednotlivých zaměstnanců evidenci s vyznačením začátku a konce odpracované směny, práce přesčas, noční práce, doby v době pracovní pohotovosti a pracovní pohotovosti, kterou zaměstnanec držel (§ 96 zákoníku práce). Toto porušení bylo zjištěno ve 119 případech.

V 50 případech zaměstnavatel nesplnil povinnost rozvrhnout pracovní dobu tak, aby zaměstnanec měl nepřetržitý odpočinek v týdnu v trvání alespoň 35 hodin (§ 92 zákoníku práce), nebo 24 hodin při zkrácení podle odst. 3 § 92 zákoníku práce.

Ve 32 případech zaměstnavatel nesplnil povinnost vypracovat písemný rozvrh týdenní pracovní doby a seznámit s ním nebo s jeho změnou zaměstnance nejpozději 2 týdny a v případě kontu pracovní doby 1 týden před začátkem období, na něž je pracovní doba rozvržena, pokud se nedohodne se zaměstnancem na jiné době seznámení (§ 84 zákoníku práce).

Ve 27 případech zaměstnavatel nesplnil povinnost rozvrhnout pracovní dobu tak, aby zaměstnanec měl mezi koncem jedné směny a začátkem následující směny nepřetržitý odpočinek po dobu alespoň 11 hodin, zaměstnanec mladší 18 let po dobu alespoň 12 hodin během 24 hodin po sobě jdoucích (§ 90 zákoníku práce).

Ve 12 případech zaměstnavatel neposkytoval zaměstnancům nejdéle po 6 hodinách nepřetržité práce přestávku v práci na jídlo a oddech v trvání nejméně 30 minut, popř. nezajistil jim přiměřenou dobu na oddech a jídlo (§ 88 zákoníku práce).

Ve 12 případech zaměstnavatel porušil povinnosti stanovené mu zákonnou úpravou práce přesčas (§ 93 zákoníku práce).

V 11 případech zaměstnavatel rozvrhl pracovní dobu zaměstnance tak, že délka směny přesáhla zákonem povolených 12 hodin (§ 83 zákoníku práce).

V 8 případech zaměstnavatel neurčil zaměstnancům týdenní pracovní dobu v souladu se zákonem stanovenou délkou týdenní pracovní doby, tj. 40 hodin týdně, u zaměstnanců s třísměnným a nepřetržitým pracovním režimem 37,5 hodiny týdně a u zaměstnanců s dvousměnným pracovním režimem 38,75 hodiny týdně (§ 79 zákoníku práce).

V 7 případech zaměstnavatel nerozvrhl pracovní dobu a neurčil začátek a konec směn (§ 81 zákoníku práce).

Ve 4 případech zaměstnavatel nesplnil povinnosti ohledně délky směny a vyšetření poskytovatelem pracovnělékařských služeb při zaměstnávání zaměstnanců pracujících v noci (§94 zákoníku práce).

Ačkoli kontrola v jiných oblastech, než je rozvrhování pracovní doby, nebyla primárně předmětem kontroly v rámci hlavního úkolu „*Kontroly rozvrhování pracovní doby v souladu s pracovněprávními předpisy*“, byla v souvislosti s kontrolami v rámci tohoto hlavního úkolu v nezanedbatelném počtu zjištěna mj. i porušení na úseku pracovního poměru a dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr:

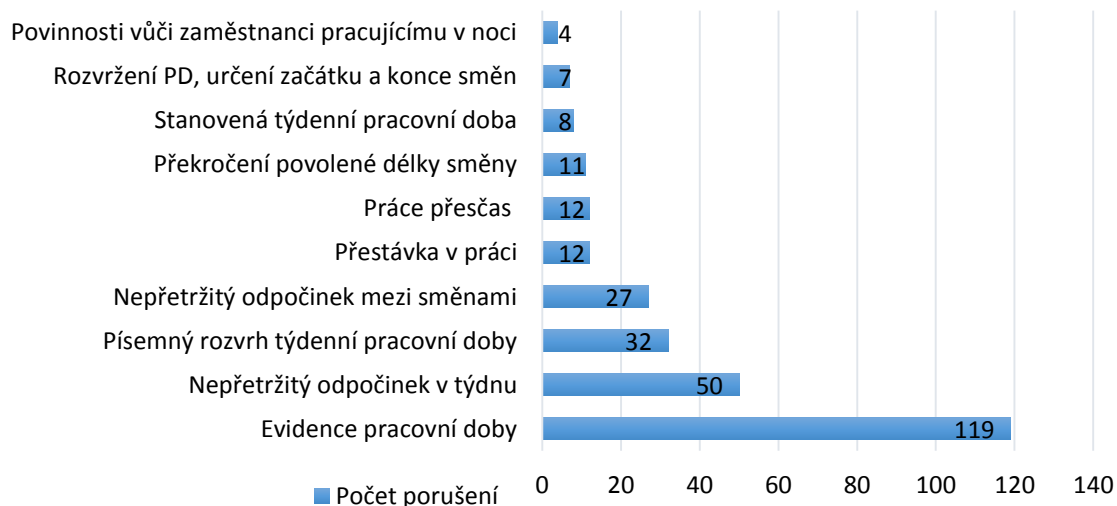
Ve 34 případech zaměstnavatel nesplnil v zákonem stanovené lhůtě vůbec nebo ne v celém rozsahu povinnost informovat zaměstnance o obsahu pracovního poměru (§ 37 zákoníku práce).

V 17 případech zaměstnavatel pochybil v souvislosti s povinností vydat při skončení pracovního poměru zaměstnanci potvrzení o zaměstnání – zápočtový list (§ 313 zákoníku práce).

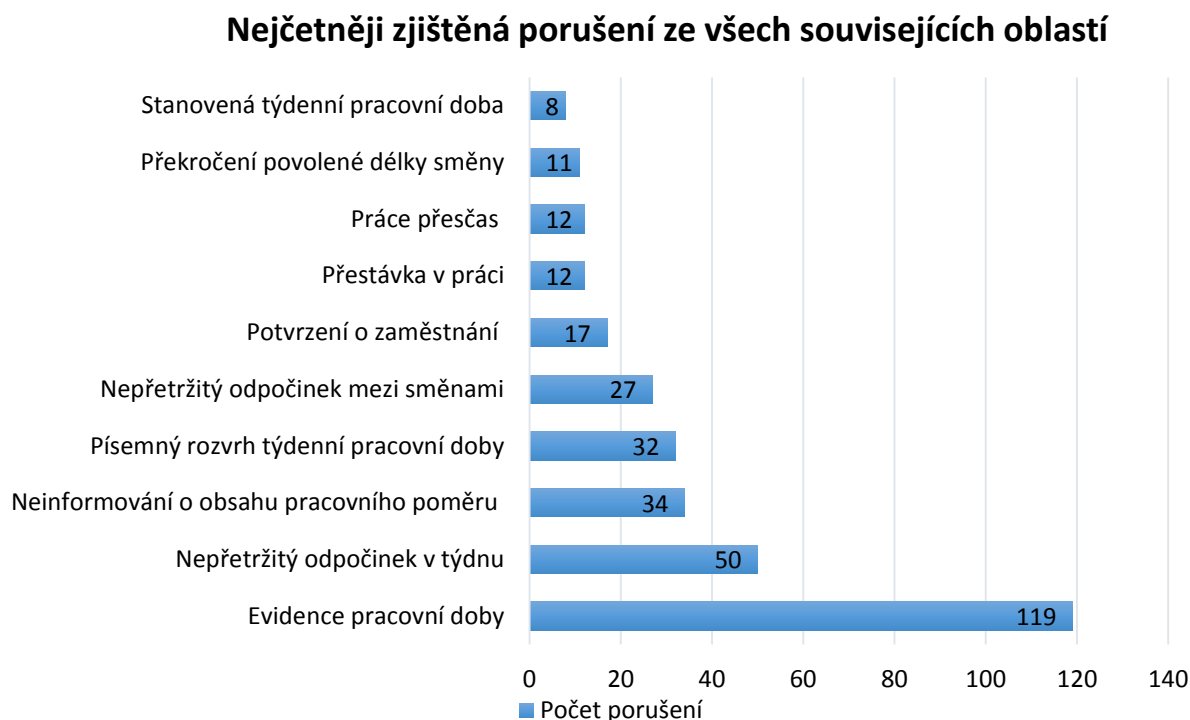
V menších počtech byla zjištěna i další porušení pracovněprávních předpisů.

Graf 22 - Porušení zjištěná v rámci HÚ 16.1.126 v oblasti pracovní doby

Nejčastěji zjištěná porušení v oblasti pracovní doby

Graf 23 - Nejčastěji zjištěná porušení při kontrolách v rámci HÚ 16.1.126

S ohledem na skutečnost, že hlavní úkol „*Kontroly rozvrhování pracovní doby v souladu s pracovní právními předpisy*“ byl v roce 2016 úkolem novým, není možné předmětná data srovnat s loňskými statistikami.

Sankce

Za ta zjištěná porušení právních předpisů, která jsou správními delikty, bylo kontrolovaným zaměstnavatelům ke dni 31. 1. 2017 uloženo 40 pokut v celkové výši 764 000 Kč. Dalších 11 pokut je k datu vypracování této zprávy ve stadiu návrhu nebo v řízení.

Při rozhodování, zda uložit kontrolované osobě sankci, postupovaly oblastní inspektoráty práce s přihlédnutím k závažnosti, rozsahu a okolnostem porušení. S tím úzce souvisí i zohlednění, zda zjištěné nedostatky byly odstraněny ve stanoveném termínu a byla-li zaslána na oblastní inspektorát práce zpráva s doložením průkazných dokladů o odstranění zjištěných nedostatků. Při rozhodování o výši pokuty byly následně zváženy ze strany právního odboru poměry účastníka řízení, závažnost správního deliktu, způsob, okolnosti a následky jeho spáchání.

Závěr

Z výsledků kontrolní činnosti prováděné oblastními inspektoráty v průběhu roku 2016 v rámci plnění hlavního úkolu „*Kontroly rozvrhování pracovní doby v souladu s pracovní právními předpisy*“ a ze zkušeností oblastních inspektorátů práce vyjádřených v jednotlivých závěrečných zprávách, lze dovodit následující skutečnosti a závěry.

Při výběru subjektů vycházely oblastní inspektoráty práce ze svých dosavadních zkušeností s četností porušování předpisů vztahujících se k pracovní době v různých ekonomických

odvětvích. Zejména pak oblastní inspektoráty práce jako zdroj výběru subjektů ke kontrole využívaly podněty občanů, ať už směřované orgánům inspekce práce přímo nebo prostřednictvím jiných orgánů veřejné správy. V této souvislosti se jednalo o postoupení podnětů zejména ze strany úřadů práce a správy sociálního zabezpečení, některé kontroly byly provedeny na základě žádosti Kanceláře veřejného ochránce práv. Zdrojem informací využitelných pro výběr subjektů k zařazení do plánu kontrolní činnosti je také poradenská a konzultační činnost orgánů inspekce práce.

Počet kontrol, naplánovaný k provedení v rámci hlavního úkolu „*Kontroly rozvrhování pracovní doby v souladu s pracovní právními předpisy*“ (20 na každý z osmi oblastních inspektorátů práce) byl naplněn a počtem realizovaných kontrol 427 i podstatně (2,7 x) překročen. Důvodem bylo značné množství podnětů korespondujících s předmětem kontroly v rámci předmětného hlavního úkolu, které oblastní inspektoráty práce řešily zařazením do kontrolní činnosti v rámci tohoto úkolu. To potvrzuje předpoklad Státního úřadu inspekce práce, že kontrolní činnost v oblasti pracovní doby je aktuální, žádoucí a účelná.

Výsledky kontrolní činnosti potvrdily hypotézu Státního úřadu inspekce práce o nízkém právním povědomí týkajícím se rozvrhování pracovní doby a souvisejících institutů a o četném porušování pracovní právních předpisů v této oblasti, ať již vědomém, nebo plynoucím z nedostatečné odborné způsobilosti. Z výsledků kontrol lze konstatovat, že nižší povědomí o právech zaměstnanců a povinnostech zaměstnavatele a obecně o právní úpravě v pracovní právní oblasti mívají zaměstnavatelé s menším počtem zaměstnanců. Lze předpokládat, že tzv. velcí zaměstnavatelé využívají pro účely vedení personální agendy služeb osob odborně způsobilých.

Jako zásadní se jeví velmi časté nedostatky ve vedení evidence pracovní doby zaměstnavatelem. Zde zaměstnavatelé převážně chybují v tom, že namísto evidence s vyznačením požadovaných údajů (začátku a konce odpracované směny, práce přesčas, noční práce, doby v době pracovní pohotovosti a pracovní pohotovosti, kterou zaměstnanec držel) vedou pouze evidenci docházky s prostým vyznačením přítomnosti zaměstnance v práci (tzv. „čárka“ za docházku), nebo pouhým zaznamenáním celkové délky odpracované doby zaměstnance v rámci daného dne (tj. údajem typu „datum / jméno zaměstnance / 8 hodin“). Mnohdy za evidenci pracovní doby dle ust. §96 zákoníku práce zaměstnavatel považuje pouze dokument vytvořený prostřednictvím samotných zaměstnanců (každý zaměstnanec zaznamená svou přítomnost v knize nebo listu docházky), aniž by tento dokument zaměstnavatel použil (správně) jako podklad pro jím vedenou evidenci pracovní doby, nebo jej alespoň autorizoval. V mnoha případech okolnosti svědčí o tom, že evidence pracovní doby je vedena pouze formálně, pro účely případné kontroly, navenek v souladu s pracovní právními předpisy, přičemž doba skutečně zaměstnancem odpracovaná evidována není. V praxi je například zjišťováno, že evidovaná odpracovaná doba zaměstnance je kratší než provozní doba jeho pracoviště (například prodejny nebo restaurace, jejichž obsluhu přítom zajišťuje sám), nebo evidovaná doba koliduje se záznamy ve stavebním deníku atp. V případě dohod mimo pracovní poměr ani povinnost vést evidenci pracovní doby není dána, což prakticky vylučuje kontrolu odpracované doby na základě dohod; to má změnit připravovaná novela zákoníku práce. I zde však lze reálně předpokládat, že část zaměstnavatelů povede tuto evidenci pouze formálně. Inspektoři zaznamenali také trend, že zaměstnanci na formálním vedení evidence pracovní doby mnohdy participují, resp. je tolerují do okamžiku, kdy nastanou z jakýchkoli důvodů neshody mezi nimi a zaměstnavatelem, nebo kdy je s nimi rozvázán pracovní poměr a teprve v této situaci zpětně namítají nesoulad zaměstnavatelem vedené evidence se skutečností, předkládají ke konfrontaci vlastní evidenci apod. V některých případech zaměstnavatel má v době kontroly zaměstnavatel evidenci pracovní doby již skartovanou a argumentuje neexistencí povinnosti ji

po určitou dobu archivovat. Nedostatky ve vedení evidence pracovní doby zaznamenali inspektoři častěji například v oborech pohostinství, dopravy, ale i ve školství a zdravotnictví.

S nedostatky ve vedení evidence pracovní doby pak úzce souvisí nemožnost provést objektivní kontrolu dodržování přestávek v práci a zejména pak nepřetržitého odpočinku mezi směnami a v týdnu (příčemž nedodržení odpočinku v týdnu bylo i tak jedním z nejčtetnějších kontrolních zjištění) a práce přesčas. Dodržování ustanovení pracovněprávních předpisů týkající se pracovní doby a její řádná evidence je také základním předpokladem pro odměňování zaměstnanců v souladu s pracovněprávními předpisy.

Za podstatný zásah do kvality pracovněprávního vztahu s dopadem do osobního života zaměstnanců považujeme také nevypracování písemného rozvrhu směn a neseznámení zaměstnanců s rozvrhem směn v dostatečném časovém předstihu. I toto pochybení bylo u zaměstnavatelů zjištěno relativně často (8,5% zjištěných porušení bylo právě nevydání písemného rozvrhu týdenní pracovní doby ve stanoveném předstihu).

V souvislosti s oblastí rozvrhování pracovní doby byla kontrolována také existence pracovněprávního vztahu a povinnosti související s jeho vznikem a skončením. Při těchto kontrolách bylo již tradičně odhaleno poměrně velké množství porušení spočívajících v tom, že zaměstnavatel neinformoval zaměstnance předepsaným způsobem o obsahu pracovního poměru a poměrně frekventovaným porušením bylo také nevydání potvrzení o zaměstnání (zápočtového listu) při skončení pracovněprávního vztahu.

Hlavní úkol „*Kontroly rozvrhování pracovní doby v souladu s pracovněprávními předpisy*“ byl pro rok 2016 zaveden do ročního plánu kontrolních akcí Státního úřadu inspekce práce jako nový hlavní úkol. Shora prezentované výsledky dokazují, že na úseku pracovní doby dochází stále velmi často k porušování pracovněprávních předpisů. V této souvislosti vyjadřujeme přesvědčení, že realizace tohoto hlavního úkolu přispěla ke zvýšení povědomí zaměstnavatelů o nutnosti dodržovat právní předpisy v oblasti pracovní doby a o nutnosti zkvalitnit svou informovanost o příslušné právní úpravě. Hlavní úkol tak naplnil svou funkci represivní i preventivní.

2.2. Kontrola zaměstnanosti vč. nelegálního zaměstnávání

Státní úřad inspekce práce realizuje kontroly na úseku zaměstnanosti od 1. 1. 2012, kdy došlo k významnému rozšíření kompetencí orgánů inspekce práce v kontrolní činnosti. Jednalo se především o oblasti nelegální zaměstnávání, zprostředkování zaměstnání, zaměstnávání zaměstnanců ze zahraničí, insolvence, plnění povinného podílu zaměstnávání OZP atd.

V roce 2016 realizovalo kontrolní činnost na úseku zaměstnanosti téměř 200 inspektorů spadajících pod 14 oddělení kontroly nelegálního zaměstnávání, jež mají krajskou působnost na rozdíl od dalších kontrolních útvarů SÚIP.

Inspektoři oddělení kontroly nelegálního zaměstnávání oblastních inspektorátů práce zaměřovali svou kontrolní činnost v roce 2016 zejména na oblast kontroly nelegálního zaměstnávání, dále pak na kontrolu dodržování pracovněprávních předpisů na základě podnětů směřujících do úseku zaměstnanosti, na kontrolu zastřehého agenturního zaměstnávání, na kontrolu rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání a na plnění povinného podílu zaměstnávání OZP.

Většina kontrolních úkolů pro rok 2016 na úseku zaměstnanosti byla realizována již i v předchozích letech, proto je možné provést srovnání jejich výsledků. Dominujícím kontrolním úkolem je kontrola zaměřená na nelegální zaměstnávání, kdy od převzetí kontrolních kompetencí bylo provedeno téměř **106 500 kontrol**, při kterých bylo zjištěno více než **15 000** nelegálně pracujících osob. Za porušení právních předpisů zjištěných při kontrolách nelegálního zaměstnávání bylo od roku 2012 uloženo více než **4 150 pokut** v souhrnné částce přesahující **781 000 000 Kč**.

Kromě plnění hlavních úkolů realizovaly oblastní inspektoráty v roce 2016 také mimořádné kontrolní akce, a to mimořádnou kontrolní akci zaměřenou na oblast zastřehého agenturního zaměstnávání, na kontrolu nelegálního zaměstnávání občanů ČR a cizinců ve velkoskladech a logistických centrech velkých obchodních řetězců, na kontrolu nelegálního zaměstnávání občanů ČR a cizinců v provozovnách občerstvení se sezonním (letním) provozem, na kontrolu vysílání pracovníků - občanů třetích zemí na území České republiky (ust. § 98 písm. k) zákona č. 435/2004 Sb., zákona o zaměstnanosti), na kontrolu nelegálního zaměstnávání u zaměstnavatelů uchazečů o zaměstnání v nekolidujícím zaměstnání a na kontrolu nelegálního zaměstnávání v oblasti merchandisingových služeb v obchodních řetězcích.

V roce 2016 provedli inspektoři oddělení kontroly nelegálního zaměstnávání celkem **9 632 kontrol**. Do oblasti zaměstnanosti bylo v roce 2016 podáno **2 321 podnětů**. Nejčastěji podněty upozorňovaly na nelegální práci.

Za porušení právních předpisů zjištěných při kontrolách zaměstnanosti bylo v roce 2016 uloženo více než **1 600 pokut** v částce přesahující **95 000 000 Kč**.

Podrobné informace ke kontrolám nelegálního zaměstnávání (vč. mimořádných kontrolních akcí) a kontrolám zaměřeným na plnění povinného podílu zaměstnávání OZP jsou uvedeny v samostatných kapitolách níže. Kontroly na základě podnětů, kontroly diskriminace rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání jsou součástí úkolů popisovaných v rámci části „2.1. Oblast pracovněprávních vztahů a podmínek“.

2.2.1. Kontroly nelegálního zaměstnávání občanů ČR a cizinců

Kontroly nelegální práce byly Státním úřadem inspekce práce zařazeny mezi hlavní kontrolní úkoly i v roce 2016, a to plně v souladu s prioritami resortu MPSV a vnitřní politikou Evropské unie.

Od 1. 1. 2016 se výkon kontrolní a správní činnosti týkající se nelegální práce stal trvalou součástí systému Státního úřadu inspekce práce a jeho struktury. Mezi lety 2012 a 2015, tedy od samotného přechodu kontrolní působnosti v této oblasti na orgány inspekce práce, byla kontrolní a správní činnost realizována v rámci projektu financovaného z Evropského sociálního fondu (v rámci Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost) „Efektivní systém rozvoje zaměstnanosti, výkonu komplexních kontrol a potírání nelegálního zaměstnávání v ČR“, kdy došlo v činnosti orgánů inspekce práce k zakotvení základních kontrolních postupů v oblasti nelegálního zaměstnávání. Tyto postupy byly v průběhu celého období modifikovány v závislosti na proměnlivosti situace na trhu práce a u kontrolovaných osob, a to tak, aby byla zajištěna efektivita a účelnost prováděných kontrol. Od plošných kontrol tak bylo postupně přecházeno ke kontrolám cílenějším a efektivněji zaměřeným, tak aby bylo preventivně a represivně působeno nejprve na co největší množství subjektů a postupně pak cíleně na subjekty, u nichž je výskyt nelegální práce nejpravděpodobnější. Činnost orgánů inspekce práce v roce 2016 tak plynule navázala na kontrolní praxi zavedenou v předchozím období.

Kontroly nelegálního zaměstnávání byly v roce 2016 primárně prováděny v rámci hlavního úkolu „Kontroly nelegálního zaměstnávání občanů ČR a cizinců“, kdy již samotné zadání reflektovalo pokračování trendu plánování nižšího počtu kontrol (ve srovnání např. s lety 2012 a 2013), avšak s větším důrazem na jejich efektivnost. Kontrolní činnost se tak cíleně zaměřovala na větší zaměstnavatele a pracoviště většího rozsahu, u nichž bylo možné předpokládat možný výkon nelegální práce. Ačkoli zavedené postupy při kontrolách zaměřených na odhalování výkonu nelegální práce rovněž navázaly na činnost oblastních inspektorátů v předchozích letech, do jisté míry vyvstala nutnost reagovat činností inspektorů oddělení inspekce nelegálního zaměstnávání na nové trendy v oblasti nelegálního zaměstnávání ze strany kontrolovaných zaměstnavatelů.

Inspektoři se ve své praxi sice i nadále setkávali s případy nelegálního zaměstnávání realizovaného formou výkonu závislé práce mimo pracovněprávní vztah, tedy bez uzavřené pracovní smlouvy, dohody o provedení práce nebo dohody o pracovní činnosti, případně rovněž realizované formou tzv. „švarcsystému“, tedy výkonu závislé práce zastíraného jinou formou právního vztahu, typicky obchodněprávního, respektive občanskoprávního, avšak ve větší míře se inspektoři začali setkávat rovněž s dalšími formami obcházení výkonu závislé práce v uzavřeném pracovněprávním vztahu.

Jedním z pokračujících forem obcházení zákonných povinností ze strany zaměstnavatelů je i tzv. zastřené agenturní zaměstnávání, kdy je dohoda o dočasném přidělení zaměstnance agentury práce k výkonu práce u uživatele nahrazována smlouvou obchodněprávní nebo občanskoprávní a mnohdy je takovouto smlouvou nahrazována rovněž pracovní smlouva nebo dohoda o pracovní činnosti mezi zaměstnancem a „agenturou“. Toto samozřejmě bez platného povolení ke zprostředkování zaměstnání s cílem vyhnout se plnění povinností, které zákonná úprava se zprostředkováním zaměstnání formou dočasného přidělení zaměstnance k výkonu práce u uživatele spojuje. Tento trend pak lze vysledovat nejen u zaměstnavatelů zaměstnávajících občany České republiky a občany z jiných členských států Evropské unie, ale rovněž u zaměstnavatelů zaměstnávajících cizince ze zemí mimo Evropskou unii.

Při zaměstnávání cizinců ze zemí mimo Evropskou unii platí pro české zaměstnavatele i nadále poměrně velké množství povinností, které je nutno dodržovat. Mimo povinnosti zaměstnávat cizince v souladu s vydanou zaměstnaneckou kartou, modrou kartou nebo povolením k zaměstnání, pak rovněž oznamovací a informační povinnosti vůči Krajským pobočkám úřadu práce. Při kontrolách zaměřených na zaměstnávání zahraničních pracovníků se tak inspektoři setkali rovněž ze strany zaměstnavatelů s „využíváním“ ustanovení zákona o zaměstnanosti upravujících výjimky, kdy pro zaměstnání cizince ze zemí mimo Evropskou unii není povolení k zaměstnání vyžadováno. Jedná se zde zejména o případy, kdy cizinec z nečlenského státu Evropské unie vykonává práci na území České republiky na základě jeho vyslání zaměstnavatelem z jiného členského státu Evropské unie v rámci institutu přeshraničního poskytování služeb, kdy není povolení k zaměstnání, zaměstnanecká karta ani modrá karta u zaměstnanců vyžadováno.

V současnosti již, zejména v některých regionech, není ani výjimkou, že se inspektoři setkávají při kontrolách rovněž s padělanými doklady zaměstnanců ze zemí, které nejsou členskými státy Evropské unie, na základě nichž by byl zaměstnancům umožněn volný vstup na český trh práce jako občanům členských států Evropské unie. I toto je v současnosti jeden ze způsobů, jakým se zaměstnavatelé snaží vyhnout plnění zákonných povinností spojených se zaměstnáváním cizinců.

Na toto jednání bylo potřeba ze strany orgánů inspekce práce reagovat jak cílenými kontrolními postupy a zaměřením kontrol, tak cílenou spoluprací s dalšími orgány. V návaznosti na tyto trendy byly pak do jisté míry rovněž realizovány celostátní mimořádné kontrolní akce a cíleně zvoleno jejich zaměření. V rámci hlavního úkolu „Kontroly nelegálního zaměstnávání občanů ČR a cizinců“ tak bylo v roce 2016 realizováno celkem 6 celostátních mimořádných kontrolních akcí. Oblastní inspektoráty práce provedly v rámci 3 mimořádných kontrolních akcí kontroly zaměřené, co se týče kontrolovaných subjektů, na velkosklady a logistická centra velkých obchodních řetězců, provozovny občerstvení se sezónním (letním) provozem a poskytovatele merchandisingových služeb v obchodních řetězcích. Nadto byly realizovány další 2 celostátní mimořádné kontrolní akce zaměřené specificky na kontrolu vysílání pracovníků – občanů třetích zemí na území České republiky a kontrolu nelegálního zaměstnávání u zaměstnavatelů zaměstnávajících uchazeče o zaměstnání v režimu tzv. nekolidujícího zaměstnávání. Kromě těchto mimořádných kontrolních akcí se v roce 2016 inspektoři oddělení inspekce nelegálního zaměstnávání zaměřili cíleně rovněž na kontrolu tzv. zastřehého agenturního zaměstnávání. Kontroly zaměřené na oblast nelegálního zaměstnávání byly prováděny oblastními inspektoráty práce také v rámci regionálních kontrolních akcí plánovaných oblastními inspektoráty práce s ohledem na místní znalost dané problematiky.

Při samotné kontrolní činnosti postupovali inspektoři i nadále v souladu s postupy stanovenými jednotnou metodikou provádění kontrol nelegálního zaměstnávání. Kontrolní činnost oblastních inspektorátů práce byla v roce 2016 realizována na základě čtvrtletních plánů kontrol, které byly dále aktualizovány na jednotlivé měsíce a týdny. Při tvorbě plánů kontrol byly oblastní inspektoráty práce vedeny plánem ročních úkolů stanovených Státním úřadem inspekce práce, zohlednily obdržené podněty, kontroly prováděné ve spolupráci s dalšími orgány státní správy a kontroly stanovené v rámci mimořádných kontrolních akcí. Výběr konkrétních subjektů pro kontrolu vycházel z monitoringu vytipovaných zaměstnavatelů prováděného inspektory před kontrolou, ze zkušeností, získaných oblastními inspektoráty práce při kontrolách nelegálního zaměstnávání v předchozích obdobích, z podnětů a informací od občanů a institucí (krajských poboček Úřadu práce ČR, Celní správy, Policie ČR - Služby cizinecké policie, živnostenských úřadů, orgánů finanční správy, krajské hygienické stanice, okresní správy sociálního zabezpečení nebo Česká obchodní inspekce), a rovněž informací získaných oblastními inspektoráty práce při poskytování

poradenství a dalších dostupných zdrojů (např. informací hromadných sdělovacích prostředků). V některých případech bylo k provedení vlastní kontroly využito kontrolní zjištění ze strany Celních úřadů.

Kontroly zaměřené na nelegální zaměstnávání provádí oblastní inspektoráty práce u zaměstnavatelů všech velikostí, bez ohledu na počet zaměstnanců. Při provádění kontrol v roce 2016 se však oblastní inspektoráty práce snažily zaměřit spíše na rozsáhlejší pracoviště, kde bylo možné předpokládat větší počet pracujících osob a jak vyplývá z praxe oblastních inspektorátů práce rovněž větší počet zaměstnavatelských subjektů realizujících činnost na daném pracovišti s často provázanými obchodněprávními nebo občanskoprávními vztahy. Při rozhodování o zařazení zaměstnavatele do plánu kontrol ovšem neřídka přihlížejí oblastní inspektoráty práce také k oboru podnikatelské činnosti zaměstnavatele a ke druhu prací, které jsou u něj vykonávány, vzhledem k tomu, že nelegální zaměstnávání je nejčastěji zjišťováno u sezónních a nekvalifikovaných prací (typicky ve stavebnictví, v pohostinství, v zemědělské výrobě). Tento předpoklad vyplývající ze zkušeností orgánů inspekce práce však neznamená, že by zaměstnavatelé působící v jiných oborech činnosti byli z kontrolní činnosti vyjmuti.

Co do předmětu kontroly se inspektoři při kontrolách zaměřili primárně na zjištění

- zda fyzická osoba vykonává práci pro právnickou nebo fyzickou osobu na základě pracovněprávního vztahu,
- zda cizinec vykonává práci na území ČR v souladu s vydaným povolením k zaměstnání, zaměstnaneckou nebo modrou kartou,
- zda má cizinec povolení k zaměstnání, zaměstnaneckou kartu nebo modrou kartu a platné povolení k pobytu, pokud je zákon vyžaduje,
- zda – pokud existují – mají právní jednání zakládající pracovněprávní vztah písemnou formu,
- zda zaměstnavatelé plní základní povinnosti v oblasti zaměstnávání zaměstnanců ze zahraničí, v oblasti pracovních vztahů a podmínek a v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.

Zároveň s kontrolou nelegálního zaměstnávání byla inspektory kontroly nelegálního zaměstnávání prováděna i kontrola dodržování souvisejících povinností zaměstnavatelů podle zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti (dále jen „zákon o zaměstnanosti“, „ZoZ“), tj. především informační a evidenční povinnosti zaměstnavatele při zaměstnávání zaměstnanců ze zahraničí, povinnosti mít v místě pracoviště kopie dokladů prokazujících existenci pracovněprávního vztahu, a základních povinností v oblasti pracovních vztahů a podmínek (na úseku pracovního poměru, pracovní doby, odměňování) a bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Byly-li při kontrole zjištěny zásadní či systémové nedostatky v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, nebo v oblasti pracovních vztahů a podmínek, byl ke kontrole v rámci spolupráce jednotlivých oddělení oblastních inspektorátů práce přizván i inspektor se specializací v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci nebo pracovních vztahů a podmínek. Nedílnou součástí kontrolní činnosti bylo také poskytování základního pracovněprávního poradenství. V návaznosti na prováděnou kontrolní činnost, při níž byly inspektory zjištěny nedostatky v oblasti dodržování pracovněprávních předpisů, byla oblastními inspektoráty práce vedena správní řízení o uložení sankce za spáchání přestupku nebo správního deliktu.

Kontrolní činnosti na úseku nelegálního zaměstnávání a dalších povinností stanovených zákonem o zaměstnanosti se věnuje 14 krajských kontrolních útvarů, které čítaly na celém území ČR k 1. 1. 2016 celkem 187 inspektorů. I v roce 2016 pokračovala úspěšná a osvědčená spolupráce oblastních inspektorátů práce s ozbrojenými složkami, především se Službou cizinecké policie, ale rovněž s dalšími zainteresovanými institucemi (Úřadem práce ČR

nebo Českou správou sociálního zabezpečení), a to jak na regionální, tak na centrální úrovni. Výsledky své kontrolní a správní činnosti předávaly oblastní inspektoráty práce v indikovaných případech i dalším orgánům – rejstříkovým soudům, živnostenským úřadům nebo finančním úřadům.

Cíl úkolu

Cílem hlavního úkolu bylo prostřednictvím realizovaných kontrol eliminovat nelegální zaměstnávání jak občanů České republiky, tak zahraničních zaměstnanců (občanů jiných členských států Evropské unie a občanů ze zemí, které nejsou členy Evropské unie) ve všech segmentech pracovního trhu. Kontrolní činností napomoci ke snížení úniků na daních a platbách sociálního a zdravotního pojištění, ke vzrůstu počtu pracovních míst na otevřeném trhu, k omezení počtu osob pracujících bez ochrany pracovního práva a bez odpovídajícího sociálního zabezpečení, k omezení počtu cizinců pracujících na území České republiky bez povolení k zaměstnání a k pobytu, nebo obcházejících povinnost mít povolení k zaměstnání, k omezení vykořisťování zaměstnanců ze zahraničí, zejména cizinců ze zemí mimo Evropskou unii a dále pak preventivně působit na trhu práce. Cílem bylo realizovat kontroly především u těch zaměstnavatelů, u kterých je detekováno zvýšené riziko nelegálního zaměstnávání, a to účelně a efektivně, v krátkém časovém úseku, s návazností na oblasti kontrolní činnosti dalších kontrolních subjektů a institucí státní správy.

Zadání úkolu

Oblastním inspektorátům práce bylo zadáno provést na území České republiky celkem 7 000 kontrol zaměřených na umožnění výkonu a výkon nelegální práce v souladu. Dále byla stanovena realizace 3 celostátních mimořádných kontrolních akcí v průběhu roku 2016, zaměřených aktuálně na subjekty, u kterých lze předpokládat nelegální zaměstnávání. Každý oblastní inspektorát práce měl dále zrealizovat minimálně dvě regionální mimořádné kontrolní akce v každém čtvrtletí. Při plánování a realizaci kontrol oblastní inspektoráty práce i nadále postupovaly v souladu s kontrolními postupy zavedenými jednotnou Metodikou provádění kontrol nelegálního zaměstnávání vytvořenou v době realizace projektu. V souladu se zadáním hlavního úkolu a s metodikou byly plány kontrol koncipovány oblastními inspektoráty práce jako čtvrtletní, s následnou aktualizací na jednotlivé měsíce a týdny. Při tvorbě plánů kontrol oblastní inspektoráty práce respektovaly plán ročních úkolů stanovených Státním úřadem inspekce práce, zohlednily obdržené podněty, kontroly prováděné ve spolupráci s dalšími orgány státní správy a kontroly stanovené v rámci mimořádných kontrolních akcí. Při plánování kontrol oblastní inspektoráty práce využívaly podněty ke kontrolám od občanů, zaměstnanců, sociálních partnerů a informací získaných na základě vlastní kontrolní činnosti. Při provádění kontrol rovněž zohlednily zkušenosti z kontrolní činnosti zaměřené na nelegální zaměstnávání v předchozích obdobích. Kontroly měly být plánovány a prováděny s ohledem na efektivitu, a účelnost. Za tímto účelem měly být kontroly realizovány v úzké součinnosti s ÚP ČR a ČSSZ, ve spolupráci s Policí ČR - Službou cizinecké policie, popř. s dalšími složkami Policie ČR nebo městské/obecní policie a s Celní správou. V případě zjištění nelegální práce oblastní inspektoráty práce o této skutečnosti informovaly další kontrolní orgány (pokud nebyly účastny kontroly), např. ÚP ČR, ČSSZ, živnostenské úřady, finanční úřady, cizineckou policii a další.

Kontroly měly být prováděny cíleně, s důsledným monitoringem pracovišť před kontrolou. Kontroly a mimořádné kontrolní akce se měly zaměřit především na velká pracoviště s větším počtem zaměstnavatelů s předpokladem jejich provádění větším počtem inspektorů, kteří měli

v případě potřeby rotovat mezi okresy v rámci celé oblasti v územní působnosti oblastního inspektorátu práce.

Předmětem jednotlivých kontrol byly:

- existence pracovněprávního vztahu při výkonu závislé práce,
 - výkon práce cizince na základě povolení k zaměstnání (zaměstnanecké karty, modré karty), je-li požadováno,
 - výkon práce cizince v souladu s povolením k zaměstnání, nebo se zaměstnaneckou kartou, nebo s modrou kartou,
 - výkon práce cizince na základě platného povolení k pobytu na území ČR, je-li požadováno,
 - forma, náležitosti a obsah pracovní smlouvy, dohody o provedení práce nebo dohody o pracovní činnosti, pokud existují,
- základní ustanovení zákoníku práce na úseku pracovního poměru, pracovní doby, odměňování a bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.

Zhodnocení kontrolní činnosti

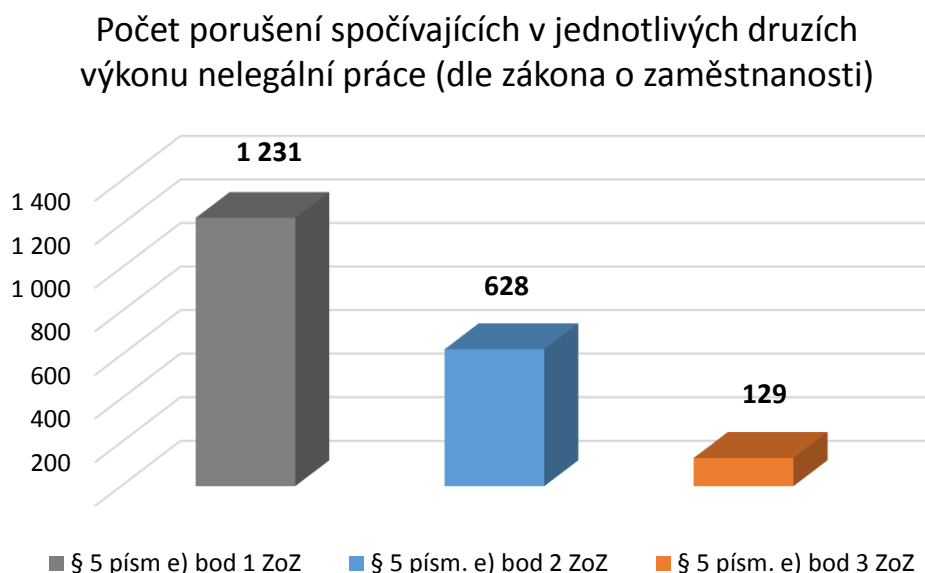
Oblastními inspektoráty práce bylo v roce 2016 v rámci hlavního úkolu „Kontroly nelegálního zaměstnávání občanů ČR a cizinců“ a souvisejících kontrolních úkolů provedeno celkem **9 308** kontrol, zaměřených na možný výkon nelegální práce. Z uvedeného počtu kontrol bylo **289** kontrol provedeno v rámci celostátních mimořádných kontrolních akcí vyhlášených Státním úřadem inspekce práce (podrobněji viz „Vyhodnocení mimořádných kontrolních akcí“) a **240** kontrol pak v souvislosti s kontrolami tzv. zastřehého agenturního zaměstnávání. Kontroly byly provedeny rovněž s využitím vnějších podnětů ke kontrole zaměřených svým obsahem na nelegální práci, kterých orgány inspekce práce v roce 2016 obdržely **1 925**. Z tohoto počtu upozorňovalo **1 702** podnětů na výkon nelegální práce občanů ČR, **306** podnětů na výkon nelegální práce občanů jiných členských států Evropské unie a v **449** případech se podněty týkaly výkonu nelegální práce cizinců ze zemí mimo Evropskou unii.

Kontroly byly zaměřeny na zaměstnavatele působící napříč trhem práce s ohledem na možné podezření na umožnění výkonu nelegální práce. Výše uvedené kontroly byly provedeny u celkem **7 988** zaměstnavatelů, z toho bylo zkontrolováno celkem **3 518** fyzických osob a **4 538** právnických osob.

Při těchto kontrolách bylo zjištěno celkem **5 815** porušení pracovněprávních předpisů, a to jak v oblasti dodržování povinností stanovených zákonem o zaměstnanosti (včetně zákazu nelegálního zaměstnávání), tak v oblasti základních institutů pracovních vztahů a podmínek a bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, které byly rovněž součástí předmětu kontroly. Z tohoto celkového počtu spočívalo celkem **1 988** porušení v umožnění výkonu nelegální práce, tedy porušení jejího zákazu daného pracovněprávními předpisy. V největším počtu případů bylo inspektory u zaměstnavatelů zjištěno porušení spočívající v umožnění výkonu závislé práce mimo pracovněprávní vztah, tedy bez uzavřené pracovní smlouvy, dohody o provedení práce nebo dohody o pracovní činnosti dle ustanovení § 5 písm. e) bodu 1 zákona o zaměstnanosti, a to v **1 231** případech, dále pak umožnění výkonu nelegální práce spočívající ve výkonu práce cizince v rozporu s vydaným povolením k zaměstnání nebo bez tohoto povolení nebo v rozporu se zaměstnaneckou kartou nebo modrou kartou dle ust. § 5 písm. e) bodu 2 zákona o zaměstnanosti (v **628** případech) a v **129** případech bylo konstatováno umožnění výkonu nelegální práce cizince bez platného povolení k pobytu na území České

republiky dle ustanovení § 5 písm. e) bodu 3 zákona o zaměstnanosti (*pozn. jedná se o počty porušení pracovněprávních předpisů u zaměstnavatelů, nikoli o počty zjištěných osob, které nelegální práci v rámci těchto porušení vykonávaly*).

Graf 24 - Počet porušení spočívajících v jednotlivých druzích výkonu nelegální práce (dle zákona o zaměstnanosti)

V celkovém počtu 1 231 zjištění výkonu závislé práce mimo pracovněprávní vztah jsou zahrnuty také případy výkonu nelegální práce ve formě tzv. „švarcsystému“, tedy zastřeného pracovněprávního vztahu, jiným právním vztahem, typicky obchodněprávním nebo občanskoprávním. Porušení zákazu výkonu nelegální práce formou „švarcsystému“ bylo konstatováno v celkem **247 případech**. Nelegální práci touto formou vykonávalo celkem **122** občanů ČR, **29** občanů z jiných členských států Evropské unie a **105** cizinců ze zemí, které nejsou členy EU.

S fenoménem tzv. „švarcsystému“ se i nadále inspektoři setkávají především u občanů ČR a v případě cizinců ze zemí, které nejsou členskými státy Evropské unie. Případy, kdy je výkonem činnosti na základě platného živnostenského oprávnění a uzavřené obchodní smlouvy s objednatelům zastírán skutečný výkon závislé práce pro tohoto objednatele se jeví z pohledu subjektu, pro něhož je práce vykonávána (objednatel, zaměstnavatel) jako výhodná, a to ať už z pohledu odvodů pojistného na zdravotní pojištění a sociální zabezpečení, tak z pohledu povinností, které zaměstnavateli ukládají pracovněprávní předpisy ve vztahu k zaměstnancům v základních pracovněprávních vztazích. U velkého počtu osob pracujících touto formou se pak může jednat o de facto vnucenou formu spolupráce, kdy na straně potenciálního zaměstnavatele stojí výše uvedené důvody a rovněž obzvláště v případě sezónních prací nemožnost zaměstnanci kontinuálně přidělovat práci v pracovněprávním vztahu, kterou v rámci této formy spolupráce není nutné nijak kompenzovat. Ze strany pracujících pak zde může převažovat vidina reálné možnosti výdělků touto formou, i když za méně výhodných podmínek než v případě, že by byli u dotyčného subjektu zaměstnáni v pracovněprávním vztahu. V případě cizinců je pak cílem takové spolupráce vyhnout se povinnosti mít povolení k zaměstnání, zaměstnaneckou kartu nebo modrou kartu.

S ohledem na míru smluvní volnosti obchodněprávních a občanskoprávních vztahů však považují orgány inspekce práce za zcela nezbytné v případě podezření na výkon nelegální práce

touto formou pečlivě posuzovat, zda v případě dané činnosti skutečně dochází k výkonu závislé práce. Orgány inspekce práce se v těchto případech neomezují pouze na zhodnocení základních znaků závislé práce, ale rovněž celé řady dílčích znaků, které mohou výrazně napomoci zjištění skutečného charakteru vykonávané práce. Dílčí znaky výkonu závislé práce a rovněž skutečnost, zda je zde vůle obou stran k realizaci jejich spolupráce formou obchodněprávního vztahu jsou podstatné především v případě činností, u nichž je možno bez dalšího akceptovat, že mohou být jak obsahem vztahu pracovněprávního, tak vztahu obchodněprávního, tedy mohou být reálně předmětem podnikatelské činnosti (např. odborné řemeslné práce, lektorská činnost, kreativní činnosti a další).

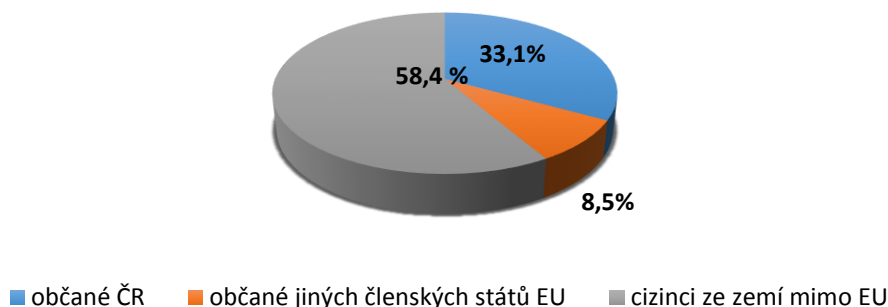
V rámci provedených kontrol bylo oblastními inspektoráty práce zjištěno celkem **2 290** osob vykonávajících nelegální práci. Z tohoto celkového počtu se v **760** případech jednalo o občany ČR, dále v **1337** případech o cizince ze zemí mimo Evropskou unii a v **193** případech o občany jiných členských států Evropské unie. V porovnání s rokem 2015 byl zaznamenán rapidní pokles zjištěných nelegálně zaměstnaných občanů České republiky, mírný pokles zjištěných nelegálně pracujících občanů z jiných členských států Evropské unie a naopak nárůst zjištěných nelegálně pracujících cizinců, což do jisté míry přičítáme aktuální situaci na trhu práce a zvýšené poptávce po pracovní síle.

Tabulka 7 - Počet zjištěných nelegálně pracujících osob ve vztahu k počtu kontrol, vývoj v letech 2012-2016

Rok	Počet kontrol	Počet osob zjištěných při nelegální práci			
		občané ČR	občané EU	cizinci	celkem
2012	35 557	2 675	430	1 471	4 576
2013	36 101	1 394	295	1 481	3 170
2014	15 911	1 238	184	650	2 072
2015	9 583	1 913	294	858	3 065
2016	9 308	760	193	1 337	2 290

Graf 25 - Procentuální zastoupení zjištěných nelegálně pracujících občanů ČR, zemí EU a cizinců v roce 2016

Procentuální zastoupení zjištěných nelegálně pracujících občanů ČR, zemí EU a cizinců v roce 2016

Mezi nejčastěji zjištěné cizince ze států mimo Evropskou unii patřili s ohledem na státní příslušnost občané **Ukrajiny** (997 osob), **Moldavska** (143 osob) a **Vietnamu** (73 osob). Kromě níže uváděných počtů cizinců ze zemí mimo Evropskou unii byli kontrolami zjištěni řádově jednotlivci z dalších zemí (např. Filipíny, Mongolsko a další).

Tabulka 8 - Nelegálně zaměstnaní cizinci ze států mimo EU – nejčtenější státní příslušnosti

Státní příslušnost	Počet NLZ osob
Ukrajina	997
Moldavsko	143
Vietnam	73
Srbsko	37
Albánie	12
Uzbekistán	10
Rusko	9
Bělorusko	8
Mongolsko	8
Tádžikistán	5
Thajsko	4

Mezi nejčastěji zjištěné nelegálně zaměstnané pracovníky z jiných členských států Evropské unie patřili v roce 2016 občané **Slovenska** (108 osob), **Rumunska** (40 osob) a **Maďarska** (23 osob). Rovněž v případě občanů z jiných členských států Evropské unie spíše v počtu jednotlivců zjištěni rovněž občané dalších členských států, kromě níže uvedených, např. občané Polska, Lotyšska nebo Estonska.

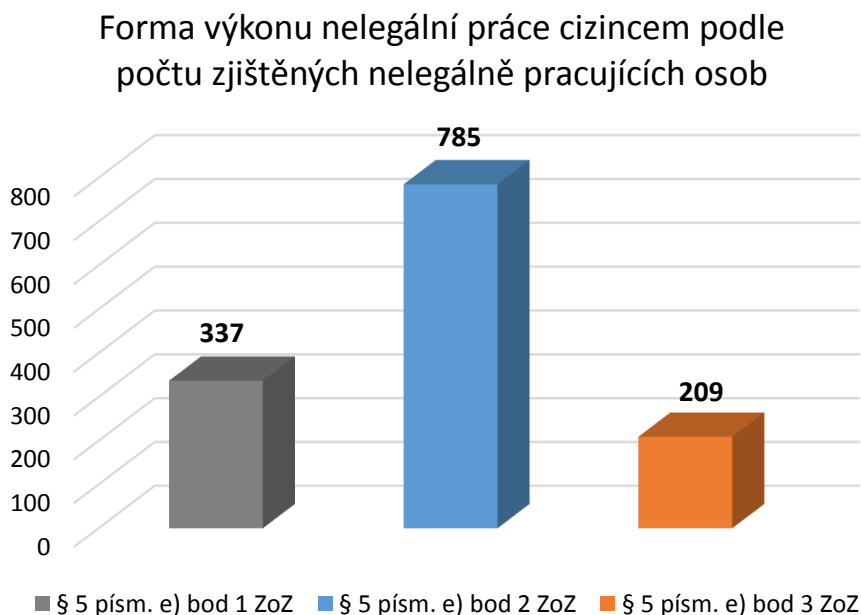
Tabulka 9 - Nelegálně zaměstnaní občané států EU – nejčtenější státní příslušnosti

Státní příslušnost	Počet NLZ osob
Slovensko	108
Rumunsko	40
Maďarsko	23
Bulharsko	15

337 cizinců vykonávalo nelegální práci formou výkonu závislé práce mimo pracovněprávní vztah, **785** cizinců vykonávalo práci v rozporu s vydaným povolením k zaměstnání, zaměstnaneckou nebo modrou kartou nebo bez tohoto povolení, **209** cizinců vykonávalo práci bez platného povolení k pobytu na území České republiky, někteří i v kombinaci těchto zjištění (ve vztahu ke *Grafu č. 26 Počet porušení spočívajících v jednotlivých druzích výkonu nelegální*

práce (dle zákona o zaměstnanosti se jedná o počet cizinců zjištěných v rámci konstatovaného porušení pracovněprávních předpisů u zaměstnavatele). Výkon závislé práce mimo pracovněprávní vztah formou tzv. „švarcsystému“ vykonávalo 29 občanů z jiných členských států Evropské unie a 105 cizinců ze zemí, které nejsou členskými státy EU.

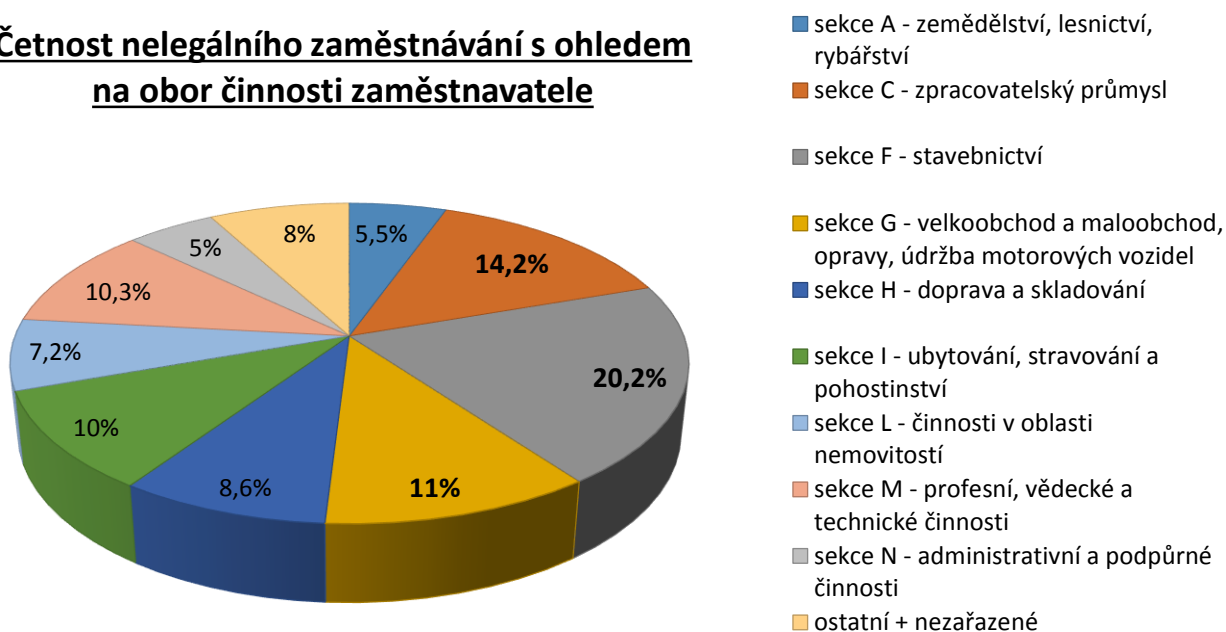
Graf 26 - Forma výkonu nelegální práce cizincem podle počtu zjištěných nelegálně pracujících osob

Nelegálně pracující osoby byly nejčastěji identifikovány na pracovištích zaměstnavatelů v sektorech stavebnictví (20,2% z celkového počtu zjištěných osob), zpracovatelského průmyslu (14,2% z celkového počtu zjištěných osob) a velkoobchodu a maloobchodu, opravy a údržby motorových vozidel (11% z celkového počtu zjištěných osob). Pouze nepatrný pokles počtu zjištěných nelegálně pracujících osob oproti předchozím letům zaznamenáváme v sektoru ubytování, stravování a pohostinství.

Graf 27 - Četnost nelegálního zaměstnávání s ohledem na obor činnosti zaměstnavatele

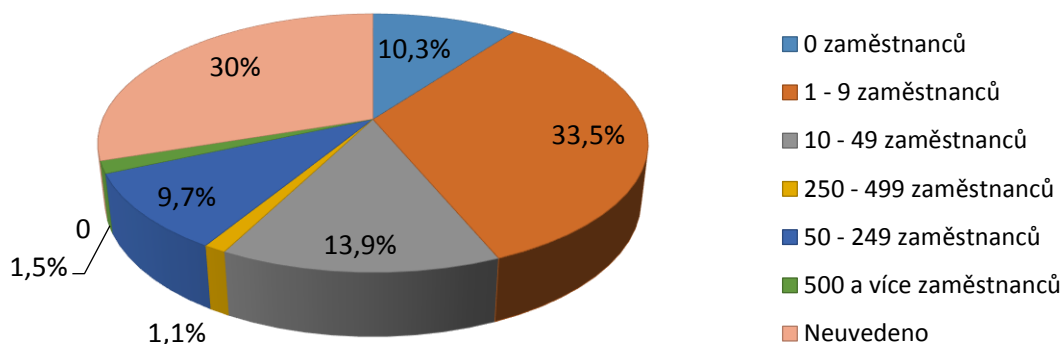
Četnost nelegálního zaměstnávání s ohledem na obor činnosti zaměstnavatele

Nejvíce se porušení spočívajících v nelegálním zaměstnávání pracovníků dopouštějí zaměstnavatelé s malým počtem zaměstnanců (kategorie 0 – 9 zaměstnanců, 10 – 49 zaměstnanců) nebo bez přihlášených zaměstnanců. Tento trend se v dlouhodobém časovém horizontu výrazně nemění.

Graf 28 - Četnost nelegálního zaměstnávání s ohledem na velikost zaměstnavatele

Četnost nelegálního zaměstnávání s ohledem na velikost zaměstnavatele

Kontrolami provedenými inspektory oddělení inspekce nelegálního zaměstnávání byly u kontrolovaných osob kromě nelegálního zaměstnávání nejčastěji zjištěny následující nedostatky:

- **971** porušení pracovněprávních předpisů bylo konstatováno u zaměstnavatelů, kteří nesplnili povinnost stanovenou ustanovením **§ 136 odst. 1 zákona o zaměstnanosti**, a to mít na pracovišti kopie dokladů prokazujících existenci pracovněprávního vztahu;
- **863** porušení pracovněprávních předpisů spočívalo v nesplnění informační povinnosti ze strany zaměstnavatelů vůči krajským pobočkám Úřadu práce ČR dle ustanovení **§ 87 nebo § 88 zákona o zaměstnanosti** ve vztahu k zaměstnávání zaměstnanců ze zahraničí;
- **721** porušení pracovněprávních předpisů bylo konstatováno inspektory ve vztahu k odměňování zaměstnanců dle zákoníku práce (nejčastěji pak nedodržování minimální mzdy nebo nejnižší úrovně zaručené mzdy);
- **311** porušení pracovněprávních předpisů bylo konstatováno ve vztahu k povinnostem vztahujícím se k agenturnímu zaměstnávání dle ustanovení **§ 14 odst. 3 písm. b) nebo ustanovení § 66 zákona o zaměstnanosti**, tedy zprostředkování zaměstnání formou dočasného přidělení k výkonu práce u uživatele bez povolení ke zprostředkování zaměstnání nebo bez uzavřené dohody o dočasném přidělení zaměstnance k uživateli;
- **268** porušení pracovněprávních předpisů bylo konstatováno ve vztahu k nesplnění povinnosti dané ustanovením **§ 77 odst. 1 zákoníku práce**, mít písemně uzavřenu dohodu o provedení práce nebo dohodu o pracovní činnosti, kdy zaměstnanci vykonávali práci na základě ústně uzavřených dohod o provedení práce nebo dohod o pracovní činnosti;
- **201** porušení pracovněprávních předpisů spočívalo v nedodržení ustanovení **§ 75 zákoníku práce** ve vztahu k výkonu práce na základě dohody o provedení práce;
- **149** porušení pracovněprávních předpisů bylo konstatováno u zaměstnavatelů v souvislosti s neplněním povinností v oblasti vedení evidence odpracované doby dle ustanovení **§ 96 zákoníku práce**;
- **69** porušení pracovněprávních předpisů konstatovali inspektoři u zaměstnavatelů, kteří neplnili evidenční povinnost ve vztahu k zaměstnávaným zaměstnancům ze zahraničí danou ustanovením **§ 102 zákona o zaměstnanosti**.

Pro srovnání s porušením týkajícím se nedodržení písemné formy dohody o provedení práce nebo dohody o pracovní činnosti lze uvést, že inspektory bylo při kontrolách konstatováno „pouze“ **33** porušení pracovněprávních předpisů, kdy zaměstnanci vykonávali práci na základě ústně uzavřené pracovní smlouvy, v rozporu s ustanovením **§ 34 odst. 2 zákoníku práce**, které stanoví, že pracovní smlouva musí být uzavřena písemně. I na tomto srovnání je vidět, že stále převládá trend využívat dohody o provedení práce nebo dohody o pracovní činnosti účelově ve vztahu k možnému výkonu nelegální práce, kdy jejich písemná forma chybí bez dalšího nebo sice jejich písemné vyhotovení existuje, avšak chybí zde zpravidla ujednání obou smluvních stran a datum, k němuž se dohoda uzavírá. Z hlediska ukládaných sankcí se toto jednání zaměstnavatelům ve srovnání s možnou sankcí za správní delikt nebo přestupek umožnění výkonu nelegální práce stále vyplatí, neboť v případě nedodržení písemné formy jednání zakládajícího pracovněprávní vztah není stanovena minimální výše ukládané sankce (u umožnění výkonu nelegální práce stanovena na 50 000 Kč) a také zaměstnavatelům nehrozí další postihy související s umožněním výkonu nelegální práce - omezený přístup k dotacím a veřejným zakázkám, neuveřejnění a nezprostředkování nabídek volných pracovních míst krajskou pobočkou úřadu práce, vyřazení zaměstnavatele z evidence volných pracovních míst,

kteří je možno obsadit cizincem, nebo odebrání povolení ke zprostředkování zaměstnání v případě agentury práce

Bohužel již „tradičně“ se tak inspektoři potýkají v praxi se současnou právní úpravou institutů dohody o pracovní činnosti, ale především pak dohody o provedení práce. Její značná flexibilita, kdy absentuje právní úprava většiny povinností zaměstnavatelů, které mají ve vztahu k zaměstnancům v pracovním poměru (např. povinnosti vést evidenci odpracované doby), umožňuje zaměstnavatelům do jisté míry nejen využití institutu dohody o provedení práce a dohody o pracovní činnosti v případech, kdy by daná činnost mohla být legitimně zajišťována zaměstnanci v pracovním poměru, ale rovněž překračování zákonem stanoveného rozsahu vykonávané práce, na něž mohou být dohody uzavírány. Účelově uzavřené dohody o provedení práce, které jsou vyhotoveny a případně uzavřeny pouze pro účely kontroly, pak nejsou ani předmětem zdanění, kdy zaměstnavatel, ač dohody písemně formálně vyhotovil, se ve skutečnosti nepřihlásil správci daně jako plátce srážkové daně. Jistým přínosem v této oblasti by byla konstantní spolupráce s orgány finanční správy a především pak legislativní změny v právní úpravě institutů dohody o provedení práce a dohody o pracovní činnosti, které by mohly být spojeny již s očekávanou koncepční novelou zákoníku práce.

Kromě výše uvedených nedostatků bylo kontrolami zjištěno v součtu dalších **238** porušení pracovněprávních předpisů v oblastech pracovních vztahů a podmínek, zaměstnanosti nebo bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, jejichž dodržování bylo do jisté míry rovněž předmětem prováděných kontrol.

K odstranění nedostatků zjištěnými kontrolami bylo vydáno oblastními inspektoráty práce celkem **369** opatření.

Vyhodnocení mimořádných kontrolních akcí

Z celkového počtu **9 308** kontrol realizovaných a dokončeno útvary kontroly nelegálního zaměstnávání bylo **289** kontrol realizováno v rámci celostátních mimořádných kontrolních akcí a dále **240** kontrol v souvislosti s tzv. zastřeným agenturním zaměstnáváním.

1.

V období od 1. 6. 2016 do 30. 11. 2016 byla realizována **mimořádná kontrolní akce zaměřená na oblast zastřeného agenturního zaměstnávání.**

Kontrolám zaměřeným na oblast agenturního zaměstnávání se Státní úřad inspekce práce věnuje soustavně již 10 let v rámci jednoho z hlavních úkolů v oblasti kontrol pracovních vztahů a podmínek.

Zejména v posledních dvou letech se však inspektoři při své kontrolní činnosti stále častěji setkávali se zneužíváním institutu agenturního zaměstnávání. V praxi se jedná zejména o případy, kdy je zaměstnání fyzických osob za účelem jejich dočasného přidělení k uživateli nahrazeno obchodními vztahy. Obchodními smlouvami, ať se již jedná o smlouvy o dílo, vzájemné spolupráci či mandátní smlouvy, je tak nahrazována nejen řádně uzavřená dohoda o přidělení zaměstnance mezi agenturou práce a uživatelem, ale také pracovněprávní vztah mezi agenturou práce a jejím zaměstnancem. Takové jednání v praxi označujeme jako „skryté“ nebo také „zastřené“ agenturní zaměstnávání. Subjekt, který v tomto případě vystupuje jako agentura práce, přestože svou činnost zastírá obchodním vztahem, je pak možné označit jako tzv. „pseudoagenturu práce“.

V praxi se s podobnými praktikami setkáváme také u agentur práce, které povolením ke zprostředkování zaměstnání disponují, a přesto přidělují své zaměstnance k uživateli na základě

obchodních vztahů, namísto uzavření dohody o dočasném přidělení zaměstnance k uživateli podle zákoníku práce. Dochází tak k obcházení podmínek, které je nutné při agenturní zaměstnávání dodržovat – jedná se zejména o zajištění rovných pracovních a mzdových podmínek dočasně přiděleného zaměstnance a srovnatelného kmenového zaměstnance uživatele, k němuž jsou přiděleni.

Se zprostředkováním zaměstnání bez povolení či v rozporu s jeho povolením se inspektoři setkávali také u agentur práce a společností se zahraničními statutárními zástupci. U takových agentur práce je opakovaně zjišťováno nejen častější porušování pracovněprávních předpisů, ale také nelegální zaměstnávání cizinců. Česká legislativa neumožňuje agentuře práce dočasné přidělování cizince k výkonu práce u uživatele v případě, že byla cizinci vydána zaměstnanecká či modrá karta nebo kterému bylo vydáno povolení o zaměstnání, s cizinci jsou proto v těchto případech uzavírány obchodní vztahy, přestože charakter vykonávané činnosti odpovídání výkonu závislé práce pro uživatele. Z kontrolní činnosti pak vyplývá, že do obchodních vztahů, které v tomto případě zaměstnání nahrazují, je často zapojeno i tři a více subjektů a to především ve snaze legalizovat výkon závislé práce právě cizinců ze zemí mimo Evropskou unii.

Kontroly zastřených agentur práce byly mezi mimořádné kontrolní akce zařazeny s cílem zvýšení počtu kontrol zaměřených na odhalování tohoto nebezpečného jevu. Kontroly byly prováděny především inspektory úseku inspekce nelegálního zaměstnávání, kteří mají zkušenosti jak z provádění kontrol nelegálního zaměstnávání, tak z kontrol dodržování povinností v oblasti pracovněprávních vztahů.

Celkem bylo oblastními inspektoráty práce **provedeno celkem 296 kontrol, 240 z nich je v současné chvíli dokončeno.** Kontroly byly prováděny na území celé ČR a jednalo se především o větší průmyslové areály, stavby, ale předmětem kontrol byly také společnost zajišťující úklidové a bezpečnostní služby a skladové hospodářství. Při kontrolní činnosti využili oblastní inspektoráty práce nejen své předchozí kontrolní zkušenosti a cílený monitoring, ale také podněty ke kontrole a to ať již ze strany veřejnosti tak např. ze strany Ministerstva vnitra – Odboru azylové a migrační politiky, které poskytlo oblastním inspektorátům práce informace o možném nelegálním zaměstnání či neoprávněném agenturním zaměstnávání získaných při udělování či prodlužování povolení k pobytu pro cizince. S ohledem na charakter kontrol a především předpokladu zaměstnávání cizinců na pracovišti, byly toto ve většině případů prováděny ve spolupráci s Cizineckou policií.

Kontroly byly zaměřeny na:

- výkon nelegální práce,
- plnění informačních a evidenčních povinností zaměstnavatele v souvislosti se zaměstnáváním zaměstnanců ze zahraničí,
- dodržování povinností stanovených zákonem o zaměstnanosti – zprostředkování zaměstnání realizované fyzickou či právnickou osobou za podmínek stanovených tímto zákonem a na základě povolení k příslušné formě zprostředkování (tzv. agentury práce),
- kontrolu dodržování povinností stanovených zákoníkem práce – uzavření dohody o dočasném přidělení mezi agenturou práce a uživatelem a přidělení zaměstnance k uživateli na základě písemného pokynu, který musí obsahovat předepsané náležitosti.

V rámci kontrolní činnosti bylo zjištěno celkem **187 osob při výkonu nelegální práce.** Ve 4 případech se jednalo o občana ČR, další 4 nelegálně zaměstnané osoby byly občany EU. Ve 179 případech se pak jednalo o výkon nelegální práce cizinců – občanů třetích zemí.

V rámci kontrol zastřeného agenturního zaměstnávání byl zjištěno **zprostředkování zaměstnání bez povolení u 110 subjektů.**

V rámci kontrol bylo dále zjištěno:

- v 38 případech došlo k porušení povinností stanovených zákoníkem práce týkajících agenturního zaměstnávání (zejména v oblasti obsahu a náležitostí uzavřené dohody o dočasném přidělení mezi agenturou práce a uživatelem a písemného pokynu přidělení zaměstnance k uživateli),
- 38 případů nesplnění informační povinnosti zaměstnavatele v souvislosti se zaměstnáváním zaměstnanců ze zahraničí,
- 36 případů nesplnění evidenční povinnosti zaměstnavatele v souvislosti se zaměstnáváním zaměstnanců ze zahraničí.

Kontroly zaměřené na odhalování skrytého agenturního zaměstnávání jsou časově náročné. V některých případech byl kontrolovanou osobou zahraniční subjekt a komunikace s tímto subjektem byla často velmi zdlouhavá. I z těchto důvodů je část kontrol stále ve stavu komunikace s kontrolovanou osobou a předpoklad jejich ukončení je v prvním pololetí roku 2017. V hojně míře je při těchto kontrolách využívána komunikace se zahraničními kontrolními orgány prostřednictvím systému IMI – Systém pro výměnu informací o vnitřním trhu. Spolupráce v oblasti ověřování informací poskytnutých kontrolovanou osobou byla navázána také s ČSSZ.

2.

V období od 2. 8. – 30. 9. 2016 byla realizována **mimořádná kontrolní akce zaměřená na kontrolu nelegálního zaměstnávání občanů ČR a cizinců ve velkoskladech a logistických centrech velkých obchodních řetězců.**

Zaměstnávání občanů ČR, ale také cizinců ve velkoskladech a logistických centrech je dlouhodobě vyhodnocováno jako riziková oblast z pohledu nelegálního zaměstnávání. Činnost těchto logistických centrech je v mnohých případech zajišťovaná nekvalifikovanou pracovní silou, což představuje jeden z rizikových faktorů výkonu nelegální práce. Nezřídka bývá zaměstnání v těchto logistických centrech realizováno prostřednictvím agentur práce.

Mimořádná kontrolní akce byla zaměřena na velkosklady a logistická centra potravinářských řetězců. Vzhledem ke skutečnosti, že v předchozích obdobích nebyla realizována mimořádná kontrolní akce zaměřena na potravinářství, lze považovat zařazení této mimořádné kontrolní akce do programu kontrolních akcí Státního úřadu inspekce práce za žádoucí a plně odůvodněné. Tato mimořádná kontrolní akce navazovala na mimořádnou kontrolní akci zaměřenou na dodržování pracovněprávních předpisů na úseku pracovních vztahů a podmínek v oblasti maloobchodu, se zaměřením na velké obchodní řetězce, která byla v roce 2016 realizována ze strany oddělení inspekce pracovněprávních vztahů.

Na této mimořádné kontrolní akci se s ohledem na umístění logistických center potravinářských řetězců podílely pouze vybrané oblastní inspektoráty práce. Celkem bylo oblastními inspektoráty práce provedeno **19 kontrol**. Kontroly byly provedeny ve Středočeském kraji (celkem 2 kontrolní akce), na Vysočině, v Plzeňském kraji (po 1 kontrolní akci), Zlínském kraji (dvě kontrolní akce), Moravskoslezském kraji (jedna kontrolní akce) a Olomouckém kraji (2 kontrolní akce). Kontroly byly realizovány v logistických centrech na základě předchozího monitoringu.

S ohledem na skutečnost, že v logistických centrech byly ve většině případů zastíženi při kontrole také zaměstnanci jiných zaměstnavatelů, byla v rámci jedné kontrolní akce zahájena kontrola s více subjekty. Jednalo se především o agentury práce, prostřednictvím jejichž zaměstnanců je mnohdy z části či zcela realizován provoz celého logistického centra. Vzhledem ke značené rozloze logistických center a větší koncentraci zaměstnanců se kontrol ve většině

případů účastnily týmy nelegálního zaměstnávání ve větším počtu inspektorů. Většina realizovaných kontrol byla také provedena za spolupráce s Cizineckou policií.

Kontroly byly zaměřeny na:

- výkon nelegální práce,
- plnění informačních a evidenčních povinností zaměstnavatele v souvislosti se zaměstnáváním zaměstnanců ze zahraničí,
- splnění povinnosti dle § 136 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti,
- dodržování povinností stanovených zákonem o zaměstnanosti – zprostředkování zaměstnání realizované fyzickou či právnickou osobou za podmínek stanovených tímto zákonem a na základě povolení k příslušné formě zprostředkování (tzv. agentury práce),
- kontrolu dodržování povinností stanovených zákoníkem práce – uzavření dohody o dočasném přidělení mezi agenturou práce a uživatelem a přidělení zaměstnance k uživateli na základě písemného pokynu, který musí obsahovat předepsané náležitosti,
- kontrolu základních institutů v oblasti pracovněprávních vztahů (forma, náležitosti a obsah pracovní smlouvy, dohody o provedení práce nebo dohody o pracovní činnosti, pokud existují, a základní ustanovení zákoníku práce na úseku pracovního poměru, pracovní doby a odměňování),
- kontrolu základních institutů v oblasti BOZP.

V rámci kontrolní akce byl zjištěn **výkon nelegální práce u 4 cizinců** – občanů třetích zemí a ve **13 případech došlo k porušení povinnosti stanovené zákoníkem práce na úseku agenturního zaměstnávání**, tedy uzavření dohody o dočasném přidělení mezi agenturou práce a uživatelem a přidělení zaměstnance k uživateli na základě písemného pokynu, který musí obsahovat předepsané náležitosti.

3.

V období od 2. 8. 2016 do 30. 9. 2016 probíhala **mimořádná kontrolní akce zaměřená na kontrolu nelegálního zaměstnávání občanů ČR a cizinců v provozovnách občerstvení se sezonním (letním) provozem**.

Sezonní práce patří mezi jednu z nejrizikovějších oblastí z pohledu možného nelegálního zaměstnávání. Stravování a to jak stánkový, tak i klasický restaurační prodej, pak patří k jedné z oblastí, kde je nelegální zaměstnávání ze strany oblastních inspektorátů práce zjišťováno nejčastěji.

Vzhledem ke skutečnosti, že v předchozích obdobích nebyla realizována mimořádná kontrolní akce zaměřena na tyto provozovny se sezonním provozem, lze považovat zařazení této mimořádné kontrolní akce do programu kontrolních akcí Státního úřadu inspekce práce za žádoucí a plně odůvodněné.

Celkem bylo oblastními inspektoráty práce **provedeno 145 kontrol**. Kontroly proběhly na všech oblastních inspektorátech s výjimkou Oblastního inspektorátu práce pro Středočeský kraj, který se účastnil jiné mimořádné kontrolní akce. Oblastní inspektoráty práce měly stanoveny provést nejméně 10 kontrol v každém z krajů a Oblastní inspektorát práce pro hlavní město Prahu provedl 20 kontrol.

Inspektoři se při kontrolách zaměřili především na stánky rychlého občerstvení, prodejce zmrzliny, stánky umístěné v areálech koupališť a autokempů a také stánkový prodej při provozu předzahrádek restaurací.

Kontroly byly zaměřeny na:

- výkon nelegální práce,

- splnění povinnosti dle § 136 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti,
- kontrolu základních institutů v oblasti pracovněprávních vztahů (forma, náležitosti a obsah pracovní smlouvy, dohody o provedení práce nebo dohody o pracovní činnosti, pokud existují, a základní ustanovení zákoníku práce na úseku pracovního poměru, pracovní doby a odměňování),
- kontrolu základních institutů v oblasti BOZP.

V rámci kontrolní činnosti bylo zajištěno celkem **12 osob – občanů ČR při výkonu nelegální práce a v 15 případech došlo ze strany zaměstnavatele k porušení plnění povinnosti vyplývající z ustanovení § 136 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti** – tedy povinnost mít v místě pracoviště kopii dokladů prokazující existenci pracovněprávního vztahu.

4.

V období od 10. 10. – 30. 11. 2016 byla realizována **mimořádná kontrolní akce zaměřená na kontrolu vysílání pracovníků - občanů třetích zemí na území České republiky (ust. § 98 písm. k) zákona č. 435/2004 Sb., zákona o zaměstnanosti).**

Zaměstnávání cizinců patří, beze sporu, k jedné z rizikových oblastí z pohledu možného nelegálního zaměstnávání. Největší počet případů nelegálního zaměstnávání cizinců je pak v případě občanů třetích zemí, kterým není primárně umožněn volný vstup na pracovní trh v České republice. V této souvislosti se inspektoři při své kontrolní činnosti v roce 2016 stále častěji setkávali s využíváním institutu vysílání pracovníků – cizinců na území České republiky v rámci poskytování služeb zaměstnavatelem usazeným v jiném členském státu Evropské unie. Tedy s využíváním ustanovení § 98 písm. k) zákona č. 435/2004 Sb., zákona o zaměstnanosti, které u takto vyslaných zaměstnanců nepožaduje pro jejich výkon na území České republiky povolení k zaměstnání, zaměstnanecká ani modrá karta.

Z výsledků kontrolní činnosti však vyplývá, že nezdědka dochází k zneužívání tohoto ustanovení, kdy cizinci na území České republiky vykonávají závislou práci (jedná se převážně o méně kvalifikované profese) a deklaraci vysílání v rámci poskytování služeb je tato závislá práce vůči českému zaměstnavateli zastírána. Primárním cílem je v těchto případech snaha vyhnout se povinnosti cizince – občana třetí země, být držitelem povolení k zaměstnání, zaměstnanecké či modré karty.

V případech vysílání a zaměstnávání cizinců se inspektoři setkávali také s působením tzv. skrytých agentur práce a to zejména z důvodu, že cizinci – občané třetích zemí nemohou být agenturou práce přidělováni k uživateli. Realizace agenturního zaměstnávání byla v těchto případech zastírána realizací obchodních vztahů. Také v případě vysílání cizinců se inspektoři při kontrolní činnosti setkávali s případy, kdy byli vyslaní cizinci dále poskytováni jako pracovní síla dalším obchodním partnerům na základě, mnohdy zřetězených, obchodních vztahů přestože takové jednání vykazovalo známky agenturního zaměstnávání.

Vzhledem ke skutečnosti, že v předchozích obdobích nebyla realizována mimořádná kontrolní akce zaměřena na problematiku vysílání cizinců – občanů třetích zemí, lze považovat zařazení této mimořádné kontrolní akce do programu kontrolních akcí Státního úřadu inspekce práce za žádoucí a plně odůvodněné.

V rámci této mimořádné kontrolní akce bylo oblastními inspektoráty na území celé ČR **provedeno celkem 48 kontrol, z nichž je v současné chvíli ukončeno 29.** Každý oblastní inspektorát provedl kontroly u minimálně 2 zaměstnavatelů k nimž jsou vysláni cizinci – občané třetích zemí na základě ust. § 98 písm. k) zákona č. 435/2004 Sb., zákona o zaměstnanosti, v každém z krajů. Oblastní inspektoráty práce pro hl. město Prahu a Středočeský kraj provedli minimálně 5 kontrol. Subjekty ke kontrole byly vybrány na základě

předchozího monitoringu, zkušeností z kontrolní činnosti a seznamů takto vyslaných cizinců dodaných Generálním ředitelstvím úřadu práce ČR.

Vzhledem k charakteru této mimořádné kontrolní akce se ve většině případů účastnili jednotlivých kontrol týmy nelegálního zaměstnávání ve větším počtu inspektorů a stejně tak byla většina z provedených kontrol realizována společně s kontrolou ze strany Cizinecké policie.

Kontroly byly zaměřeny na:

- výkon nelegální práce,
- plnění informačních a evidenčních povinností zaměstnavatele v souvislosti se zaměstnáváním zaměstnanců ze zahraničí,
- splnění povinnosti dle § 136 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti,
- dodržování povinností stanovených zákonem o zaměstnanosti – zprostředkování zaměstnání realizované fyzickou či právnickou osobou za podmínek stanovených tímto zákonem a na základě povolení k příslušné formě zprostředkování (tzv. agentury práce),
- kontrolu dodržování povinností stanovených zákoníkem práce – uzavření dohody o dočasném přidělení mezi agenturou práce a uživatelem a přidělení zaměstnance k uživateli na základě písemného pokynu, který musí obsahovat předepsané náležitosti.
- kontrolu základních institutů v oblasti pracovněprávních vztahů (forma, náležitosti a obsah pracovní smlouvy, dohody o provedení práce nebo dohody o pracovní činnosti, pokud existují, a základní ustanovení zákoníku práce na úseku pracovního poměru, pracovní doby a odměňování),
- kontrolu základních institutů v oblasti BOZP.

V rámci kontrolní činnosti bylo zjištěno celkem **76 osob při výkonu nelegální práce**. Pouze v jednom případě se jednalo o občana ČR a v 75 případech se jednalo o cizince – občany třetích zemí. Ve většině případů se pak konkrétně jedná o cizince (nejčastěji ukrajinské státní příslušnosti) vyslané na území České republiky z Polska.

V rámci kontrol bylo dále zjištěno:

- 10 případů nesplnění informační povinnosti zaměstnavatele v souvislosti se zaměstnáváním zaměstnanců ze zahraničí,
- 6 případů nesplnění evidenční povinnosti zaměstnavatele v souvislosti se zaměstnáváním zaměstnanců ze zahraničí,
- v 1 případě bylo zjištěno nesplnění povinnosti dle § 136 zákon č. 435/2004 Sb., zákon a o zaměstnanosti (mít na pracovišti kopie dokladů prokazujících existenci pracovněprávního vztahu),
- v 1 případě bylo zjištěno porušení v oblasti pracovního poměru (nedodržení výpovědi doby).

Při kontrolní činnosti se inspektoři nejvíce potýkali s komplikovanou a značně zdlouhavou komunikací s kontrolovanou osobou, kterou byl v mnohých případech zahraniční subjekt. Kontrolovaná osoba často neposkytovala potřebnou součinnost a velká část kontrol provedených v rámci této mimořádné kontrolní akce tak stále není ukončena. V hojné míře je při těchto kontrolách využívána komunikace se zahraničními kontrolními orgány prostřednictvím systému IMI – Systém pro výměnu informací o vnitřním trhu. Spolupráce v oblasti ověřování informací poskytnutých kontrolovanou osobou byla navázána také s ČSSZ.

Kontroly byly prováděny mimo jiné na základě seznamů vysílaných cizinců dodaných Generálním ředitelstvím úřadu práce ČR na základě vyplněných informačních karet (formulář Informace o nástupu zaměstnání – vyslání k výkonu práce), kterými plní zaměstnavatel informační povinnost v případě zaměstnání zaměstnance ze zahraničí. Inspektoři se však často

naráželi na skutečnost, že místo výkonu práce cizince bylo určeno velmi široce (např. Praha, Ostrava) případně bylo jako místo výkonu určeno sídlo zaměstnavatele, které však skutečnému místu výkonu neodpovídalo a v některých případech nebylo místo výkonu v informační kartě uvedeno vůbec. V těchto případech je kontrola výkonu nelegálního zaměstnávání velmi obtížná.

Prostor pro výše uvedené jednání ze strany zaměstnavatelů bohužel do jisté míry dává i současná právní úprava (včetně právních předpisů Evropské unie), která s ohledem na volný pohyb služeb, jejich flexibilitu a smluvní volnost, neupravuje striktně kritéria, na základě nichž by bylo možné konstatovat, že je danou činností skutečně realizováno poskytnutí služby.

5.

V období od 15. 11. – 15. 12. 2016 byla realizována **mimořádná kontrolní akce zaměřená na kontrolu nelegálního zaměstnávání u zaměstnavatelů uchazečů o zaměstnání v nekolidujícím zaměstnání.**

Podle stávající právní úpravy obsažené v zákoně o zaměstnanosti zařazení a vedení v evidenci uchazečů o zaměstnání nebrání výkon činnosti na základě pracovního nebo služebního poměru, pokud měsíční výdělek nepřesáhne polovinu minimální mzdy, nebo výkon činnosti na základě dohody o provedení práce nebo dohody o pracovní činnosti, pokud měsíční odměna nebo odměna připadající na 1 měsíc za období, za které přísluší, nepřesáhne polovinu minimální mzdy (dále jen „nekolidující zaměstnání“). Nekolidující zaměstnání by však mělo být pouze dočasné zaměstnání sloužící k překlenutí doby než, uchazeč o zaměstnání nalezne vhodné trvalé zaměstnání.

Z každodenní zkušenosti Úřadu práce ČR s nekolidujícím zaměstnáváním uchazečů o zaměstnání vyplývá, že lze v této oblasti předpokládat zvýšené riziko nelegálního zaměstnávání uchazečů i další porušování pracovních právních předpisů. V případě podezření na možné nelegální zaměstnávání uchazečů o zaměstnání informuje ÚP ČR o této skutečnosti SÚIP resp. příslušné OIP.

V rámci této mimořádné kontrolní akce bylo oblastními inspektoráty na území celé ČR **provedeno celkem 97 kontrol, z nich je v současné chvíli dokončeno 81.** Každý oblastní inspektorát měl stanoven provést kontroly u minimálně 10 zaměstnavatelů zaměstnávajících uchazeče o zaměstnání v nekolidujícím zaměstnání, Oblastní inspektorát pro hl. město Prahu a Oblastní inspektorát pro Středočeský kraj měly stanoven provést kontroly u minimálně 7 zaměstnavatelů. Kontroly byly realizovány na základě seznamu ÚP ČR výtípaných zaměstnavatelů, kteří zaměstnávají uchazeče o zaměstnání v nekolidujícím zaměstnání a u kterých ÚP ČR předpokládá možné nelegální zaměstnávání.

V rámci kontrol bylo celkem zjištěno 56 nedostatků. Oblastní inspektoráty práce během kontrolní akce spolupracovaly s Úřadem práce ČR a předávaly mu případná podezření na nehlášené nekolidující zaměstnání či zjištěné související nedostatky u zaměstnavatelů, kteří byli v rámci této mimořádné kontrolní akce kontrolováni. Spolupráce v této oblasti probíhá mezi oblastními inspektoráty práce a Úřadem práce ČR kontinuálně během celého roku.

Kontroly byly zaměřeny na:

- výkon nelegální práce,
- plnění informačních a evidenčních povinností zaměstnavatele v souvislosti se zaměstnáváním zaměstnanců ze zahraničí,
- splnění povinnosti dle § 136 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti,
- kontrolu základních institutů v oblasti pracovních právních vztahů (forma, náležitosti a obsah pracovní smlouvy, dohody o provedení práce nebo dohody o pracovní činnosti,

pokud existují, a základní ustanovení zákoníku práce na úseku pracovního poměru, pracovní doby a odměňování).

- kontrolu základních institutů v oblasti BOZP.

Provedenými kontrolami byl zjištěn **výkon nelegální práce u dvou občanů ČR.**

Dále bylo zjištěno:

- 20 případů, kdy došlo k nedodržení povinných náležitostí pracovní smlouvy a dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr (nejčastěji se jednalo o překročení rozsahu práce o dohody o provedení práce),
- 11 případů porušení povinností na úseku odměňování (nejčastěji se jednalo o dodržení minimální mzdy a vyplácení příplatků za práci v sobotu a neděli),
- 7 případů nesplnění informační a evidenční povinnosti zaměstnavatele v souvislosti se zaměstnáváním zaměstnanců ze zahraničí,
- 6 případů porušení povinností na úseku pracovní doby (nejčastěji v povinnosti vést její evidenci),
- 6 případů nesplnění povinnosti dle § 136 zákon č. 435/2004 Sb., zákon o zaměstnanosti (mít na pracovišti kopie dokladů prokazujících existenci pracovněprávního vztahu),
- 4 případy porušení na úseku bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.

Z kontrolní činnosti a zkušeností inspektorů vyplývá, že největším problémem v této oblasti je absence povinnosti vést evidenci odpracované doby v případě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr. Případná porušení ve vztahu k rozsahu výkonu práce v rámci nekolidujícího zaměstnání pak lze jen obtížně prokázat. V mnohých případech se inspektoři také setkali se situací, kdy byla evidence odpracované doby vedena a inspektorům při kontrole předložena i v případech dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr. Při bližším zkoumání charakteru takto vykonávané práce, její organizace na pracovišti a např. počtu zaměstnanců lze usuzovat, že se jednalo pouze o fiktivní záznamy, které nemusely odpovídat skutečnosti a jejichž cílem bylo spíše znesnadnit případnou kontrolu skutečného stavu. V některých případech bylo v rámci kontrol zjištěno, že na dohody o pracích konaných mimo pracovní poměr je u zaměstnavatele zaměstnáno 90 % všech zaměstnanců, přestože ze zákoníku práce vyplývá, že zaměstnavatel má plnění svých úkolů zjišťovat především zaměstnanci v pracovním poměru.

6.

Koncem měsíce listopadu 2016 proběhla na celém území ČR **mimořádná kontrolní akce zaměřená na kontrolu nelegálního zaměstnávání v oblasti merchandisingových služeb v obchodních řetězcích.**

Kontrola nelegálního zaměstnávání patří mezi oblasti, kde trh práce pružně reaguje na kontrolní činnost a objevuje se tak stále nové způsoby jak nelegálně zaměstnávat zaměstnance nebo jak výkon závislé práce zastírat. Státní úřad inspekce práce obdržel podnět na možné nelegální zaměstnávání v oblasti tzv. „merchandisingu“ – tzn. oblasti zabývající se péčí o zboží, a to především v maloobchodním prodeji. Jedná se zejména o činnosti spojené s doplňováním zboží, kontrolou jeho množství na skladu řetězce, označením zboží platnou cenovkou, vystavením zboží a označením akčního zboží vč. prodejích pozic atd.

Výše uvedené činnosti však nejsou vždy vykonávány zaměstnanci obchodních řetězců, ale především pracovníky merchandisingových společností. Kontroly tak byly realizovány u vybraných obchodních řetězců, u kterých byl předpoklad, že tyto merchandisingové služby využívají.

V rámci této mimořádné kontrolní akce bylo dne 28. 11. 2016 zkontrolováno celkem 14 pracovišť, tedy jedno pracoviště v každém z krajů ČR a **zahájeno bylo celkem 55 kontrol**. Z těchto je v současné chvíli **dokončeno 15**. Vzhledem ke skutečnosti, že zjištěné fyzické osoby při kontrole na místě mnohdy přesně nevěděly, pro koho práci vykonávají a na místě většinou nepředložily doklady relevantní pro účely kontroly (doklady prokazující existenci pracovněprávního vztahu, obchodní smlouvy atd.) je většina kontrol zahájených v rámci této mimořádné kontrolní akce stále ve stavu komunikace s kontrolovanou osobou a dokládání relevantních dokladů.

Zjištěné fyzické osoby v místě kontroly uvedly, že práci vykonávají jak na základě dohod o provedení práce tak jako osoby samostatně výdělečně činné, které mají s merchandisingovými společnostmi uzavřené obchodněprávní vztahy (smlouvy o dílo, smlouvy o poskytování služeb). V rámci provedených kontrol se inspektoři setkali jak s případy, kdy zjištěné fyzické osoby dle jejich tvrzení vykonávaly práci pouze pro jednu merchandisingovou společnost, tak s případy, kdy vykonávají tuto činnost pro více takových společností. Komunikace s kontrolovanou osobou je tak mnohdy časově náročná.

Kontroly byly zaměřeny na:

- výkon nelegální práce,
- splnění povinnosti dle § 136 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti,
- dodržování povinností stanovených zákonem o zaměstnanosti – zprostředkování zaměstnání realizované fyzickou či právnickou osobou za podmínek stanovených tímto zákonem a na základě povolení k příslušné formě zprostředkování (tzv. agentury práce),
- kontrolu dodržování povinností stanovených zákoníkem práce – uzavření dohody o dočasném přidělení mezi agenturou práce a uživatelem a přidělení zaměstnance k uživateli na základě písemného pokynu, který musí obsahovat předepsané náležitosti.
- kontrolu základních institutů v oblasti pracovněprávních vztahů (forma, náležitosti a obsah pracovní smlouvy, dohody o provedení práce nebo dohody o pracovní činnosti, pokud existují, a základní ustanovení zákoníku práce na úseku pracovního poměru, pracovní doby a odměňování).

V rámci kontrolní činnosti byl prozatím zjištěn výkon **nelegální práce u jedno občana ČR**. Ve třech případech bylo zjištěno nesplnění povinnosti dle § 136 zákon č. 435/2004 Sb., zákon a o zaměstnanosti (mít na pracovišti kopie dokladů prokazujících existenci pracovněprávního vztahu). Ve dvou případech se pak jednalo o zjištění porušení v oblasti pracovního poměru (informování o obsahu pracovního poměru). Prozatím bylo celkem ukončeno 15 kontrol z 55, z toho v 10 případech nebyly zjištěny nedostatky. Výsledky kontrolní činnosti nejsou, s ohledem na neukončení stav kontrol, v současné chvíli kompletní.

7.

V rámci jednotlivých oblastních inspektorátů práce byly v roce 2016 realizovány také **regionální kontrolní akce** v oblasti kontroly nelegálního zaměstnávání. Tyto regionální kontrolní akce byla zaměřeny na ty oblasti podnikání kontrolovaných osob, které jednotlivé oblastní inspektoráty práce, dle zkušeností, výsledků kontrolní činnosti a monitoringu, vyhodnotily jako rizikové a se zvýšenou četností nelegálního zaměstnávání v daném regionu.

Sankce

V návaznosti na prováděnou kontrolní činnost, při níž byly inspektory zjištěny nedostatky v oblasti dodržování pracovněprávních předpisů, byla oblastními inspektoráty práce vedena správní řízení o spáchání přestupku nebo správního deliktu a uložení sankce. Kromě toho, že

oblastní inspektoráty práce vedou správní řízení zahájená na základě vlastních kontrolních zjištění, v oblasti zaměstnanosti postupují také v souladu s ust. § 126 odst. 4 věty poslední zákona o zaměstnanosti, kdy vedou správní řízení na základě zjištění z kontrol provedených Celními úřady.

Správní řízení vedená orgány inspekce práce o spáchání správních deliktů nebo přestupků souvisejících s nelegální prací jsou do jisté míry s ohledem na jejich předmět nejen časově náročnější. V rámci dokazování ve správních řízeních bývá nutné provést dokazování svědeckými výpověďmi, kdy jako svědci jsou předvolávány často právě fyzické osoby, které nelegální práci na pracovištích zaměstnavatelů měly vykonávat a samozřejmě také kontrolované osoby nebo jejich zástupci. Předvolání nelegálně pracujících osob a zajištění jejich svědecké výpovědi je pak poměrně komplikované především, pokud se jedná o nelegálně pracující cizince ze zemí mimo Evropskou unii. Kontrolované osoby bývají ve většině případů zastupovány advokáty, kteří se snaží využít všech dostupných procesních prostředků obrany, a to již v průběhu samotné kontroly a následně pak samozřejmě v případě zahájení správního řízení. Výjimkou není ani obrana ve správním soudnictví, kdy účastníci řízení napadají pravomocná rozhodnutí orgánů inspekce práce správními žalobami.

V průběhu správního řízení se účastníci řízení snaží především zpochybnit původní kontrolní zjištění oblastního inspektorátu práce, ve snaze odvrátit zcela prokázání správního deliktu nebo přestupku umožnění výkonu nelegální práce a dosáhnout tak zastavení správního řízení nebo alespoň oslabit kontrolní zjištění doložením dalších dokladů. Cílem účastníků řízení je pak v tomto případě především změna právní kvalifikace ve vztahu ke spáchanému skutku, a to na právní kvalifikaci pro účastníka řízení příznivější, a sice kvalifikovat dané jednání „pouze“ jako nedodržení písemné formy pracovněprávního vztahu namísto výkonu nelegální práce.

I vzhledem k větší časové náročnosti správních řízení jsou pokuty za správní delikty a přestupky v souvislosti s nelegálním zaměstnáváním ukládány nejen v roce, v němž je samotná kontrola provedena, ale především pak v období následujícím.

V roce 2016 uložily orgány inspekce práce celkem **511 pokut** v celkové výši **69 922 000 Kč** v souvislosti s nelegální prací.

Z tohoto počtu bylo uloženo **494 pokut** v celkové výši **69 871 000 Kč** zaměstnavatelům za umožnění výkonu nelegální práce.

17 pokut v celkové výši **51 000 Kč** bylo uloženo fyzickým osobám za přestupek výkonu nelegální práce.

Tabulka 10 - Počet a výše pokut za nelegální zaměstnávání uložených v roce 2016

Důvod uložení pokuty	Počet uložených pokut	Výše uložených pokut
§139 odst. 1 písm. c) ZoZ - přestupek, výkon nelegální práce fyzickou osobou	17	51 000 Kč
§ 139 odst. 1 písm. d) ZoZ -přestupek, umožnění výkonu nelegální práce podle § 5 písm. e) bodu 1 (výkon práce mimo pracovněprávní vztah) nebo 2 (cizinec bez povolení k zaměstnání)	2	155 000 Kč

§ 139 odst. 1 písm. f) ZoZ - přestupek , umožnění výkonu nelegální práce podle § 5 písm. e) bodu 1 (výkon práce mimo pracovněprávní vztah) nebo 2 (cizinec bez povolení k zaměstnání)	1	70 000 Kč
§140 odst. 1 písm. c) ZoZ - správní delikt , umožnění výkonu nelegální práce podle §5 písm. e) bodu 1 (výkon práce mimo pracovněprávní vztah) nebo 2 (cizinec bez povolení k zaměstnání)	449	65 073 000 Kč
§140 odst. 1 písm. e) ZoZ - správní delikt , umožnění výkonu nelegální práce podle §5 písm. e) bodu 3 (cizinec bez povolení k pobytu)	42	4 573 000 Kč
Celkem pokuty za správní delikty a přestupky uložené zaměstnavatelům	494	69 871 000 Kč
Celkem pokuty za NLZ (uložené zaměstnavatelům i pracovníkům)	511	69 922 000 Kč

Pozn.: jedná se o pokuty, uložené ve správních řízeních v období od 1.1. do 31.12.2016, tj. částečně se jedná i o pokuty za protiprávní jednání, zjištěná i kontrolami provedenými již v roce 2015.

V souvislosti s nelegální prací, zjištěnou kontrolami v roce 2016, uložily orgány inspekce práce do současné doby celkem **151 pokut** v celkové výši **19 382 000 Kč**.

Z toho **za umožnění výkonu nelegální práce**, zjištěné kontrolami provedenými v roce 2016, bylo uloženo zaměstnavatelům do současné doby celkem **149 pokut** v celkové výši **19 365 000 Kč**.

2 pokuty v celkové výši **17 000 Kč** byly uloženy fyzickým osobám **za přestupky výkonu nelegální práce**, zjištěné kontrolami v roce 2016.

Podstatná část pokut za zjištění z kontrol roku 2016 - přibližně 405 pokut v předpokládané celkové výši 46 339 100 Kč - je dosud v návrhu nebo předmětem správního řízení.

Tabulka 11 - Počet a výše pokut uložených za nelegální zaměstnávání na základě kontrol provedených v roce 2016

Důvod uložení pokuty	Počet uložených pokut	Výše uložených pokut
§139 odst. 1 písm. c) ZoZ - přestupek, výkon nelegální práce fyzickou osobou	2	17 000 Kč
§ 139 odst. 1 písm. d) ZoZ - přestupek , umožnění výkonu nelegální práce podle § 5 písm. e) bodu 1 (výkon práce mimo pracovněprávní vztah) nebo 2 (cizinec bez povolení k zaměstnání)	1	75 000 Kč

§140 odst. 1 písm. c) ZoZ - správní delikt , umožnění výkonu nelegální práce podle §5 písm. e) bodu 1 (výkon práce mimo pracovněprávní vztah) nebo 2 (cizinec bez povolení k zaměstnání)	130	16 666 000 Kč
§140 odst. 1 písm. e) ZoZ - správní delikt , umožnění výkonu nelegální práce podle §5 písm. e) bodu 3 (cizinec bez povolení k pobytu)	18	2 624 000 Kč
Celkem pokuty za správní delikty a přestupky (zaměstnavatelům)	149	19 365 000 Kč
Celkem pokuty za NLZ (zaměstnavatelům i pracovníkům)	151	19 382 000 Kč

***Pozn.:** jedná se o pokuty, uložené k 14.2.2017, za protiprávní jednání, zjištěná kontrolami provedenými v roce 2016; významná část pokut za zjištění z kontrol roku 2016 je dosud předmětem správního řízení.*

Závěr

Odhalování a potírání nelegální práce je trvale jednou z kontrolních priorit Státního úřadu inspekce práce i celého resortu Ministerstva práce a sociálních věcí, v souladu s prioritami vnitřní politiky Evropské unie. Negativní důsledky, které s sebou nelegální práce nese jak z pohledu osob vykonávajících práci nelegálně, tak z pohledu daňového systému a systému sociálního zabezpečení a konkurenceschopnosti obchodních subjektů, jsou podstatnými důvody pro soustavnou činnost orgánů inspekce práce v této oblasti. Pokračování v provádění efektivní kontrolní činnosti pak odůvodňuje také potřeba systematického preventivního a represivního působení především na zaměstnavatele (subjekty, které výkon nelegální práce umožňují), ale i na zaměstnance (osoby, které nelegální práci vykonávají nebo kterým je tento způsob práce nabízen).

Pozitivním přínosem prováděných kontrol je tak jednak větší právní povědomí, jak zaměstnavatelů, tak zaměstnanců o povinnostech spojených s výkonem závislé práce, ale také náprava nedostatků, které jsou při kontrolách zjištěny. Zaměstnavatelé navíc často akceptují provedenou kontrolu jako návod ke svému dalšímu postupu v souladu s právními předpisy, kdy zjištěné nedostatky obvykle odstraní obratem. Podstatnou součástí kontrolní činnosti je pak v tomto ohledu i poradenská a konzultační činnost. V kontrolní činnosti zaměřené na výkon nelegální práce tak budou orgány inspekce práce pokračovat i v roce 2017.

V rámci hlavního úkolu „Kontrola nelegálního zaměstnávání občanů ČR a cizinců“ a souvisejících kontrolních úkolů, realizovaných útvary kontroly nelegálního zaměstnávání oblastních inspektorátů práce v roce 2016, bylo provedeno celkem 9 308 kontrol. Zadaný počet 7 000 kontrol byl tedy stejně jako v roce 2015 oblastními inspektoráty překročen. S ohledem na současnou situaci na trhu práce (především zvýšenou poptávku ze strany zaměstnavatelů po pracovní síle a zvýšený počet pracujících cizinců) je oblastním inspektorátům práce v roce 2017 uloženo provést 8 500 kontrol.

S ohledem na stále častější výskyt tzv. zastřené agenturního zaměstnávání a obcházení povinností zaměstnavatelů týkajících se zaměstnávání cizinců, především pak povinnosti mít povolení k zaměstnání „využívám“ zákonných výjimek, kdy není toto povolení vyžadováno (ust. § 98 písm. k) zákona o zaměstnanosti) je nutné, aby se inspektoři rovněž cíleně zaměřovali na toto jednání zaměstnavatelů. Na základě vyhodnocení mimořádných kontrolních akcí se bude kontrolní činnost orgánů inspekce práce dále cíleně zaměřovat na tyto jevy, kdy na

zprostředkování zaměstnání subjekty bez platného povolení ke zprostředkování zaměstnání se cíleně zaměří v rámci samostatného hlavního kontrolního úkolu „Kontrola zprostředkování zaměstnání bez povolení“.

2.2.2. Kontrola plnění povinného podílu zaměstnávání OZP podle zákona o zaměstnanosti

Každoročně Státní úřad inspekce práce zaměřuje svou kontrolní činnost na plnění povinností zaměstnavatelů zaměstnávat osoby se zdravotním postižením v povinném podílu.

Výsledky kontrol prokázaly, že řada zaměstnavatelů, kteří nesplnili zaměstnávat povinný podíl OZP, a to ani odběrem výrobků, služeb nebo zadáním zakázek zaměstnavatelům s více jak 50% OZP současně neplní zákonnou povinnost odvodu do státního rozpočtu vůbec, nebo odvod provádí kdykoliv během roku a nikoliv ve lhůtě do 15.2 následujícího roku za předcházející kalendářní rok. Rovněž neznalost řady zaměstnavatelů vypočítat stanovenou zákonnou povinnost je mnohdy důvodem pro nesplnění stanovené zákonné povinnosti.

Novela zákona o zaměstnanosti, zavedla s účinností od 1. 1. 2015 změny, jejichž cílem bylo a je omezit obcházení zákona při plnění povinného podílu zaměstnávání OZP náhradním plněním, zejména při odebrání výrobků nebo služeb. Nejen samotnou kontrolou, ale i následným finančním postihem pak lze působit na zaměstnavatele, aby svou zákonnou povinnost zaměstnávat OZP v povinném podílu plnili.

Státní úřad inspekce práce zaměřil kontrolní činnost zejména na plnění povinného podílu zaměstnávání OZP za rok 2015 tak, aby mohl využít novelizovaných ustanovení zákona o zaměstnanosti v této oblasti.

Cíl úkolu

Kontrolní činností, včetně správního trestání, je možné pozitivně ovlivnit zaměstnanost OZP a snížit počet zaměstnavatelů, kteří neplní povinný podíl zaměstnáváním OZP a to ani odvodem do státního rozpočtu, případně tento nerealizovali v zákonem stanovené lhůtě. Pokračovat v kontrolách zaměstnavatelů zaměstnávajících více než 25 zaměstnanců, zda plní zákonem stanovené povinnosti spojené se zaměstnáváním OZP, stejně jako subjektů, které jim poskytují náhradní plnění.

Zadání úkolu

Na základě plnění zákonné povinnosti zaměstnavatele při zaměstnávání OZP formou náhradního plnění, měl každý oblastní inspektorát práce provést komplexní kontrolu minimálně 2 největších poskytovatelů náhradního plnění v působnosti oblastního inspektorátu práce. Podkladem pro výběr poskytovatelů náhradního plnění byly seznamy úřadů práce o výši odebraného náhradního plnění od konkrétních poskytovatelů obdržené v roce 2016.

Oblastní inspektoráty práce se měly zaměřit nejen na ty zaměstnavatele, kteří plnili povinný podíl cestou náhradního plnění, ale zejména na ty, kteří měli plnit povinnost zaměstnávat OZP a v hlášení úřadu práce deklarovali povinnost odvodu do státního rozpočtu, ale tento neodvedli v zákonem stanovené lhůtě, případně vůbec. V takových případech měly oblastní inspektoráty práce se zaměstnavateli na základě podkladů ÚP ČR zahájit správní řízení bez předcházející kontroly.

Současně měly oblastní inspektoráty práce aktivně přistupovat k řešení podnětů ke kontrole zaslaných Krajskými pobočkami ÚP ČR a jejími kontaktními pracovišti.

Zhodnocení kontrolní činnosti

Orgány inspekce práce zaměřily kontrolní činnost v roce 2016 na dodržování povinností stanovených zaměstnavatelům, kteří zaměstnávali více než 25 zaměstnanců, zákonem o zaměstnanosti (zákon č. 435/2004 Sb.) v souladu se zadáním části tohoto úkolu v plánu kontrolní činnosti pro rok 2016, tzn. na povinnost zaměstnávat osoby se zdravotním postižením. Podkladem pro realizaci kontrol pro oblastní inspektoráty práce byly zejména podněty a informace krajských poboček Úřadu práce ČR a poznatky z vlastní kontrolní činnosti. V roce 2016 se kontroly pouze v menší míře zaměřily na poskytovatele náhradního plnění s ohledem na skutečnost, že seznam s uvedenými poskytovateli náhradního plnění, který měl být podkladem pro provádění kontrol, byl ÚP ČR poskytnut až v závěru roku 2016.

Do realizovaných kontrol se již promítla zákonná úprava platná od 01. 01. 2015, jejímž cílem bylo dosáhnout omezení obcházení zákona při plnění povinného podílu zaměstnávání OZP náhradním plněním, zejména při odebrání výrobků nebo služeb.

Inspekce práce kontrolovala nejen plnění za rok 2015, ale i za předcházející roky, pokud obdržela informace o možném nedodržování zákonných ustanovení § 81 - §83 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, a to zejména cestou ÚP ČR.

V roce 2016, tak jako v předcházejících letech bylo prioritou kontrolních skupin oddělení inspekce nelegálního zaměstnávání, která předmětné kontroly realizuje, kontrola nelegálního zaměstnávání. Z těchto důvodů nebyly kontroly plnění povinného podílu s ohledem na jejich počet prioritní záležitostí a nebylo tak kapacitně možné realizovat kontroly všech zaměstnavatelů, u nichž úřad práce měl podezření na neplnění jejich zákonných povinností.

Přes tuto skutečnost se podařilo oblastním inspektorátům realizovat 202 kontrol, přičemž 10 kontrol je rozpracovaných a budou ukončeny v průběhu roku 2017.

Do vyhodnocení kontrolní činnosti v souvislosti s tímto hlavním úkolem jsou zahrnuty rovněž i výsledky kontrol realizované na základě podnětu směřujícího na neplnění povinností v souvislosti s plněním povinného podílu zaměstnávání OZP. Jednalo se zejména o kontroly na základě žádosti ÚP ČR z důvodu požadavku zaměstnavatele o vrácení celé, nebo části odvodu za nesplnění povinného zaměstnávání osob se zdravotním postižením, případně podnět na poskytovatele náhradního plnění, který nemá vymezená místa úřadem práce a přesto náhradní plnění poskytuje. Do zprávy jsou zahrnuty i informace o počtu a výši pokut, na základě dokladů poskytnutých ÚP ČR, a to za nedodržení stanovené lhůty pro poskytnutí hlášení o plnění zaměstnávání OZP v povinném podílu.

Při kontrolách zaměstnavatelů byl vždy zjišťován průměrný roční přepočtený počet všech zaměstnanců v pracovním poměru s následným určením výše povinného podílu a dále průměrný roční přepočtený počet zaměstnanců – OZP v pracovním poměru, přičemž u všech zaměstnanců – OZP byl ověřován status OZP. V případech, kdy zaměstnavatel plnil povinnost zaměstnávat OZP ve výši povinného podílu dle ust. § 81 odst. 2 písm. b), tj. odebráním výrobků a služeb od zaměstnavatelů zaměstnávajících více než 50 % zaměstnanců, kteří jsou OZP, nebo zadáváním zakázek těmto zaměstnavatelům, bylo při kontrolách požadováno předložení prvotních dokladů prokazujících nákup výrobků nebo služeb (tj. faktur, dodacích listů apod.) a dokladů prokazujících jejich úhradu, včetně prohlášení dodavatelů – poskytovatelů, že jsou oprávněni výrobky, služby nebo zakázky dle ust. § 81 odst. 2 písm. b) zákona o zaměstnanosti poskytovat. Pokud zaměstnavateli vznikla povinnost odvodu do státního rozpočtu dle ust. § 81

odst. 2 písm. c) zákona o zaměstnanosti, byla při kontrole ověřována správnost výpočtu výše tohoto odvodu a následně bylo zjišťováno, zda, v jaké výši a v jakém termínu byl odvod do státního rozpočtu proveden (dle ust. § 82 odst. 2 zákona o zaměstnanosti).

Kontrola plnění povinného podílu zaměstnávání OZP podle zákona o zaměstnanosti – poskytovatel

Inspektorát provedl v roce 2016 celkem 23 kontrol zaměřených na plnění povinností dle ust. § 81 odst. 3 zákona o zaměstnanosti, včetně povinností souvisejících dle ust. § 80 písm. c) a d) zákona o zaměstnanosti. Při kontrole bylo prověřováno, zda zaměstnavatel – poskytovatel byl oprávněn v roce 2015 poskytovat výrobky, služby nebo plnit zadané zakázky formou „náhradního plnění“, zda nepřekročil zákonem omezený finanční objem poskytnutého plnění, který mohli zaměstnavatelům v roce 2015 poskytnout, a zda vedl evidenci v souladu se zákonem o zaměstnanosti.

S ohledem na to, že ÚP ČR poskytl seznam odběratelů náhradního plnění s uvedením konkrétních dodavatelů a konkrétní výši poskytnutého náhradního plnění až v závěru roku 2016, nemohl být zcela naplněn jeden z cílů, a to zaměření na největší poskytovatele náhradního plnění v působnosti jednotlivých oblastních inspektorátů práce. Údaje z hlášení zaměstnavatelů o plnění povinnosti zaměstnávat OZP úřad práce v současnosti zadává do informačního systému „ručně“, a tudíž došlo i k poměrně značné chybovosti. Závěrečný opravený seznam byl poskytnut v prosinci roku 2016. Proto ho orgány inspekce práce využijí při kontrolách poskytovatelů náhradního plnění až v roce 2017.

V rámci realizovaných kontrol poskytovatelů náhradního plnění byl zjišťován průměrný roční přepočtený počet zaměstnanců v pracovním poměru v roce 2014 a průměrný roční přepočtený počet zaměstnanců – OZP, přičemž u všech zaměstnanců – OZP byl ověřován status OZP. Rovněž inspektor zjišťoval, zda započtení zaměstnanci pracovali na vytipovaných místech ÚP. Současně byl zjišťován maximální objem, v jakém mohla kontrolovaná osoba v roce 2015 poskytnout odběratelům své výrobky, služby nebo splnit zadané zakázky formou „náhradního plnění“ a zda o poskytnutém plnění vedli evidenci dle ust. § 81 odst. 3 zákona o zaměstnanosti. Správnost údajů uvedených na předloženém seznamu o poskytnutém plnění v roce 2015 byla následně ověřována z prvotních účetních dokladů. Při kontrolách byla rovněž ověřována správnost stanovení počtu OZP, které si mohl zaměstnavatel – odběratel započítat do plnění své povinnosti odběrem výrobků, služeb nebo zakázek (limit dle ust. § 18 odst. 2 vyhlášky č. 518/2004 Sb., kterou se provádí zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti). Při kontrolách byly zjišťovány průměrné čtvrtletní přepočtené počty zaměstnanců – OZP a bylo podrobněji ověřováno splnění uvedených podmínek při poskytování služeb vybranému odběrateli.

Tabulka 12 - zjištěná porušení ustanovení § 81 a § 83 zákona o zaměstnanosti č. 435/2004 Sb. (ZoZ) v souvislosti s plněním povinnosti zaměstnávat osob se zdravotním postižením v povinném podílu.

Porušení podle § a práv. předpisu	Popis porušení	Zjištěno u počtu zaměstnavatelů
§ 81 odst. 1 ZoZ	Zaměstnavatel s více jak 25 zaměstnanci v pracovním poměru nesplnil povinnost zaměstnávat povinný podíl zaměstnanců se zdravotním postižením 4%	104
§ 83 ZoZ	Zaměstnavatel písemně neohlásil krajské pobočce Úřadu práce plnění povinného podílu zaměstnávání osob se zdravotním postižením do 15. února následujícího roku	72

Ve 104 případech bylo zjištěno, že zaměstnavatelé, kteří zaměstnávají více než 25 zaměstnanců, nesplnili zákonnou povinnost zaměstnávat osoby se zdravotním postižením ve stanovené výši povinného podílu 4%, přestože mohli plnění splnit náhradním způsobem. Dále pak 72 zaměstnavatelů nesplnilo ohlašovací povinnost o plnění povinného podílu vč. uvedení způsobu plnění místně příslušné krajské pobočce Úřadu práce.

Jedním z častých zjištěných porušení v této oblasti bylo nesplnění povinnosti zaměstnavatele odvést povinný odvod do státního rozpočtu do 15. února následujícího roku. Pokud tak neučinil, pak tento zaměstnavatel nesplnil povinný podíl zaměstnávání OZP. U některých zaměstnavatelů se jednalo o nedopatření. Jedním z důvodů, proč nebyl odvod realizován, byl i nedostatek finančních prostředků.

Příklady kontrolních zjištění v případě plnění povinnosti zaměstnávat OZP ve výši povinného podílu:

- Zaměstnavatel do výpočtu zařadil fiktivní faktury vystavené společnostmi, které při provedené kontrole nebyly do výpočtu zahrnuty. Dále bylo chybně vypočteno plnění povinného podílu zaměstnáváním osob OZP u zaměstnavatele. Zaměstnavatel započítal 2,74 osob do plnění povinnosti zaměstnáváním u zaměstnavatele, přičemž tuto povinnost plnil pouze 1,14 osobami.
- Zjištěn nesprávný výpočet přepočteného počtu zaměstnanců (přepočteného počtu OZP) či započtení náhradního plnění od poskytovatelů, kteří ve skutečnosti toto náhradní plnění poskytovat nemohli.
- U dalších poskytovatelů náhradního plnění (nikoliv těch největších) bylo zjištěno, že nezaměstnávali OZP na zřízených nebo vymezených chráněných pracovních místech, neboť neměli pro rok 2015 s úřadem práce uzavřenou dohodu o zřízení nebo vymezení chráněných pracovních míst. V důsledku toho nesplňovali podmínky dle § 81 odst. 2, písm. b) a nebyli proto oprávněni poskytovat náhradní plnění. Poskytovatelé jsou povinni vést o náhradním plnění evidenci v rozsahu dle § 81 odst. 3), což v daných případech bylo splněno. Za plnění povinného podílu formou odběru výrobků a služeb odpovídá odběratel, avšak odpovědnost dodavatele za správnost údajů poskytnutých odběrateli už není zákonem o zaměstnanosti řešena.

- Zaměstnavatel ještě před zahájením kontroly provedl sám přepoččet a zjistil, že údajnou chybou softwaru byl proveden odvod v nižší částce, než náleželo.
- Úřad práce požádal oblastní inspektorát práce o provedení kontroly u zaměstnavatele z důvodu nesplnění ohlašovací povinnosti podle § 83 ZoZ v zákonné lhůtě. Ohlášení za rok 2015 naznačovalo nepravděpodobnost plnění povinného podílu zaměstnávání OZP v přepočteném počtu 74,17 osob. Na ÚP bylo ověřeno, že zaměstnavatel neuplatňuje příspěvek na podporu zaměstnávání OZP na chráněném pracovním místě podle § 78 ZoZ. Kontrolu byl zjištěn nedoplatek ve výši 23 961,- Kč, který zaměstnavatel uhradil. Opravné ohlášení za rok 2015 bylo zaměstnavatelem nově vystaveno. Mzdová účetní, která byla zodpovědná za tuto agendu, si svoji práci ulehčila tím, že se vůbec nezabývala výpočtem průměrného počtu zaměstnávání OZP a uvedený údaj pro ÚP 74,17 osob uvedla jak pro průměrný roční přepočtený počet všech zaměstnanců, tak i pro průměrný přepočtený počet zaměstnávání OZP v pracovním poměru.
- Poskytovatele náhradního plnění, informoval své odběratele o skutečnosti, že není dodavatelem náhradního plnění pro rok 2015 a tuto informaci jim poskytl v písemné podobě do konce roku 2015 (v r. 2015 neměl zřízené chráněné pracovní místo) přesto si někteří odběratelé (dle seznamu z ÚP se jednalo o 16 subjektů) toto náhradní plnění uplatnili.
- Zaměstnavatelé jako odběratelé uplatnili pro náhradní plnění faktury od dodavatelů, i když je dodavatelé nezahrnuli do náhradního plnění za rok 2015 a ani nezaslali těmto odběratelům potvrzení o odběru náhradního plnění za rok 2015 se všemi potřebnými údaji. Došlo tak k nedoplatku na odvodu ÚP.
- Na základě zjištění PČR, kdy z domovních prohlídek a odposlechlů bylo zjištěno, že dodavatel vystavil pro odběratele fiktivní faktury, které si zaměstnavatel neoprávněně započel do plnění povinného podílu za rok 2013.

Spolupráce s Policií ČR

Oblastní inspektorát práce prověřoval pro Policii ČR výši škody, která vznikla důsledkem vystavování fiktivních faktur pro náhradní plnění a neoprávněného vykazování plnění zaměstnávání osob se zdravotním postižením.

Sankce

Za zjištění z realizovaných kontrol v roce 2015 za nesplnění zaměstnávání OZP v povinném podílu bylo v roce 2016 uloženo 29 pokut v celkové výši 550 tis. Kč.

V rámci hlavního kontrolního úkolu bylo uloženo 16 pokut v souhrnné výši 279 000,- Kč. Další pokuty budou uloženy v průběhu roku 2017.

Dále pak bylo uloženo 19 pokut ve výši 336 tis. Kč, na základě správních řízení vedených bez kontroly na základě podkladů poskytnutých ÚP ČR.

Závěr

Z výše uvedených informací vyplývá, že hlavní cíl tohoto úkolu, který byl od jeho realizace očekáván, byl naplněn jen částečně, neboť orgány inspekce práce neměly v očekávaném čase k dispozici podkladové materiály ÚP ČR.

Oblastní inspektoráty se při výběru zaměstnavatele ke kontrole zaměřily zejména na ty, kteří měli zaměstnávat OZP a tyto nezaměstnávali ani náhradním způsobem v souladu s další částí zadání hlavního úkolu. Přednostně pak byly řešeny žádosti ÚP ČR o kontrolu zaměstnavatelů, kteří žádali o vrácení přeplatků odvodů vzniklých nesprávným výpočtem povinného plnění nebo dodatečným zápočtem osob se zdravotním postižením.

S ohledem na to, že se realizovaly kontroly u zaměstnavatelů, na které upozornil ÚP ČR, byla kontrola v převážné většině s pozitivním zjištěním nesplnění zákonné povinnosti. Kontrolami se potvrdily informace zjistitelné ze seznamů předaných krajskou pobočkou ÚP ČR. Nejčastějšími porušeními bylo nesplnění povinnosti zaměstnávat OZP a pozdní odevzdání písemného ohlášení krajské pobočce ÚP ČR o způsobech a rozsahu plnění povinného podílu. V rámci kontrol bylo nejčastěji zjišťováno, že zaměstnavatelé postupují nesprávně při výpočtech přepočteného počtu zaměstnanců i přepočteného počtu osob se zdravotním postižením. Rovněž, že odvody jsou realizovány až podle finanční situace zaměstnavatele, a není tak splněn zákonný termín případného odvodu. S ohledem na zákonné omezení výše poskytovaného náhradního plnění a povinnosti poskytovatele zaměstnávat OZP na zřízených nebo vytypovaných místech bylo v některých případech zjištěno, neoprávněné poskytování náhradního plnění a následně vykazování tohoto plnění odběrateli při kontrole zaměstnávání OZP.

Ze samotných kontrol je zřejmé, že zaměstnavatelé problematiku stále podceňují. S ohledem na tato zjištění bude nutné v další kontrolní činnosti zpřísnit posuzování důvodů a okolností při neplnění si zákonných povinností ve spojitosti s plněním povinného podílu zaměstnávání osob se zdravotním postižením.

Kontrolní činnost zaměřená na plnění povinnosti zaměstnávat osoby se zdravotním postižením má ve svém důsledku mimo jiné i pozitivní dopad do státního rozpočtu a to z důvodu dodatečných odvodů za zjištěné nesplnění uvedené povinnosti. Kontroly rovněž sehrávají rovněž roli osvětovou s pozitivní mi dopady na zaměstnávání OZP.

Ke kontrolám poskytovatelů náhradního plnění lze konstatovat, že tyto jsou časově náročné, z důvodu nutnosti prověřit velký počet dokladů. Kontrola je ztížena rovněž zákonnou podmínkou, že zaměstnavatel má povinnost zaměstnávat OZP na zřízených nebo vymezených pracovních místech. Většinou se jedná o poskytovatele – zaměstnavatele s vyšším počtem zaměstnanců, u kterých je poměrně velká fluktuace zaměstnanců.

2.3. Kontrola bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a bezpečnosti provozu vyhrazených technických zařízení

Kontrolní činnost v oblasti bezpečnosti práce a vyhrazených technických zařízení (dále jen „VTZ“) byla v roce 2016 prováděna inspektory oddělení inspekce BOZP oblastních inspektorátů práce. V rámci hlavních úkolů inspektoři bezpečnosti práce kontrolovali dodržování právních a ostatních předpisů k zajištění bezpečnosti práce v oblastech dopravy, potravinářství, lesnictví, hutnictví, strojírenství, terciární sféry a chemického průmyslu. Inspektoři VTZ prováděli v rámci hlavních úkolů kontroly v oblasti stavebnictví a v oblasti dodržování právních a ostatních předpisů k zajištění bezpečného provozu VTZ, a to zařízení elektrických, zdvihacích, tlakových a plynových. Také byly provedeny prověrky zavedeného systému řízení BOZP v právních subjektech dle programu „Bezpečný podnik“ a kontroly v rámci integrované inspekce dle zákona č. 224/2015 Sb., o prevenci závažných havárií.

Kontrolní činnost byla také směřována do oblasti kontrol příčin a okolností vzniku pracovních úrazů, posuzování projektové dokumentace a účasti na závěrečných kontrolních prohlídkách (kolaudace staveb). Nelze opomenout ani následné kontroly BOZP a VTZ, včetně kontroly dodržování předpisů na základě podnětů směřujících do oblasti bezpečnosti práce. Kromě plnění hlavních úkolů uskutečnily oblastní inspektoráty práce také mimořádnou kontrolní akci zaměřenou na dodržování právních předpisů k zajištění bezpečnosti práce a provozu technických zařízení v oblasti maloobchodu se zaměřením na velké obchodní řetězce.

Další nedílnou součástí činnosti inspektorů BOZP a VTZ bylo také poskytování základních informací a poradenství, které se týkalo bezpečnosti práce a bezpečného provozu VTZ (například povinnosti zaměstnavatele při vzniku pracovního úrazu, neúplnost a platnost revizních zpráv, požadovaná odborná způsobilost k provádění servisu, oprav a kontrol VTZ, vyjádření k požadovanému zabezpečovacímu zařízení dle právních předpisů).

V rámci hlavních úkolů, následných kontrol, kontrol na základě podnětů a mimořádné kontrolní akce provedli inspektoři inspekce BOZP v roce 2016 celkem 10 469 kontrol. Kromě kontrol v oblasti bezpečnosti práce a VTZ provedly oblastní inspektoráty práce 404 kontrol příčin a okolností vzniku pracovních úrazů, při nichž inspektoři zjistili celkem 636 nedostatků.

Nejčastěji zjištěné nedostatky z kontroly šetření příčin vzniku pracovních úrazů se týkaly nezajištění bezpečnosti a ochrany zdraví zaměstnanců při práci s ohledem na rizika možného ohrožení jejich života a zdraví. Jednalo se zejména o nepřijetí opatření k zamezení rizika pádu z výšky, nebezpečné provozování strojů a strojních zařízení bez ochranných zařízení, tolerování nebezpečných pracovních postupů, nevybavení zaměstnanců vhodnými osobními ochrannými pracovními prostředky či špatný technický stav VTZ.

Oblastní inspektoráty práce vydaly 2572 vyjádření k vybraným projektovým dokumentacím staveb určených pro užívání ve veřejném zájmu nebo jako pracoviště fyzických osob, zda splňují požadavky právních předpisů k zajištění bezpečnosti práce a technických zařízení. Dále se oblastní inspektoráty práce zúčastnily kolaudačních řízení při povolování staveb u 1203 případů.

U všech provedených kontrol bezpečnosti práce, VTZ a kontrol šetření příčin a okolností vzniku pracovních úrazů v roce 2016 bylo zjištěno celkem 24 478 nedostatků. Nejčastěji se jednalo o nedostatky v oblasti řízení péče a bezpečnosti práce (např. špatná organizace práce, nebezpečné pracovní postupy tolerované zaměstnavatelem aj.), a to v počtu 5 492. Dalšími nejčastějšími zjištěními v počtu 4 873 případů byly nedostatky v komunikacích mezi výrobními provozními budovami a u 1 433 případů se jednalo o nedostatky v oblasti skladů a skladování. Za zjištěná porušení právních a ostatních předpisů k zajištění bezpečnosti práce a VTZ bylo kontrolovaným zaměstnavatelům uloženo 861 pokut v celkové výši 36 640 545 Kč.

2.3.1. Bezpečnost práce ve stavebnictví

Kontrolní činnost v oblasti stavebnictví byla zaměřena na prověření dodržování povinností, vyplývajících z právních a ostatních předpisů k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci na staveništích, se zaměřením na bezpečný způsob prováděné práce, a takto působit na celkové snižování počtu pracovních úrazů na staveništích, a zvyšování úrovně zajišťování bezpečnosti práce u zhotovitelů staveb na staveništích. Z výsledků kontrol vyplývá, že stav péče o bezpečnost a ochranu zdraví při práci je na staveništích nadále neuspokojivý. Proto kontrolní činnost v oblasti stavebnictví byla zaměřena na zajišťování úrovně bezpečnosti práce u zhotovitelů staveb na staveništích, zvláště pak na oblasti, která vykazují nejvyšší počet smrtelných pracovních úrazů, jako jsou práce ve výškách a zemní práce, které patří k nejrizikovějším činnostem na staveništích.

Celkem bylo provedeno 875 kontrol u subjektů podnikajících ve stavebnictví. Výběr subjektů ke kontrolní činnosti vycházel především z poznatků a skutečností zjištěných na konkrétních staveništích v rámci územní působnosti jednotlivých Oblastních inspektorátů práce, z databáze zaslaných oznámení o zahájení prací a z předložených projektových dokumentací k posouzení. Do plánu kontrol byly zařazeny rovněž ty subjekty, u kterých byly v minulosti při namátkových kontrolách zjištěny závažné nedostatky nebo u kterých došlo k pracovním úrazům a v neposlední řadě byly kontrolovány podnikající fyzické osoby, které nikoho nezaměstnávaly.

Cíl úkolu

Cílem kontrolní činnosti vykonávané orgány inspekce práce ve stavebnictví v roce 2016 byla, kontrola dodržování povinností vyplývajících z právních a ostatních předpisů k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci na staveništích se zaměřením na bezpečný způsob prováděné práce a působit na celkové snižování počtu pracovních úrazů na staveništích.

Výběr staveb a subjektů podnikajících ve stavebnictví, u nichž byla provedena kontrola, byl prováděn podle stanovených plánů kontrol a dále pak na základě oznámení o zahájení stavebních prací (zaslaných zadavateli staveb na OIP), výběrem malých a středních organizací, u nichž nebyla kontrola prováděna v posledních třech letech nebo byla provedena kontrola šetření těžkého nebo smrtelného pracovního úrazu v roce předcházejícím. Kontroly byly zaměřeny zvláště na zajišťování bezpečnosti práce při pracích ve výškách, dále při zemních pracích, při manipulaci s materiálem na staveništi a při montážních pracích, včetně všech ostatních souvisejících činností.

Zadání úkolu

Kontroly byly zaměřeny zvláště na zajišťování bezpečnosti práce při pracích ve výškách, kde dochází k nejvyššímu počtu smrtelných úrazů, dále pak při zemních pracích, při manipulaci s materiálem na staveništi a při montážních pracích, a dalších souvisejících činností.

Kontroly se zabývaly následujícími otázkami:

- zda se při práci více zhotovitelů na jednom staveništi tyto subjekty vzájemně informují o rizicích vyplývajících z jejich činnosti a přijatých opatřeních k ochraně před jejich působením, v případech, kdy není ustanoven koordinátor BOZP na staveništi
- zda zaměstnavatel vede dokumentaci o úrazech a vyhotovuje o nich záznamy,

- zda zaměstnavatel poskytuje zaměstnancům bezplatně podle vlastního seznamu osobní ochranné pracovní prostředky na základě vyhodnocení rizik a konkrétních podmínek práce,
- zda zaměstnavatel chrání zaměstnance proti pádu z výšky kolektivním zajištěním (ochranné zábradlí, ochranné ohrazení, záchytné lešení, záchytné sítě),
- zda v případě, že zaměstnanci nejsou chráněni proti pádu kolektivním zajištěním, mají zaměstnavatelem přiděleny OOPP proti pádu, které jsou pro danou činnost vhodné, je určeno místo ukotvení a OOPP jsou pravidelně kontrolovány,
- zda stavba, pracoviště nebo zařízení staveniště je zabezpečeno proti vstupu nepovolaných fyzických osob,
- zda technické konstrukce, kterými jsou zaměstnanci chráněni proti pádu, propadnutí střešní krytinou nebo sklouznutí ze střechy, odpovídají svým provedením bezpečnostním požadavkům,
- zda je předepsaným (vhodným) způsobem zajištěn prostor pod a okolo přepravovaného břemene a pod prací ve výškách,
- zda výkopové práce a stěny výkopů jsou bezpečně zajištěny a jsou provedeny bezpečné výstupy a sestupy,
- zda zaměstnavatel seznámil obsluhu stavebních strojů s místními provozními a pracovními podmínkami majícími vliv na bezpečnost práce a obsluha stroj ovládá v souladu s návodem výrobce,
- zda je provoz staveništních rozvaděčů a pohyblivých přípojů prováděn v souladu s bezpečnostními předpisy.

Zhodnocení kontrolní činnosti

Celkem bylo provedeno 875 kontrol.

Tabulka 13 - Základní údaje vztahující se k HÚ

Základní údaje/ OIP	3	4	5	6	7	8	9	10	celkem
Počet kontrol	183	90	69	74	50	198	118	93	875
Počet zjištěných nedostatků	85	152	114	261	102	370	265	250	1599

Údaje v tabulkách jsou uvedeny k 31. 12. 2016.

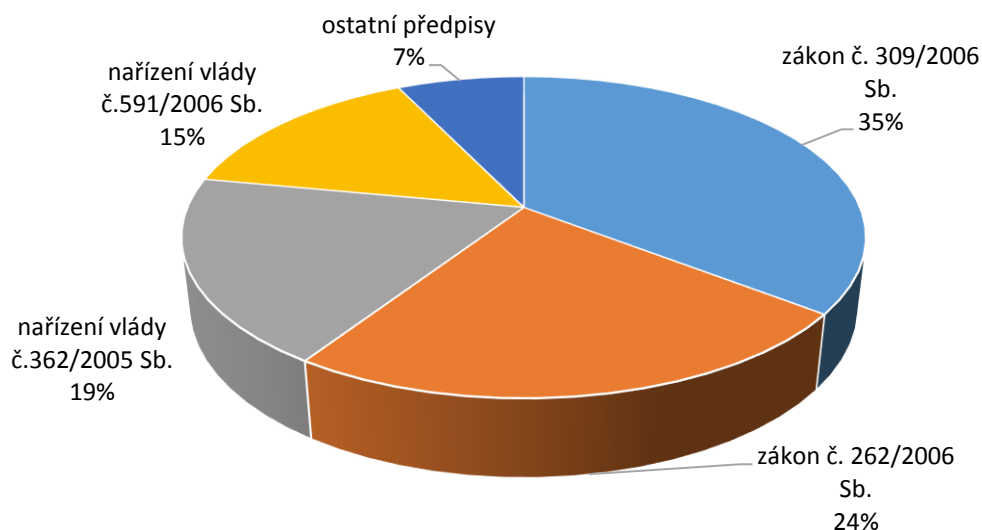
Nejčastěji byl kontrolovanými subjekty porušován zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce a zákon č. 309/2006 Sb.,

Tabulka 14 - Přehled nejčastěji porušovaných předpisů

Předpis	Počet porušených §	Počet subjektů	% ze zjištěných porušení předpisů
Zákon č. 309/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů	827	673	35,5
Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů	555	496	24
Nářízení vlády č. 362/2005 Sb.	437	413	19
Nářízení vlády č. 591/2006 Sb.	346	340	15
Ostatní předpisy	167	159	6,5
Celkem	2 332	2 081	100

Graf 29 - Přehled nejčastěji porušovaných předpisů

Přehled nejčastěji porušovaných předpisů

Tabulka 15 - Porušení ke kontrolním objektům

Objekt	Počet nedostatků	Násobnost	Počet porušení	Počet subjektů
100 - Výrobní a provozní budovy	40	54	52	25
1460 - Staveniště	627	1171	977	389
1480 - Zemní práce	65	71	102	46
1550 - Práce ve výškách	222	296	409	141
2000 - Nářadí	12	27	12	12
2050 - Žebříky	20	101	26	20
2320 - Sklady a skladování	17	31	22	12

3010 - Řízení péče a bezpečnost práce v organizacích	270	573	309	135
3080 - Osobní ochranné pracovní pomůcky	99	169	128	85
4251 - Silová el. vedení (BOZP)	40	261	42	36827

Kontrolní část

A. Vzájemná informovanost o rizicích

Na většině staveníšť zajišťuje realizaci stavby více zhotovitelů - zaměstnavatelů. Podstatná část těchto zhotovitelů zajišťuje své dodávky z větší či menší části prostřednictvím podnikajících fyzických osob (OSVČ), které nikoho nezaměstnávají.

Na stavbách bylo prověřováno, zda se při práci více zhotovitelů na jednom staveništi dodavatelé vzájemně informují o rizicích vyplývajících z jejich činnosti a přijatých opatřeních k ochraně před jejich působením. Vzájemná informovanost je realizována lépe u větších investičních celků, kde působí větší, renomované stavební firmy. Na stavbách, kde působí koordinátor BOZP, dochází ke vzájemné informovanosti mezi zhotoviteli téměř vždy, i když často pouze formálně podpisem v prezenčním podpisovém archu. Na jednotlivých stavbách záleží především na odbornosti a pečlivosti koordinátora BOZP, zda budou konkrétní rizika vznikající při stavebních pracích na staveništi vyhodnocena a zda bude přijato odpovídající opatření před jejich působením k ochraně osob pracujících na staveništi.

Zaměstnavatelé mívají zpracováváno často velmi obsáhlou dokumentaci hodnocení rizik a stanovena opatření před jejich působením. Na požadavek zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce (dále „zákoník práce“), o vzájemném informování o rizicích dle § 101 odst. 3, však odpovědné osoby (nejčastěji stavbyvedoucí) zapominají.

Zaměstnavatelé často předávají celý soubor vyhodnocených rizik pro veškeré možné činnosti zaměstnavatele, nikoliv však konkrétní rizika pro činnost na daném staveništi (pracovišti), při níž se zaměstnanci vzájemně ohrožují. Předaná vyhodnocení rizik obvykle neobsahují konkrétní opatření proti působení vyhledaných rizik. Tento nešvar se vyskytuje v celém spektru zaměstnavatelů od malých po velké subjekty.

Problematické je vzájemné seznamování s riziky u OSVČ, kterých je na staveništech většinou víc než zaměstnanců. Tato skutečnost je zejména patrná na menších staveništech s malým počtem zhotovitelů kde jsou práce prakticky prováděny jen OSVČ.

Nedostatek potřebných informací se může stát jednou z okolností, které vedou ke smrtelným úrazům.

B. Povinnost zaměstnavatele při pracovních úrazech

V této oblasti nebyla zjištěna závažná pochybení. Neohlášení pracovních úrazů a nezaslání záznamu o úrazu na OIP bylo zjištěno jen výjimečně. Povědomí zaměstnavatelů o povinnosti vést evidenci úrazů a sepisovat záznamy o úrazech je již na dobré úrovni.

Ve stavebnictví však představují problém osoby podílející se na zhotovení stavby (včetně živnostníků), kdy pracovní úraz těchto osob nikdo neobjasní a neohlásí. Tyto subjekty často opomíjí fakt, že § 105 zákoníku práce se podle §§ 12 a 13 zákona č. 309/2006 Sb. vztahuje také na fyzické a právnické osoby na pozici zadavatele stavby a zhotovitele stavby. Kontrola příčin vzniku úrazů, o kterých se OIP dozví s časovým odstupem zejména od Policie ČR, je pro

inspektora značně obtížná a bez vstřícného přístupu ze strany Policie ČR by byla téměř neproveditelná (např. pokud je stavba dokončena a dílo předáno zadavateli).

C. Poskytování OOPP na základě vyhodnocení rizik

Z dokumentace i fyzicky u zaměstnanců bylo prověřováno, zda zaměstnavatel přiděluje OOPP na základě vyhodnocení rizik a konkrétních podmínek na pracovišti, zda jsou poskytovány zaměstnancům bezplatně a jestli je o jejich přidělení vedena řádná dokumentace a ve vztahu k osobním ochranným prostředkům, zda jsou pravidelně kontrolovány a zkoušeny. Nedostatky byly zjištěny zejména ve špatné evidenci přidělení těchto prostředků. Některé prostředky jako např. OOPP proti pádu z výšky, prostředky zajišťující ochranu sluchu, zraku atd. jsou hromadně uloženy ve skladu na staveništi s tím, že v případě potřeby budou přiděleny konkrétnímu zaměstnanci. Jde o fyzické nepřijetí těchto prostředků OOPP, i když na základě vyhodnocení rizik provedeného zaměstnavatelem je má mít zaměstnanec trvale k dispozici. Prostředky jsou přiděleny a převzaty vedoucími pracovníky subjektů, ale jejich výdej na stavbách zaměstnancům není prokazatelný.

U ochranných prostředků proti pádu je mnohdy nevhodně určen druh OOPP proti pádu nebo jejich nevhodná kombinace. Problém bývá s nedostatečným nebo dokonce s chybějícím seznámením s používáním těchto OOPP.

Nežádka jsou vydávány OOPP na základě zvyklostí nebo momentální potřeby, nikoliv podle vlastního seznamu zpracovaného na základě vyhodnocení rizik a konkrétních podmínek práce. Seznamy poskytovaných OOPP nebývají zpracovány pro všechny pracovní pozice, které se u zaměstnavatele vyskytují.

Dalším problémem je nevyhodnocení rizik před zahájením prací a následné nepřidělení OOPP. V těchto případech zaměstnavatel spoléhá na to, že mistr na staveništi případné riziko vyhodnotí sám a potřebný prostředek OOPP následně zajistí.

D. Ochrana proti pádu z výšky

Inspektoři v rámci kontrol zjišťovali, zda a jak zaměstnavatel zajistil provedení ochrany zaměstnanců proti pádu z výšky (do hloubky, propadnutí, sklouznutí nebo jejich bezpečnému zachycení) prostředky kolektivní ochrany nebo prostředky osobní ochrany. Kolektivní ochrana je problematickým místem u provádění hrubých staveb a montáže prefabrikovaných konstrukcí, kdy není dostatečné zajištění volných okrajů podlah, výtahových šachet, schodišť technickou ochrannou konstrukcí proti pádu. Nejvíce zjišťovaných porušení zákonných předpisů v oblasti práce ve výšce je při práci na střeších. Tyto práce vykonávají sdružení podnikatelů nebo malé organizace, které prakticky nijak neřeší zajištění ve výšce. Jen výjimečně u takovýchto akcí jsou přistavěna lešení, která by měla sloužit jako záchytná a současně chránit prostor pod prací ve výšce. Důvodem nepoužívání lešení jsou nejen náklady na pronájem a stavbu lešení, ale i náklady na platbu za zábor veřejného prostranství. Pokud je lešení používáno mnohdy se stává, že lešení neodpovídá zákonným předpisům a normám jako např. jsou umístěny ve větší vzdálenosti než 25 cm od zdi (např. při zateplování), chybějící 2. tyč zábradlí a chybějící či nevyhovující zábradlí na koncích podlah lešení nebo v rozích objektů, kde na sebe navazují lešení montovaná v různém časovém horizontu. Bylo zjištěno i používání lešení bez předávacího protokolu či zápisu. Mnohdy se stává, že „hlavní“ zhotovitelé místo, aby svým subdodavatelům vytvořily podmínky pro provedení prací ve výšce, smluvně a prostřednictvím zápisů o předání pracoviště se zbavují zodpovědnosti za zajištění prací ve výšce a nechávají subdodavatele v riziku. Zároveň jim za provedené práce poskytují tak nízké finanční plnění, že tito subdodavatelé musí dělat opatření k zajištění bezpečnosti práce ze svého. Co se zajištění prací na střešních konstrukcích týká, je to problémem profesí, jako jsou tesař, pokrývač či klempíř. U těchto prací, které ve většině případů provádí OSVČ, není zajištění ochrany proti

pádu použito vůbec nebo nedostatečně, použitím nevhodných prostředků osobního zajištění. Často také dochází k nezajišťování nebezpečných otvorů v podlahách nebo jiných pochůzích plochách proti pádu osob.

E. Přidělení OOPP proti pádu, určení místa ukotvení a jejich kontrola

Při pracích ve výškách kdy povaha práce vylučuje použití prostředků kolektivní ochrany nebo není-li použití prostředků kolektivní ochrany s ohledem na povahu, předpokládaný rozsah a dobu trvání práce účelné nebo s ohledem na bezpečnost zaměstnance dostatečné, lze použít jako ochranu proti pádu zaměstnanců OOPP. Mnozí zaměstnavatelé nevěnují dostatečnou pozornost výběru vhodného systému ochrany proti pádu z výšky pomocí OOPP. Zaměstnavatelé poskytují OOPP pro osobní zajištění pro práci ve výškách, které nesplňují stanovené technické požadavky na osobní ochranné prostředky. Prostředky osobního zajištění proti pádu mnohdy nejsou pravidelně kontrolovány a zkoušeny jak požaduje návod výrobce. Zaměstnanci pro použití prostředků osobního zajištění proti pádu nejsou zaškoleni a rovněž nejsou seznámeni s návodem výrobce na jejich používání při předpokládaných činnostech, zejména pak s vyprošťovacími postupy při mimořádných událostech.

Nerespektují omezující podmínky a rizika používání prostředků osobního zajištění. Problémem je i určení kotevních bodů pro ukotvení prostředků OOPP pro práci ve výšce. Kotevní místa nejsou určována před zahájením prováděných prací (např. v technologickém postupu, v plánu BOZP, zápisem do stavebního deníku). V praxi je velmi často ponecháno na pracovnících, ať si kotevní body určí sami před samotným výkonem práce, ačkoliv k tomu nemají dostatečnou způsobilost, případně nejsou k určení pověřeni.

F. Zajištění staveb

Množství nedostatků je zjišťováno při zajišťování stavenišť proti vstupu nepovolaných fyzických osob. Jedná se jednak o případy, kdy oplocení není instalováno v souladu s právním předpisem kolem celého staveniště, ale částečně chybí nebo je přerušeno např. ke zkrácení cesty zaměstnanců ze staveniště apod. Další nedostatky jsou u liniových staveb, kterými jsou rekonstrukce městských komunikací a železniční stavby-tranzitní koridory. U těchto staveb hraje výraznou roli plán BOZP, který by měl řešit způsob zajištění odlišně od příl. č.1 k NV 591/2006 Sb., neboť zde uvedený požadavek nelze ani teoreticky naplnit (např. při rekonstrukci místní komunikace je nutno zachovat přístup do obývaných objektů, prodejen apod., což by dvoutyčové ohrazení znemožnilo). Skutečnost je taková, že zajištění zhotovitel provádí citem dle vlastního uvážení často s pomocí bezpečnostní pásky, jejíž doba použitelnosti je nízká a ovlivněná povětrnostními podmínkami.

G. Bezpečnostní požadavky na technické konstrukce – lešení

Provedení dočasné stavební konstrukce na staveništi velmi často neodpovídá průvodní dokumentaci a návodům na montáž. Často zjišťovaným nedostatkem zjišťovaným při kontrolní činnosti lešení je nesouvislé pokrytí jednotlivých pracovních podlah podlahovými dílci (podlážkami), chybějící zarážky u podlahy, ve výšce podlahy nad okolní úroveň větší než 2m použití pouze jednotyčového zábradlí bez střední tyče. Dále chybné založení trubkového lešení bez použití ocelových nánožek, používání lešení bez náležitého předání odborně způsobilou osobou odpovědnou za jejich montáž, a to zejména u zhotovitelů (zaměstnavatelů), kteří si tuto dočasnou stavební konstrukci montují sami pro sebe. Návody na montáž a demontáž lešení nebývají také vždy zaměstnancům, kteří tyto práce provádějí na staveništi k dispozici. Často zjištěným nedostatkem bylo také provádění montáže (demontáže) lešení nevhodným způsobem, bez řádného zajištění pracovníků (většinou OSVČ) proti pádu z výšky. Dalším nedostatkem je předání lešení do užívání, kdy je předložen zápis potvrzující úplné dokončení a

vybavení dočasné stavební konstrukce, avšak kontrolou na stavbě je zjištěn zcela jiný stav konstrukce.

H. Zajištění prostoru pod prací ve výškách

Zajištění prostoru pod místem práce ve výškách souvisí jednak s vhodným zajištěním staveniště, a to zejména na veřejných prostranstvích nebo v místech s nimi bezprostředně sousedících (vzdálenost ohrazení staveniště od takového místa), a jednak z vyhodnocením rizik na staveništích, kde působí současně více zhotovitelů.

Zejména při provádění krátkodobých prací na střeších, při rekonstrukcích balkonů a lodžií a při práci z lešení a pracovních plošin nejsou dodržována ochranná pásma, nebo není zajištěn prostor pod prací ve výšce. Zaměstnanci i fyzické osoby se často pohybují pod nebezpečnou prací ve výškách zejména v případech, kdy jsou stavební práce prováděny na veřejných prostranstvích, kde je možnost záboru větší veřejné plochy omezena nebo zakázána.

I. Zajištění výkopů a stěn výkopů a provedení bezpečných sestupů a výstupů

Zajišťování stěn výkopů proti sesutí je na staveništích ve většině případů prováděno, i když u krátkodobých prací a zemních prací malého rozsahu jsou pro pažení stěn používány často prvky nevhodně umístěné o nedostatečné únosnosti a kvalitě (dřevěná prkna, dřevěné hranoly) nebo jsou práce ve výkopu prováděny i bez jakéhokoli zajištění. To pro zaměstnance, pracující ve výkopu, představuje velké riziko, které si bohužel tyto pracovníci a jejich řídicí pracovníci nepřipouštějí, zejména při pohybu těžké mechanizace po staveništi nebo přilehlých komunikacích. V rámci kontrol bylo také často zjišťováno nezajištění volných okrajů výkopů rýh a stavebních jam proti pádu osob do výkopu na uzavřených staveništích.

Mezi zjištěnými nedostatky bylo i zatěžování okrajů výkopů zeminou a stavebním materiálem, chybějící nebo nedostatečně provedený přechod přes výkop, nezajištění vlastního výkopu ohrazením, zábradlím nebo zábranou

J. Bezpečný provoz a používání strojů na staveništi

Při kontrolní činnosti bylo ověřováno, zda zaměstnavatelé při provozování stavebních strojů, ručního elektrického nářadí, drobné mechanizace (vibrační desky, válce) a zdvihacích zařízení (výtahy, jeřáby) dodržují platné předpisy. Zda je tato mechanizace pravidelně udržována a kontrolována, obsluha strojů řádně zacvičena a stroj opatřen průvodní a provozní dokumentací. Časté nedostatky byly zjišťovány u stavebních výtahů. Nebyla vedena provozní dokumentace, chybělo řádné proškolení a seznámení s provozní dokumentací u osob, která výtahy obsluhovaly. U zařízení pro svislou dopravu byla zjištěna častá absence dokumentace "Systému bezpečné práce," na staveništích se kterou musí být zaměstnanci, provádějící stavební práce na staveništi, průběžně seznamováni. Nedostatky byly zjištěny také u jednoduchých kladek s lanem pro ruční zvedání břemen, často používaných kontrolovanými subjekty při práci na lešení (nestanovení nosnosti, poškození textilního lana, nedostatečně únosná nosná konstrukce).

K. Výchozí revize prozatímního elektrického zařízení

Závadou u těchto dočasných elektrických zařízení na staveništi byla platnost revizních zpráv. Velmi často se vyskytuje nedostatečné zajištění rozvaděčů proti dotyku živých částí. Pohyblivé přívody jsou často nevhodně vedeny po komunikacích, přejížděny, není vyvěšena jejich ochrana před poškozením.

Sankce

V rámci kontrol vyplývajících z hlavního úkolu uložili za správní delikty inspektoři OIP celkem 135 pokut o celkové výši 3 177 500,- Kč.

Závěr

Údaje, získané vyhodnocením, a výsledky úkolu 161.131 potvrzují, že staveniště je z hlediska uplatňování zásad bezpečnosti a ochrany zdraví při práci jedním z nejrizikovějších pracovišť, na kterém se setkáváme s pracovními činnostmi obsahujícími rizika z různých odvětví.

U menších subjektů a OSVČ, které přebírají staveniště od hlavních zhotovitelů nebo velkých stavebních firem, nejsou úkoly v prevenci rizik dostatečně plněny. Tyto subjekty nemají zaveden systém vyhledávání rizik a vnitřních kontrol BOZP na staveništi.

Při porovnání zjištěných nedostatků v roce 2015 s loňským rokem lze konstatovat, že množství i druh porušení je ve většině případů přibližně stejný. Nejvíce nedostatků bylo zjištěno u pracovních činností spojených s prací ve výšce, zajištění staveniště, v přijímání opatření zaměstnavatelů k předcházení rizikům a také v provádění pravidelné údržby a kontroly strojů, technických zařízení a náradí. Nejčastější příčinou vzniku pracovního úrazu byl i v letošním roce pád z výšky, a to zejména propadnutí nebo sklouznutí ze střešní plochy, který představuje 63 % všech smrtelných pracovních úrazů ve stavebnictví. Na tyto práce se zvýšenou mírou rizika jsou hlavními zhotoviteli a zhotoviteli stavebních prací smluvně najímáni OSVČ nebo drobné podnikající právnické subjekty, kteří svou vlastní bezpečnost často velmi zanedbávají a svou činností na staveništích ohrožují i ostatní zhotovitele.

Podnikající fyzické osoby, které vykonávají nebezpečné práce, jako jsou práce ve výškách při montáži a demontáži dočasných stavebních konstrukcí, práce tesařské, klempířské a pokrývačské, berou jakoukoliv práci bez ohledu na rizika, kterým jsou vystaveni. Nebezpečí vnímají jako zbytečně zdržující faktor. Na úroveň zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci zhotovitele, mají vliv podmínky stanovené zadavatelem, které se odrážejí v termínech na provedení prací, cenou zakázky a dalšími vlivy odrážejícími se v nedostatku kvalifikovaných pracovníků i za cenu nedodržení samotných technologických postupu stavby.

Většině případů zjištěných porušení BOZP při kontrolách na stavbách bylo možné předejít především důslednější kontrolou pracovišť a stavenišť vedoucími a odpovědnými pracovníky jednotlivých zhotovitelů, především jejich spoluprací s odborně způsobilými osobami působícími v oblasti prevence rizik a koordinátory BOZP na staveništích. Činnost koordinátorů by měla výraznou měrou přispět ke zvýšení úrovně BOZP na staveništích. Lze konstatovat v porovnání s předcházejícím obdobím, že došlo k určitému zlepšení úrovně výkonu koordinátorů na stavbě, a to i z hlediska zpracovaných plánů BOZP.

2.3.2. Kontrola zaměstnavatelů s vozovým parkem

Svojí náročností patří silniční doprava k vysoce rizikové oblasti lidské činnosti, kdy selhání může v důsledku končit úrazem, trvalým poškozením zdraví, nebo v krajním případě smrtí. K těmto rizikům v dopravě dochází v souvislosti s provozem, údržbou nebo opravami silničních vozidel. Při nedodržování bezpečnostních předpisů zaměstnavateli nebo řidiči je ohrožen nejen samotný řidič, ale i bezpečnost ostatních účastníků silničního provozu. Proto se

ochrana a bezpečnost zaměstnanců při práci v dopravě stala trvale jednou z kontrolních priorit Státního úřadu inspekce práce.

V kontrolní činnosti v dopravě se již dlouhodobě zabýváme kontrolou plnění zákonných povinností zaměstnavatelů při organizování bezpečnosti a ochraně zdraví při práci, přijímání opatření k předcházení rizikům, seznamování zaměstnanců s předpisy k zajištění bezpečnosti práce pro konkrétní pracovní pozice i pracovní činnosti prováděné na pracovišti, dodržování pokynů výrobců techniky uvedených v návodech k obsluze a údržbě, ověřování odborné a zdravotní způsobilosti řidičů a v neposlední řadě také organizování pracovní doby zaměstnanců, kdy zejména v souvislosti se stárnoucí populací řidičů může únava a nedodržení plánovaných odpočinků v práci sehrát velmi významnou roli.

Pro rok 2016 byl úkol stanoven tak, aby do okruhu kontrolovaných subjektů bylo možno zařadit co nejširší okruh zaměstnavatelů, kteří v rámci své podnikatelské činnosti využívají vozový park. Kontroly v předchozím roce prokázaly, že úkol se širším, blíže nespecifikovaným zadáním, umožnil inspektorům provádět kontrolu jednak u subjektů s vozovým parkem, kteří jsou ve smyslu zákona o silničního dopravě (zákon č. 111/1994 Sb., ve znění pozdějších předpisů) označováni jako dopravci s tzv. „malými vozidly“ (vozidla nebo jízdní soupravy o největší povolené hmotnosti nepřesahující 3,5 tuny, jsou-li určeny k přepravě zvířat nebo věcí, nebo vozidla určená pro přepravu nejvýše 9 osob včetně řidiče), ale také u dopravců s „velkými vozidly“ (což jsou vozidla nebo jízdní soupravy o největší povolené hmotnosti přesahující 3,5 tuny, jsou-li určeny k přepravě zvířat nebo věcí, nebo vozidla určená pro přepravu více než 9 osob včetně řidiče).

Dle poznatků inspektorů, šlo o vhodně nastavený okruh kontrolovaných subjektů, neboť mohli do své kontrolní činnosti zahrnout podnikatelské subjekty, které provozují služby jako například autoškoly, nebo převozové služby, svoz a rozvoz v gastronomii, převoz potravinářského zboží, přepravu zemědělských komodit, ale třeba i přepravu asfaltů, nebo subjekty provozující vozidla s hydraulickou rukou, neboť úkol současně umožnil zahrnout i dopravce zajišťující přepravu dřeva a kulatiny, stejně jako dopravce zajišťující mezinárodní či vnitrostátní kamionovou dopravu nebo autobusovou dopravu. Z tohoto pohledu šlo o skutečně širokou skupinu zaměstnavatelů, která umožnila průřezově zjistit úroveň BOZP u všech firem, které vlastní vozový park v souladu s cílem úkolu.

Výběr subjektů byl proveden na základě zadání úkolu podle předem sestaveného plánu kontrolní činnosti a v průběhu roku byl průběžně aktualizován a doplňován a to zejména o firmy, na které byl podán podnět.

U subjektů, kde byla kontrola přednostně zaměřena na obsah podnětu, bylo při kontrolní činnosti současně plněno i zadání hlavního úkolu. U nově vzniklých subjektů bylo při prováděných kontrolách poskytováno poradenství, neboť předchozí zkušenosti z kontrol prokázaly, že zejména tyto subjekty nemají často v oblastech BOZP dostatečné znalosti a mají-li externího poskytovatele služeb v oblasti BOZP nedovedou posoudit úroveň zprostředkovaných služeb, a nebo z nedostatku zkušeností, doporučení externích bezpečnostních techniků se snaží obcházet, protože jim připadají z pohledu jejich ekonomické situace příliš nákladné a nerentabilní.

Cíl úkolu

Cílem úkolu bylo ověřit, jaká je situace v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci u subjektů, které mají vlastní vozový park a jak jsou ze strany zaměstnavatelů dodržovány předpisy v oblasti BOZP s důrazem na způsob organizování práce řidičů.

Zadání úkolu

Každý inspektor, který se zabývá specializací doprava, provedl nejméně 20 kontrol u subjektů s vlastním vozovým parkem.

Předmětem kontrolní činnosti byly tyto oblasti

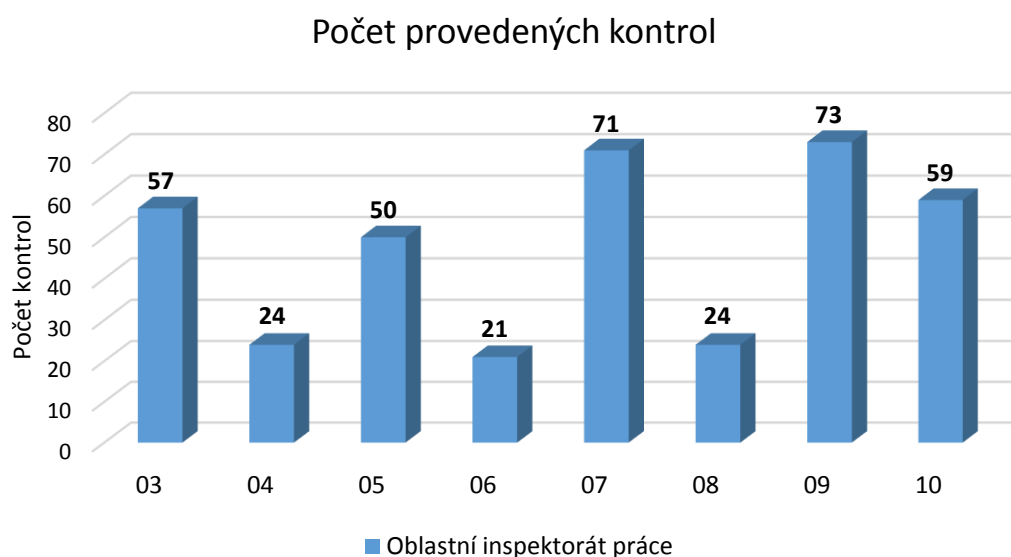
- obecná prevence rizik - vyhledávání, hodnocení a minimalizování rizik z pohledu povinností zaměstnavatele zajistit dostatečné a přiměřené seznámení s riziky, s výsledky jejich vyhodnocení a s opatřeními na ochranu před jejich působením
- zdravotní způsobilost - (s ohledem na práci v noci)
- pracovní postupy - vypracování místního provozního bezpečnostního předpisu (MPBP) s ohledem na vykonávané pracovní činnosti
- seznamování zaměstnanců s návody k použití, dodržování pokynů výrobců vozidel uvedených v návodech k obsluze a údržbě vozidel
- organizování a dodržování stanoveného pracovního režimu řidičů
- stav techniky z pohledu BOZP

Zhodnocení kontrolní činnosti

Při plnění tohoto celorepublikového úkolu bylo oblastními inspektoráty práce provedeno **384** kontrol u **379** subjektů (výběr byl proveden na základě místních znalostí regionu, nebo zaměstnavatel vykazoval nepříznivý vývoj pracovní úrazovosti, nebo na zaměstnavatele-dopravce byl podáván podnět pro porušování nároků zaměstnanců, anebo šlo o nově vzniklý subjekt, kde kontrola doposud ještě nebyla provedena). Při těchto kontrolách bylo zjištěno **1 146 nedostatků**.

Graf č. 30 poskytuje přehled o počtu provedených kontrol jednotlivými oblastními inspektoráty. Je z něj patrné, že stanovený počet provedených kontrol byl na všech oblastních inspektorátech splněn.

Graf 30 - Počet provedených kontrol

Nejčastěji zjišťovaným okruhem nedostatků byla, stejně jako v předchozích letech, oblast **řízení péče a bezpečnosti práce** v organizacích. V praxi jde o nevyhledaná nebo nedostatečně vyhledaná rizika při práci, neseznámení zaměstnanců s riziky přímo vykonávané práce a nedostatky v oblasti školení – zaměstnavatel nevede dokumentaci o školení, nebo v osnově školení jsou již zastaralé právní předpisy, školení neobsahují seznámení s návodem výrobce k obsluze provozovaných vozidel. Zaměstnavatelé opomíjejí fakt, že nákladní i osobní vozidla jsou zařízení, které je nutno provozovat v souladu s provozní dokumentací a zaměstnance je potřeba v této oblasti proškolení.

V roce 2016 byl zkontrolován přibližně stejný počet zaměstnavatelů jako v roce 2013, a proto lze vysledovat, jak se kontrolované subjekty vypořádaly s kontrolovanou problematikou v průběhu posledních 4 let. Je potěšující fakt, že téměř ve všech oblastech zjišťujeme menší počet subjektů, které se dopustily porušení předpisů.

Tabulka 16 - Přehled nejčastěji se vyskytujících nedostatků, rozčleněných podle skupin kontrolních objektů v průběhu posledních čtyř let

Rok	2013	2014	2015	2016
Počet kontrolovaných subjektů	371	341	396	379
3010-Řízení péče a bezpečnost práce v organizacích	208	187	201	174
3110-Provoz a údržba silničních vozidel	150	125	158	141
6130-Pracovní doba v dopravě	107	116	99	96
6060-Pracovní doba	19	33	25	13
3080-Osobní ochranné pracovní prostředky	55	62	41	39
3330-Zdravotní a odborná způsobilost	50	73	99	88
3020-Evidence a regist. pracovních úrazů	11	6	8	3

Další kontrolovanou oblastí byla oblast **provozu a údržby silničních vozidel**. V tomto okruhu zjištěných nedostatků šlo o nedostatky v evidenci o provozu firemních vozidel především u dopravců provozujících malá vozidla (do 3,5t). U řidičů tohoto typu vozidel bývá častým nedostatkem nevedení denní evidence o době řízení dopravního prostředku a o čerpání bezpečnostních přestávek v souladu s požadavkem nařízení vlády č. 168/2002 Sb., kterým se stanoví způsob organizace práce a pracovních postupů, které je zaměstnavatel povinen zajistit při provozování dopravy dopravními prostředky. Zaměstnavatelé vedou doklad označený jako „kniha jízd“, který však slouží pro potřeby finančního úřadu, ale nevyhovuje požadavku na vedení čerpání bezpečnostní přestávky, to zde není vyznačeno. Vyskytují se případy, kdy zaměstnavatelé čerpání bezpečnostní přestávky dokládají záznamy GPS, které zaznamenávají pohyb vozidla, popřípadě dobu stání vozidla, ale nejsou dokladem o konkrétní době řízení řidiče a jeho čerpání bezpečnostní přestávky. U obou skupin dopravců bylo zjištěno (bez ohledu na to, zda se jedná o dopravce provozující malá nebo velká vozidla), že pracovní postupy při provádění prací při údržbě, kontrole nebo odstraňování běžných provozních závad silničních vozidel, neodpovídají konkrétním podmínkám.

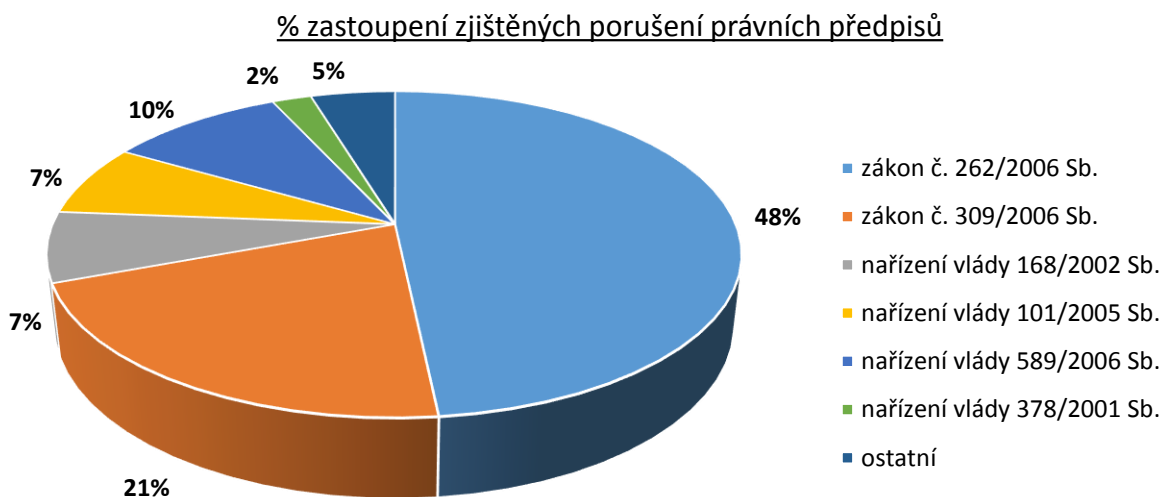
Do této skupiny nedostatků patří i nedostatky místního provozního bezpečnostního předpisu, kdy tento neodpovídá konkrétním pracovním podmínkám, neobsahuje pracovní postupy jednotlivých operací, neobsahuje způsob dorozumívání mezi zaměstnanci při pracovních operacích, neobsahuje postupy při mimořádných povětrnostních podmínkách při pracovních operacích.

U téměř každého třetího kontrolovaného subjektu byl zjištěn nedostatek ve vztahu k **pracovní době**. Opakuje se porušení při evidování pracovní doby, kdy tato není vedena v souladu s požadavkem zákoníku práce. Je však nutno podotknout, že tento nedostatek má rok od roku snižující se tendenci. Dá se tedy předpokládat, že zaměstnavatelé - dopravci již obrátili pozornost k tomuto dlouhodobě kontrolovanému požadavku, který je důležitý nejen z pohledu zjišťování dodržování odpočinku a tím i k regeneraci pracovní síly, ale má význam i pro navazující mzdovou oblast.

Nejčastěji porušovaným právním předpisem, jak vyplývá z grafu č. 31, byl zákon č. 262/2006 Sb., **zákoník práce**. Dalším předpisem byl **zákon č. 309/2006 Sb.**, o dalších požadavcích na bezpečnost a ochranu zdraví při práci, a třetí v pořadí bylo **nařízení vlády č. 589/2006 Sb.**, kterým se stanoví odchylná úprava pracovní doby a doby odpočinku v dopravě.

Oproti loňskému roku byl zaznamenán pokles zjištěných porušení v rámci zákoníku práce, ve prospěch porušení zákona č. 309/2006 Sb., a nařízení vlády 101/2005 Sb., o podrobnějších požadavcích na pracoviště a pracovní prostředí. Nařízení vlády 589/2006 Sb., kterým se stanoví odchylná úprava pracovní doby a doby odpočinku v dopravě, bylo porušováno stejnou měrou jako předchozí rok. Překvapivě menší měrou bylo zjišťováno porušení nařízení vlády č. 168/2002 Sb., kterým se stanoví způsob organizace práce a pracovních postupů, které je zaměstnavatel povinen zajistit při provozování dopravy dopravními prostředky, to znamená na všechny zaměstnavatele s vozovým parkem. Z hlediska zadání úkolu se porušení dopustilo 100 kontrolovaných subjektů z 379 kontrolovaných subjektů.

Graf 31 - % zastoupení zjištěných porušení právních předpisů

V rámci zákoníku práce bylo nejčastěji porušeno ustanovení § 103 odst. 1 písm. a), kde je zaměstnavateli stanovena povinnost nepřipustit, aby zaměstnanec vykonával práce, jejichž náročnost by neodpovídala jeho schopnostem a zdravotní způsobilosti. Dalším častým porušením bylo ustanovení § 102 odst. 1 zákoníku práce, kdy zaměstnavatel má povinnost vytvářet bezpečné a zdraví neohrožující pracovní prostředí a pracovní podmínky a přijímat opatření k předcházení rizikům. Třetím častým porušením bylo nezajištění školení o právních a ostatních předpisech k BOZP, ustanovení § 103 odst. 2.

Porušení povinnosti zaměstnavatele předepsaným způsobem vést evidenci pracovní doby, v souladu s požadavkem ustanovení § 96 zákoníku práce, má za poslední dva roky klesající tendenci. Dá se tedy usuzovat, že cílené a opakované zaměření se na tento požadavek zákoníku práce se dostalo do podvědomí zaměstnavatelů, a přestože evidence pracovní doby v dopravě je záležitostí administrativně náročnou, daří se jeho dodržování postupně prosazovat.

Vybraná porušení ustanovení zákoníku práce s vysokým počtem výskytu jsou uvedena v následující tabulce č. 17, pro srovnání s porušením v předchozím kontrolovaném období.

Tabulka 17 - Přehled nejčastěji porušovaných ustanovení zákoníku práce

Porušené ustanovení zákoníku práce	Popis závady	Počet porušení v r 2016	Počet porušení v r 2015	Počet porušení v r 2014	Počet porušení v r 2013
§ 96 odst. 1	Zaměstnavatel je povinen vést evidenci odpracované doby s vyznačením začátku a konce	49	53	92	94
§ 102 ods.1	Zaměstnavatel je povinen organizovat BOZP a přijímat opatření k předcházení rizikům	118	126	84	149
§ 103 odst.1 písm. a)	Zaměstnavatel připustil, aby zaměstnanec vykonával práce, jejichž náročnost neodpovídá schopnostem a zdravotní	124	148	104	103
§ 103 odst. 2	Zaměstnavatel nezajistil zaměstnancům školení o právních a ostatních předpisech k zajištění	97	72	54	83

Hodnocení kontrolní činnosti z hlediska zadání

Obecná prevence rizik, v rámci které bylo kontrolováno vyhledávání, hodnocení a minimalizování rizik z pohledu povinností zaměstnavatele zajistit dostatečné a přiměřené seznámení s riziky, s výsledky jejich vyhodnocení a s opatřeními na ochranu před jejich působením. Kontrolami byly zjištěny nedostatky:

- mnozí zaměstnavatelé využívají univerzálně zpracované podklady a programy v PC, které následně využívají k vlastní dokumentaci vyhledávání rizik, avšak výsledná dokumentace neodráží stav skutečně odpovídající reálné situaci. Při kontrolách bylo zjištěno, že seznam rizik obsahoval činnosti, které zaměstnavatel neprovozuje a naopak neobsahoval činnosti, které jsou jejich hlavní pracovní činností. Tento postup při kontrolní činnosti však nelze postihnout, proto v těchto případech bývá zaměstnavateli pouze doporučeno provedení aktualizace dokumentu na místní podmínky dopravce. Jinou skupinou jsou zaměstnavatelé, kteří vůbec nevyhledávají rizika nebo o vyhledávání a vyhodnocování rizik, a o přijatých opatřeních k odstranění rizik, nevedou dokumentaci (45 subjektů),
- v několika případech bylo zjištěno, že úkoly v hodnocení a prevenci rizik nebyly prováděny odborně způsobilou osobou, nebo byly prováděny osobou, která má doklad o odborné způsobilosti již dávno prošlý,

- po vyhledání rizik, není vypracován seznam pro poskytování OOPP včetně průkazné evidence přidělení OOPP (36 subjektů),
- termín provedení vstupního školení, je zajišťován až po nástupu do práce, většinou až v průběhu prvního měsíce, bylo však i zjištěno, že školení je opomenuto, nebylo provedeno a pouze v pracovní smlouvě je automaticky uvedeno „zaměstnanec byl seznámen s BOZP“,
- zaměstnavatel neurčil obsah a četnost školení, nevede dokumentaci o provedeném školení (34 subjektů),
- zaměstnavatelé nezajišťují školení BOZP, které se vztahuje k vykonávané práci a ke konkrétním rizikům na pracovišti, na kterém je práce vykonávána (97 subjektů),
- zaměstnavatel nedodržuje vlastním vnitřním předpisem stanovená opatření k eliminaci rizik jako např. při drobných opravách na cestě, při údržbářských pracích na dílně.

Zdravotní způsobilost, která byla zaměřena mimo jiné na práci v noci

Zdravotní způsobilost zaměstnanců pro práci v noci nepředložilo pouze 14 kontrolovaných subjektů, což je pouze 3,5 % zaměstnavatelů z kontrolního vzorku. Na základě tohoto výsledku lze konstatovat, že pravidelné každoroční vyšetření zaměstnance pro práci v noci, v souladu s ustanovení § 94 odst. 2 zákoníku práce, se stává běžnou součástí povinností zaměstnavatele a již není potřeba cíleně se soustředit na tento ukazatel.

V poslední době je často zjišťovaným nedostatkem u zaměstnavatelů, kteří nejsou úzce specializováni pouze na dopravu, zaměňování povinné lékařské prohlídky k řízení motorových vozidel prováděných v souladu se zákonem č. 361/2000 Sb., s pracovnílékařskými prohlídkami prováděnými v souladu se zákonem č. 373/2011 Sb., a s vyhláškou 79/2013 Sb., a předkládají zdravotní posudky, které nemají předepsané náležitosti.

Rovněž zjištění, že zaměstnavatelé při kontrole předkládají platné lékařské prohlídky k řízení motorových vozidel od předchozího zaměstnavatele, je často se vyskytující nedostatek. V těchto případech jsou inspektoři nuceni konstatovat, že zaměstnavatel nezajišťuje vstupní lékařské prohlídky řidičů.

U malých firem, kde nejsou zaměstnáni řidiči z povolání a jsou zde tzv. „řidiči referenti“, není vstupní lékařská prohlídka zajištěna, uskuteční se až po obdržení oznámení o kontrole nebo v průběhu kontroly.

Pracovní postupy, kde se inspektoři zaměřili na vypracování místního provozního bezpečnostního předpisu (MPBP) s ohledem na vykonávané pracovní činnosti:

Subjekty, u kterých bylo zjištěno porušení, měly převážně pouze zkopírovány známé požadavky platných předpisů, ale neřešily problematiku konkrétního pracoviště. Toto platí především u subjektů, které provozují vozidla do 3,5t (jedná o tzv. řidiče referenty), kde chybí údaje o místě a způsobech parkování, servisování, četnost a místo nebo místa provádění pravidelné údržby vozidel atd. U vozidel s vyšší hmotností, tzn. nad 3,5t byly uvedeny postupy při odstraňování poruchy nebo opravě vozidla na „pozemní komunikaci“, avšak neobsahovaly situaci „mimo pozemní komunikace“ (dílna, apod.). Je žádoucí, aby zaměstnavatel stanovil pravidla chování řidičů i dalších osob ve všech objektech provozovny (sklady, skládky, výrobní haly apod.). V některých případech předložený MPBP obsahoval činnosti, které daný dopravce neprovádí ani tato činnost není možná s ohledem na místní podmínky pracoviště.

Tabulka 18 - Vybraná porušení týkající se MPBP

Zjištěný nedostatek	počet porušení v r 2016
zaměstnavatel nemá zpracován MPBP (nařízení vlády č. 168/2002 Sb.)	40
dochází k ohrožení zaměstnanců dopravou na pracovišti (zákon č. 309/2006 Sb.)	68

Návody k obsluze - situace se nezlepšila v oblasti seznamování řidičů s návody k obsluze vozidel, zejména seznámení s riziky, ale i důsledky při nesprávné obsluze vozidel. Seznámení s postupy správné obsluhy uvedenými v návodech k obsluze vozidel, chybělo přibližně u poloviny kontrolovaných subjektů a to zejména u nově kontrolovaných. V této oblasti si zaměstnavatelé zřejmě vůbec neuvědomují důležitost zprostředkování tolik potřebných informací pro každodenní obsluhu vozidel, kdy zejména u různých výrobců se objevují různé ovládací prvky na různých místech vozidel, i když principiálně jsou stejné. V těchto případech zaměstnavatelé spoléhají na to, že stačí, že řidič zná zásady ovládání vozidel z autoškoly a že návody k obsluze vozidel dodávané výrobcem jsou umístěny ve vozidlech – to znamená kdykoliv řidičům k dispozici. Přetrvává nedostatek v doložení seznámení s návody k obsluze přípojných vozidel (návěsů a přívěsů), kdy praxe ukazuje, že při nedodržení návodu a postupu hrozí rizika při připojování nebo odpojování vozidel, ale také při jejich obsluze. Poměrně často je v této souvislosti poukazováno na doklady o školení řidičů autoškolou nebo osnovy E-learningových školení.

Osobní ochranné pracovní prostředky (dále OOPP) – v této kontrolované oblasti se inspektoři soustředili na kontrolu vypracování vlastního seznamu OOPP dle vyhodnocených rizik vykonávané práce a na přidělování OOPP. Kontrolami bylo zjištěno, že u 36 subjektů (tj. asi u 10% kontrolovaných subjektů) došlo k porušení této povinnosti.

Dodržování stanoveného pracovního režimu řidičů – v této kontrolované oblasti lze konstatovat, že ubylo nedostatků při dodržování bezpečnostní přestávky u řidičů vozidel nad 3,5t. Jejich práce je organizována v souladu se zákonem č.309/2006 Sb., v návaznosti na nařízení ES 561/2006. Řidič je z digitálního tachografu, zvukovým i vizuálním způsobem, informován na blížící se časový interval, kdy je nutno zařadit bezpečnostní přestávku nebo denní odpočinek. Dbá-li řidič těchto pokynů, nedochází k porušování předpisů v této oblasti. Na druhou stranu bylo v této skupině často zjištěným nedostatkem více než tři zkrácené denní doby odpočinku v týdnu, jak je stanoveno nařízením ES 561/2006 a vyžadováno nařízením vlády 589/2006 Sb.

U řidičů vozidel do 3,5t je evidence bezpečnostní přestávky formální záležitostí. Její skutečné dodržení (tzn. přerušování jízdy na dobu delší než 15 min – viz požadavek nařízení vlády č.168/2002 Sb.) není během jízdy žádným způsobem zaznamenáno a po ukončení jízdy je tato povinnost administrativně jen doplněna do denní evidence o době řízení dopravního prostředku a o čerpání bezpečnostních přestávek. Pokud jsou tato vozidla vybavena technologií GPS, a vozidlo je přiděleno pouze jednomu zaměstnanci, lze použít pro výše uvedený účel informace o době řízení a čerpání bezpečnostních přestávek z těchto záznamů.

Při porušení, v souvislosti s vedením evidence pracovní doby, bylo zjištěno:

- předkládaná evidence pracovní doby nekoresponduje se skutečným režimem práce řidiče,

- evidence práce v noci, práce přesčas a ostatní sledované hodnoty pracovní doby nejsou vedeny, nebo nesplňují požadavky zákoníku práce, jelikož nejsou vyznačeny počátky a konce těchto úseků,
- zaměstnavatel vůbec neviduje pracovní dobu.

Tabulka 19 - Přehled zjištěných nedostatků v souvislosti s pracovním režimem řidiče

zjištěný nedostatek	počet porušení v r 2016	počet subjektů v r 2016
nevedení evidence o pracovní době	49	49
neposkytování bezpečnostní přestávky	23	22
nedodržení odpočinku mezi směnami	55	43

Stav techniky z pohledu BOZP

v případech, kdy kontrolované subjekty provozují autodílny nebo opravářské prostory, byly zjišťovány nedostatky na pracovištích s pracovními jámami a to zpravidla nevyznačený ochranný prostor kolem pracovní jámy podle požadavku čl. 7.4 přílohy k NV č. 101/2005 Sb., o podrobnějších požadavcích na pracoviště a pracovní prostředí. Na technických zařízeních (např. zvedáky, utahováky) nejsou prováděny pravidelné revize, ale pravidelné kontroly chybí i u žebříků, pohyblivých schůdků, které slouží při obsluze nákladních vozidel atd. Technický stav vozidel je zjišťován pouze administrativně z dokladů vozidla, neboť vozidla v době kontroly nejsou na provozovně.

Sankce

Při kontrolní činnosti nedošlo k žádnému vydání zákazu používání objektů, pracovišť, resp. k zákazu práce přesčas či práce v noci. Kontroly byly ve většině případů ukončeny vydáním písemného opatření k odstranění zjištěných závad, včetně přiměřených lhůt k jejich odstranění.

Sankční postihy byly uplatňovány v souladu s příslušnými ustanoveními zákona č. 251/2005 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Právním subjektům bylo uloženo **44** pokut v celkové výši **1 502 000,- Kč**.

Navržená opatření oblastních inspektorátů k odstranění rizik se týkala zejména:

- aktualizování a doplnění osnov školení,
- doplnění místního provozního bezpečnostního předpisu (MPBP) o postupy a operace prováděné na pracovištích a prokazatelné seznámení zaměstnanců s MPBP,
- doporučení, aby potvrzení o zdravotní způsobilosti řidičů z povolání odpovídalo požadavkům vyhlášky č. 277/2004 Sb., resp. přílohy vyhlášky č. 72/2011 Sb.,
- zavedení evidence odpracované pracovní doby v souladu s požadavky zákoníku práce,
- doporučení k proškolení řidičů v obsluze tachografů,
- doplnění pracovních smluv v souladu s ustanovením § 37 zákoníku práce.

Závěr

Při kontrolní činnosti v dopravě se dlouhodobě zabýváme kontrolou plnění zákonných povinností zaměstnavatelů - dopravců při organizování bezpečnosti a ochrany zdraví zaměstnanců při práci, přijímání opatření k předcházení rizikům a seznamování zaměstnanců s předpisy k zajištění bezpečnosti práce.

V souvislosti s výše uvedeným byla prováděna kontrola u zaměstnavatelů v dopravě zaměřená na oblast povinností zaměstnavatele související s riziky možného ohrožení života a zdraví zaměstnanců při práci v návaznosti na pracovními postupy, které by měly být podrobně rozpracovány místním provozním bezpečnostním předpisem. Dále to byla oblast dodržování pokynů výrobců vozidel uvedených v návodech k obsluze a údržbě, ověřování odborné a zdravotní způsobilosti zaměstnanců a organizování a dodržování pracovního režimu řidičů. Snahou bylo zjistit skutečný stav úrovně bezpečnosti práce u dopravce, potažmo preventivně působit na kontrolované subjekty v návaznosti na bezpečnost provozu v silniční dopravě a bezpečné práce řidičů.

Při kontrolách v rámci úkolu se potvrdilo, že „větší“ zaměstnavatelé mají lépe nastaveno zajištění BOZP zřejmě proto, že k plnění úkolů BOZP mají zaměstnance, který je v této oblasti informován o novinkách legislativy a plně se věnuje pouze této problematice, nebo úkoly BOZP zajišťují externím bezpečnostním technikem, který pravidelně dochází na pracoviště a aktuálně reaguje na změny v činnosti dopravce a do pracovní činnosti zaměstnanců je schopen promítnout i aktuální změny legislativy. U zaměstnavatelů s menším počtem zaměstnanců jsou pracovní úkoly kumulované a není většinou systém bezpečnosti práce nastaven tak, aby pružně reagoval na všechny požadavky bezpečnosti práce v dopravě. Stanovení zásad a provádění pravidelných kontrol pracoviště v souvislosti se zjišťováním rizika práce bývá u těchto malých zaměstnavatelů zpracován jednorázově jakousi písemnou dokumentací, která většinou neodpovídá konkrétním podmínkám pracoviště, nereaguje ani na měnící se legislativní požadavky, nebo dokument bývá zpracována pouze v obecné poloze bez zohlednění konkrétních pracovních činností prováděných na pracovišti a zpravidla není aktualizována.

Základní cíl úkolu - ověřit stav bezpečnosti práce při provozování dopravy byl splněn a zjištěné poznatky ukázaly zaměstnavatelům-dopracům oblasti, kde musí být přijata opatření vyplývajících z právních a ostatních předpisů k zajištění bezpečnosti práce a ochrany zdraví při práci.

Přínosem provedených kontrol bylo fyzické vyhledání závad a možnost konzultace zaměstnavatele s inspektorem v průběhu kontroly. Zejména možnost konzultace konkrétních případů porušení byla ze strany kontrolovaných subjektů velmi kladně přijímána. Nadále inspektoři zjišťují, že zaměstnavatelé v dopravě dávají větší důraz na dodržování mezinárodních předpisů stanovených evropskými nařízeními, které orgány státního odborného dozoru téměř denně kontrolují na silnicích v provozu, s možnými sankcemi přímo pro řidiče a následně i dopravce. Povinnosti vyplývající z české legislativy a týkající se zaměstnanců v dopravě vycházejících ze zákoníku práce a nařízení vlády 589/2006 Sb., jsou pro mnohé zaměstnavatele buďto neznámé nebo je při své činnosti záměrně opomíjí a spoléhají na malou pravděpodobnost provedení kontroly v jejich firmě.

2.3.3. Kontrola systému bezpečnosti práce, provozu technických zařízení a pracovních podmínek v malých a středních podnicích a v dalších vybraných podnicích s počtem zaměstnanců 250 a více

Ze statistických údajů vyplývá, že převážná většina podnikatelských subjektů v České republice spadá z hlediska počtu zaměstnanců do kategorie malých a středních podniků. Každý rok dochází k zániku mnoha těchto podnikatelských subjektů a naopak zase vznikají nové podnikatelské subjekty. Praxe ukazuje, že z hlediska prevence je důležité, aby kontrola u nově vzniklých subjektů proběhla co nejdříve po zahájení jejich činnosti. Je však také žádoucí, aby kontroly byly z hlediska prevence provedeny i u podnikatelských subjektů s větším počtem zaměstnanců, tj. nad 249 zaměstnanců - velké podniky.

Výsledky kontrolní činnosti v předcházejících obdobích ukazují, že kontroly je nutno směřovat do těch oborů ekonomických činností, kde lze předpokládat vyšší ohrožení života a zdraví zaměstnanců a kde je nutné zaměstnavatele vést k dlouhodobé péči o zajišťování oblastí bezpečnosti práce, vytváření vhodných pracovních podmínek a požadovaných pracovních právních vztahů. Jedná se hlavně o činnosti, u kterých dlouhodobě dochází ke zvýšenému počtu pracovních úrazů. Dále pak u podniků, na které OIP obdržel podněty na neplnění povinností vyplývajících ze závazných předpisů pro oblast bezpečnosti práce a u podniků, u kterých došlo ke vzniku smrtelných pracovních úrazů nebo úrazů vyžadujících hospitalizaci delší než pět dní.

Cíl úkolu

Cílem úkolu bylo preventivně působit u problémových podniků a u nově vzniklých podniků, u nichž doposud nebyla provedena kontrola, na zajišťování bezpečnosti práce a bezpečného provozování technických zařízení. Vytvářet potřebný tlak na vedení kontrolovaných subjektů, aby dodržovali bezpečnostní předpisy a tím vytvářeli předpoklady bezpečné práce a tím také ke snižování pracovní úrazovosti.

Zadání úkolu

Oblastní inspektoráty práce vybraly ke kontrolám přednostně podnikající subjekty v kategoriích od 1 do 249 zaměstnanců, činných zejména v oborech:

- výroba nábytku,
- textilní průmysl,
- výroba papíru a výrobků z papíru,
- výroba chemických látek a přípravků,
- výroba pryžových a plastových výrobků,
- výroba skla a skleněných výrobků,
- výroba ostatních nekovových minerálních výrobků,
- výroba železa, oceli, feroslitin, plochých výrobků a tváření za tepla,
- slévárenství,
- strojírenský průmysl,
- terciální sféra.

V objektivních případech byly vybrány také podnikající subjekty s počtem zaměstnanců vyšším.

Ke kontrolám byly přednostně vybírány podnikající subjekty, u kterých:

- nebyla ještě provedena plánovaná kontrola nebo uplynulo více jak 5 let od poslední kontroly,
- byl registrován nepříznivý vývoj pracovní úrazovosti,
- jsou podněty na neplnění povinností v oblasti bezpečnosti práce a provozu technických zařízení,
- byly při předešlé kontrole zjištěny závažné nedostatky.

Další obory ekonomických činností si OIP zařadily s ohledem na stav a vývoj bezpečnosti práce a provozu technických zařízení v jeho územní působnosti.

Předmětem kontroly byla:

A) Administrativní kontrola

- prevence rizik - vyhledávání a vyhodnocení rizik, přijímání opatření k eliminaci rizik a realizace přijatých opatření,
- školení a příprava k výkonu práce - seznámení zaměstnanců s právními a ostatními předpisy k zajištění bezpečnosti práce a provozu technických zařízení, s riziky, s výsledky jejich vyhodnocení a s přijatými opatřeními k jejich minimalizaci,
- provozní dokumentace provozovaných strojních zařízení a technologických zařízení (návodů k obsluze),
- pracovní doba a její evidence, přestávku v práci na jídlo a oddech nebo bezpečnostní přestávku.
- pracovní úrazovost, evidence, kontrola příčin a vzniku PÚ, stanovení opatření proti opakování PÚ a jejich realizace, zasílání záznamů o úrazech příslušným institucím.

B) Vlastní kontrola na konkrétních pracovištích

- vhodnost pracovišť s ohledem na prováděné činnosti,
- organizace práce a bezpečnost pracovních postupů,
- provoz a používání strojů, technických zařízení, přístrojů a náradí:
 1. dodržování provozních podmínek stanovených výrobcem a provozovatelem,
 2. provádění kontrol a revizí stanovených výrobcem, případně provozovatelem,
 3. technický stav provozovaných strojů a technických zařízení se zaměřením na vybavenost ochranným zařízením, na bezpečné ovládání a na dodržování povinností, které jsou stanoveny v průvodní dokumentaci výrobce a v právních předpisech,
- namátková kontrola používání přidělených OOPP zaměstnancům.

Zhodnocení kontrolní činnosti

V rámci plnění tohoto úkolu bylo v roce 2016 provedeno inspektory OIP celkem 3 387 kontrol. Při těchto kontrolách bylo zjištěno 10 269 nedostatků.

Tabulka 20 - Základní údaje vztahující se k hlavnímu úkolu

Základní údaje	Oblastní inspektorát práce								Celkem
	3	4	5	6	7	8	9	10	
Počet kontrol	315	145	508	222	366	520	741	570	3 387
Počet nedostatků	267	596	1 225	225	854	2 154	2 714	2 234	10 269

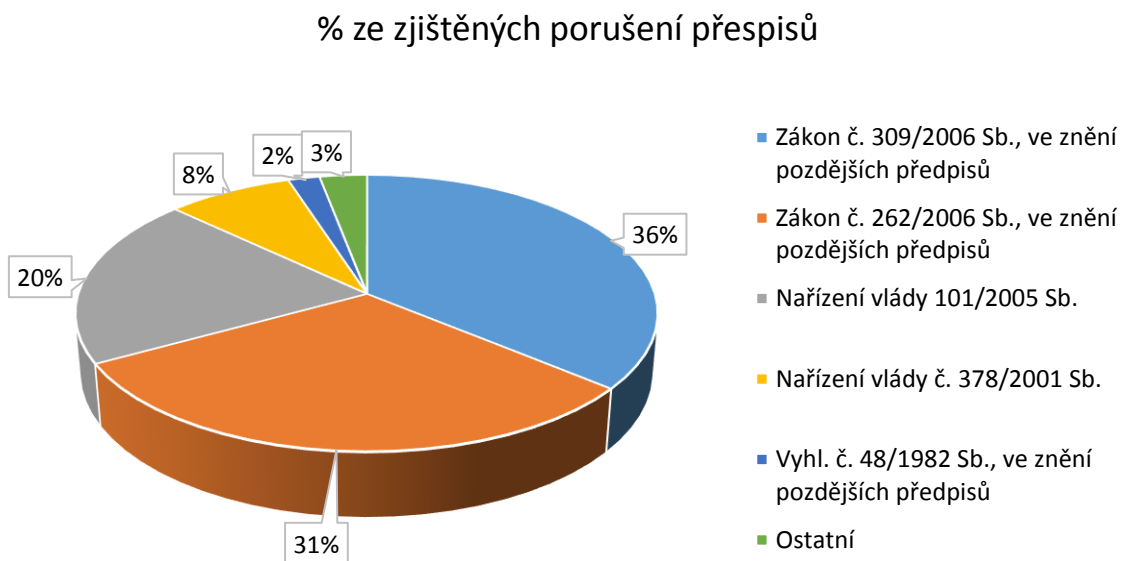
Počet opatření	157	356	406	41	379	1 135	257	241	2 972
----------------	-----	-----	-----	----	-----	-------	-----	-----	--------------

Nejčastěji zjišťované nedostatky se týkaly nedodržování ustanovení zákona č. 309/2006 Sb., o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, ve znění pozdějších předpisů, dále zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů a NV č. 101/2005 Sb., o podrobnějších požadavcích na pracoviště a pracovní prostředí.

Tabulka 21 - Přehled nejčastěji porušovaných předpisů

Předpis	Počet porušení	% ze zjištěných porušení předpisů
Zákon č. 309/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů	4 913	36
Zákon č. 262/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů	4 236	31
Nařízení vlády č. 101/2005 Sb.	2 760	20
Nařízení vlády č. 378/2001 Sb.	1 158	8
Vyhláška č. 48/1982 Sb., ve znění pozdějších předpisů	209	2
Ostatní	423	3

Graf 32 - % ze zjištěných porušení předpisů

Tabulka 22 - Přehled nejčastěji porušovaných ustanovení zákona č. 309/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Porušená ustanovení	Popis nedostatku	Počet porušení
§ 2	Zaměstnavatel nevytvořil takové pracoviště, aby odpovídalo bezpečnostním a hygienickým požadavkům na pracovní prostředí a pracoviště.	1 786

§ 4	Zaměstnavatel nedodržoval požadavky na bezpečný provoz a používání strojů, technických zařízení, dopravních prostředků a náradí.	2 364
§ 5	Zaměstnavatel neorganizoval zaměstnancům práci a nestanovil pracovní postupy tak, aby byly dodržovány zásady bezpečné práce.	318
§ 6	Zaměstnavatel na pracovištích, na kterých jsou vykonávány práce, při nichž může dojít k poškození zdraví, neumístil bezpečnostní značky a značení nebo nezavedl signály, které poskytují informace nebo instrukce týkající se bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, nebo s nimi zaměstnance neseznámil.	404
Celkový počet porušení zákona č. 309/2006 Sb.		4 913

Tabulka 23 - Přehled nejčastěji porušovaných ustanovení zákona č. 262/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Porušená ustanovení	Popis nedostatku	Počet porušení
§ 101	Zaměstnavatel nezajistil bezpečnost a ochranu zdraví zaměstnanců při práci s ohledem na rizika možného ohrožení zaměstnanců při práci s ohledem na rizika možného ohrožení jejich života a zdraví, které se týkají výkonu práce.	104
§ 102	Zaměstnavatel nevytvořil bezpečné a zdraví neohrožující pracovní prostředí a pracovní podmínky vhodné organizací bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a přijímáním opatření k předcházení rizikům.	2 199
§ 103	Zaměstnavatel nesplnil povinnosti týkající se zdravotní způsobilosti zaměstnanců a výkonu práce, která odpovídá schopnostem jednotlivých zaměstnanců. Zaměstnavatel neposkytl zaměstnancům dostatečné a přiměřené informace a pokyny o BOZP podle potřeb vykonávané práce.	1 182
§ 104	Zaměstnavatel neposkytuje řádně zaměstnancům osobní ochranné pracovní prostředky a nekontroluje jejich používání.	404
§ 105	Zaměstnavatel nevede řádně evidenci o všech úrazech, nepřijímá opatření proti opakování pracovních úrazů.	132
Celkový počet porušení zákoníku práce		4 236

Hodnocení výsledku kontrol podle oblastí zadání úkolu

Prevence rizik

Jako každoročně, tak i tyto kontroly poukazují na skutečnost, že zaměstnavatelé si jsou vědomi své povinnosti v oblasti prevence rizik a povinnosti vést dokumentaci o vyhledávání a

vyhodnocování rizik a o přijatých opatřeních k minimalizaci těchto rizik dle § 102 odst. 4 zákoníku práce.

Stále je však zjišťováno, že pro zaměstnavatele jsou dokumentace o vyhledání, vyhodnocení rizik a přijatých opatřeních pouze administrativní úkon. Dokumentace jsou vytvořené komerčním způsobem a většinou nestanovují konkrétní nebezpečí, které by mohlo způsobit riziko poškození zdraví a života zaměstnanců při výkonu jejich konkrétní činnosti.

Opatření k omezení rizik včetně přidělování OOPP jsou proto často pouze formální, intuitivní, vyhodnocení rizik není konkrétní a liší se od rizik skutečně se vyskytujících na pracovišti. Zjištěné nedostatky ukazují na přetrvávající skutečnost, že ne všichni zaměstnavatelé přistupují k problematice prevence rizik s patřičnou zodpovědností a s potřebnými znalostmi problematiky.

Školení a příprava k výkonu práce

V této oblasti byla pozornost inspektorů zaměřena zejména na úroveň a obsah dokumentace, kterou je povinen zaměstnavatel vést a to o poskytnutých informacích a pokynech zaměstnancům o bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a prováděných školeních o právních a ostatních předpisech k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci dle § 103 odst. 1 a 2 zákoníku práce.

Nejčastěji byly zjištěny nedostatky v obsahu „Osnovy školení“ kdy mnohdy neobsahovaly všechny potřebné právní předpisy včetně seznámení zaměstnanců s konkrétními návody k obsluze používaných strojů a zařízení. Častým nedostatkem je, že nejsou informováni o problematice bezpečnosti práce, případně proškolení z právních předpisů v oblasti bezpečnosti práce nově nastupující zaměstnanci před započítím práce na pracovišti a zároveň nejsou proškolení všichni zaměstnanci (důvod - dovolená, nemoc apod.). Rovněž odborná způsobilost zaměstnanců obsluhující především vyhrazená technická zařízení nebyla v mnoha případech dostatečně prokázána.

Pracovní doba

V této oblasti byla kontrola zaměřena na povinnost zaměstnavatele poskytovat zaměstnancům přestávky na jídlo a oddech, případné bezpečnostní přestávky a také dodržování u zaměstnanců právo na nepřetržitý odpočinek v týdnu. Namátkově byla kontrolována evidence poskytování těchto přestávek, nepřetržitého odpočinku a také evidence o odpracované noční práci a práci přesčas. Oproti písemné formě převládá vedení této evidence v elektronické podobě. Ve vedení této evidence byly zjištěny nedostatky pouze v ojedinělých případech. Jedním z důvodů této skutečnosti je, že vedení této evidence bývá i podkladem pro zpracování mzdového účetnictví, poskytování dovolené a náhrad.

Pracoviště

Vhodnost pracovišť s ohledem na zajištění bezpečnosti práce v závislosti na prováděné činnosti je velice širokou oblastí. Skladba popsanych zjištění je velice různorodá. Nejčastěji zjišťované nedostatky na kontrolovaných pracovištích byly v nedodržování ustanovení NV č. 101/2005 Sb., které svým rozsahem zahrnuje nejširší oblast požadavků na pracoviště a pracovní prostředí.

Zjištěné nedostatky se týkaly zejména v neoznačování nosností regálů, poškození regálů a manipulačních ramp., na komunikacích se jednalo o nedostatky v prostupnosti těchto komunikací zejména uloženými na nich předměty a materiálem, výrobky či jinými břemeny (zejména u strojů a výrobních zařízení), a to včetně únikových cest a východů. V některých případech bylo zjištěno, že únikové východy jsou v pracovní době uzamčeny a nejsou tak

splněny požadavky zajištění rychlého a bezpečného opuštění nebezpečného prostoru zaměstnanci.

Často vyskytující nedostatky se týkaly nebezpečného stavu povrchu podlah pracovišť a také i komunikací. Povrch je často poškozený, nerovný, není dostatečně pevný a upravený proti skluzu. Tyto nedostatky jsou zejména nebezpečné v dílnách a ve výrobních halách, kde jsou používány kovoobráběcí stroje, v opravnách automobilů a ve výrobních prostorech, kde jsou používány chemické přípravky.

Mezi často se vyskytujícími nedostatky patří i neoznačená riziková pracoviště informující zaměstnance a jiné fyzické osoby o riziku možného ohrožení zdraví při vstupu na tato pracoviště včetně příkazových značek s informacemi o nutnosti použít příslušné osobní ochranné pracovní prostředky, které chrání osoby před působícím rizikem. Bezpečnostní značky a značení těchto pracovišť nejsou udržovány, obnovovány a umisťovány v souladu s právními a ostatními předpisy. U pracovišť s výskytem prachu a škodlivin v ovzduší mnohdy zaměstnavatelé vnitřním předpisem nestanovují lhůty pravidelného úklidu a čištění. V tomto vnitřním předpisu by měly být uvedeny veškeré lhůty pro provádění úklidu, čištění a údržby komunikací, pracovišť a ostatních ploch.

Úklid a údržbu ve výrobních a skladovacích prostorech v mnoha případech kontrolované osoby nezajišťují vůbec, byť je to jejich povinností danou ustanovením § 2 odst. 1 písm. a) zákona č. 309/2006 Sb., v platném znění.

Stroje, technická zařízení, přístroje a nářadí

V této oblasti je vždy tradičně zjišťován nejvyšší počet nedostatků.

Jednalo se především o nedostatky ve vedení provozní dokumentace provozovaných strojů a technických zařízení. Během kontroly zaměstnavatel nepředložil k provozovanému stroji, zařízení provozní dokumentaci, případně předložené provozní dokumentace nesplňovaly požadavky ustanovení nařízení vlády č. 378/2001 Sb. Zaměstnavatelé neměli často průvodní technickou dokumentaci strojů a zařízení, v mnoha případech i u nových strojů a zařízení, obsahující návod výrobce pro montáž, manipulaci, opravy, údržbu, výchozí kontroly a revize zařízení. V provozní dokumentaci chybí doklady o prováděných kontrolách strojů a zařízení a provedených revizích vyhrazených technických zařízení.

Při fyzických kontrolách provozovaných strojů a zařízení bylo v některých případech zjištěno, že stroje a zařízení nebyly používány v souladu s průvodní dokumentací.

Opakovaně bylo zjišťováno nedostatečné nebo chybějící výstražné nebo informativní značení ovládání strojů a zařízení jako například značení v cizích jazycích, tudíž nesrozumitelné pro obsluhu.

Byly zjištěny nedostatky týkající se udržení bezpečného provozování strojů tím, že chyběly nebo byly nesprávně nastaveny ochranné prvky a ochranná zařízení u těchto strojů a zařízení. Např. chyběly ochranné kryty, byly vyřazeny funkce světelných zábran nebezpečných částí strojů, byl používán nevhodný a tím nebezpečný způsob ovládání (zejména u tvářecích strojů apod.). Tato skutečnost ukazuje na to, že ze strany vedoucích pracovníků zaměstnavatele není prováděna dostatečná kontrola, kdy po údržbě nebo opravě stroje nejsou zpět namontována všechna ochranná zařízení a provoz těchto strojů je následně realizován bez těchto ochranných zařízení. Toto vyvolává podezření, že tento stav je ze strany vedoucích pracovníků zaměstnavatele mnohdy tolerován. Důsledkem takového přístupu vedoucích zaměstnanců je pak mnohdy nevyhovující systém technické prevence a zanedbaný, a tím i rizikový stav těchto strojů a technických zařízení.

Výjimkou nejsou i nedostatky týkající se bezpečného stavu ručního nářadí – poškozené násady kladiv, roztřepené konce bicích ploch sekáčů apod.

Kontrola používání přidělených OOPP zaměstnanci

V poskytování osobních ochranných pracovních prostředků (OOPP) byly zjištěny nedostatky jen ojediněle. Z toho vyplývá, že OOPP poskytuje svým zaměstnancům většina zaměstnavatelů. Zjištěné nedostatky se týkaly zejména toho, že zaměstnavatel nepředložil při kontrole vypracovaný, případně aktualizovaný, seznam poskytování OOPP, mycích, čisticích a dezinfekčních prostředků a ochranných nápojů podle vyhodnocení rizik, konkrétních podmínek vykonávaných prací a charakteru pracovišť. Jednalo se zejména o zaměstnavatele s malým počtem zaměstnanců, kteří OOPP nakupují podle vlastního uvážení a o jejich přidělení jednotlivým zaměstnancům mnohdy nevedou dokumentaci.

Kontroly ukázaly, že povinnost kontroly zaměstnanců používat přidělené OOPP při práci je ze strany některých zaměstnavatelů, zejména u malých podniků a u podnikajících fyzických osob, malá, mnohdy není prováděna vůbec. Byly zjištěny i případy, že zaměstnavatelé nezajišťují údržbu OOPP a soustředí se pouze na jejich výměnu.

Sankce

Z celkového počtu zjištěných nedostatků bylo inspektory OIP v 2 972 případech uloženo, podle § 7 odst. 1 písm. k) zákona o inspekci práce, opatření k odstranění zjištěných nedostatků.

V 7 297 případech zjištěných nedostatků nebylo opatření vydáno, protože nedostatky byly v průběhu kontroly odstraněny.

Za správní delikty a přestupky bylo uloženo kontrolovaným subjektům celkem 157 pokut ve výši představující celkovou částku 4 487 545,- Kč.

Závěr

Na základě výsledků kontrol lze možno konstatovat, že stanovený cíl hlavního úkolu byl ve stanoveném rozsahu splněn.

Zjištěné skutečnosti potvrzují, že se na úseku bezpečnosti práce stále vyskytují nedostatky a to ve stavu samotných pracovišť, provozování strojů a technických zařízení, v organizaci práce a stanovení pracovních postupů, ale i v oblasti výchovy a vzdělávání zaměstnanců, ve zpracování a následném vedení předepsané provozně technické dokumentace provozovaných vyhrazených i ostatních technických zařízení. Je zjišťováno, že úroveň řízení systému bezpečnosti práce závisí zejména na trvalé péči a zájmu zaměstnavatelů o otázky bezpečnosti zaměstnanců při práci. Dále ve velké míře závisí i na odborné znalosti a zkušenosti osob zajišťujících oblast řízení péče o bezpečnost práce.

Ke zlepšení stavu bezpečnosti práce a technických zařízení přispěla kontrola zejména informovaností kontrolovaných subjektů ze strany inspektorů, kdy zjištěné nedostatky byly prokonzultovány se statutárními zástupci kontrolovaných subjektů. Přínosem provedených kontrol lze označit, dle vyjádření převážné většiny kontrolovaných subjektů, provádění konzultační činnosti inspektory OIP přímo při prováděných kontrolách. Tato konzultační činnost přispěla k větší vstřícnosti a ochotě kontrolovaných subjektů spolupracovat s inspektoráty a také dosažení větší úrovně znalostí problematiky bezpečnosti práce ze strany statutárních zástupců kontrolovaných subjektů.

Na základě výše uvedeného, z porovnání zjištěných výsledků z plnění tohoto úkolu s výsledky plnění úkolů kontrol v předešlých letech, ze skutečnosti, že stále vznikají nové podniky a stále jsou zjišťovány závažné nedostatky v oblasti zajišťování bezpečnosti práce ze strany zaměstnavatelů, bylo rozhodnuto realizovat tento hlavní úkol i v roce 2017.

2.3.4. Kontrola systému opatření souvisejících s ochranou osob a zaměstnanců před úrazem elektrickým proudem

Vzhledem ke svému rozšíření a používání, nabývají elektrická zařízení s běžnými napětími charakter téměř všeobecných technických zařízení a u uživatelů dochází ke snížení respektu k nim. U vyšších výkonů a napětíových úrovní jsou pak nevhodné události a úrazy většinou spojeny se závažnými následky.

Z přehledů pracovní úrazovosti v souvislosti s elektrickými zařízeními vyplývá, že nejčastějšími uváděnými příčinami je nedostatek osobních předpokladů spolu s používáním nebezpečných pracovních postupů nebo způsobů práce a špatně nebo nedostatečně odhadnutým rizikem. Dalšími objektivními příčinami jsou nesprávná organizace práce, nedostatek potřebné kvalifikace a nepoužívání předepsaných bezpečnostních opatření.

Cíl úkolu

Cílem úkolu bylo ověření plnění povinností zaměstnavatele vyhledávat a vyhodnocovat rizika a přijímat opatření jako součást prevence rizik z hlediska bezpečnosti práce u elektrických zařízení, organizovat práci, stanovovat a zavádět pracovní postupy, seznamovat s nimi zaměstnance a kontrolovat jejich dodržování. Dále bylo potřeba ověřit u zaměstnavatelů, zda a jakým způsobem jsou řešena bezpečnostní opatření, pracovní postupy pro činnosti na elektrických zařízeních. Úkol měl rovněž preventivní charakter, kdy bylo potřeba vhodně šířenou osvětou přimět zaměstnavatele k dodržování právních norem v dané oblasti.

Zadání úkolu

OIP vybíraly ke kontrolám subjekty, které se zabývají provozem, údržbou, opravami, kontrolami a revizemi elektrických zařízení.

Každý inspektor se zaměřením na elektrická zařízení měl provést kontrolu alespoň u 15 subjektů.

Kontroly byly dle předmětu kontrol a kontrolního seznamu zaměřeny na čtyři konkrétní oblasti, a to na oblasti:

- prevence rizik,
- školení BOZP,
- osobní ochranné pracovní prostředky (dále jen OOPP),
- kontrola plnění povinností vyplývajících z právních a ostatních předpisů k zajištění BOZP v souvislosti s provozem, údržbou, opravami, kontrolami a revizemi elektrických zařízení.

Zhodnocení kontrolní činnosti

V rámci tohoto úkolu bylo v roce 2016 provedeno 745 kontrol. Při všech kontrolách bylo zjištěno 1992 nedostatků představujících 2974 porušení závazných právních předpisů. Dále bylo navrženo v rámci kontrol 98 technickoorganizačních opatření.

Z celkového počtu zjištěných porušení bylo inspektory OIP v 654 případech uloženo, podle § 7 odst. 1 písm. k) zákona o inspekci práce, opatření k odstranění zjištěných nedostatků. V 1340 případech porušení bezpečnostních předpisů nebylo vydáno opatření, protože závady byly odstraněny v průběhu kontroly.

Tabulka 24 - Základní údaje vztahující se k HÚ

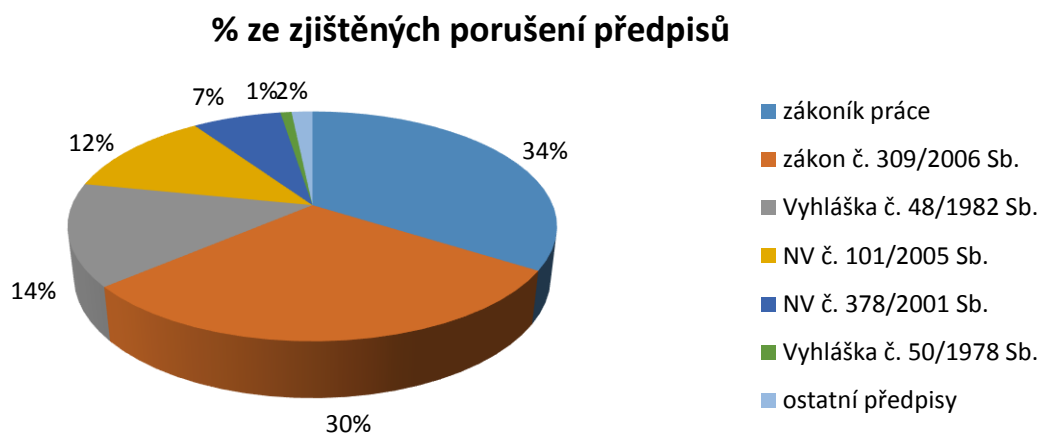
Základní údaje	Oblastní inspektorát práce								Celkem
	03	04	05	06	07	08	09	10	
Počet kontrol	64	56	53	41	92	108	176	155	745
Počet nedostatků	18	83	104	60	162	218	500	847	1992
Počet TO opatření	0	8	1	13	47	25	2	2	98

Nejčastěji byl kontrolovanými subjekty porušován zákoník práce v části páté, zákon č. 309/2006 Sb., o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a Vyhláška č. 48/1982 Sb., kterou se stanoví základní požadavky k zajištění bezpečnosti práce a technických zařízení.

Tabulka 25 - Přehled nejčastěji porušovaných předpisů

Předpis	Počet porušení	% ze zjištěných porušení předpisů
Zákon č. 262/2006 Sb.	1 006	33,8
Zákon č. 309/2006 Sb.	894	30,1
Vyhláška č. 48/1982 Sb.	426	14,3
Nářízení vlády č. 101/2005 Sb.	365	12,3
Nářízení vlády č. 378/2001 Sb.	208	7,0
Vyhláška č. 50/1978 Sb.	26	0,9

Graf 33 - % ze zjištěných porušení předpisů

Tabulka 26 - Přehled nejčastěji porušovaných ustanovení zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů

porušené ustanovení zákoníku práce	popis závady	počet porušení
§ 102 odst. 1	Zaměstnavatel nevytvořil bezpečné a zdraví neohrožující pracovní prostředí a pracovní podmínky vhodnou organizací bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a přijímáním opatření k předcházení rizikům.	828
§ 102 odst. 3	Zaměstnavatel soustavně nevyhledával nebezpečné činitele a procesy pracovního prostředí a pracovních podmínek, nezjišťoval jejich příčiny a zdroje.	57
§ 103 odst. 1	Zaměstnavatel nesplnil povinnosti mu uložené tímto ustanovením zákoníku práce, které se týkají zdravotní způsobilosti zaměstnanců a výkonu práce, která odpovídá schopnostem jednotlivých zaměstnanců.	23
§ 103 odst. 2	Zaměstnavatel nezajistil zaměstnancům školení o právních a ostatních předpisech k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, které doplňují jejich odborné předpoklady a požadavky pro výkon práce.	21
§ 103 odst. 3	Zaměstnavatel neurčil obsah a četnost školení o právních a ostatních předpisech k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, způsob ověřování znalostí zaměstnanců a vedení dokumentace o provedeném školení.	16

Přehled nejčastějších porušení ostatních závazných právních předpisů

- Porušení **zákona č. 309/2006 Sb.**, zákon o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, ve znění pozdějších předpisů.
 - **§ 4 odst. 1 písm. c)** v 527 případech zaměstnavatel neprováděl pravidelné a řádné údržby, kontroly nebo revize. Stroje, technická zařízení, dopravní prostředky a nářadí nebyly vybaveny ochrannými zařízeními, která chrání život a zdraví zaměstnanců.
 - **§ 2 odst. 1 písm. a)** v 44 případech zaměstnavatel nezajistil, aby pracoviště byla prostorově a konstrukčně uspořádána a vybavena tak, aby pracovní podmínky pro zaměstnance z hlediska bezpečnosti a ochrany zdraví při práci odpovídaly bezpečnostním a hygienickým požadavkům na pracovní prostředí a pracoviště, aby prostory určené pro práci, chodby, schodiště a jiné komunikace měly stanovené rozměry a povrch a byly vybaveny pro činnosti zde vykonávané,
- Porušení **NV č. 101/2005 Sb.**, o podrobnějších požadavcích na pracoviště a pracovní prostředí.
 - **§ 4 odst. 1** v 214 případech pracoviště a pracovní prostředí nesplňovala další podrobnější požadavky, které jsou stanoveny v příloze k tomuto nařízení, a to zejména v bodech 2.1 elektrické instalace a 10 skladování a manipulace s materiálem.
 - **§ 3 odst. 4 písm. a), b), c)** v 110 případech kontrolovaný subjekt nezajistil stanovení termínů, lhůt a rozsahu kontrol, zkoušek, revizí, termínů údržby, oprav a rekonstrukce technického vybavení pracoviště, včetně pracovních a výrobních prostředků a zařízení,

s ohledem na jejich provedení, doporučení výrobce a způsob používání, požadavky na pracoviště, rizikové faktory způsobující zhoršení technického stavu pracovních a výrobních prostředků a zařízení a v souladu s výsledky předcházejících kontrol, zkoušek či revizí, po dobu provozu a používání pracoviště.

Kontrolovaný subjekt nezajistil dodržování termínů a lhůt pro provádění činností uvedených v písmenu a) a neurčil osobu, jejíž povinností je zajistit jejich provádění. Dále pak kontrolovaný subjekt nezajistil, aby stanovené termíny, lhůty a rozsah činností uvedených v písmenu a) a kontrolní a revizní záznamy, hlášení údajů o stavu zařízení získávaná například ze snímačů a čidel, byly vedeny způsobem, který umožní uchování a využívání údajů po stanovenou dobu v písemné nebo elektronické podobě tak, aby byly k dispozici osobám vykonávajícím na zařízeních pracovní činnost a dozorovým a kontrolním orgánům.

- Porušení **vyhlášky č. 48/1982 Sb.**, kterou se stanoví základní požadavky k zajištění bezpečnosti práce a technických zařízení.
 - **§ 199 písm. a, b, c, e, f)** v 170 případech kontrolovaný subjekt nezajistil, aby elektrická zařízení byla ve všech svých částech konstruována, vyrobena, montována a provozována s přihlédnutím k provoznímu napětí tak, aby nebyla při obvyklém používání zdrojem úrazu, požáru nebo výbuchu.
 - **§ 194 odst. 3** v 88 případech kontrolovaný subjekt nezajistil, aby byly všechny části elektrického zařízení mechanicky pevné, spolehlivě upevněné a aby nepříznivě neovlivňovaly jiná zařízení; aby byly dostatečně dimenzovány a chráněny proti účinkům zkratových proudů a přetížení.
 - **§ 194 odst. 2** v 87 případech kontrolovaný subjekt nezajistil, aby byla elektrická zařízení provozována jen za provozních a pracovních podmínek, pro které byla konstruována a vyrobena.
- Porušení **NV č. 378/2001 Sb.**, kterým se stanoví bližší požadavky na bezpečný provoz a používání strojů, technických zařízení, přístrojů a náradí.
 - **§ 4 odst. 2** ve 108 případech kontrolovaný subjekt nezajistil, aby zařízení bylo vybaveno provozní dokumentací. Dále kontrolovaný subjekt nezajistil následnou kontrolu nejméně jednou za 12 měsíců v rozsahu stanoveném místním provozním bezpečnostním předpisem.
- Porušení **vyhlášky č. 50/1978 Sb.**, o odborné způsobilosti v elektrotechnice.
 - **§ 14 odst. 5** v 11 případech kontrolovaný subjekt nerozhodl při změně pracovního poměru pracovníka o rozsahu jeho zkoušky, popřípadě nepotvrdil platnost dosavadního osvědčení.

Hodnocení výsledku kontrol podle oblastí zadání úkolu:

Prevence rizik

V oblasti prevence rizik se kontrolované subjekty nejčastěji dopouští porušení v oblasti základních povinností spočívajících ve vyhledávání a vyhodnocování rizik, možného ohrožení bezpečnosti provozu technických zařízení a zdraví zaměstnanců, nepřijímání opatření k jejich odstranění nebo omezení. Kontrolované subjekty nejčastěji vyhodnocují rizika pouze v obecné rovině, bez přímé návaznosti na konkrétní pracoviště.

Kontrolované subjekty zpravidla zajišťují tuto činnost pomocí osob odborně způsobilých v prevenci rizik, kdy tyto osoby používají různé databáze rizik (software k BOZP apod.). Kontrolované subjekty poté mají zpracovávánu a vedenu dokumentaci o vyhledávání a hodnocení rizik v oblasti bezpečnosti práce se stanovováním opatření k jejich odstranění, kde však v oblasti elektrických zařízení jsou řešeny činnosti charakteru obsluhy a zacházení s elektrickými zařízeními, a to s těmito opatřeními „nepřibližovat se“, „nedotýkat se elektrických zařízení“ apod. Takto zpracované dokumentace neobsahují činnosti při provádění montáží či oprav elektrických zařízení, které jsou charakteru práce na elektrickém zařízení, kdy tyto činnosti mají specifická nebezpečí a z toho vyplývající rizika.

Nedostatky jsou také v oblasti technické prevence rizik, kdy kontrolované subjekty nezajišťují v dostatečné míře údržbu, kontroly a revize zejména starších strojů a zařízení.

Školení BOZP

V této kontrolní oblasti byly zaznamenány nedostatky ve školení o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP zaměstnanců, zejména se jednalo o neseznámení zaměstnanců s provozní dokumentací a neseznámení zaměstnanců s riziky vznikajícími při práci na elektrickém zařízení.

Značným nedostatkem v této oblasti bylo, že zaměstnavatelé neměli k dispozici pro poskytované elektrické zařízení provozní dokumentaci (návody k obsluze, údržbě a opravám) a nemohli tak vytvořit odpovídající podmínky pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci. Toto vedlo k tomu, že kontrolované subjekty nepřijímaly opatření k předcházení rizikům tím, že zaměstnanci nebyli proškoleni a seznámeni s návody k obsluze přidělených elektrických strojů, přístrojů a zařízení. Dále pak u kontrolovaných subjektů nebyly stanoveny osoby odpovědné za elektrická zařízení.

OOPP

Kontrolované subjekty nezajistily vypracování nebo aktualizaci vlastního seznamu pro poskytování OOPP, a to na základě vyhodnocení elektrických rizik podle konkrétních činností na EZ. Kontrolované subjekty v důsledku nedostatečného zhodnocení rizik nevybavují pracovníky vhodnými OOPP, například ve vztahu k ohrožení elektrickým obloukem při práci na elektrickém zařízení. Velmi často nebyly stanoveny OOPP pro elektrické rozvodny.

Nedostatky byly dále zjištěny v oblasti evidence OOPP a návazně v jejich prokazatelném přidělování. V souvislosti s těmito skutečnostmi kontrolované subjekty nekontrolují, zda zaměstnanci přidělené OOPP používají a zda tyto OOPP vyhovují z hlediska jejich technického a funkčního stavu.

Kontrola plnění povinností vyplývajících z právních a ostatních předpisů k zajištění BOZP v souvislosti s provozem, údržbou, opravami, kontrolami a revizemi elektrických zařízení.

V této oblasti byly nedostatky nejčastěji zjišťovány při kontrole plnění bezpečnostních předpisů týkajících se provozu elektrických zařízení. Jednalo se zejména o neprovádění předepsaných kontrol a revizí, dále pak byly zjišťovány nedostatky ve vedení provozní dokumentace a stavu konkrétních pracovišť včetně instalovaných elektrických zařízení. V mnoha případech kontrolované subjekty neprovedly odstranění závad uvedených v revizních zprávách k daným zařízením a spokojili se pouze se skutečností, že revizní zpráva je vyhotovena.

Při kontrolách revizních zpráv bylo v několika případech zjištěno, že tyto jsou prováděny revizními technikami bez platného osvědčení. Rovněž bylo zjištěno, že některé firmy provádějící montáž, opravy případně revize elektrických zařízení, nemají k této činnosti oprávnění.

Nedostatky byly rovněž zjišťovány při neelektrické práci v blízkosti elektrických zařízení, při práci na elektrickém zařízení vysokého napětí a při práci v ochranném pásmu elektrizační soustavy.

Z pohledu zajištění ochrany před úrazem elektrickým proudem nebyla kontrolovanými osobami učiněna dostatečná opatření, zejména:

- nebyla přijata veškerá ochranná opatření k zajištění ochrany za normálních podmínek (ochrana před nebezpečným dotykem živých částí);
- nebyla přijata veškerá ochranná opatření k zajištění ochrany za jedné poruchy (ochrana před dotykem neživých částí);
- nebyly dodrženy veškeré požadavky u prostředků zvýšené ochrany před úrazem elektrickým proudem;
- nebyla aplikována předepsaná doplňková ochrana proudovým chráničem.

V oblasti elektrických instalací nebyly tyto vždy mechanicky pevné a spolehlivě upevněné. U pohyblivých a prodlužovacích přívodů nebyly z hlediska bezpečnosti a funkčnosti použity vhodné elektroinstalační prvky.

Při kontrole provozních dokumentací elektrických zařízení byly zjišťovány nedostatky zejména v oblasti stanovování prostředí a vnějších vlivů pro daná elektrická zařízení nebo v provozních pokynech pro provoz zkušebních zařízení či pracovišť.

Z pohledu organizace práce bylo nejčastějším porušením nestanovení osoby odpovědné za bezpečný provoz elektrického zařízení podle ČSN EN 50110-1 ed.3, čl. 4.3. Dále nebyla vyhodnocena elektrická rizika při obsluze a práci na elektrických zařízeních a nebyla přijata případná opatření ke snížení působení těchto rizik.

Při provozu elektrických zařízení v prostorách s nebezpečím výbuchu nebyly aplikovány požadavky nařízení vlády č. 406/2004 Sb., o bližších požadavcích na zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci v prostředí s nebezpečím výbuchu. Jednalo se zejména o neposouzení rizika výbuchu, neprovedení klasifikace prostorů s nebezpečím výbuchu na prostory s nebezpečím výbuchu a prostory bez nebezpečí výbuchu, nezpracování písemné dokumentace o ochraně před výbuchem a neoznačení míst vstupů do prostorů s nebezpečím výbuchu bezpečnostními značkami výstrahy s černými písmeny **EX** označujícími "nebezpečí - výbušné prostředí".

Rozšíření outsourcingu proniklo i do oblasti odborné způsobilosti v elektrotechnice dle vyhlášky č. 50/1978 Sb., o odborné způsobilosti v elektrotechnice. Zkoušky a přezkušování (i u větších firem) jsou většinou zajišťovány externě u jiných firem, osvědčení o odborné způsobilosti pak nejsou vydávána vlastním zaměstnavatelem, ale pouze převzata, a to zpravidla bez zápisu o zkoušce, přezkoušení, kdy zaměstnavatel má za to, že sama existence osvědčení je dostačující pro činnost uvnitř jeho organizace. Následkem je nepotvrzení tohoto osvědčení ze strany kontrolovaných subjektů nebo pověřování činností, řízením činnosti a prováděním revizí pracovníky, kteří neměli odpovídající kvalifikaci ve smyslu této vyhlášky.

Sankce

Zjištěnému počtu závad odpovídají i sankční postihy, které oblastní inspektoráty práce uplatnily ve smyslu zákona 251/2005 Sb., o inspekci práce, ve znění pozdějších předpisů. Oblastní inspektoráty práce uložily v rámci plnění tohoto úkolu 32 pokut v celkové částce 410 000,- Kč.

Závěr

Kontroly u kontrolovaných subjektů měly v první řadě charakter osvěty v oblasti povinností plynoucích z právních předpisů. Tento pět let trvající hlavní úkol jednoznačně ukázal, že úroveň bezpečnosti a ochrany zdraví při práci byla v jednotlivých kontrolovaných subjektech značně rozdílná, je závislá na trvalé péči a zájmu zaměstnavatele o otázky bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, současně závisí na profesionalitě osob pověřených řízením péče o BOZP. V rámci kontrol byla vydána opatření, která měla za následek snížení rizik spojených s provozem vyhrazených elektrických technických zařízení. Výsledky kontrol tohoto úkolu zcela jednoznačně ukazují, že největší nedostatky jsou v oblasti technické prevence rizik, kdy kontrolované subjekty nezajišťují v dostatečné míře údržbu, kontroly a revize zejména starších strojů a zařízení. V přímé souvislosti s těmito nedostatky je pak nestanovení osoby odpovědné za stav a provoz elektrických zařízení. Bohužel poslední dva roky jednoznačně ukázaly, že rizika spojená s provozem a údržbou elektrických zařízení je potřeba brát vážně. V těchto dvou letech došlo k osmi smrtelným pracovním úrazům, kdy zdrojem úrazu byla elektřina. V mnoha případech se jednalo o zcela zbytečné pracovní úrazy, jelikož nebyly dodrženy ani ty nejzákladnější bezpečnostní požadavky, jako například nebyl brán zřetel na bezpečnostní značky a signály nebo při pracovních činnostech na elektrickém zařízení nebyl zajištěn jeho beznapěťový stav.

Nedílnou součástí kontrolní činnosti v dané oblasti byla rovněž účinná prevence, kdy inspektoři poskytovali provozovatelům poradenství, které mělo mít za následek zejména bezpečný provoz daných elektrických či technických zařízení.

Rozhodli jsme se, že svou pozornost zaměříme v příštím roce na oblast bezpečného provozu elektrických zařízení jako součásti technologických celků v provozu. Při provozu elektrických zařízení a zařízení, jejichž jsou elektrická zařízení součástí, patří k nebezpečím kromě nebezpečí úrazů elektrickým proudem též nebezpečí úrazů, zejména mechanických, způsobených špatným stavem elektrického zařízení, například součástí bezpečnostního zajištění, ochranných elektrických zařízení, v souvislosti s chybnou funkcí zařízení nebo nefunkčností ochranného zařízení. Na tyto požadavky se chceme hlavně zaměřit při kontrolní činnosti v roce 2017.

2.3.5. Kontrola bezpečnosti při provozu zdvihacích zařízení a prostředků pro zavěšení a uchopení břemene

Závažná zjištění z předcházejícího období v oblasti bezpečného provozu zdvihacích zařízení, např. nevyhodnocená rizika spojená s činností jeřábníků, vazačů (signalistů), dále nezpracování konkrétního systému bezpečné práce v souvislosti s bezpečným provozem jeřábů, vývoj pracovní úrazovosti v oblasti zdvihacích zařízení a klesající úroveň odborných předpokladů zaměstnanců (jeřábníků, vazačů, signalistů) vedla k vyhlášení hlavního úkolu. V rámci hlavního úkolu se uskutečnily kontroly zdvihacích zařízení bez rozdílu nosnosti a účelu použití. Součástí této kontrolní činnosti byly také i prostředky pro zavěšení a uchopení břemene. Na základě dotazů (podnětů) z řad odborné i laické veřejnosti se v rámci hlavního úkolu inspektoři specializace VTZ-ZZ zaměřili také i na zdvihací zařízení provozovaná v kulturních zařízeních a veřejných budovách, např. na jevištní tahy v divadlech a dalších kulturních zařízeních, pomocná zdvihací zařízení jevištního charakteru (zdviže, vrátky, scénické jeřáby apod.), dále na zdvižné plošiny pro osoby invalidní a osoby se sníženou pohyblivostí, výtahy pro dopravu osob i nákladů provozované v těchto zařízeních.

Cíl úkolu

Ověřit, jak právnické a podnikající fyzické osoby plní stanovené povinnosti zaměstnavatele pro zajišťování bezpečnosti práce při provozu zdvihacích zařízení včetně prostředků pro zavěšení a uchopení břemene a také, jak zaměstnavatelé vytvářejí podmínky pro minimalizaci rizik při provozu zdvihacích zařízení.

Zadání úkolu

Oblastní inspektoráty práce vybraly ke kontrole minimálně 25 subjektů na jednoho inspektora specializace VTZ - ZZ tzn. subjekty, které vykazovaly zvýšenou úrazovost v předcházejícím období, nebo subjekty, kde se předpokládaly problémy při používání zdvihacích zařízení a prostředků pro zavěšení a uchopení břemen.

Předmět kontroly byl zaměřen:

- na teoretickou a praktickou přípravu k výkonu pracovní činnosti včetně ověření zdravotní a odborné způsobilosti k výkonu pracovní činnosti a seznámení s návodem výrobce u tzv. „nevyhrazených“ ZZ,
- na prevenci rizik, vyhledání a hodnocení rizik a přijímání opatření k jejich odstranění,
- na místní provozní bezpečnostní předpis - rozsah systému bezpečné práce ve vztahu k používání ZZ a k manipulaci s konkrétními břemeny,
- na používání zařízení k účelům a za podmínek, pro které je určeno, a v souladu s návody výrobců (provozní dokumentací), tzn. kontroly provozu technických zařízení,
- na volbu, označení, kontroly, skladování a vedení dokumentace u prostředků pro vázání, zavěšení a uchopení břemene, které podléhají evidenci a pravidelným kontrolám technického stavu.

Zhodnocení kontrolní činnosti

Úkol byl splněn v plném rozsahu. V rámci hlavního úkolu byla provedena kontrolní činnost v souladu se zákonem č. 251/2005 Sb., o inspekci práce, ve znění pozdějších předpisů, s celkovým počtem 15-ti inspektory specializace VTZ – ZZ. Bylo provedeno celkem 586 kontrol a zjištěno 1383 nedostatků. Dále bylo vydáno 45 technických a organizačních opatření (Tabulka č. 27).

Tabulka 27 - Základní údaje vztahující se k hlavnímu úkolu

Základní údaje	Oblastní inspektorát práce								Celkem
	03	04	05	06	07	08	09	10	
Počet kontrol úkolu	48	68	59	40	60	99	118	94	586
Počet zjištěných nedostatků	91	118	115	17	153	174	324	391	1383
Počet vydaných TOO	0	0	0	38	7	0	0	0	45
Počet inspektorů VTZ ke kontrole	1	2	2	1	2	2	2	3	15

Nejčastěji byl kontrolovanými subjekty opakovaně porušován zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a to v oblasti prevence rizik (§ 102), dále v oblasti nezajištění školení a neurčení obsahu a četnosti školení včetně nevedení evidence o školení zaměstnanců (§ 103) a nepřidělení OOPP dle vlastního seznamu (§ 104). Dále byl rovněž

opakovaně porušován zákon č. 309/2006 Sb., zákon o zajištění dalších podmínek BOZP, ve znění pozdějších předpisů, a to v oblasti požadavků na výrobní a pracovní prostředky a nářadí (§ 4 odst. 1 písm. c) a v oblasti požadavků na organizaci práce a stanovení pracovních postupů (§ 5 odst. 1).

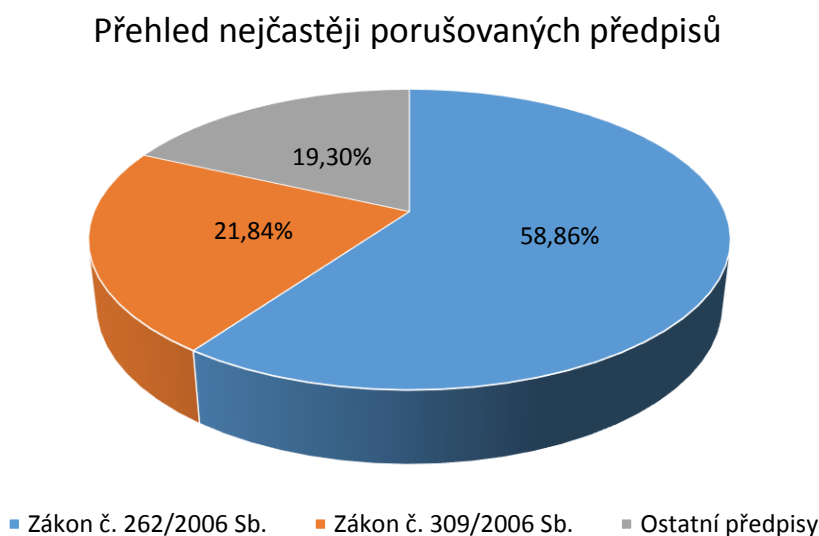
Dalším závažným zjištěním v oblasti bližších požadavků na bezpečný provoz a používání strojů, technických zařízení, přístrojů a nářadí bylo nedodržení požadavků stanovených nařízením vlády č. 378/2001 Sb. (§ 3 a § 4). V rámci tohoto hlavního úkolu bylo také zjištěno v řadě případech i porušení § 3 Nařízení vlády č. 101/2005 Sb., o podrobnějších požadavcích na pracoviště a pracovní prostředí (Tabulka č. 28, č. 29, č. 30, Graf č. 34).

V rámci kontrolní činnosti bylo také zjištěno, že v řadě případech zaměstnavatel nestanovil lhůty pro provádění periodických lékařských prohlídek v souladu s vyhláškou č. 79/2013 Sb.

Tabulka 28 - Přehled nejčastěji porušovaných předpisů

Předpis	Počet nedostatků	Počet kontrol	% ze zjištěných porušení předpisů
Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů	814	359	58,86
Zákon č. 309/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů	302	126	21,84
Ostatní předpisy: např. NV č. 378/2001 Sb., NV č. 101/2005 Sb., NV č. 73/2013 Sb., t ČSN ISO 12480-1, ČSN 27 0142, ČSN ISO 8792, ČSN ISO 9927-1	267	101	19,30
Celkem	1383	586	100

Graf 34 - Přehled nejčastěji porušovaných předpisů v %

Tabulka 29 - Přehled nejčastěji porušovaných ustanovení zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů

porušení zákoníku práce	popis nedostatku	Počet porušení
§102 odst. 1	zaměstnavatel je povinen vytvářet bezpečné a zdraví neohrožující pracovní prostředí a pracovní podmínky vhodnou organizací bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a přijímáním opatření k předcházení rizikům	603
§103 odst. 2, 3	zaměstnavatel je povinen zajistit zaměstnancům školení o právních a ostatních předpisech a dále určit obsah a četnost školení o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP, způsob ověřování znalostí zaměstnanců a vedení dokumentace o provedeném školení	139
§104 odst. 4, 5	zaměstnavatel je povinen udržovat OOPP v použitelném stavu a kontrolovat jejich používání, dále zaměstnavatel nemá zpracován vlastní seznam OOPP na základě vyhodnocených rizik a konkrétních podmínek práce	72

Tabulka 30 - Přehled nejčastěji porušovaných ustanovení zákona č. 309/2006 Sb., zákon o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, ve znění pozdějších předpisů

porušení z.č. 309/2006 Sb.	popis nedostatku	počet porušení
§ 4 odst. 1 písm. c)	zaměstnavatel je povinen zajistit, aby stroje, technická zařízení, dopravní prostředky a nářadí byly z hlediska BOZP vhodné pro práci, při které budou používány. Stroje, technická zařízení, dopravní prostředky a nářadí musí být pravidelně a řádně udržovány, kontrolovány a revidovány	87
§ 5 odst. 1	zaměstnavatel je povinen organizovat práci a stanovit pracovní postupy tak, aby byly dodržovány zásady bezpečného chování na pracovišti	215

Hodnocení výsledků kontrol podle oblastí zadání úkolu

Teoretická a praktická příprava k výkonu pracovní činnosti včetně ověření zdravotní a odborné způsobilosti k výkonu pracovní činnosti

Kontrolní činností v rámci hlavního úkolu bylo zjištěno, že odborné školení zaměstnanců, tzn. jeřábníků, vazačů, signalistů a jiných kompetentních osob, je prováděno v termínech, které si zaměstnavatel stanovil na základě vyhledaných a vyhodnocených rizik, a to zpravidla 1 x za rok. Tato odborná školení ve většině případů provádí externí revizní technici zdvihacích zařízení.

Převažujícími nedostatky v oblasti školení byly:

- zaměstnavatel neurčil obsah, četnost školení o právních a ostatních předpisech, dále způsob ověřování znalostí zaměstnanců a způsob vedení dokumentace o provedeném školení,
- v předložených osnovách nebyly uvedeny příslušné platné předpisy, podle kterých byl zaměstnanec seznámen se svými povinnostmi, tzn., osnovy byly v řadě případech obecné,
- při kontrolní činnosti bylo také v některých případech zjištěno, že proces výcviku jeřábníků neprobíhal dle čl. 5 ČSN ISO 9926-1 například nebylo provedeno seznámení se způsobem komunikace, dále s prováděním normálních a nouzových úkonů u jeřábu, s prováděním denních a týdenních kontrol,
- v řadě případech zaměstnavatel nepředložil doklad, ze kterého by vyplývalo, zda zajistil zaměstnancům školení o právních a ostatních předpisech k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci – jeřábníků, vazačů, signalistů,
- v některých případech zaměstnanci nebyli seznámeni s návody pro obsluhu konkrétních zdvihacích zařízení a s návody na používání prostředků pro vázání, zavěšení a uchopení břemene,
- častým nedostatkem bylo, že v osnově školení jeřábníků nebylo uvedeno, pro jaký konkrétní typ jeřábu byl zaměstnanec vyškolen.

Dalším zjištěním bylo, že zaměstnavatel-provozovatel pro realizaci systému bezpečné práce celkového provozu jeřábu neurčil jednu pověřenou osobu, která zastupuje zaměstnavatele požadující manipulace s břemenem. Tato osoba nebyla odpovídajícím způsobem vyškolená, jak je stanoveno v čl. 4.2 ČSN ISO 12480-1.

Prevence rizik, vyhledání a hodnocení rizik a přijímání opatření k jejich odstranění

V rámci této kontrolní činnosti byl inspektory specializace VTZ-ZZ také kladen i důraz, jak zaměstnavatel přijal opatření vyplývající z právních či ostatních předpisů k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Dále zaměstnavatelé v rámci kontrolní činnosti u zdvihacích zařízení předkládali dokumentace o vyhledávání a způsobu vyhodnocování rizik, dále o přijatých opatřeních. Tyto předkládané dokumentace o rizicích byly také, dle potřeby, s jednotlivými zaměstnavateli prokonzultovány. V některých případech bylo v rámci poradenství zaměstnavatelům doporučeno provést aktualizaci dokumentace o rizicích tak, aby odpovídaly vykonávané práci a vztahovaly se k rizikům, s nimiž může přijít zaměstnanec do styku na pracovišti, na kterém je práce vykonávána. Bylo však také v rámci tohoto hlavního úkolu zjištěno, že vyhledávání rizik, včetně stanovených opatření, je prováděno i formálně, tzn. pouze okopírovaná obecná rizika. Vyhledaná rizika tak nekorespondovala se skutečným stavem na pracovišti, konkrétně například při manipulaci jeřábem s prefabrikáty na staveništi. Někteří zaměstnavatelé ani nevěděli, co je obsahem dokumentace v oblasti BOZP a jaké povinnosti jim tato dokumentace ukládá, a to v rámci přijatých opatření ke snížení či odstranění určitého rizika.

Místní provozní bezpečnostní předpis - rozsah systému bezpečné práce ve vztahu k používání zdvihacích zařízení a k manipulaci s konkrétními břemeny

Zaměstnavatelé jsou si převážně vědomi, že při provozu jeřábů a zdvihadel jsou povinni zpracovat, dle článku 4.1 ČSN ISO 12480-1, systém bezpečné práce. V řadě případů zaměstnavatelé předkládali systém bezpečné práce obecný a neodpovídal tak konkrétnímu pracovišti tzv. univerzální systém bezpečné práce. Tato zjištění byla například ve strojírenství (manipulace pomocí mostového jeřábu s profily, plechy apod.), ale také i na staveništích, kde byly prováděny manipulace pomocí jeřábů s izolačními materiály, technologiemi apod.

V rámci kontrolní činnosti bylo také zjištěno, že majitelé jeřábů současně s jeho pronájmem dodali organizaci uživatele také systém bezpečné práce, který byl pouze základní a neřešil vůbec konkrétní provoz jeřábu na daném staveništi. V řadě případech činnosti s jeřáby a zdvihadly nebyly navrženy tak, aby byly prováděny bezpečně s přihlédnutím ke všem předvídatelným rizikům. Zaměstnavateli předložené systémy bezpečné práce v mnoha případech neobsahovaly zajištění komunikačního systému a dále základní povinnosti pro vázání, zavěšování, přepravu a ukládání břemen.

Nejčastějším nedostatkem bylo, že předložený systém bezpečné práce, neřešil označení vazačů při skupinovém vázání tzn. tam, kde se pohybují více jak dva vazači, a to jak na staveništech, tak i ve výrobních provozech. Dále z řady kontrolních zjištění lze konstatovat, že ze strany uživatelů není věnována dostatečná pozornost agenturním zaměstnancům, a to proto, že v systému bezpečné práce není pro ně stanoven rozsah školení, rozsah praktického zaučení a způsob přezkoušení a ověření schopností agenturních jeřábníků a vazačů (§309 zákoníku práce).

Používání zařízení k účelům a za podmínek, pro které je určeno a v souladu s provozní dokumentací tzn. kontroly provozu technických zařízení, kontroly přístupů včetně jeřábových drah, dále na údržbu a revize ZZ

Z kontrolní činnosti vyplývá, že převážná část zaměstnavatelů si zajišťují provádění revizních zkoušek, revizí, inspekcí, prohlídek, údržby a zvláštního posouzení u externích organizací, či externích revizních techniků zdvihacích zařízení. V řadě případech však bylo zjištěno, že kontrolovaná osoba nerespektuje závěry revizního technika zdvihacích zařízení a dále neodstraňuje zjištěné závady, které jsou uvedeny v revizní zprávě.

Při kontrolní činnosti v rámci tohoto hlavního úkolu bylo velmi často zjištěno, že:

- zaměstnavatel nesplnil povinnost přijmout nápravná opatření pro odstranění zjištěných závad a minimalizaci možných rizik ve smyslu ustanovení čl. 11.5 ČSN 27 0142,
- zápisy o revizích nebo protokoly o revizních zkouškách neobsahovaly údaje předepsané ustanovením čl. 11.2 ČSN 27 0142, a to souhrn zjištěných nebezpečí, která se pro osoby mohou stát rizikem, doporučení o použitelnosti jeřábu, vzhledem ke zjištěným závadám a nebezpečím,
- zaměstnavatel nezajistil provedení denní kontroly před zahájením provozu na začátku směny nebo pracovního dne, přičemž ani nestanovil obsah této denní prohlídky.
- konstrukce zdvihacího zařízení nebyla označena značením, které je srozumitelné a má jednoznačný charakter – příslušné značení označující směry pohybů zdvihacího zařízení, nebylo na konstrukci zdvihacího zařízení vyznačeno,
- ovládací prvky ovládacího zařízení zdvihacího zařízení nebyly příslušně označeny – na tlačítku ovládacího panelu zdvihacího zařízení chybělo označení směru pohybu zdvihacího zařízení,
- zdvihací zařízení nebylo při provozu vybaveno zábranou nebo ochranným zařízením nebo přijetím opatření tam, kde existuje riziko kontaktu nebo zachycení zaměstnanců či jiných osob, nacházejících se na kontrolovaném pracovišti, pohybujícími se částmi zdvihacího zařízení,
- zdvihací zařízení (jeřáby) ve výrobních provozech i na staveništech byly používány v rozporu s provozní dokumentací. Toto zjištění uvádějí všechny oblastní inspektoráty práce.

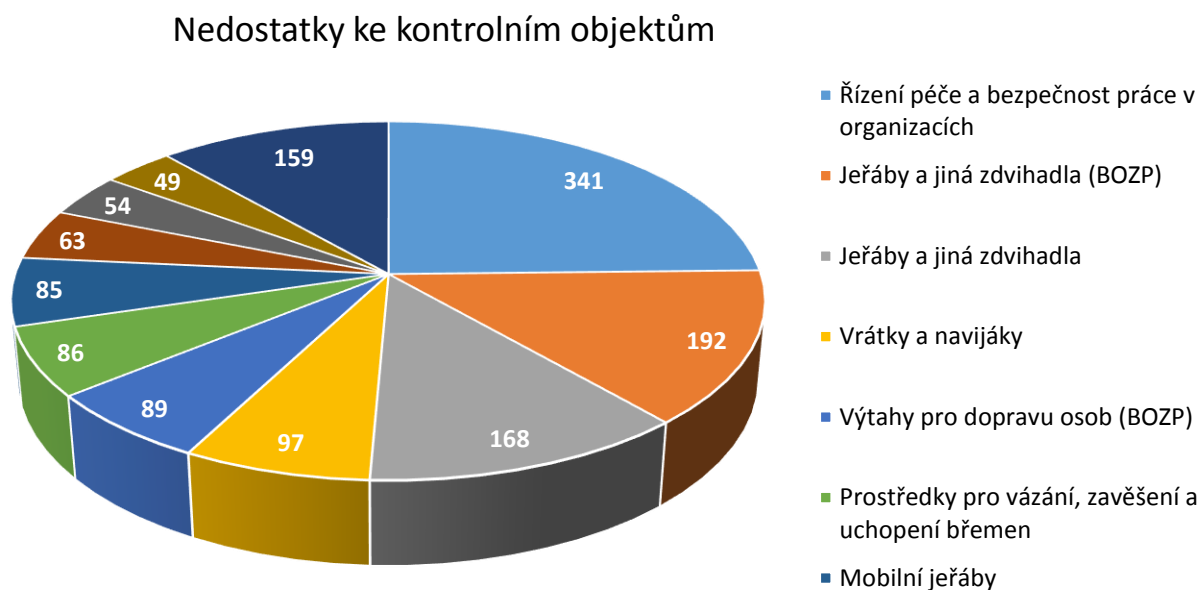
Volba, označení, skladování a vedení dokumentace u prostředků pro vázání, zavěšení uchopení břemene

Kontrolou bylo zjištěno, že zaměstnavatelé nemají v řadě případech k dispozici návody výrobce k používání prostředků pro vázání, zavěšení a uchopení břemen zejména na staveništích. Kontroly vázacích prostředků, které si provádí zaměstnavatelé prostřednictvím svých zaměstnanců, nejsou většinou na dobré úrovni. Zaměstnanci, kteří tyto kontroly provádí, nemají potřebné znalosti k těmto kontrolám. Při kontrolní činnosti bylo velmi často také zjištěno neoznačení textilních popruhů tak, aby bylo možno určit charakteristiky podstatné pro bezpečné použití. V řadě případech zaměstnavatel nepředložil doklad, kterým by prokázal, zda zajistil provedení prohlídky dle požadavku návodu k použití konkrétního vázacího prostředku. Velmi vážná zjištění byla, že v řadě případech si zaměstnavatelé nestanovily termíny kontrol vázacích prostředků s ohledem na četnost používání a na prostředí, ve kterém jsou používány.

Tabulka 31 - Nedostatky vzhledem k objektům

Objekt	Počet nedostatků	Počet kontrol
100 - Výrobní a provozní budovy	54	51
2070 - Výtahy	63	28
2071 - Výtahy pro dopravu osob	89	38
2150 - Jeřáby a jiná zdvihadla	168	69
2153 - Mostové jeřáby	49	22
2157 - Mobilní jeřáby	85	34
2160 - Jeřáby a jiná zdvihadla (BOZP)	192	78
2220 - Vrátky a navijáky	97	40
2250 - Prostředky pro vázání, zavěšení a uchopení břemen	86	38
3010 - Řízení péče a bezpečnost práce v organizacích	341	136
Ostatní: například pohyblivé schody a chodníky, věžové jeřáby (BOZP), pohyblivé pracovní plošiny, regálové zakladače, OOPP	159	52

Graf 35 - Přehled nedostatků ke kontrolním objektům

Sankce

Zjištěnému počtu nedostatků odpovídají i sankční postihy, které oblastní inspektoráty práce uplatnily ve smyslu zákona č. 251/2005 Sb., o inspekci práce, ve znění pozdějších předpisů. Počet uložených pokut za správní delikt bylo celkem 22. Výše uložených pokut za správní delikt je v celkové výši 640 000,- Kč, což je o 57% více, jak v předcházejícím období.

Závěr

Úkol byl **splněn** v plném rozsahu. Kontrolní činnost při plnění úkolu byla provedena v souladu se zákonem č. 251/2005 Sb., o inspekci práce, ve znění pozdějších předpisů. Zadání a cíle úkolu byly splněny ve smyslu požadavků hlavního úkolu. Poznatky získané při plnění tohoto úkolu lze hodnotit jako velmi užitečné, a tudíž je nutné **zdvihacím zařízením** věnovat i nadále **trvalou** pozornost.

Z charakteru zjištěných nedostatků (Tabulka č. 31, Graf č. 35) při používání zdvihacích zařízení a prostředků pro vázání, zavěšení a uchopení břemene lze konstatovat, že zaměstnavatelé - provozovatelé opakovaně porušují zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, dále zákon č. 309/2006 Sb., zákon o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a dále také i další související předpisy, které se vztahují k bezpečnému provozu zdvihacích zařízení.

Součástí každé kontroly, zejména u malých a středních provozovatelů, bylo poskytnutí i základních informací a poradenství týkající se bezpečnosti práce a ochrany zdraví při práci, zejména informace o nových (změnách) právních a ostatních předpisů pro danou problematiku na pracovištích kontrolovaných subjektů, což zvýšilo právní vědomí v oblasti bezpečnosti práce a ochrany zdraví při práci. U všech kontrolovaných subjektů bylo vydáno opatření k odstranění zjištěných závad a bylo také vyžadováno podání písemné zprávy o přijatých opatřeních kontrolovaného subjektu a o způsobu odstranění závad.

Z výsledků kontrolní činnosti v oblasti zdvihacích zařízení se jeví velmi účelné, a to s ohledem na počet zjištěných nedostatků u kontrolovaných subjektů a závažnost zjištěných nedostatků, zaměřit je v následujícím období opět na bezpečnost při provozu zdvihacích zařízení, ať už „vyhrazených“ či „nevyhrazených“. V rámci této kontrolní činnosti je nutno se věnovat zejména oblasti odborné způsobilosti obsluh zdvihacích zařízení tzn. jeřábníkům, vazačům a signalistům.

Z informačního systému Státního úřadu inspekce práce (vývoj pracovní úrazovosti) vyplývá, že je vhodné zaměřit se v následujícím období také v rámci kontroly zdvihacích zařízení na bezpečnost práce při provozu pohyblivých zdvihacích pracovních plošin. V souvislosti s provozem pojízdných zdvihacích pracovních plošin jsou v roce 2016 evidovány 2 závažné a 1 smrtelný pracovní úraz. Tyto pojízdné zdvihací pracovní plošiny jsou velmi často používány zejména na staveništích, dále při provádění oprav, údržby či rekonstrukci zařízení (jeřábových drah) v průmyslu, logistických centrech apod. Lze také předpokládat, že tyto pojízdné zdvihací pracovní plošiny jsou zaměstnavateli-provozovateli provozovány v rozporu s návodem výrobce.

2.3.6. Bezpečnost práce při provozu plynových zařízení se zaměřením na zařízení pro přípravu pokrmů v kuchyních, v restauracích, ve školních jídelnách, v hotelích, kempech, dětských táborech, v nemocnicích a obdobných zařízeních

V posledních letech byly oblastními inspektoráty práce provedeny kontroly se zaměřením na provoz a obsluhu provozovaných plynových zařízení ve školních jídelnách a v objektech, kde se pohybují děti a mladiství. Při kontrolách bylo zjištěno, že ne ve všech subjektech je provozu plynových zařízení věnována dostatečná pozornost. Po těchto zjištěních bylo považováno za účelné provést kontrolu provozu plynových zařízení v objektech na přípravu pokrmů, občerstvení - restaurace, školní kuchyně, jídelny, hotely, kempy, dětské tábory, nemocnice a obdobná zařízení. Jedná se o objekty, kde se vyskytují zaměstnanci kontrolovaného subjektu, ale zároveň i v sousedících prostorech nakupující veřejnost. Nedodržování předpisů k zajištění bezpečnosti práce při provozu těchto plynových zařízení může být zdrojem nebo příčinou ohrožení života a zdraví zaměstnanců a klientů kontrolovaného subjektu, ale může vést i ke značným materiálním škodám.

Cíl úkolu

Cílem úkolu bylo prověřit stav a úroveň dodržování bezpečnostních předpisů při provozu plynových zařízení. Již při kolaudačních řízeních jsou v některých případech zjišťovány nedostatky, a proto bylo považováno za důležité ověřit, jak je ze strany provozovatelů zajištěno následné bezpečné provozování plynových a souvisejících zařízení s ohledem na zajištění bezpečného provozu.

Zadání úkolu

Jednotlivé oblastní inspektoráty práce vybraly ke kontrole minimálně 20 subjektů na jednoho inspektora se specializací na plynová zařízení.

Předmět kontroly byl zaměřen především:

- zda je provedeno vyhledání a vyhodnocení rizik při provozu plynových zařízení,
- zda je zajištěna odborná a zdravotní způsobilost osob pověřených obsluhou a údržbou zařízení,
- zda je vedena provozní dokumentace,
- zda jsou stanovena opatření pro případ zdolávání mimořádných událostí spojených s provozem plynových zařízení,
- zda kontrolovaný subjekt zajišťuje bezpečný stav provozovaného plynového zařízení pravidelně prováděnými kontrolami, revizemi, údržbou a servisem,
- zda mají doklady z kontrol a revizí předepsané náležitosti a odpovídající odbornou úroveň,
- zda je zajištěn bezpečný přístup pro pracovníky provádějící kontroly, revize, zkoušky, obsluhu a údržbu zařízení,
- zda je zařízení dostatečně chráněno proti vnějším vlivům,
- zda je zabezpečen dostatečný přívod spalovacího a větracího vzduchu,
- zda je přívodní potrubí plynu vybaveno předepsanými armaturami, není-li používáno pro jiné účely, než pro které je určeno, zda je provedena dostatečná protikorozní ochrana, značení protékajícího média, zda jsou označeny uzávěry plynu a je k nim zajištěn bezpečný přístup.

Zhodnocení kontrolní činnosti

V roce 2016 bylo provedeno inspektory oblastních inspektorátů práce celkem **558** kontrol. Při kontrolách bylo zjištěno celkem **2160** nedostatků. Dále bylo navrženo v rámci kontrol **127** technickoorganizačních opatření ke zlepšení stavu bezpečnosti práce a technických zařízení.

Z celkového počtu **2160** zjištěných nedostatků bylo inspektory oblastních inspektorátů práce ve **392** případech uloženo, podle § 7 odst. 1 písm. k) zákona o inspekci práce, opatření k odstranění zjištěných nedostatků. U **1768** zjištěných nedostatků nebylo opatření vydáno, protože nedostatky byly odstraněny již v průběhu kontroly nebo byly nedostatky odstraněny do doby vydání opatření (do 15 dnů ode dne seznámení s výsledkem kontroly) a tak odpadla nutnost dodatečně opatření vydat. Ani v jednom případě nebylo v roce 2016 nařízeno vyřazení strojů a zařízení z provozu.

Tabulka 32 - Základní údaje vztahující se k hlavnímu úkolu

Základní údaje	Oblastní inspektorát práce								Celkem
	03	04	05	06	07	08	09	10	
Počet kontrolovaných subjektů	57	112	46	36	42	109	88	63	553
Počet kontrol	57	112	46	36	47	109	88	63	558
Počet zjištěných nedostatků	88	147	112	25	111	583	519	575	2160

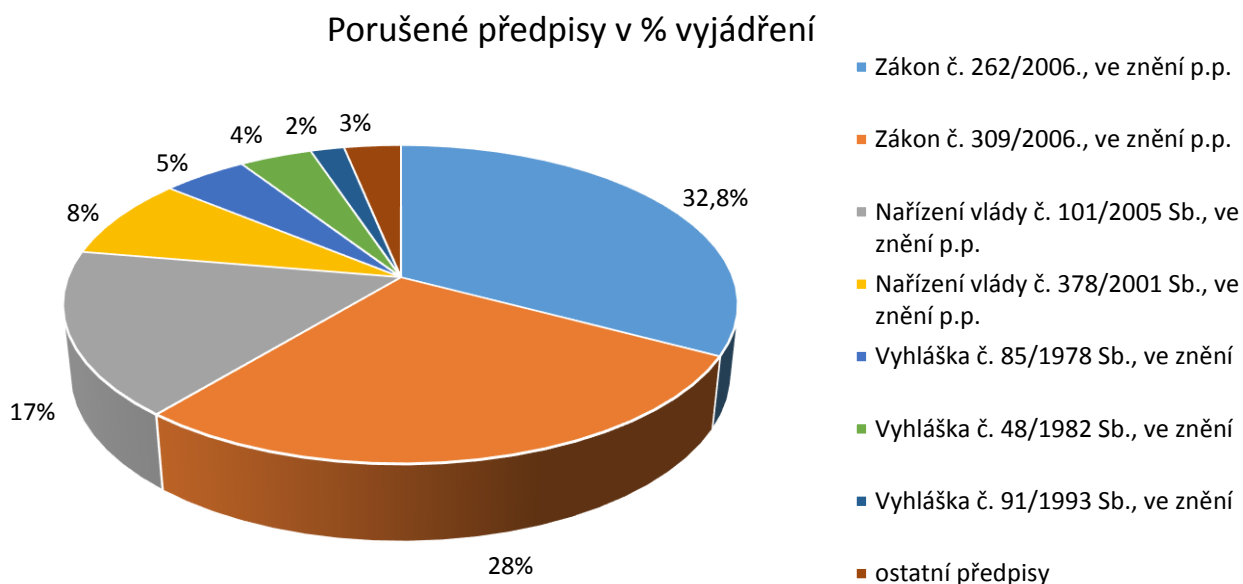
Nejčastěji byl kontrolovanými subjekty porušen zákon č. 262/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 309/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Dále pak NV č. 101/2005 Sb., NV č. 378/2001 Sb., vyhláška č. 85/1978 Sb., vyhláška č. 48/1982 Sb. a vyhláška č. 91/1993

Sb. Častá porušení z oblasti plynových zařízení byla kontrolami zjištěna například z nedodržení ustanovení ČSN EN 1775, ČSN 38 6405 a ČSN 13 0072.

Tabulka 33 - Přehled nejčastěji porušovaných předpisů

Předpis	Počet porušení	% vyjádření daného porušení
Zákon č. 262/2006 Sb., ve znění p. p.	934	32,8
Zákon č. 309/2006 Sb., ve znění p. p.	802	28,2
Nařízení vlády č.101/2005 Sb., ve znění p. p.	479	16,8
Nařízení vlády č. 378/2001 Sb., ve znění p. p.	235	8,3
Vyhláška č. 85/1978 Sb., ve znění p. p.	136	4,8
Vyhláška č. 48/1982 Sb., ve znění p. p.	117	4,1
Vyhláška č. 91/1993 Sb.	55	1,9
Jiné – technické normy a jiné technické předpisy	106	3,7

Graf 36 - Porušené předpisy v % vyjádření

Tabulka 34 - Přehled nejčastěji porušovaných ustanovení zákona č. 262/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů

Porušená ustanovení	Popis nedostatku	Počet porušení
§ 102	Zaměstnavatel nevytvořil bezpečné a zdraví neohrožující pracovní prostředí a pracovní podmínky vhodnou organizací bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a přijímáním opatření k předcházení rizikům.	700
§ 103	Zaměstnavatel nezajistil zaměstnancům řádné školení o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP, nevede řádně dokumentaci o provedeném školení, nesplnil povinnosti týkající se zdravotní způsobilosti zaměstnanců a výkonu práce.	158

Tabulka 35 - Přehled nejčastěji porušovaných ustanovení zákona č. 309/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů

Porušená ustanovení	Popis nedostatku	Počet porušení
§ 4 odst. 1 písm. c)	Zaměstnavatel nedodržoval požadavky na bezpečný provoz a používání strojů, technických zařízení, dopravních prostředků a nářadí.	372
§ 6 odst. 1	Zaměstnavatel nezajistil umístění bezpečnostních značek a značení a nezavedl signály, které poskytují informace	212
§ 2 odst. 1 písm. a)	Zaměstnavatel nezajistil, aby prostory určené pro práci, chodby, schodiště a jiné komunikace měly stanovené rozměry a povrch a byly vybaveny pro činnosti zde vykonávané	185

Nejčastějším porušením byl § 4 odst. 1 písm. c) zákona č. 309/2006 Sb. - zjištěné nedostatky lze hodnotit jako nedostatečnou péči o zařízení ze strany provozovatele. Jedná se především o nedostatky v provozní dokumentaci, v revizních knihách plynového zařízení, v zápisech v provozních denících a především v harmonogramech revizí.

Z nedostatků ve zpracovaných harmonogramech revizí pak vyplývá mimo jiné nedodržování lhůt v provádění pravidelných revizí a kontrol plynových zařízení, nezajištění provedení pravidelných odborných prohlídek nízkotlakých kotelen, neprovedení kontrol zařízení na detekci úniku plynů (jejich pravidelná kalibrace dle návodu výrobce), neprovedená kontrola komínových cest a nezajištění provádění pravidelného odborného servisu provozovaného zařízení.

Velmi často byly ze strany kontrolovaných subjektů nedostatečně zpracované analýzy rizik pro plynová zařízení. V těchto případech bylo patrné, že analýzu rizik nezpracovával provozovatel, ale externí odborně způsobilá osoba, u které se projevila nedostatečná znalost prostředí posuzovaného subjektu včetně provozovaného zařízení, neboť v mnoha případech byla provedená analýza příliš obecná.

Hodnocení výsledku kontrol podle oblastí zadání úkolu

Vyhledávání a hodnocení rizik

Dokumentace k vyhledávání, hodnocení a přijímání opatření k minimalizaci rizik ohrožení bezpečnosti a zdraví při práci byla velmi často předložena kontrolovanými subjekty typizovanou dokumentací pracovníků odborně způsobilých osob, kteří evidentně neznali dostatečně provoz subjektu a tak ne vždy byla tato dokumentace zpracována konkrétně na místní podmínky. V některých případech zde byla uvedena rizika, která v subjektu vůbec nepřicházela v úvahu.

V některých případech chybělo v předložené dokumentaci vyhodnocení hlavně specifických rizik, které sebou přináší právě provoz plynových zařízení a přijetí opatření k jejich minimalizaci. Zaměstnavatelé v několika případech neměli zhodnocena rizika konkrétních

podmínek práce všech zaměstnanců (profesí) ve smyslu § 4 nařízení vlády č. 495/2001 Sb. a nezpracovali seznam pro poskytování osobních ochranných pracovních prostředků, mycích, čisticích a dezinfekčních prostředků. Úroveň vyhodnocení rizik je v jednotlivých kontrolovaných subjektech značně rozdílná, je závislá i na výkladu a pochopení jednotlivých zpracovatelů. Ani zpracování dokumentace odborně způsobilými osobami není zárukou toho, že tento dokument nebude pouze obecný a nekonkrétní. Kvalita zpracování závisí především na znalosti prostředí společnosti, pro kterou je tato dokumentace zpracovávána.

V případech, kdy rizika byla vyhodnocena a zpracována zaměstnancem provozovatele na základě dobrých znalostí provozu, byla ve většině případů přijatá opatření na odpovídající úrovni.

Na základě výše uvedených skutečností lze konstatovat, že vyhledávání rizik včetně stanovených opatření je velmi často prováděno pouze formálně. Jde především o povinnost zpracovanou dokumentaci o rizicích předložit kontrolním orgánům při prováděných kontrolách (splnění povinnosti v souladu se zákonem), ale dále se s touto dokumentací nepracuje (velmi často nejsou prováděny aktualizace podle změny na pracovišti). Problém byl mimo jiné zjištěn při provádění opravárenských a údržbářských činností prováděných externími společnostmi, kdy chyběla vzájemná informovanost o rizicích s provozovateli plynového zařízení.

Odborná a zdravotní způsobilost osob pověřených obsluhou a údržbou zařízení

Ve většině kontrolovaných subjektů byly znalosti pracovníků pověřených obsluhou plynového zařízení ve stanovených termínech ověřeny přezkoušením. Seznamování pracovníků s ostatními předpisy v oblasti BOZP byly prováděny v rámci stanoveného systému organizace školení. Školení ve většině případů zajišťovali externí pracovníci na základě osvědčení o odborné způsobilosti.

Obsluhy plynových a souvisejících zařízení byly ve většině kontrolovaných subjektů před pověřením výkonem pracovní činnosti podrobeny ověření zdravotního stavu.

Přesto i v této kontrolované oblasti byly v ojedinělých případech zjištěny nedostatky, kdy v provozovnách restaurací a hotelů si často zaměstnavatelé zaměňovali zdravotní způsobilost se zdravotním průkazem pro práci v potravinářství. Ne vždy byla doložena kvalifikace pracovníků pověřených obsluhou plynového zařízení s výkonem do 50 kW (např. kuchařky ve školních jídelnách), kteří by měli být seznámeni s předpisy pro obsluhu a se souvisejícími bezpečnostními předpisy a zaškoleni v obsluze používaných zařízení.

V dokladech na provedení lékařské prohlídky nebyla v některých případech dostatečně specifikována vykonávaná činnost, dle vyhlášky č. 91/1993 Sb., která konkrétně specifikuje - profese topič.

Písemná dokumentace o provedeném školení a ověření znalostí nebyla však vždy úplná. Vnitřním předpisem má zaměstnavatel např. stanoven způsob ověřování znalostí testem, ale při kontrole testy a otázky k testu chybí. Dále pak o zkoušce topičů nemají zaměstnavatelé vždy zápis o zkoušce, jak požaduje ustanovení § 14 odst. 4 vyhlášky č. 91/1993 Sb.

Na provozované plynovody v budovách byla sice ustanovena osoba odpovědná např. podle čl. 8.1.1 ČSN EN 1775 (38 6441), ale této osobě nebyly předány potřebné dokumenty v souladu s platnými předpisy, v některých případech tato osoba nebyla vůbec jmenována.

Vedení provozní dokumentace

Kontrola obsahu a rozsahu místních provozních předpisů a provozních řádů, zda obsahují požadavky předpisů, návodů a pokynů výrobce, zda jsou v souladu s hodnocením rizik a odpovídají skutečnému stavu, byla vzhledem k rozmanitosti provozovaných zařízení sice

časově náročná, ale získané poznatky jednoznačně dokumentují skutečnost, že s provozními řády není vždy pracováno, tak jak bylo myšleno při jejich zpracování. Nejsou prováděny jejich aktualizace v případě výměny technologie nebo modernizace systémů, neřeší způsob signalizace poruchových stavů, chyběly v nich situační náčrtky s popisem umístění zařízení, způsob a povinnost provádět kontrolu a kalibraci detekčních systémů dle požadavků výrobce (dovozce).

Některé zjištěné nedostatky:

- Chybějící průvodní dokumentace kotlů – revizní knihy plynových spotřebičů, pasporty k tlakovým nádobám instalovaným v kotelně.
- Nebyly doloženy zápisy z revizí a kontrol plynového zařízení.
- Nebyl doložen výpočet účinného větrání kotelny.
- Nevypracovaný nebo neaktualizovaný harmonogram revizí.
- Provozní deníky nebyly vedeny v souladu s místním provozním řádem.
- Problematické dokládání odstranění závad zjištěných při kontrolách, revizích, odborné prohlídce, při pravidelném servisu atd.
- Nebyl k dispozici návod k obsluze plynového zařízení s výkonem pod 50 kW – plynový kotel a spotřebiče v kuchyních (plynové sporáky, stoličky, konvektomaty, pečicí pánve atd.).
- Provozní řád nebyl zpracován v souladu se skutečným stavem, neřešil veškerá zařízení instalovaná v kotelně, např. kontrolu detekce na únik plynu.
- Provozní řády plynového zařízení nebyly aktualizovány v souladu s provedenými změnami a modernizací systému (změna zařízení kotelny, změna způsobu obsluhy v souvislosti s instalací nových zařízení).
- Nebyl doložen doklad o provedení servisních prohlídek v souladu s návodem výrobce nebo dovozce, občas je servis prováděn pouze v případě opravy a ne jako preventivní úkon.

Opatření pro případ zdolávání mimořádných událostí

Opatření pro zdolávání mimořádných opatření bylo zapracováno ve většině případů do místního provozního bezpečnostního předpisu, v této oblasti nebyly zjištěny nedostatky.

Zajištění bezpečného stavu provozovaného plynového a tlakového zařízení pravidelně prováděnými kontrolami, revizemi, údržbou a servisem

Ve většině kontrolovaných subjektů jsou revize plynového zařízení prováděny dodavatelským způsobem. Kontroly plynového zařízení jsou zajišťovány velmi často pověřenými zaměstnanci kontrolovaných subjektů. Úroveň prováděných kontrol a revizí je rozdílná, závislá je především na znalostech a proškolení provádějících zaměstnanců, zejména u zaměstnanců pověřených subjektem. V oblasti dodržování termínů a lhůt, stanovených plány revizí a zkoušek, případně harmonogramů kontrol vyhrazených technických zařízení byly znovu zjišťovány nedostatky, a to nedodržení lhůt provedení provozních revizí i kontrol plynových zařízení.

V některých případech provozovatelé nezajistili provedení revizí a kontrol na zařízení souvisejících s provozem plynových zařízení – neprovedené revize elektro, hromosvodů, neprovedené kontroly komínů, revize tlakových nádob stabilních a neprovedené odborné prohlídky nízkotlakých kotelen.

Ne vždy byly revizní zprávy vyhotoveny v souladu s požadavky platných předpisů (vyhláška č. 85/1978 Sb.) – nebyly dostatečně popsány jednotlivé úkony, popis zařízení, druh a rozsah revize, chyběly informace zemní části rozvodu plynu, nebyly uvedeny informace, zda byly provedeny související revize (tlakové nádoby, revize elektro, revize hromosvodů) apod. V

revizi bylo např. uvedeno, že provozní řád je zpracován v souladu s platnými předpisy, ale inspektoři při kontrole zjistili, že tomu tak není.

Velmi častým zjištěným negativním jevem bylo problematické dokládání odstraňování závad a přijímání opatření plynoucích z provedených revizí, kontrol a odborných prohlídek kotelen, zde se ukázal rozdílný postup jednotlivých kontrolovaných subjektů (nejčastější způsob je archivování záznamu o odstranění závad jako součást faktury dodavatele zaslané k proplacení, zde není vždy zcela jasně konkretizováno, jaké činnosti byly na zařízení prováděny)

a i jednotlivých revizních techniků (někdy proveden záznam přímo do zprávy o revizi, někdy vydán nový záznam apod.). Problém nastává i v případech, že revizní technik, který není kmenovým zaměstnancem zašle zprávu o revizi třeba s měsíčním zpožděním, v té době může být situace na místě s provozovaným plynovým zařízením odlišná od původního stavu.

V některých případech bylo zjištěno neodstranění zjištěných závad – provozovatel vzal za svoji splněnou povinnost skutečnost, že má provedenou revizi, odstraněním závad se nezabýval a revizní technik při další kontrole nebo revizi konstatuje opakovanou závadu několikrát po sobě bez toho, že by udělal nějaký konkrétní závěr.

Kontrola na pracovišti - zajištění bezpečného přístupu k zařízení, zda je zařízení dostatečně chráněno proti vnějším vlivům, zda je zajištěn dostatečný přívod spalovacího a větracího vzduchu, zda je přívodní potrubí plynu vybaveno předepsanými armaturami, provedení značení protékajícího media, označení uzávěrů plynu, provedení protikorozní ochrany.

Nedostatky se často vyskytovaly při provozu nízkotlakých plynových kotelen. Ve velké míře se nedostatky týkaly provozní dokumentace a souvisejících dokladů kotelen, zápisů v provozních denících, dokladů z kontrol a revizí, odborných prohlídek, záznamů o činnosti obsluhy dle místního provozního řádu, kalibrace detektorů na únik plynů, ověřování funkčnosti stop tlačítek apod. Byly zjištěny závady související s účinným větráním prostoru kotelny a přívodu dostatečného množství vzduchu do kotelen pro bezpečný provoz kotlů a dokonalé spalování (zakryté větrací otvory), dále nekontrolované a neudržované komíny.

Poskytování osobních ochranných pracovních prostředků

Obsluha zařízení byla ve většině kontrolovaných subjektů vybavena osobními ochrannými pracovními prostředky poskytovaných zaměstnancům většinou na základě vyhodnocení rizik v souladu s platnými předpisy. V menší míře jsou osobní ochranné pracovní prostředky vydávány ne na základě vyhodnocení rizik, ale na základě zkušeností vedoucích pracovníků a závislé na jejich více nebo méně kvalifikovaném odhadu. V některých případech nebyli schopni kontrolované osoby prokázat přidělení osobních ochranných pracovních prostředků zaměstnancům (nebyla vedena příslušná dokumentace).

Sankce

V rámci všech oblastních inspektorátů práce bylo podáno **24** návrhů pokut za správné delikty a výše návrhů pokut byla **455 010 Kč**. Celkem bylo uloženo **23** pokut v celkové výši **427 000 Kč**.

Závěr

V souladu se zadáním úkolu, byla kontrola provedena v celém rozsahu u všech zařízení uvedených v úkolu, a to tak, aby se v rámci prevence pokud možno snížilo riziko při provozu

plynových zařízení. Výsledky kontrol v kontrolované oblasti prokázaly, že jsou pro kontrolované subjekty přínosem zejména v tom, že ukazují aktuální stav a účelnost přijatých opatření v prevenci rizik.

Dalším přínosem prováděných kontrol je skutečnost, že zaměstnavatelé byli upozorněni na plnění povinností souvisejících s provozem plynových zařízení. Plnění těchto povinností by mělo vést k odpovědnějšímu přístupu při zajištění bezpečného a spolehlivého provozu těchto zařízení a tím i ke snížení rizika možného ohrožení zdraví osob.

U všech kontrolovaných subjektů lze konstatovat, že většina nedostatků zjištěných při kontrolách je zaviněna nedostatečnou kontrolou nebo péčí ze strany provozovatelů bez rozdílu, zda se jedná o nově instalovaná zařízení nebo o zařízení, jehož technický stav je ovlivněn stářím.

U plynového zařízení je možno na základě zjištěných poznatků konstatovat, že provozovatelé si ve většině případů uvědomují možná rizika ohrožení zdraví vlastních zaměstnanců, tak i veřejnosti, ale ne vždy k tomu zaujmou takové stanovisko, které by vyloučilo možnost vzniku mimořádné situace.

Kontrolami byla v některých případech zjištěna opětovná absence vyhledávání a vyhodnocování rizik spojených s provozem plynových zařízení. Mnozí provozovatelé doposud důsledně nedocenili, zda jsou při každoročních preventivních prověrkách bezpečnosti práce, které jsou ve většině případů pravidelně prováděny, kontrolována i vyhrazená technická zařízení tj. v našem případě zařízení plynová.

Ve většině kontrolovaných subjektů jsou služby spojené s problematikou bezpečnosti práce zajišťovány externími pracovníky, či erudovanými společnostmi zabývající se bezpečností a ochranou zdraví při práci, které však problematiku vyhrazených zařízení ve většině případů jako takovou neřeší. Úroveň prováděných kontrol a revizí je rozdílná, závislá na znalostech a zkušenostech provádějících pracovníků.

Byl shledán kladný přístup k průběhu kontrol a snaha subjektů k odstranění zjištěných nedostatků. Lze tedy usuzovat, že provedené kontroly přispěly ke zlepšení technického stavu plynového zařízení a tím konstatovat, že kontroly splnily zadaný úkol a cíl.

Součástí každé kontroly prováděné inspektory oblastních inspektorátů práce byla i osvěta a poradenská činnost, týkající se především pomoci při orientaci v oblasti bezpečnostních i pracovně právních předpisů.

Při kontrolách bylo inspektory navrženo 127 doporučení ke zlepšení stavu na úseku bezpečnosti práce a bezpečnosti technických zařízení, např. úprava harmonogramů revizí tak, aby zde byla podchycena všechna provozovaná plynová zařízení, úprava náležitostí místního provozního řádu, stanovení jasného rozsahu psaní zápisů do provozního deníku, obnovu nátěrů, úprava osnov školení.

S ohledem na nebezpečné vlastnosti zemního plynu, LPG a ostatních hořlavých plynů je nutné ze strany Státního úřadu inspekce práce věnovat této oblasti neustálou pozornost.

2.3.7. Bezpečnost práce při provozu, údržbě a opravách tlakových nádob stabilních a dalších tlakových zařízení v chemickém průmyslu

Tlaková zařízení v chemickém průmyslu jsou nosným výrobním zařízením a představují svými tlakovými a teplotními parametry značná nebezpečí umocněná i vlastnostmi

zpracovávaných chemických látek. Je žádoucí, aby bezpečnostní, environmentální a požární rizika byla minimalizována na vyhovující míru především přijetím technických, organizačních a popř. jiných opatření. V současné době dochází ke zvýšenému výskytu mimořádně závažných pracovních úrazů, nejen při vlastním provozu tlakových nádob stabilních jako jsou reaktory, procesní potrubí, tepelné výměníky, zásobní tlakové nádrže, filtry, kotle na odpadní teplo speciální apod. Nejčastější jsou případy závažných úrazů při opravách a montáži zařízení při odstávkách zařízení a při údržbě konkrétně při provozní údržbě, např. zařízení měření a regulace jako je demontáž impulsních potrubí a snímačů za provozu. Šetřením je zjišťována absence pracovních postupů a nedostatečné vyhodnocení bezpečnostních rizik, popř. tato dokumentace o rizicích zcela chybí.

Cíl úkolu

Cílem úkolu bylo prověřit stav a úroveň dodržování bezpečnostních předpisů při provozu tlakových aparátů, jejich zabezpečovacích zařízení a jejich provedení a vybavení, tlakových zařízení v chemických provozech a v souvisejících technologiích výroby podnikatelského subjektu, v provozech obdobného charakteru, kde se zpracovávají nebezpečné chemické látky za působení tlaku a vysokých provozních teplot. Ověřit, jak je zajištěno ze strany provozovatelů bezpečné provozování tlakových a souvisejících technických zařízení s ohledem na bezpečnost provozu a při opravách a montáži zařízení, při odstávkách zařízení a při údržbě, konkrétně při provozní údržbě například zařízení měření a regulace.

Zadání úkolu

Oblastní inspektoráty práce vybraly ke kontrole subjekty z oblasti chemické výroby a výroby používající obdobné technologie, např. papírenské technologie s regenerační technologií varných louhů pro výrobu buničiny, gumárenská, plastikářská výroba, chemické laboratoře apod. Každý inspektor se specializací na tlaková zařízení provedl minimálně 20 kontrol.

Předmět kontroly byl zaměřen především:

1. Systém obecné a technické prevence

- zda je provedeno vyhledání a vyhodnocení rizik při provozu tlakových zařízení, a to nejen z hlediska samotného provozu, ale i z hlediska provádění preventivní a provozní údržby, ať je prováděna vlastními pracovníky nebo dodavatelem,
- v jakém stavu je bezpečnostní výstroj tlakových zařízení např. pojistné ventily, pojistné membrány, systémy uvolňující tlak, měřicí, signalizační, blokující a regulační elektrická a elektronická zařízení související s bezpečností, zda je vyhodnocení rizik a stanoveny zásady kontroly a údržby bezpečnostní výstroje,
- zda je zajištěna odborná a zdravotní způsobilost osob pověřených obsluhou a údržbou zařízení,
- zda je vedena provozní dokumentace např. provozní řády a provozní předpisy, provozní záznamy, zápisy o zkouškách bezpečnostní výstroje, předepsaná průvodní dokumentace, popř. paspory vyhrazených tlakových nádob stabilních a parních kotlů,
- zda jsou stanovena opatření pro případ zdolávání mimořádných událostí spojených s provozem tlakových zařízení,

- zda kontrolovaný subjekt zajišťuje bezpečný stav provozovaného tlakového zařízení pravidelně prováděnými kontrolami, revizemi, údržbou a servisem, zda má zpracované plány revizí, zda jsou jmenovány odpovědné osoby za provoz a údržbu,
- zda mají doklady z kontrol a revizí předepsané náležitosti a odpovídající odbornou úroveň.

2. Kontrola na pracovišti

- zda nejsou používány nevhodné armatury z hlediska kompatibility jejich materiálu s procesním médiem,
- bezpečný přístup pro obsluhu, údržbu zařízení a pro provádění kontrol a revizí,
- vybavení tlakových zařízení zabezpečovacími zařízeními a jejich funkčnost,
- ochrana zařízení proti korozi,
- funkčnost veškeré signalizace a havarijního větrání,
- jak je řešeno odstavení zařízení z provozu v případě havárie,
- vybavení výroben např. kompresorových stanic funkčními osobními ochrannými pracovními prostředky,
- provedení potrubí a jejich odolnost proti poškození,
- zajištění možnosti opuštění nebezpečného prostoru a značení únikových cest,
- zajištění přívodu vzduchu pro větrání,
- odstraňování závad zjištěných předchozí revizí nebo zkouškou.

Začátkem roku 2016 se uskutečnila porada garantů úkolu se specializací tlakových zařízení z jednotlivých oblastních inspektorátů, na které byl vysvětlen záměr a cíl a k realizaci daného programu. Pro konkretizaci všeobecných ustanovení zákoníku práce, zákona o dalších požadavcích na bezpečnost a ochranu zdraví při práci a předpisů jich provádějící bylo v programu zahrnuta celá řada technických norem a vyhlášek stanovících podmínky bezpečnosti přímo pro bezpečnostní výstroj jako jsou pojistné ventily, elektrické a elektronické systémy spojené s bezpečností. Z hlediska provozu tlakových zařízení je pro provozovatele závazná vyhláška ČÚBP č. 18/1979 Sb., kterou se určují vyhrazená tlaková zařízení a stanoví některé podmínky k zajištění jejich bezpečnosti a dále vyhláška ČÚBP č. 48/1982 Sb. Dalšími předpisy např. jsou následující technické normy ČSN 69 0012 Tlakové nádoby stabilní – provozní požadavky, ČSN 69 0010 Tlakové nádoby stabilní, Technická pravidla, hlavně části 5.1: Konstrukce, Základní požadavky, 5.2: Konstrukce, Výstroj tlakových nádob, ČSN 13 4309 části 1, 2, 3, 4 Pojistné ventily, ČSN EN ISO 4126 – 1 - Bezpečnostní pojistná zařízení proti nadměrnému tlaku - část 1: Pojistné ventily, ČSN EN 764 - 7 Tlaková zařízení - část 7 - Bezpečnostní systémy pro netopená zařízení.

Při stanovení programu se velká pozornost věnovala i používaným chemickým médiím, protože jejich vlastnosti jsou důležité z hlediska především bezpečnosti osob, a to nejen u zaměstnanců, ale i v širokém okolí. Máme na mysli především uhlovodíky, chlor, čpavek popř. i další chemické látky. Je třeba zmínit i o jejich negativním vlivu na životní prostředí a riziko havárií se značnými následky. Součástí porady garantů byla podrobná prezentace výsledků šetření závažné havárie v Unipetrolu Litvínov a. s. (8/2015), která byla z hlediska vyhrazených tlakových zařízení zajímavá především tím, že zdrojem masivního úniku propylenu, následných výbuchů, požárů a tím i závažné havárie, byly pojistné ventily tlakových nádob. Příčinou potom byl jejich špatný design, předimenzování, stejné nastavení otevíracích přetlaků u skupiny pojistných ventilů, nezachycení reakčních sil při jejich otevření apod.

Důsledkem shora uvedených příčin byla ztráta integrity tlakových zařízení v přírubových spojích a již zmíněný mohutný únik uhlovodíkových plynů.

Zhodnocení kontrolní činnosti

V roce 2016 v rámci hlavního úkolu 16.1.138 bylo provedeno inspektory oblastních inspektorátů práce celkem **392** kontrol. Při kontrolách bylo zjištěno celkem **727** nedostatků. Z celkového počtu provedených kontrol u 107 kontrolovaných osob nebyly zjištěny nedostatky.

Z celkového počtu zjištěných nedostatků bylo inspektory oblastních inspektorátů práce ve 153 případech uloženo, podle § 7 odst. 1 písm. k) zákona o inspekcii práce, opatření k odstranění zjištěných nedostatků. U 574 zjištěných nedostatků nebylo opatření vydáno, protože nedostatky byly odstraněny již v průběhu kontroly. Ani v jednom případě nebylo v roce 2016 nařízeno vyřazení strojů a zařízení z provozu.

Tabulka 36 - Základní údaje vztahující se k hlavnímu úkolu

Základní údaje	Oblastní inspektorát práce								Celkem
	03	04	05	06	07	08	09	10	
Počet kontrolovaných subjektů	52	45	45	64	48	45	62	31	392
Počet kontrol	52	45	45	64	49	45	62	31	393
Počet zjištěných nedostatků	8	58	51	56	110	04	151	189	727

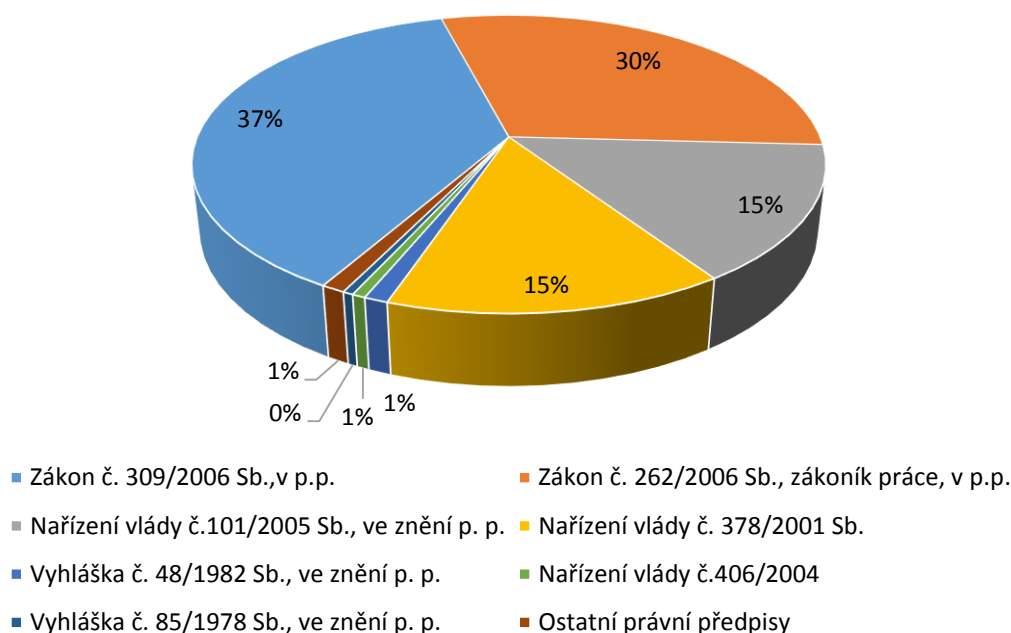
Nejčastěji byl kontrolovanými subjekty porušován zákon č. 309/2006 Sb. a zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, dále pak NV č. 101/2005 Sb., o podrobnějších požadavcích na pracoviště a pracovní prostředí a o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a dále NV č. 378/2001 Sb., kterým se stanoví bližší požadavky na bezpečný provoz a používání strojů, technických zařízení, přístrojů a náradí (uvedeno v tabulce č. 37).

Tabulka 37 - Přehled nejčastěji porušovaných právních předpisů

Předpis	Počet porušení	% vyjádření daného porušení
Zákon č. 309/2006 Sb., ve znění p. p.	326	37,56
Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění p. p.	260	29,95
Nářízení vlády č.101/2005 Sb., ve znění p. p.	128	14,75
Nářízení vlády č. 378/2001 Sb.	127	14,63
Vyhláška č. 48/1982 Sb., ve znění p. p.	9	1,04
Nářízení vlády č. 406/2004 Sb.	5	0,58
Vyhláška č. 85/1978 Sb., ve znění p. p.	4	0,46
Ostatní právní předpisy	7	1,04

Graf 37 - Porušené předpisy v % vyjádření

Porušené předpisy v % vyjádření

S ohledem na porušování předpisů ve vztahu ke kontrolovaným objektům byl největší počet nedostatků zjištěn ve vztahu k tlakovým nádobám stabilním, řízení bezpečnosti a ochrany zdraví při práci v organizacích a výrobním a provozním budovám. Nejčastější porušený ostatní předpis – technická norma byla ČSN 69 0012 - Tlakové nádoby stabilní - provozní požadavky. Dále pak nejčastějším porušením byl § 4 odst. 1 písm. c) zákona č. 309/2006 Sb., zjištěné nedostatky lze hodnotit jako nedostatečnou péči o zařízení ze strany provozovatele.

Tabulka 38 - Přehled nejčastěji porušovaných ustanovení zákona č. 309/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů

Porušená ustanovení	Popis nedostatku	Počet porušení
§ 4 odst. 1 písm. c)	Zaměstnavatel nezajistil, aby stroje, technická zařízení, dopravní prostředky a nářadí byly z hlediska bezpečnosti a ochrany zdraví při práci vhodné pro práci, při které budou používány. Stroje, technická zařízení, dopravní prostředky a nářadí musí být c) pravidelně a řádně udržovány, kontrolovány a revidovány	192
§ 4 odst. 1 písm. a)	Zaměstnavatel nezajistil, aby stroje, technická zařízení, dopravní prostředky a nářadí byly z hlediska bezpečnosti a ochrany zdraví při práci vhodné pro práci, při které budou používány. Stroje, technická zařízení, dopravní prostředky a nářadí musí být	14

	a) vybaveny ochrannými zařízeními, která chrání život a zdraví zaměstnanců	
§ 2	Zaměstnavatel nevytvořil takové pracoviště, aby odpovídalo bezpečnostním a hygienickým požadavkům na pracovní prostředí a pracoviště.	39
§ 6	Bezpečnostní značky, značení a signály	12

Tabulka 39 - Přehled nejčastěji porušovaných ustanovení zákona č. 262/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů

Porušená ustanovení	Popis nedostatku	Počet porušení
§ 102	Zaměstnavatel nevytvořil bezpečné a zdraví neohrožující pracovní prostředí a pracovní podmínky vhodnou organizací bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a přijímáním opatření k předcházení rizikům.	187
§ 103	Zaměstnavatel nezajistil zaměstnancům řádné školení o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP, nevede řádně dokumentaci o provedeném školení, nesplnil povinnosti týkající se zdravotní způsobilosti zaměstnanců a výkonu práce.	52
§ 104	Zaměstnavatel neposkytuje řádně zaměstnancům osobní ochranné pracovní prostředky a nekontroluje jejich používání.	12

Hodnocení výsledku kontrol podle oblastí zadání úkolu:

Prevence rizik

Vyhodnocení rizik pro tlaková zařízení stojí stále ještě v předkládaných směrnících vyhodnocovaných rizik na jednom z posledních míst. Mnohdy dochází k situacím, kdy se kontrolou zjistí, že v chemických provozech a to konkrétně u provozovaných zařízení (tlakových nádob) zapojených v rozvodu technologického vzduchu, kde jsou např. napojeny tlakové nádoby s různým maximálním přetlakem, je jištění provedeno jen u jednoho vzdušníku, který má největší maximální povolený přetlak ze všech nádob, při čemž z revizní zprávy tohoto vzdušníku s největším maximálním povoleným přetlakem není vůbec zřejmé, na jakou hodnotu je otevírací přetlak pojistného ventilu nastaven. Některé předložené doklady vyhledaných rizik neobsahují rizika tlakových nádob vůbec. Jedná se zejména o případy, kdy odborně způsobilá osoba dodala pouze obecný registr rizik bez jakékoli informace o rizicích vyhrazených technických zařízení jako celku. Odborně způsobilá osoba tak nechá vyhodnocení rizika na smlouvě s jednotlivými revizními techniky, u kterých se předpokládá větší znalost o konkrétním technickém zařízení, avšak tito mají mnohdy od provozovatele vyhrazených technických zařízení pouze objednávku na provedení revize případně školení pracovníka obsluhou tlakových nádob stabilních. V lepším případě je sjednána rámcová smlouva o revidování tlakových zařízení bez konkretizace nutnosti vyhledávat i případná rizika zařízení. V některých

přehledech vyhodnocených rizik tlakových zařízení je uvedeno pouze riziko destrukce a jako eliminace je nutno dle směrnice provádět pouze revizi, což samo o sobě ještě nezaručuje bezpečný provoz. Byly předloženy i registry rizik, kdy jako tlaková zařízení jsou uvedeny jen expanzní nádoby, přičemž provozovatel dále provozuje nejen vzdušníky, ale i zásobníky plynu či reaktory.

Z hlediska provádění preventivní a provozní údržby byla zjištěna, zejména u provozovatelů chemické výroby plastů a technické pryže případně jejího zpracování, absence vyhodnocení rizik jak pro preventivní tak i pro provozní údržbu. Při provádění kontrol byla předložena rizika při výrobě, a dále pak rizika spojená pouze z obsluhou tlakových zařízení v obecné podobě.

V chemických provozech, zejména tam, kde jsou používány reaktory, pracující za vysokých teplot s chemickými látkami jsou zpracovány „Instrukce“ ve formě, jak pro fázi výroby, tak i pro systém údržby, který je nastaven většinou do několika fází, tj. např. fáze čištění tlakového celku po střídání výroby, nebo čištění tlakového celku po konci kampaně apod. Jsou zpracovány interní předpisy, kde je provedeno, jak vyhodnocení rizik, tak je součástí předpisu i doklad o nutnosti používání jednotlivých osobních ochranných pracovních prostředků při popsáných operacích, kdy je při nástupu prováděno seznámení obsluh tlakových zařízení s těmito předpisy. Dále např. v rámci dalších vnitřních předpisů společnosti je prováděno opakované seznamování s jednotlivými namátkově vybranými směrniciemi jedenkrát za čtvrt roku, což se mnohdy jeví z hlediska bezpečnostní prevence jako nadstandardní.

V některých případech zde byla uvedena rizika, která v subjektu vůbec nepřicházela v úvahu. Na druhou stranu u provozovatelů byla zjištěna absence vyhledaných rizik pro tlakové nádoby stabilní, případně byla vyhledána rizika pouze velmi obecně, kdy nebylo např. z předložené dokumentace zřejmé, že se jedná o tlakové nádoby stabilní s obsahem chemické látky.

Někteří zaměstnavatelé provozují tlaková zařízení, kde může docházet vnějšími vlivy ke stárnutí oceli, způsobené chemickým znečištěním oceli, které dochází při výrobním procesu. S postupujícím stárnutím klesá vrubová houževnatost oceli, ocel křehne a případný lom má hrubozrný charakter bez deformací. Vlivem tohoto stavu dochází v některých exponovaných částech tlakových zařízení k trhlinám, jako jsou například lemy den, svarové spoje. S uvedenou skutečností nejsou provozovatelé, obsluhy a údržba seznámeni a exponovaná místa u starších tlakových zařízení nemonitorují.

Závady na bezpečnostní výstroji nádob

Z tabulek je zřejmé, že nejčastějším nedostatkem jsou závady v oblasti tlakových nádob stabilních týkající se údržby zařízení, a to zejména údržby její bezpečnostní výstroje. Typickým představitelem závady je např. neupevněný odfuk u pojistného ventilu. Tato závada byla velice častá u velké většiny provozovatelů. Dále nefunkční manometry, provozní poškození různých částí výstroje, koroze a nefunkčnost. Nejvíce závad bylo zjištěno u zabezpečovacích zařízení proti přetlaku - pojistných ventilů. Některé závady se týkaly i přívodního potrubí k pojistným ventilům, vyústění do sběrného potrubí, které je pro chemické provozy typické a mnoha případech nebylo správně navrženo, provedeno ani kontrolováno. Ohledně stavu bezpečnostní výstroje byly zjištěny různé nedostatky, které měly buď malý, nebo naopak zásadní vliv na bezpečný a zdravý neohrožující provoz tlakového zařízení. Pro příklad byla předložena revizní zpráva o revizi tlakového zařízení, kdy byla mimo jiné provedena kontrola pojistného ventilu. Fyzickou kontrolou však bylo zjištěno, že je u tlakové nádoby umístěna místo ventilu zátka. Dle sdělení provozovatele v mezičase asi někdo pojistný ventil zcizil. Z hlediska bezpečnosti signalizačních, blokujících, případně regulačních zařízení nebylo z hlediska vyhodnocených rizik shledáno nedostatků. Reaktory pracují v automatických cyklech, ovládány jsou přes počítačové systémy elektronicky nebo dle manuálu.

Závady v oblasti provozní dokumentace nádob (např. v pasportech, v plánech revizí, v zápisech v provozním deníku nádob atd.)

Velmi často u provozovatelů chyběly zápisy o kontrolách bezpečnostní výstroje v provozních denících. Dále se objevily i nedostatky v plánech revizí a evidenci, nejmenování osoby odpovědné za bezpečný a hospodárny provoz. V mnoha případech neměl provozovatel vypracovány harmonogramy revizí pro související vyhrazená technická zařízení. Ohledně vedení provozní dokumentace byla ve větší míře zjištěna absence vedených provozních záznamů ve smyslu ostatních právních předpisů, či ve smyslu místních provozních řádů, které si provozovatel sám vyhotovil. Tato skutečnost byla zjištěna i u zaměstnavatelů, kde je systém obecné prevence v oblasti vyhrazených tlakových zařízení nastaven, avšak nebyla určena osoba pověřená obsluhou, kdy bylo školení prováděno u všech pracovníků údržby, při čemž, nikdo nevedl kontrolní záznamy. Na základě doporučení kontrolního orgánu je nejlépe při nepřetržitém provozu stanovit systém zapisování prováděných kontrol zabezpečovacího zařízení na konkrétní směnu a den v měsíci, a tuto kontrolu zapsat do deníku tlakového zařízení bez ohledu na to, kdo bude na konkrétní směně.

Různé provozní závady

Zjištěné při kontrolních prohlídkách: poškození částí zařízení, koroze výstroje, opotřebení, nefunkčnost atd. (některé byly odstraňovány již v průběhu kontroly). Dále odpadá izolace ze zařízení mající za následek nebezpečí popálení nebo u chladících zařízení tvorbu nežádoucích námraz, chybějící kryty u rotačních součástí, nezajištěný bezpečný přístup obsluhy k zařízení a bezpečnostní výstroji, koroze nosných konstrukcí nádob.

Umístění tlakových nádob (celků) a bezpečnostní výstroje je nepřístupné pro obsluhu, není možno provádět řádnou kontrolu, seřizování, údržbu a čištění. Dále bylo zjištěno, že u zařízení je nedostatečný pracovní a manipulační prostor umožňující bezpečně provádět všechny obvyklé pracovní operace.

Potrubi nejsou dostatečně chráněny proti korozi a nejsou barevně označeny bezpečnostními označením podle druhu a směru dopravovaných látek nebo přípravků.

Pro zabezpečení bezpečného, spolehlivého a hospodárneho provozu nejsou pověřeni příslušní pracovníci nebo jejich pověření je nedostatečné.

Závady při opravách nádob

Součástí úkolu byla i kontrola subjektů provádějící opravy a servis tlakových zařízení. V této oblasti byla zjištěna poměrně dobrá úroveň zabezpečení bezpečnosti při opravách nádob. Namátkovou formou byly zjištěny jednotlivé závady při různých servisních úkonech, vyplývající z nedodržování pokynů a doporučení výrobců zařízení, nedodržování lhůt kontrol nebo jejich neprovádění a nedodržování stanovených postupů.

Odborná a zdravotní způsobilost pro výkon obsluhy a údržby

Zaměstnavatelé zajistili školení o právních a ostatních předpisech, předepsanou odbornou kvalifikaci na vyhrazených technických zařízení, včetně vydání osvědčení k této činnosti (předepsanou dobu odborné praxe) i zdravotní způsobilost při obsluze tlakových nádob stabilních. Při kontrolách bylo zjištěno, že obsluha má platné osvědčení potřebné k obsluze zařízení, včetně zdravotní způsobilosti a školení v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.

Odborná způsobilost (školení) při obsluze tlakových zařízení je zajišťována většinou personalistou, případně obsluhou odpovědnou za bezpečný a hospodárny provoz tlakových zařízení. Z hlediska školení nebylo shledáno zásadních nedostatků, našly se však i případy

absence školení, a to v situacích, kdy se zaměstnanec sám hlásil k obsluze zařízení. Dalším nedostatkem byla mnohdy absence zkušebního testu u provozovatele.

Zdravotní způsobilost je zajišťována poskytovatelem v oboru všeobecné praktické lékařství (ošetřující lékař), nebo poskytovatelem v oboru pracovního lékařství. Z předložených dokladů při kontrolách vyplynulo, že pokud je správně nastaven systém lékařských prohlídek, včetně požadavků pro lékaře ohledně pracovního zařazení, či obsluh jednotlivých vyhrazených zařízení jako takových, nebylo shledáno neshod. V případech, kdy není jasná pracovní pozice zaměstnance, případně, kdy dojde ke změně pracovního zařazení, či obsluze vyhrazeného zařízení, je nutno toto před prohlídkou sdělit poskytovateli, případně toto řešit jiným způsobem tak, aby nedocházelo k vystavení dokladů o lékařské prohlídce s nejasným výsledkem zdravotní způsobilosti pro obsluhu tlakových zařízení.

Opatření proti zdolávání mimořádných událostí

Opatření proti zdolávání mimořádných událostí spojených s provozem tlakových zařízení je u chemických provozů pro zaměstnance řešeno evakuačními plány, kdy tyto ve formě evakuačního plánu jsou předávány i jako informace pro hosty návštěvníkům závodu jako informace pro jejich bezpečnost.

Sankce

Kontrolovaným subjektům bylo uloženo celkem 6 pokut v celkové výši 54 000 Kč. Při kontrolách bylo vydáno celkem 72 technickoorganizačních opatření.

Závěr

V souladu se zadáním úkolu, byla kontrola provedena v celém rozsahu provozovaných zařízení a v širším spektru oborů tak, aby byl prověřen stav a úroveň dodržování bezpečnostních předpisů při provozu, údržbě a opravách tlakových nádob stabilních a dalších tlakových zařízení v chemickém průmyslu. Kontrolou bylo ověřeno, že u velké části provozovatelů je zajištěno bezpečné provozování tlakových a souvisejících zařízení.

Během provádění kontrol bylo zjištěno, že existuje část chemických provozů, kde jsou provozována zařízení blížící se své hranici životnosti. Často jsou provozována zařízení nevyhrazená (různé netlakové zařízení, zásobníky, nádrže) až do doby konce své fyzické životnosti. Dále je velmi alarmující, že řada starších zařízení neprošla žádnou modernizací a je provozována s původní bezpečnostní výstrojí, nerespektující technický pokrok a bez jakéhokoliv ohledu na nebezpečnost chemických provozů v jejich okolí. Zde závisí na provozovateli, jak přistupuje k péči o svá zařízení. Velká část chemických firem je vlastněna zahraničními subjekty, u kterých se často objevuje snaha o úspory při údržbě zařízení. Poměrně častý nedostatek finančních prostředků pro údržbu je patrný i u menších, ale prosperujících firem. Některé chemické provozy procházejí neustálou rekonstrukcí a jsou zmodernizovány tak, že byla podstatně snížena jejich nebezpečnost. Bohužel tento proces zatím neproběhl u všech rizikových provozů a existuje jich ještě celá řada, která na rekonstrukci čeká a může být pro své okolí potenciálně nebezpečná.

Během provádění kontrol bylo zjištěno, že úroveň péče o zařízení je velmi různorodá. Zejména závisí na provozovateli, jak přistupuje k péči o zařízení.

Výsledky kontrol v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci prokázaly, že jsou pro kontrolované subjekty přínosem zejména v tom, že ukazují aktuální stav a účelnost přijatých opatření v prevenci rizik. Dalším přínosem prováděných kontrol je skutečnost, že

zaměstnavatelé byli upozorněni na plnění povinností souvisejících s provozem tlakových zařízení. Plnění těchto povinností by mělo vést k odpovědnějšímu přístupu při zajištění bezpečného a spolehlivého provozu těchto zařízení a tím i snížení rizika možného ohrožení zdraví. Ve všech kontrolovaných subjektech lze konstatovat, že většina nedostatků zjištěných při kontrolách je zaviněna nedostatečnou kontrolou nebo péčí ze strany provozovatelů bez rozdílu, zda se jedná o nově instalovaná zařízení nebo o zařízení, jehož technický stav je ovlivněn stářím.

Kontrolami byla v některých případech zjištěna opětovná absence vyhledávání a vyhodnocování rizik spojených s provozem tlakových zařízení. Mnozí provozovatelé doposud důsledně nedocenili, zda jsou při každoročních preventivních prověrkách bezpečnosti práce, které jsou ve většině případů pravidelně prováděny, kontrolována i vyhrazená technická zařízení tj. v našem případě zařízení tlaková. Ve většině kontrolovaných subjektů jsou služby spojené s problematikou bezpečnosti práce zajišťovány externími pracovníky, či erudovanými společnostmi zabývající se bezpečností a ochranou zdraví při práci, které však problematiku vyhrazených zařízení ve většině případů jako takovou neřeší. Tyto uvedené subjekty pak zajišťují konkrétní činnosti na zařízení na základě smluv s vybranými OSVČ.

Přímá odpovědnost provozovatele zařízení na zajištění požadavků předpisů je pak přenášena na další subjekty a reálné zajišťování pravidelných činností kompetentními osobami (např. u kontrol bezpečnostní výstroje) může být sporné.

Zjištěné nedostatky vyplývaly většinou z neznalosti příslušných předpisů, než z jejich přehlížení. Byl shledán kladný přístup k průběhu kontrol a snaha subjektů k odstranění zjištěných nedostatků. Všichni majitelé i provozovatelé přistupovali k inspektorům oblastních inspektorátů práce vstřícným způsobem, mají zájem o bezpečný provoz obsluhovaných tlakových i topných zařízení, i když některé znalosti jejich povinností byly velmi kusé (zvláště tam, kde obsluha je zároveň provozovatel i majitel zařízení).

V převážné části kontrolovaných subjektů jsou revize, kontroly tlakového zařízení prováděny dodavatelským způsobem. Úroveň prováděných kontrol a revizí je rozdílná, závislá na znalostech a zkušenostech provádějících pracovníků.

Při prováděných kontrolách bylo vždy velmi kladně hodnoceno poskytování konzultací inspektory, což mimo jiné přispělo i ke zvýšení úrovně bezpečnosti a ochrany zdraví při práci u kontrolovaných subjektů.

Vzhledem k často se měnícím vlastníkům zařízení je nutné neustále provozovatelům připomínat jejich povinnosti vyplývající z platných právních a technických předpisů se zaměřením na bezpečnost provozu těchto zařízení.

Vzhledem k vysoké rizikovosti provozu těchto zařízení Státní úřad inspekce práce a oblastní inspektoráty práce navrhuje této oblasti věnovat i nadále trvalou péči. Součástí každé kontroly byla i osvěta a poradenská činnost, týkající se především pomoci při orientaci v oblasti bezpečnostních i pracovněprávních předpisů.

Mezi nejzávažnější zjištění patří nedostatečná údržba zařízení, nedodržování termínu revizí a kontrol, neodstraňování závad zjištěných při pravidelných revizích a kontrolách a závady v oblasti kontrol výstroje a zápisů do provozních deníků. Jak již bylo též uvedeno, u velké části provozovatelů byly zjištěny též závady na pronajatém nebo smluvně poskytnutém zařízení např. vyhrazených tlakových a plynových zařízení odpařovacích stanic zkapalněných technických plynů, které nejsou v majetku provozovatele, ale jsou jím provozovány. V budoucnu by bylo vhodné zaměřit se i na tyto poskytovatele služeb a přispět tak ke zvýšení bezpečnosti provozování těchto druhů vyhrazených technických zařízení.

2.3.8. Kontrola plnění úkolů zadavatele stavby a koordinátora BOZP na staveništi

Kontrola plnění úkolů zadavatele stavby a koordinátora BOZP na staveništi byla zaměřena na plnění povinností uložených zadavatelům staveb zákonem č. 309/2006 Sb., a současně na plnění povinností stanovených koordinátorům BOZP na staveništi. Koordinátorovi BOZP, jako odborně způsobilé osobě, jsou povinnosti uloženy zákonem č. 309/2006 Sb. a prováděcím nařízením vlády č. 591/2006 Sb.

Kontroly byly zaměřeny na plnění povinností zadavatelů staveb a koordinátorů BOZP na staveništi, kde působí současně zaměstnanci více než jednoho zhotovitele. Dále v případech, kdy předpokládaná celková doba trvání prací a činností přesáhne dobu určenou v § 15 zákona č. 309/2006 Sb., a na stavbách, kde byly vykonávány práce a činnosti vystavující fyzickou osobu zvýšenému ohrožení života nebo poškození zdraví. Výběr kontrol zadavatelů staveb vycházel z místních znalostí staveb inspektory, z poznatků o stavbách v regionu a jejich zhotovitelích v rámci přípravy na kontroly a z přehledu oznámení o zahájení prací zasílaných na OIP.

Cíl úkolu

Cílem úkolu bylo ověřit, zda zadavatelé staveb a koordinátoři BOZP na staveništi dodržují povinnosti uložené zákonem č. 309/2006 Sb., a nařízením vlády č. 591/2006 Sb. Provéřit, jakým způsobem provádějí a zda prosazují zvyšování úrovně bezpečnosti práce na stavenišťích zejména s cílem snižovat pracovní úrazovost, způsobenou nedostatečnou informovaností jednotlivých zhotovitelů o možných rizicích v souvislosti s pracovní činností, kterou provádějí jednotliví zaměstnanci. Vzhledem ke skutečnosti, že stavebnictví jako obor vykazuje každým rokem vysoké procento pracovních úrazů, jsou výše uvedené informace velmi důležité pro bezpečný výkon jejich práce.

Zadání úkolu

Kontroly byly zaměřeny na otázky

- zda zadavatel stavby doručil oznámení o zahájení prací na OIP, zda oznámení splňuje náležitosti přílohy č. 4 k NV č. 591/2006 Sb. a zda je zajištěno jeho vyvěšení na staveništi,
- zda zadavatel stavby zajistil, aby byl před zahájením prací na staveništi zpracován plán bezpečnosti a ochrany zdraví,
- zda na staveništi, kde působí zaměstnanci více než jednoho zhotovitele, zadavatel určil potřebný počet koordinátorů bezpečnosti a ochrany zdraví při práci na staveništi v souladu se zákonem č. 309/2006 Sb.,
- zda zadavatel zavazuje zhotovitele stavby k součinnosti s koordinátorem BOZP,
- zda koordinátor plní povinnosti dané § 18 zákona č. 309/2006 Sb. a § 7 a 8 NV č. 591/2006 Sb.

Zhodnocení kontrolní činnosti

V rámci úkolu bylo provedeno 354 kontrol.

Z celkového počtu 344 zjištěných nedostatků bylo inspektory OIP v 47 případech uloženo opatření k odstranění zjištěných nedostatků podle § 7 odst. 1 písm. k) zákona o inspekci práce. V 297 případech porušení bezpečnostních předpisů nebylo vydáno opatření, protože závady byly odstraněny v průběhu kontroly.

Tabulka 40 - Základní údaje vztahující se k HÚ

Základní údaje/ OIP	3	4	5	6	7	8	9	10	celkem
Počet kontrol	77	38	33	34	32	62	46	32	354
Počet zjištěných nedostatků	21	38	51	62	51	30	56	35	344

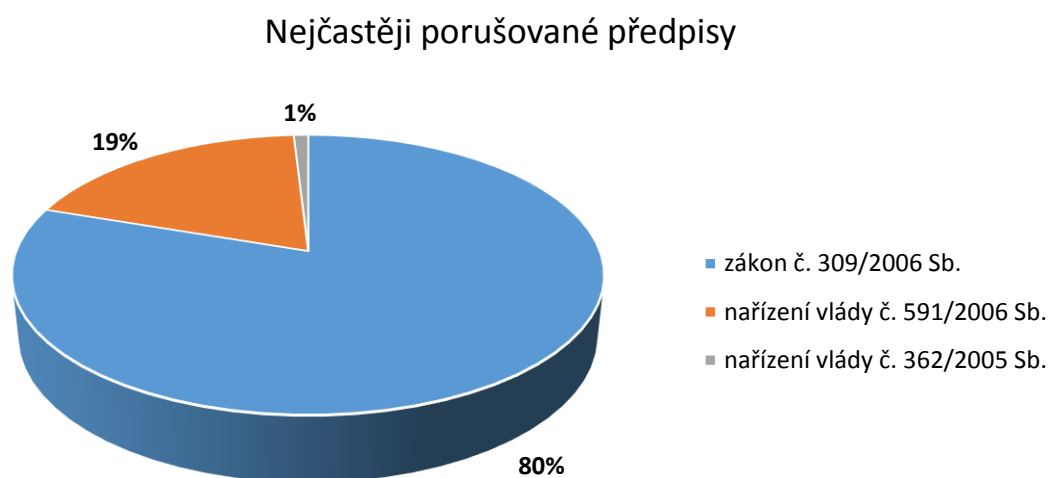
Údaje v tabulkách jsou uvedeny k 31. 12. 2016.

Nejčastěji byl kontrolovanými subjekty porušován zákon č. 309/2006 Sb., o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, ve znění pozdějších předpisů a NV č. 591/2005 Sb., o bližších minimálních požadavcích na bezpečnost a ochranu zdraví při práci na staveništích.

Tabulka 41 - Přehled nejčastěji porušovaných předpisů

Předpis	Počet porušených §	Počet subjektů	% ze zjištěných porušení předpisů
Zákon č. 309/2006 Sb. ve znění pozdějších předpisů	344	302	80
Nařízení vlády č. 591/2005 Sb.	81	78	19
Nařízení vlády č. 362/2006 Sb.	4	4	1
Celkem	429	384	100

Graf 38 - Nejčastěji porušované předpisy

Tabulka 42 - Porušení ke kontrolním objektům

Objekt	Počet nedostatků	Násobnost	Počet porušení	Počet subjektů
1460 - Staveniště	92	108	115	68
3010 - Řízení péče a bezpečnost práce v organizacích	10	10	10	10
4910 – Plnění povinností zadavatele	131	160	133	69
4920 – Plnění povinností koordinátora	102	183	154	59

Kontrolní část

A) Povinnosti zadavatelů staveb

Zaslání oznámení o zahájení prací

U staveb, které splňují stanovená kritéria, zadavatel stavby má povinnost zaslat místně příslušnému OIP oznámení o zahájení prací podle § 15 zákona č. 309/2006 Sb. Povinnost doručit oznámení o zahájení prací se do povědomí zadavatelů staveb ve značné míře již zažila. Oznámení jsou doručována nejen zadavateli staveb, ale i koordinátory, případně hlavním zhotovitelem nebo jeho zástupcem. V malé míře se vyskytují stavby, u kterých zadavatel stavby nedoručil oblastnímu inspektorátu práce oznámení o zahájení stavby, ve větší míře se vyskytují stavby, u kterých zadavatel stavby oznámení nedoručil v zákonném termínu, podle § 15 odst. 1 písm. b) zákona č. 309/2006 Sb.

Co se týká obsahové náležitosti ohlášení, stanovené přílohou č. 4 nařízení vlády č. 591/2006 Sb., vyskytují se neúplné údaje především o umístění staveniště (přesná adresa, případně číslo parcely), o osobě, která zabezpečuje odborné vedení stavby a o koordinátorovi BOZP na staveništi, plánovaném počtu zhotovitelů na staveništi a jejich identifikačních údajích. Též nebývá uveden kvalifikovaný odhad počtu osob vykonávajících pracovní činnost na staveništi, v některých případech byly uvedeny údaje, které na základě kontrolního šetření neodpovídaly uvedeným skutečnostem.

Zpracování plánu BOZP na staveništi

Na základě poznatků získaných při posuzování projektových dokumentací nebo při kontrolách na staveništích zjišťujeme, že povinnost zajistit zpracování plánu BOZP při přípravě stavby většinou není plněna, ač tuto povinnost zpřesňuje novela zákona 309/2006 Sb.. Pokud je, při přípravě stavby předložen dokument nazvaný „Plán BOZP“, je pouhým souhrnem povinností, vyplývajících z právních předpisů pro výkon stavebních a montážních prací. Obsah plánu BOZP je stále zpracováván s rozdílnou úrovní kvality. Stále při kontrolách inspektoři zjišťují, že plány bezpečnosti a ochrany zdraví při práci na staveništi stále postrádají konkrétnost ve vztahu k realizované stavbě. Stále se objevují takové plány BOZP, které se od sebe liší jen názvem a umístěním stavby. Mnohdy jsou zpracovávány, jen aby zadavatel stavby splnil svoji zákonem danou povinnost, a nikoli způsobem, aby byly svým konkrétním obsahem nápomocny ke zvýšení úrovně bezpečnosti a ochrany zdraví při práci na staveništi. Předkládané zpracované plány bezpečnosti a ochrany zdraví při práci na staveništi často zbytečně obsahují dlouhé statě z platné legislativy, čímž navyšují pouze rozsah dokumentu (počet listů) a nekladou důraz na obsah, konkrétnost ve vztahu ke stavbě, s ohledem na její druh, rozsah a velikost, a zejména na potřeby zajištění bezpečné a zdraví neohrožující práce. Tyto situace by podstatným způsobem měla změnit novela prováděcího právního předpisu nařízení vlády č. 591/2006 Sb. kde v příloze

č. 6 jsou exaktně stanoveny náležitosti plánu BOZP. Dále pak v plánech nebývají uvedena opatření z hlediska časové potřeby i způsobu provedení, nejsou rovněž upravovány na skutečný stav a postupně v průběhu realizace přizpůsobeny podstatným změnám na staveništi. Konkrétní rizikové práce a činnosti nejsou v plánech často vůbec zdůrazněny, časově nejsou určena a stanovena opatření, činnosti nejsou koordinovány. Často bývají plány bezpečnosti a ochrany zdraví při práci opatřeny výčtem všech možných rizikových prací, ovšem konkrétní rizika a rizikové práce pro realizovanou stavbu, a to zejména ke vztahu ke koordinaci stavebních prací z plánu bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, nejsou zřejmé.

Určení potřebného počtu koordinátorů na staveništi, kde působí zaměstnanci více než jednoho zhotovitele stavby současně

Povinnost určit koordinátora BOZP na staveništi je v drtivé většině případů zadavateli staveb plněna pouze pro fázi realizace díla. Plnění povinnosti určit koordinátora BOZP na staveništi ve fázi přípravy díla je zadavateli staveb i nadále ignorováno. Důvodem bývá často neobeznámenost s touto povinností, nebo příprava projektů, u kterých je počítáno s dotacemi a kde není realizace jistá, je mnohdy odloženo určení koordinátora. Dalším důvodem je stále chybějící osvěta zadavatelů staveb na úrovni stavebního řízení. Častým argumentem zadavatelů na neznalost svých povinností je, že je v rámci stavebního řízení nikdo na toto neupozornil, ať již zpracovatelé projektové dokumentace nebo samotné stavební úřady. Posouzení potřeby koordinátora, vyplývající z povinností stanovených vyhláškou č. 499/2006 Sb. jako součásti projektové dokumentace pro stavební povolení, není ze strany projektantů plněna. V mnoha případech je funkce koordinátora považována pouze za formální, je vybrána nejnižší nabídka, která pak skutečně představuje výkon formální, omezený pouze na účast na kontrolních dnech zadavatele stavby. Činnost koordinátora bez zájmu zadavatele stavby je do značné míry ztížena. Při kontrolách byla zjištěna velmi rozdílná úroveň koordinátorů. V souvislosti s určováním koordinátora je zadavatelem stavby dále často porušována povinnost zavázat všechny zhotovitele stavby a jiné osoby k součinnosti s koordinátorem po celou dobu přípravy a realizace stavby.

Mnohdy bylo zaznamenáno přenesení povinností určení koordinátora vyplývající ze zákonných předpisů a to včetně zpracování plánu bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, zadavatelem stavby na zhotovitele, případně technický dozor stavebníka, nebo případně další organizace. V případech, kdy zhotovitel koordinátora platí, potom koordinátor pracuje ve prospěch toho zhotovitele, od kterého dostává odměnu, a ten má možnost jeho činnost značně ovlivňovat, což BOZP nijak neprospívá. V těchto případech je funkce koordinátora považována pouze za formální, je vybrána nejnižší nabídka, která pak skutečně představuje výkon formální, omezený pouze na účast na kontrolních dnech zadavatele stavby. Neuspokojivá situace stále přetrvává v nezajištění a neurčení koordinátora BOZP ve fázi přípravy stavby, i když, v porovnání s předchozím obdobím, i zde dochází ke zlepšení zjištěnému jednak kontrolním šetřením, tak i ze zaslaných oznámení o zahájení prací. Změnu tohoto stavu by měla přinést novela zákona č. 309/2006 Sb., novela nařízení vlády č. 591/2006 Sb. a zvláště pak novela zákona č. 251/2005 Sb. o inspekci práce, která zavádí nové správní delikty vůči povinnostem zadavatelů staveb a koordinátorům.

Povinnosti zadavatele ke koordinátorovi

V zákoně č. 309/2006 Sb., je ustanovení § 14 odst. 4, které zadavateli stavby ukládá povinnost zavázat všechny zhotovitele ke spolupráci s koordinátorem BOZP. V praxi je toto ustanovení opomíjeno nebo mylně vykládáno. Zadavatelé uzavírají se zhotoviteli obchodní smlouvy, do kterých problematika spolupráce s koordinátorem nebývá běžně zapracována. Ve smlouvě je maximálně uvedeno, že provádět činnosti je nutno v souladu s požadavky BOZP a smluvní sankce za neplnění. Vazba na koordinátora a povinnost součinnosti s koordinátorem není

smluvně dostatečná, případně není stanovena vůbec. Častou věcí je řetězení zhotovitelů, kdy si subdodavatel přizve k realizaci dalšího „podzhotovitele“, se kterým uzavře smlouvu, ale již neuvádí povinnost spolupráce s koordinátorem. Vzhledem k situacím, kdy o dílčích zhotovitelích investor neví, nejsou tyto podzhotovitelé zavazováni k součinnosti s koordinátorem. Smluvní zavázání všech zhotovitelů k součinnosti s koordinátorem je v mnoha případech řešeno formálně a zavázání končí na „prvním článku řetězce zhotovitelů“.

Především u podnikajících fyzických osob jako k poslednímu článku řetězce „podzhotovitelů“, realizujících stavební zakázky dochází stále k častějšímu porušování platných předpisů v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, pracovním úrazům a to i smrtelným.

Smluvní zavázání všech zhotovitelů k součinnosti s koordinátorem je v mnoha případech řešeno pouze formálně, bez možnosti jakéhokoliv opatření.

B) Povinnosti koordinátorů bezpečnosti a ochrany zdraví při práci na staveništi

Oproti loňskému roku došlo k mírnému zlepšení činnosti koordinátorů a snížení počtu nedostatků.

Poznatky z kontrol však ukazují, že stále existuje velký počet koordinátorů, kteří plní požadavky vyplývající koordinátorům ze zákona č. 309/2006 Sb. a prováděcího předpisu NV č. 591/2006 Sb. spíše formálně. Zdůvodněním takového výkonu činnosti je často cena sjednaná ve smlouvě.

V činnosti koordinátora ve fázi realizace jsou často zjišťovány následující nedostatky:

Nesledování provádění rizikových prací a neupozornění na nedostatky, nevyžadování bezodkladné nápravy. Dále pak koordinátoři neinformují zhotovitele o rizicích, která se vyskytují na staveništi s postupem výstavby. Tento požadavek se snaží naplnit administrativním předáváním nejrůznějších registrů rizik bez vazby na konkrétní dění na staveništi. Nekoordinují opatření k zajištění bezpečnosti práce na staveništi. Je zjišťováno, že v plánech BOZP konkrétní řešení opatření v oblasti bezpečnosti práce není, zhotovitelé ho nepředávají koordinátorovi a přesto koordinátor nekoná a koordinační opatření neřeší. Někteří koordinátoři si špatně vykládají znění povinnosti a konstatují, že nemusí nic koordinovat, protože nařídili, že na pracovišti může pracovat pouze jeden zhotovitel (subdodavatele tohoto zhotovitele pak nepovažují zhotovitele).

Nekontrolují dodržování plánu BOZP, např. nekontrolují zabezpečení staveniště, které má být dle NV 591/2006 Sb. prováděno podle plánu BOZP. Plán však toto mnohdy neřeší, resp. díky způsobu jeho zpracování je řešení odlišné od poměrů na vlastním staveništi.

Neprovádí zápisy o zjištěných nedostatcích v bezpečnosti a ochraně zdraví při práci na staveništi, na něž prokazatelně upozornil zhotovitele a nezapisuje údaje o tom, zda a jakým způsobem byly tyto nedostatky odstraněny.

Kontrolní dny a činnost koordinátora jsou na stavbách prováděny většinou jen za účasti zástupce hlavního zhotovitele. Účast dalších podzhotovitelů na kontrolních dnech je minimální. Seznámení všech zhotovitelů bývá realizováno většinou písemně až po kontrolních dnech. Následný dopad na celkovou funkčnost zajištění bezpečnosti na staveništi je nedostačující, na což navazuje fakt, že každé staveniště má svá specifická rizika, která se mění v reálném čase a která vznikají a zanikají s postupem realizace stavby.

Většina koordinátorů jako základní povinnost chápe provádění kontrol na staveništi. Při této své činnosti však zjištěné nedostatky formulují v obecné rovině mnohdy formou doporučení, která nejsou směřována ke konkrétnímu subjektu, jenž je za nedostatek odpovědný.

Sankce

V rámci kontrol vyplývajících z hlavního úkolu uložili inspektoři OIP ve smyslu zákona 251/2005 Sb. ve znění pozdějších předpisů za správní delikty celkem 17 pokut v celkové výši 303 000,- Kč.

Závěr

Můžeme konstatovat, že cíle daného hlavního úkolu byly splněny všemi Oblastními inspektoráty práce, a to včetně poradenské činnosti v oblasti bezpečnostních a pracovněprávních předpisů dle ustanovení zákona č. 251/2005 Sb., zákona o inspekci práce, ve znění pozdějších předpisů. Z výsledků kontrol provedených v rámci tohoto úkolu lze konstatovat, že předmět kontroly byl zaměřen vhodně a pro kontrolované subjekty byl přínosem.

Úroveň koordinátorů BOZP má zlepšující se tendenci, i když tento trend je pomalý. S tímto koresponduje zvyšující se povědomí o povinnostech zadavatelů staveb. V posledních letech narostly počty oznámení o zahájení prací, snižuje se počet staveb, kde zadavatel neurčil koordinátora ač měl k tomu povinnost. Pokud nejsou plněny zákonné požadavky ohledně koordinátora, jdou na vrub zvláště neznalosti povinností investora, zadavatele stavby, případně snahy o šetření investičních prostředků, a to nejen v soukromém sektoru, ale ve velké míře i ve veřejné správě – obcí, měst. Stává se, že někteří zadavatelé se se snaží vyhnout určení koordinátora tím, že si různě vykládají zákonné předpisy ve svůj prospěch a snaží se prokázat, že určit koordinátora nemusí.

U koordinátorů BOZP bývá závažným nedostatkem kvalita jejich praktických znalostí a zkušeností. V praxi se setkáváme s koordinátory, kteří jsou spíše bezpečnostními techniky, jejichž činnost se omezuje na dokumentování a sepisování závad, které jsou momentálně v době kontroly koordinátora na staveništi v nepořádku. Dokumentace a záznamy jsou sice jediným prokazatelným výstupem koordinátora o vyhledávání rizik a řešení problémů nebo závad, otázkou vždy je, jakou mají praktickou hodnotu.

Na zlepšení úrovně práce koordinátorů a zkvalitnění vypracování dokumentace a výstupů jejich činnosti bude jistě mít velký vliv změna legislativy, a to konkrétně změna zákona č. 309/2006 Sb., a zákona č. 251/2006 Sb., (provedena zákonem č. 88/2016 Sb., s účinností od 1.5.2016, kromě některých vyjmutých ustanovení), a změna prováděcího předpisu, kterým je nařízení vlády č. 591/2006 Sb., (provedena nařízením vlády č. 136/2016 Sb., taktéž s účinností od 1.5.2016

2.3.9. Prevence BOZP při přípravě a provádění staveb

Oblastní inspektoráty práce se jako dotčené orgány státní správy vyjadřují k projektovým dokumentacím staveb, k jejich změnám a změnám v užívání staveb dle ustanovení § 5 odst. 1 písm. i) zákona o inspekci práce č. 251/2005 Sb. Projektové dokumentace jsou vybírány k posouzení v souladu s vnitřním předpisem SÚIP. Ve svých vyjádřeních ke kontrolovaným projektovým dokumentacím oblastní inspektoráty práce upozorňují předkladatele na nedostatky v naplňování právních předpisů k zajištění bezpečnosti práce a technických zařízení a předcházejí touto činností možným pracovním úrazům. Dále pak účastí na řízeních k povolení užívání staveb lze podchytit řadu nedostatků vzniklých při provádění staveb, které by později

během provozu a užívání staveb mohly vést ke vzniku mimořádných událostí (úrazy nebo havárie, ohrožení veřejnosti apod.).

Kontrolou projektových dokumentací a následně účastí na řízení k povolení užívání staveb se významně ovlivňuje prevence v oblasti bezpečnosti práce a bezpečnosti technických zařízení z hlediska budoucího provozu.

Cíl úkolu

Cílem bylo prověřit plnění podmínek vyplývajících z právních a ostatních předpisů k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci již ve fázi přípravy staveb a během řízení k povolení užívání staveb, jejich technického vybavení a instalované technologie. V této fázi je preventivní kontrola nezastupitelná a velmi efektivní, především se předejde následným úpravám např. stavebního řešení, pracovního prostředí a technologie z hlediska požadavků na bezpečnost práce a bezpečnost technických zařízení. V opačném případě potom zjišťujeme při kontrolách v provozu někdy i po několika letech následné nedostatky, které mají původ v projektování či provádění staveb.

Zadání úkolu

Úkol byl rozdělen na dvě části:

- A. Kontrola projektových dokumentací
- B. Účast na řízeních k povolení užívání staveb

Kontroly byly zaměřeny zvláště na obsahovou stránku předkládaných projektových dokumentací z hlediska zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a účast na kolaudačních řízeních se zaměřila na podchycení nedostatků bezpečnosti a ochrany zdraví při práci při užívání staveb.

Kontroly a účast na řízení k povolení užívání staveb byly prováděny zejména u staveb:

- a) určených pro výrobu a skladování, ve kterých bude zaměstnáno více než 20 osob,
- b) určených pro zaměstnávání osob s omezenou schopností pohybu a orientace,
- c) určených pro shromažďování více než 200 osob a dále u staveb, ve kterých se nachází prostor určený k shromažďování osob, v němž počet a hustota osob převyšují mezní normové hodnoty a je určena ke kulturním, sportovním a obdobným účelům (ve smyslu § 3 písm. b) vyhlášky MMR č. 268/2009 Sb.),
- d) určených pro výrobu a skladování nebezpečných chemických látek (zákon č. 350/2011 Sb., ve znění pozdějších předpisů) s výjimkou skladů a výroben výbušnin,
- e) hromadných garáží - vícepodlažních (**ČSN 73 6058 Třídění**, odst. 4. podle stavebního (dispozičního) řešení, písmeno b) a podzemních garáží **ČSN 73 6058 Třídění, odst. 5.** podle vztahu podlahy nejnižšího podlaží k úrovni přilehlého terénu),
- f) jaderných elektráren,
- g) kotelen I. a II. kategorie (vyhl. č. 91/1993 Sb.) a dále kotelen s parními a kapalinovými kotli (vyhrazeným tlakovým zařízením) ve smyslu § 2 odst. 1 písm. a) vyhl. č. 18/1979 Sb., v platném znění,
- h) čerpacích stanic LPG/CNG,
- i) bioplynových stanic.

V několika případech byly vybrány k posouzení i projektové dokumentace, které byly nad rámec limitů daných výše uvedeným vnitřním předpisem SÚIP a to se zřetelem na rizika vyplývající z plánované provozované činnosti zadavatele stavby.

Předmět kontroly:

A. Projektové dokumentace:

Kontroly projektových dokumentací se zaměřovaly zvláště na obsahovou stránku předkládaných projektových dokumentací z hlediska zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.

Dokumentace byly posuzovány z hlediska způsobu zajištění bezpečnosti práce a technických zařízení pro výstavbu a budoucí provoz. Při posuzování projektové dokumentace staveb se prověřovalo, zda jsou vyloučena nebo na nejnižší dosažitelnou míru snížena rizika možného ohrožení zdraví a života osob, tj. zda tato řešení splňují bezpečnostní požadavky, které se vztahují na danou stavbu zvláště pak:

- zda projektová dokumentace obsahuje náležitosti dané vyhl. 499/2006 Sb. pro oblast zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci zvláště plán BOZP při práci na staveništi.
- zda projektová dokumentace obsahuje i řešení k zajištění BOZP při údržbě objektů,
- zda projektové dokumentace obsahují informace ohledně instalovaných zařízení (elektrických, plynových, zdvihadic, tlakových, apod.) a informace ohledně instalovaných výrobních zařízení a výrobní technologie a jejich řešení z hlediska BOZP.

B. Řízení k vydání kolaudačního souhlasu:

Při řízení k vydání kolaudačního souhlasu uplatňovali inspektoři OIP požadavky právních a ostatních předpisů k zajištění bezpečnosti práce, a to zejména zda:

- byly odstraněny nedostatky zjištěné při posouzení projektové dokumentace stavby,
- byly odstraněny nedostatky vyplývající ze změn realizovaných v průběhu výstavby,
- stavba je provedena podle schváleného projektu a případné změny jsou vyznačeny v původní projektové dokumentaci,
- provedení stavby odpovídá požadavkům právních a ostatních předpisů k zajištění bezpečnosti práce,
- umístění a prostorové uspořádání strojů (zařízení), popř. jejich souborů, včetně dopravních a manipulačních ploch a ploch pro obsluhu a údržbu odpovídá požadavkům právních a ostatních předpisů k zajištění bezpečnosti práce,
- jsou realizována opatření k zajištění bezpečnosti práce, stanovené na základě zhodnocení všech předvídatelných rizik možného ohrožení zaměstnanců, popř. jiných osob či majetku,
- jsou realizována konstrukční řešení, popř. opatření umožňující bezpečnou obsluhu, údržbu nebo opravu stavby (její části) po dobu jejího užívání,
- jsou funkční ochranná zařízení,
- jsou provedeny všechny příslušné revize a zkoušky instalovaného zařízení.

Zhodnocení kontrolní činnosti

Celkem bylo posouzeno 2572 projektových dokumentací ke stavebnímu řízení.

Tabulka 43 - Projektové dokumentace

OIP	3	4	5	6	7	8	9	10	celkem
Počet kontrolovaných projektových dokumentací ke stavebnímu řízení	130	413	405	209	580	107	490	238	2572

Údaje v tabulkách jsou uvedeny k 31. 12. 2016.

Tabulka 44 - Řízení k vydání kolaudačního souhlasu

HÚ 16.1.140/ OIP	3	4	5	6	7	8	9	10	celkem
Počet kontrol k vydání kolaudačního souhlasu	0	137	382	119	327	148	90	0	1203

Kontrolní část

A. Projektové dokumentace

K dokumentacím staveb, vybraných na základě Metodického pokynu GI, jejich změn a změn v užívání staveb vydaly Oblastní inspektoráty práce celkem 2572 vyjádření.

Při posuzování projektové dokumentace byla náležitá pozornost věnována nejen posouzení podmínek pro provádění staveb z hlediska bezpečnosti a ochrany zdraví, ale i pro budoucí bezpečný provoz staveb, včetně zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví zaměstnanců, kteří provádí údržby, opravy a revize stavebních konstrukcí, strojů a zařízení. Na posuzování projektových dokumentací se podíleli i inspektoři specialisté na vyhrazená technická zařízení.

Předkládané dokumentace v mnoha případech neměly dostatečnou vypovídající schopnost o řešení rizik při výstavbě i budoucím provozu a až na výjimky přetrvávala snaha předkládat dokumentace jen v minimálním rozsahu. Tyto mnohdy nerespektovaly požadavky vyplývající ze zákona č. 309/2006 Sb., zákon o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a zdraví při práci, ve znění pozdějších předpisů, nařízení vlády č. 591/2006 Sb., o bližších minimálních požadavcích na bezpečnost a zdraví při práci na staveništích, atd., a dále pak ustanovení platných nařízení vlády, např.: nařízení vlády č. 378/2001 Sb., nařízení vlády č. 101/2005 Sb., a dalších. V technických zprávách byly odkazy na neplatné předpisy a technické normy (např.: již neplatná ustanovení vyhlášky č. 48/1982 Sb., ve znění pozdějších předpisů, vyhlášky č. 324/1990 Sb., neplatných elektrotechnických norem, apod.),

Neúplné projektové dokumentace byly vráceny k doplnění a opětovnému předložení k posouzení.

Nejčastější důvody vrácení projektových dokumentací staveb k doplnění:

- Dokumentace neodpovídaly z hlediska BOZP svým rozsahem a obsahem vyhl. č. 499/2006 Sb., o dokumentaci staveb. Neobsahovaly posouzení potřeby určení

koordinátora bezpečnosti a ochrany zdraví při práci na staveništi, kdy předložená dokumentace neobsahuje zejména:

- Posouzení, zda je reálné, aby předmětné stavební dílo realizoval pouze jeden zhotovitel, nebo se předpokládá účast subdodavatelů vzhledem k objemovému popř. druhovému rozsahu zamýšlených stavebních činností.
 - Předpokládanou dobu realizace v přepočtu na fyzické osoby pro rozhodnutí, zda dojde či nedojde k naplnění kritérií uvedených v § 15 odst. 1 zákona č. 309/2006 Sb.
 - Celkové předpokládané době trvání prací a předpokládanému počtu nasazení pracovníků v maximální míře v jeden den, nebo celkovému plánovanému objemu prací a činností během realizace v přepočtu na jednu fyzickou osobu.
 - Jednoznačné stanovisko, zda koordinátor BOZP pro předmětnou stavbu musí nebo nemusí být určen.
 - Ojedinele se však stále objevují případy, kdy se zadavatel stavby (prostřednictvím obsahu PDS v součinnosti s projektantem) „snaží“ přenést zákonnou odpovědnost za určení koordinátora na zhotovitele stavby.
-
- Projekty dostatečně neřešily způsob zajištění ochrany zdraví a bezpečnosti při výstavbě a při užívání.
 - Dokumentace neobsahovaly část E. Zásady organizace výstavby.
 - Chybí dokumentace výtahu, dispozice výtahové šachty a projekt elektrického zařízení.
 - V projektu „elektro“ nebyly doloženy protokoly o stanovení vnějších vlivů z hlediska elektrického zařízení.
 - Dokumentace nerespektuje požadavky na ochranu před bleskem, stanovení přípustného rizika, třídy ochrany před bleskem, vnější a vnitřní ochrany apod.
 - Chyběla technologická část projektu týkající se výroby a skladování včetně vnitřní dopravy.
 - V předpisech použitých pro tvorbu projektové dokumentace nebo jejich dílčích částí je uváděna zrušená vyhláška ČÚBP č. 324/1990 Sb. V dílčích částech je uváděna především v souvislosti s výkopovými pracemi.

Předkládané projektové dokumentace v některých případech upřednostňovaly architektonické a technické řešení a méně se zabývaly bezpečností a ochranou zdraví při provádění, užívání a udržování staveb včetně působení předvídatelných vlivů.

B. Řízení k vydání kolaudačního souhlasu

V roce 2016 se inspektoři Oblastních inspektorátů práce účastnili celkem 1203 řízení k vydání kolaudačního souhlasu k užívání staveb. Cílem účasti na řízení k vydání kolaudačního souhlasu bylo ověření a kontrola připravenosti staveb před uvedením do provozu, zvláště splňuje-li požadavky k zajištění bezpečnosti práce a bezpečnosti technických zařízení.

Při výběru a zvažování účasti inspektora na řízení k vydání kolaudačního souhlasu byly upřednostňovány stavby většího charakteru a stavby se zvýšenými riziky možného vzniku úrazů, u kterých byla posuzována projektová dokumentace. V těchto případech se také zjišťovalo, zda byly odstraněny závady, na které bylo upozorněno již při posuzování projektové dokumentace.

Nejčastější závady zjištěné při řízení k vydání kolaudačního souhlasu

Základní nedostatky:

- nebyly doloženy vyžadované doklady k instalovanému záchytnému systému na střešních konstrukcích, popř. tyto systémy zcela chyběly,
- jednotlivé odbočky zařízení na rozvod plynu nešlo samostatně uzavřít,
- nebyla předložena výchozí revize el. zařízení rozvodů, osvětlení a hromosvodů,
- nebyla písemně zpracována dokumentace na ochranu před výbuchem,
- v místním provozním řádu mobilní plynové kotelny scházelo situační schéma všech technologických zařízení instalovaných v kotelně,
- neúplná provozní dokumentace, neurčení lhůt pro provádění kontrol a revizí,
- odkaz na neplatné právní předpisy v místním provozním řádu,
- nevyznačení komunikací na pracovišti,
- nezajištění pracoviště ochranným zábradlím (např. rampy, rozdílné úrovně podlah, apod.),
- vybavení pracoviště neodpovídalo požadavkům předpisů k zajištění bezpečnosti a hygieny práce.

Bioplynové stanice (dále BPS):

- potrubí plynovodu LPE nebylo chráněno před účinky UV záření,
- místo lomu trasy plynovodu vedeného v zemi nebylo označeno,
- předložený provozní řád BPS v některých případech neobsahoval návody a pokyny pro obsluhu a kontrolu včetně vedení provozní dokumentace všech zařízení instalovaných v BPS, které mají vliv na bezpečnost a spolehlivost provozu,
- nebyla písemně zpracována dokumentace na ochranu před výbuchem,
- vstupní dveře do strojovny kogeneračních jednotek nebyla opatřena samo zavíracím zařízením,
- při kolaudaci BPS nebylo stavebníkem předloženo závazné stanovisko TIČR o úspěšné funkční zkoušce BPS.

Čerpací stanice:

- při kolaudaci nebyla předložena výchozí revize plynového zařízení LPG včetně stanoviska TIČR,
- při kolaudaci nebylo předloženo oprávnění k plnění nádrží motorových vozidel zkapalněným,
- propan-butanem, CNG,
- místní provozní řád neřešil stáčení LPG z autocisterny do zásobníku LPG,
- pro čerpací stanici nebyl vypracován provozní řád, požární řád ani havarijní plán.

Ve většině případů nebyly zjištěny závady, které by bránily uvedení stavby do užívání. Některé stavby byly dobře připraveny k závěrečným kontrolním prohlídkám a některé zjištěné drobné nedostatky byly odstraněny během řízení. V případě uplatňovaných požadavků na odstranění

větších závad byly stanoveny lhůty pro jejich odstranění. V několika případech nebyl vydán souhlas s uvedením stavby do provozu nebo byl souhlas podmíněn odstraněním nedostatků před uvedením stavby do provozu. Nesouhlasné a podmíněné souhlasy pro uvedení stavby do provozu se ve většině případů týkaly plynových a elektrických zařízení.

Ke zlepšení připravenosti staveb přispěla i skutečnost, že někteří investoři, respektive projektanti si vyžádali konzultaci před kolaudačním řízením a případné závady mohli odstranit.

Ze strany stavebních úřadů je zájem o účast zástupců inspektorátu (jako dotčeného orgánu) na řízení k vydání kolaudačního souhlasu. Problémem je snaha ze strany investora kolaudovat stavby před úplným dokončením, kdy se skutečný provozní stav může značně lišit od stavu zjištěného při těchto „předčasných“ kolaudacích. V souvislosti s výše uvedeným se množí žádosti o vyjádření inspektorátu na stavby bez technologie výroby a skladování (pouze na stavební část).

Sankce

V rámci kontrol vyplývajících z hlavního úkolu se sankce neukládají. V případě zjištěných nedostatků jsou projektové dokumentace vráceny k doplnění nebo přepracování.

Závěr

Velký vliv účasti inspektorů při schvalování projektové dokumentace a při povolování staveb v rámci závěrečných kontrolních prohlídek za účelem vydání kolaudačního souhlasu na celkovou prevenci v oblasti BOZP včetně vyhrazených technických zařízení je nepopíratelný a nezpochybnitelný. Je to nejučinnější nástroj, který vítají investoři a provozovatelé, protože je možno odstranit velké množství nedostatků v oblasti bezpečnosti práce a vyhrazených technických zařízení většinou na náklady zhotovitele. Zhotovitel je těmito kontrolami nucen provádět stavby kvalitněji, tak aby byly bezpečnější. Odstranění zjištěných závad má většinou efekt násobnosti odstraňování závad, protože si zhotovitel již málokdy dovolí opakovat závady zjištěné při kolaudačních řízeních.

V průběhu kolaudačních řízení je možno podchytit nedostatky, které by mohly negativně ovlivňovat bezpečnost a ochranu zdraví při práci při užívání staveb. Jedná se většinou o stavby, kde by v případě vydání kolaudačního souhlasu nebo povolení užívání stavby bez přítomnosti inspektorů OIP a tedy nezjištění případných závad, mohlo s velkou pravděpodobností dojít ke vzniku mimořádných událostí, jako jsou úrazy, havárie, ohrožení veřejnosti a podobně.

2.3.10. Kontrola systému bezpečnosti práce zaměřená na výrobu pekárenských a cukrárenských výrobků

Potravinářský průmysl je odvětví, které se z hlediska rizikovitosti práce a počtu pracovních úrazů z hlediska jejich závažnosti trvale řadí na jedno z předních míst. Vysoká míra rizika je tvořena zejména používáním nebezpečných postupů nebo způsobů práce, především při čištění a údržbě strojů. Další rizika vytvářejí např. nefunkční ochranná zařízení u strojů, příp. nefunkční zabezpečovací a blokovací systémy, dále nedostatečné vybavení zaměstnanců osobními ochrannými pracovními prostředky (dále jen OOPP). V neposlední řadě rizika vytvářejí i chemické látky používané při sanitaci technologií, výrobních prostor a obalové techniky. Předmětem kontroly bylo prověřit celý systém bezpečnosti práce od zajištění vstupních surovin,

přes technologii výroby potravinářského výrobku, čištění a sanitaci zařízení až po skladování hotových výrobků a to nejen u velkých subjektů, ale i OSVČ.

Cíl úkolu

U subjektů zaměřených na výrobu pekárenských a cukrárenských výrobků prověřit, zda zaměstnavatelé zajišťují bezpečnost a ochranu zdraví zaměstnanců při práci (dále jen BOZP) s ohledem na rizika možného ohrožení jejich života a zdraví, vytvářejí bezpečné a zdravé neohrožující pracovní prostředí a pracovní podmínky a přijímají opatření k předcházení rizikům. Cílem úkolu je především ovlivnit nepříznivý vývoj pracovní úrazovosti v daném oboru ekonomické činnosti.

Zadání úkolu

OIP vybraly ke kontrolám subjekty, které se zabývají výrobou pekárenských a cukrárenských výrobků. Každý inspektor se specializací zemědělství a potravinářství provedl kontrolu minimálně u 15 subjektů.

Předmět kontroly:

1. Kontrola dokumentace

- Vyhodnocení rizik při práci, obsluze, údržbě a opravách technologických zařízení (např. zásobníky sypkých hmot, potravinářské výrobní a balící linky, pece a sanitace obalů); seznámení zaměstnanců s těmito riziky a s opatřeními na ochranu před jejich působením; kontrola vlastního seznamu přidělovaných OOPP zpracovaného na základě vyhodnocení rizik.
- Zpracování pracovních postupů zejm. u technologických zařízení, které jsou zdrojem největšího počtu pracovních úrazů (např. hnětací, šlehací a míchací stroje, dopravníky surovin a výrobků).
- Seznámení s bezpečnostními listy nebezpečných látek používaných při sanitaci a dezinfekci technologií, výrobních prostor a obalové techniky.
- Vzájemná informovanost zaměstnanců cizích subjektů.
- Zajištění kontrol a revizí technologických zařízení ve stanovených lhůtách dle předpisů nebo dle průvodní dokumentace.
- Vedení evidence o úrazech v knize úrazů včetně zpracování záznamů o pracovních úrazech.

2. Fyzická kontrola pracovišť

- Kontrola stavu ochranných zařízení a zabezpečovacích prvků včetně jejich funkčnosti.
- Kontrola používání OOPP.
- Manipulace se surovinami a materiály (dopravní zařízení, manipulační vozíky, ruční manipulace).
- Skladování surovin, polotovarů a výrobků včetně kontroly nosnosti podlah, skladovacích zařízení na sypké hmoty a dopravníků včetně kontroly dodržování zpracovaných místních řádů skladů.
- Kontrola nakládacích a vykládacích prostor (rampy, plošiny).

Zhodnocení kontrolní činnosti

V rámci plnění tohoto úkolu bylo oblastními inspektoráty práce provedeno celkem 311 kontrol, z toho bylo 140 kontrol provedeno u fyzických osob. Při všech kontrolách bylo zjištěno celkem 1 207 nedostatků. Z celkového počtu provedených kontrol pouze u 18 zaměstnavatelů nebyly nedostatky zjištěny.

Tabulka 45 - Bližší údaje v rámci plnění úkolu v potravinářském průmyslu.

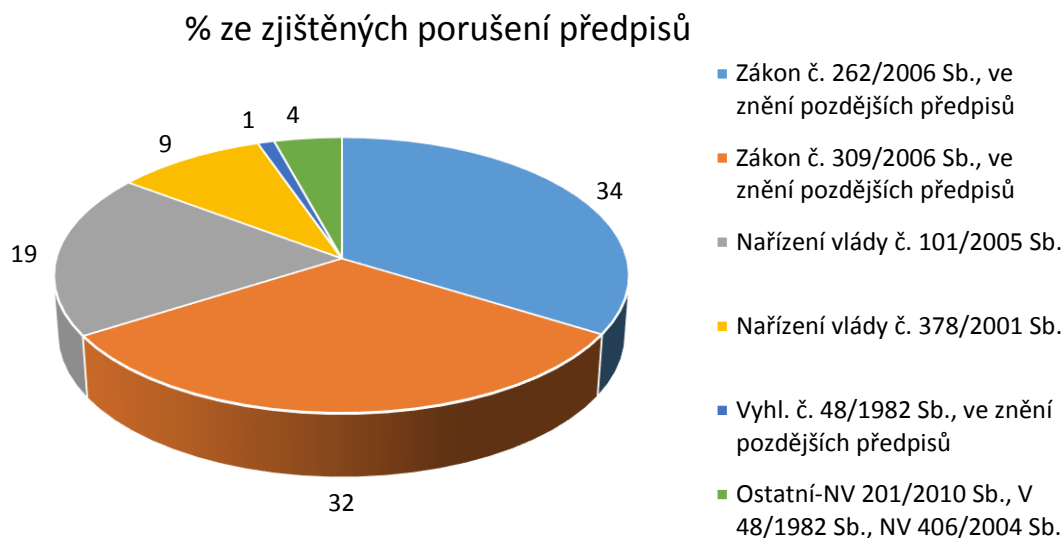
OIP	Počet kontrolovaných subjektů/počet kontrol	Počet kontrolovaných fyzických osob	Počet kontrol bez zjištěných nedostatků	Počet zjištěných nedostatků
OIP 03	36/37	18	4	122
OIP 04	15/15	6	0	53
OIP 05	36/36	10	0	94
OIP 06	18/18	6	8	40
OIP 07	43/43	17	4	118
OIP 08	50/50	27	1	322
OIP 09	75/75	36	1	318
OIP 10	37/37	20	0	140
Celkem	310/311	140	18	1207

V tabulce č. 46 je uveden přehled nejčastěji porušovaných právních předpisů. Stejně jako v loňském roce se nejčastěji zjišťované nedostatky týkaly nedodržování ustanovení zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů, dále pak zákona č. 309/2006 Sb., o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, ve znění pozdějších předpisů, a nařízení vlády č. 101/2005 Sb., o podrobnějších požadavcích na pracoviště a pracovní prostředí. Z následujících tabulek a grafu je zřejmé zastoupení zjištěných porušení jednotlivých právních předpisů.

Tabulka 46 - Přehled nejčastěji porušovaných předpisů

Předpis	Počet porušení	% ze zjištěných porušení předpisů
Zákon č. 262/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů	514	34
Zákon č. 309/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů	492	32
Nařízení vlády č. 101/2005 Sb.	292	19
Nařízení vlády č. 378/2001 Sb.	144	9
Vyhláška č. 48/1982 Sb.	16	1
Ostatní (NV č. 201/2010 Sb., V č. 48/1982 Sb., NV č. 406/2004 Sb., V č. 85/1978 Sb., V č. 21/1979 Sb.)	65	4

Graf 39 - % ze zjištěných porušení předpisů

Tabulka 47 - Přehled nejčastěji porušovaných ustanovení zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů

Porušená ustanovení	Popis nedostatku	Počet porušení
§ 102 odst. 1	Zaměstnavatel nevytvořil bezpečné a zdraví neohrožující pracovní prostředí a pracovní podmínky vhodnou organizací bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a přijímáním opatření k předcházení rizikům.	114
§ 103 odst. 1 písm. f)	Zaměstnavatel nezajistil zaměstnancům, zejm. zaměstnancům v pracovním poměru na dobu určitou, zaměstnancům agentury práce dočasně přiděleným k výkonu práce k jinému zaměstnavateli, mladistvým zaměstnancům, podle potřeb vykonávané práce, dostatečné a přiměřené informace a pokyny o BOZP.	111
§ 102 odst. 3	Zaměstnavatel soustavně nevyhledává nebezpečné činitele a procesy pracovního prostředí a pracovních podmínek, nezjišťuje jejich příčiny a zdroje; nevyhledává a nevyhodnocuje rizika, nepřijímá opatření k jejich odstranění; nekontroluje pravidelně úroveň BOZP.	58
§ 103 odst. 2	Zaměstnavatel nezajistil zaměstnancům školení o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP, které doplňují jejich odborné předpoklady a požadavky pro výkon práce.	50

V tabulce č. 48 je uveden přehled zjištěných nejčastěji porušovaných ustanovení zákona č. 309/2006 Sb., o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, ve znění pozdějších předpisů.

Tabulka 48 - Přehled nejčastěji porušovaných ustanovení zákona č. 309/2006 Sb.

Porušená ustanovení	Popis nedostatku	Počet porušení
§ 4 odst. 1, písm. c)	Zaměstnavatel nezajistil, aby stroje, technická zařízení, dopravní prostředky a nářadí byly z hlediska BOZP vhodné pro práci, při které budou používány. Stroje, technická zařízení, dopravní prostředky a nářadí nebyly pravidelně a řádně udržovány, kontrolovány a revidovány.	208
§ 2 odst. 1	Zaměstnavatel nezajistil, aby pracoviště byla prostorově a konstrukčně uspořádána a vybavena tak, aby pracovní podmínky pro zaměstnance z hlediska BOZP při práci odpovídaly bezpečnostním a hygienickým požadavkům na pracovní prostředí a pracoviště.	126
§ 6 odst. 1	Zaměstnavatel nezajistil, aby na pracovištích, na kterých jsou vykonávány práce, při nichž může dojít k poškození zdraví, byly umístěny bezpečnostní značky a značení a zavedeny signály, které poskytují informace nebo instrukce týkající se BOZP a seznámil s nimi zaměstnance.	57
§ 4 odst. 1, písm. a)	Zaměstnavatel nezajistil, aby stroje, technická zařízení, dopravní prostředky a nářadí byly z hlediska BOZP vhodné pro práci, při které budou používány. Stroje, technická zařízení, dopravní prostředky a nářadí nebyly vybaveny ochrannými zařízeními, která chrání život a zdraví zaměstnanců.	43

Hodnocení výsledků kontrol podle oblastí zadání úkolu:

Vyhodnocení rizik při práci, obsluze, údržbě a opravách technologických zařízení.

Provedenými kontrolami bylo zjištěno, že úroveň vyhodnocení rizik u zaměstnavatelů se odvíjela od jejich velikosti. U zaměstnavatelů s malým počtem zaměstnanců, nebyla většinou rizika vyhledána a vyhodnocena. U zaměstnavatelů s větším počtem zaměstnanců problematika rizik je v převážné většině zpracována externisty. Tato hodnocení však nejsou mnohdy aplikována na konkrétní provozované objekty a strojní zařízení, kterými jsou provozy vybaveny. Dále bylo zjištěno, že pokud byla dokumentace o rizicích vypracována, tak byla zpracována na začátku podnikání a již nebyla aktualizována, ani když se zavedly nové technologie nebo pracovní postupy. Dokumentace o rizicích byla všeobecná a neurčovala konkrétní místa, kde se zmíněná rizika vyskytují. Nedostatky byly zjištěny i v případě vedených dokumentací o vyhodnocení rizik, kde byly sice uvedeny výsledky vyhodnocení rizik, ale nebyla již přijata odpovídající opatření k omezení jejich působení.

Stále se rovněž vyskytují nedostatky v požadavcích na zpracování dokumentace o hodnocení rizik. Velmi často bylo předkládáno hodnocení rizik z pohledu dodržení správného technologického postupu při zpracování surovin a nakládání s hotovými výrobky podle jiných předpisů. Skutečností je, že se obě problematiky (rizika ohrožující kvalitu a nezávadnost potravin i zaměstnance výroby) v určitých etapách dotýkají, a to zejména v oblasti čištění a sanitace. Zaměstnavatelé také často předkládali dokument s částečně nebo jen obecně pojatou

identifikací rizik, která se nedotýkala všech činností zaměstnanci vykonávaných. Nejčastěji byla zjištěna absence rizik vyplývajících z obsluhy konkrétních pracovních strojů pro hnětení, mísení a dělení těsta. Kontrolami bylo rovněž zjištěno, že někteří zaměstnavatelé neměli pro pracoviště, kde hrozí riziko nebezpečí výbuchu (v místech výskytu moučného prachu) zpracovanou dokumentaci o ochraně před výbuchem.

Seznámení zaměstnanců s riziky a s opatřeními na ochranu před jejich působením.

Seznámení zaměstnanců s riziky a s přijatými opatřeními na ochranu před jejich působením nebylo provedeno u těch zaměstnavatelů, kde dokumentace ohledně vyhodnocení rizik zpracována nebyla. Jak je již uvedeno výše, převážně malí podnikatelé, kteří zaměstnávají do 5 zaměstnanců, rizika vyhledána neměli. Kontrolami bylo zjištěno, že pokud zaměstnavatel měl rizika vyhledána, tak provedl i seznámení s nimi, včetně přijatých opatření před jejich působením. Nedostatečné vyhodnocení rizik práce mělo dopad i na výběr a poskytování OOPP zaměstnancům. V několika případech chybělo školení zaměstnanců a jejich seznámení s riziky již při jejich nástupu, zaměstnavatel vyčkával až na termín periodického školení, popř. povinnost zajistit vstupní školení zaměstnance opominul zcela.

Kontrola vlastního seznamu přidělených OOPP zpracovaného na základě vyhodnocení rizik.

Kontrolami bylo zjištěno, že většina zaměstnavatelů svým zaměstnancům OOPP poskytuje. Někteří zaměstnavatelé však neměli ve vlastním seznamu uvedeny OOPP proti popálení horkými povrchy při pečení. V některých případech bylo zjištěno, a to převážně u malých zaměstnavatelů, že tito zaměstnavatelé sice poskytují OOPP, ale nemají vlastní seznam zpracovaný na základě vyhodnocení rizik a konkrétních podmínek práce. Pokud byly seznamy k poskytování OOPP zpracovány, pak téměř všechny tyto seznamy nespĺňovaly požadavek ustanovení § 3 odst. 4 nařízení vlády č. 495/2001 Sb., ve znění pozdějších předpisů, kde je uvedeno, že zaměstnavatel stanoví způsob, podmínky a dobu používání OOPP. Vypracované vlastní seznamy, podle kterých jsou zaměstnancům poskytovány OOPP, měli hlavně zaměstnavatelé s větším počtem zaměstnanců. Závěrem nutno konstatovat, že kvalitně zpracovaná dokumentace o hodnocení rizik jednoznačně předurčuje kvalifikovaně provedené školení BOZP a také odpovídajícím způsobem zpracovaný systém poskytování OOPP.

Zpracování pracovních postupů zejména u technologických zařízení, které jsou zdrojem největšího počtu pracovních úrazů (např. hnětací, šlehací a míchací stroje, dopravníky surovin a výrobků).

Z provedených kontrol vyplynulo, že pracovní postupy spojené s případným rizikem poškození zdraví zaměstnanců u technologických zařízení řešila většina zaměstnavatelů z části průvodní dokumentací výrobce, kde v návodu na použití byl stanoven správný postup při obsluze a údržbě daného technologického zařízení. Dále pracovní postupy u technologických zařízení měli někteří zaměstnavatelé zpracovány a zahrnuty ve svých vnitřních předpisech – provozních řádech pro pracoviště. U některých zaměstnavatelů byly značnou měrou používány stroje, a to především hnětače a šlehače vyrobené v 70. – 90. letech minulého století, kterých se provozovatelé pro jejich trvanlivost a bezporuchový chod nechtějí vzdát. Pro tato technická zařízení chyběla téměř vždy průvodní dokumentace výrobce a nebyl zpracován místní provozní bezpečnostní předpis (dále jen MPBP). Dále bylo kontrolami zjištěno, že někteří zaměstnavatelé mají stroje sestaveny do linek a zde většinou chyběl postup pro sestavení těchto linek, případně i pro další činnosti, které nejsou v návodech od výrobců řešeny.

Seznámení s bezpečnostními listy nebezpečných látek používaných při sanitaci technologií, výrobních prostor a obalové techniky.

Kontrolami, jak zaměstnavatelé seznamují své zaměstnance s bezpečnostními listy nebezpečných látek používaných při sanitaci technologií, výrobních prostor a obalové techniky, byly zjištěny rozdílné skutečnosti. Při výrobě pekárenských a cukrárenských výrobků jsou používány chemické látky a jejich používání je předmětem sanitačních řádů, jejichž dodržování je kontrolováno jinými orgány státní správy. Kontrolami bylo např. zjištěno, že seznámení s bezpečnostními listy chemických látek, které byly v době kontroly na pracovišti přechovávány, nebylo ve všech případech provedeno. K dispozici byly bezpečnostní listy látek používaných v době zpracování sanitačního řádu při zahájení výroby, zaměstnavatel pak následně změnil dodavatele, ale již nezajistil informovanost dotčených zaměstnanců o nových prostředcích a o jejich používání.

Při některých kontrolách bylo dále zjištěno, že doklad o seznámení zaměstnanců s bezpečnostními listy používaných nebezpečných chemických látek nebyl předložen. Pokud zaměstnanci byli seznámeni s bezpečnostními listy, pak většinou při školení BOZP, kde v osnově školení byla daná problematika někdy pojednána pouze v obecné poloze, popř. bylo zmíněno „seznámení s bezpečnostními listy“ bez bližší specifikace a konkretizace chemické látky. Dále bylo zjištěno, že někteří zaměstnavatelé ani nevěděli, že se na jeho pracovišti používají při dezinfekci nebezpečné chemické látky. Pokud u tohoto zaměstnavatele byly tyto chemické látky nalezeny, nebyly u nich k dispozici potřebné OOPP, které byly požadovány k zajištění bezpečnosti práce výrobcem těchto chemických látek. Pokud zaměstnavatel předložil nějaké OOPP pro manipulaci s nebezpečnými chemickými látkami, pak k nim v mnoha případech neměl potřebné certifikáty.

Vzájemná informovanost zaměstnanců cizích subjektů.

V rámci kontrol bylo zjišťováno, zda v případech, kdy na jednom pracovišti plní úkoly zaměstnanci dvou a více zaměstnavatelů, se zaměstnavatelé vzájemně písemně informují o rizicích a přijatých opatřeních k ochraně před jejich působením. Bylo zjištěno, že malé firmy, činné v cukrárenské a pekárenské výrobě, si většinou vlastními zaměstnanci zajišťují všechny práce související s vlastní výrobou. Výjimku představuje doprava surovin a rozvoz hotových výrobků, kdy spolupracující subjekty mají zůstat, již z důvodů hygienických, před expedičním prostorem bez přístupu na vlastní pracoviště. Případnou nahodilou činnost cizích zaměstnanců při různých občasných činnostech většinou nelze při kontrolách podchytit. Nedostatky ohledně vzájemné písemné informovanosti zaměstnavatelů o rizicích a o přijatých opatřeních k ochraně před jejich působením byly zjištěny např. v těch případech, kdy byla na kontrolovaném pracovišti konstatována přítomnost nasmlouvaných zaměstnanců – převážně se jednalo o zaměstnankyně úklidové firmy. Taky bylo ale zjištěno, že někteří zaměstnavatelé o povinnosti vzájemné písemné informovanosti o rizicích neví. Tento nedostatek se většinou objevil u malých firem. Kontrolami bylo dále zjištěno, že vzájemná informovanost zaměstnanců cizích subjektů je u právnických osob (převážně pekáren) zajišťována přes vrátnice, kde při vstupu nebo vjezdu jsou zaměstnanci jiných subjektů seznamováni s riziky a přijatými opatřeními před jejich působením. Dále bylo zjištěno, že u většiny fyzických osob se zaměstnanci cizích zaměstnavatelů téměř nevyskytují.

Zajištění kontrol a revizí technologických zařízení ve stanovených lhůtách dle předpisů nebo dle průvodní dokumentace.

Nutno konstatovat, že na úseku zajištění kontrol a revizí technologických zařízení byl zjištěn přibližně stejný počet nedostatků jak u výroby pekárenských, tak i cukrárenských výrobků. Bylo např. zjištěno, že kontroly strojního zařízení, které mají být prováděny nejméně jednou za 12 měsíců, velké množství kontrolovaných zaměstnavatelů neprovádělo. Pokud ano, pak šlo

většinou o zápis z prověrky BOZP, kterou provedly externí odborně způsobilé osoby v prevenci rizik. Tyto zápisy však byly velmi strohé, protože většinou obsahovaly pouze konstatování, že strojní zařízení je v pořádku. Při kontrolách prováděných inspektory byly v mnohých případech zjištěny nedostatky, na které externisté při svých kontrolách nepoukazovali. Ze strany externistů, zajišťujících pro zaměstnavatele oblast BOZP, šlo většinou pouze o vystavení dokladu, který naplnil požadavek provést jednou za rok prověrku BOZP. Revize vyhrazených technických zařízení (převážně se jednalo o zajištění revizí elektrických a plynových zařízení) nebyly ve většině případů prováděny v požadovaných termínech, a u OSVČ v mnoha případech nebyly prováděny vůbec. O povinnosti mít zpracovaný harmonogram kontrol, zkoušek a revizí technického vybavení pracoviště, včetně pracovních a výrobních prostředků a zařízení, spousta zaměstnavatelů dosud nevěděla. V některých případech bylo zjištěno, že revize či kontrola byla provedena a doložena, ale závady zjištěné při kontrole nebyly odstraněny. Dále byly zjištěny nedostatky jako např. neprovádění provozních revizí u tlakových nádob stabilních, nevedení záznamů o výsledku kontrol u šlehacích a hnětacích strojů, robotů, děliček, rohlíkovačů, chlebových linek, atd.; nezajištění periodických revizí elektrického zařízení např. u stroje na strouhanku, balícího stroje a dalších zařízení.

Vedení dokumentace o úrazech v knize úrazů včetně zpracování záznamů o úrazech.

Knihy úrazů byla při kontrolách většinou předložena. V některých případech však jejich obsah neodpovídal požadavkům daným v ustanovení § 2 nařízení vlády č. 201/2010 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Při kontrole bylo zjištěno několik knih úrazů, kde nebyly provedeny žádné záznamy, což může nasvědčovat tomu, že zaměstnanci své pracovní úrazy zaměstnavateli neohlašují a podceňují tak zejména drobná zranění, která jim při výkonu práce vzniknou. Dále bylo zjištěno, že pokud byly v knize úrazů pracovní úrazy zapsány, zaměstnavatel u nich často nepřijal žádná opatření proti jejich opakování.

Kontrola stavu ochranných zařízení a zabezpečovacích prvků včetně jejich funkčnosti.

I v této kontrolní oblasti byli zaměstnavatelé, u kterých nebyly zjištěny nedostatky při kontrole stavu ochranných zařízení a zabezpečovacích prvků (včetně jejich funkčnosti), ale byli i zaměstnavatelé, kde se nedostatky zjistily. Nedostatky na vlastních pracovních strojích a zařízeních nebyly zjišťovány často, jednalo se spíše o nepřístupnost ovládacích prvků, jejich poškození, neoznačení, o nedostatečný manipulační prostor nezajišťující bezpečnou obsluhu stroje nebo stroj nebyl zajištěn tak, aby nemohlo dojít k jeho nežádoucímu pohybu nebo pohyblivý přívod nebyl chráněn proti poškození. Zjištěna byla i chlazená místnost s teplotou nižší než 0°C, kde chyběl vypínač elektrického osvětlení, jehož rozsvícení musí být signalizováno vně místnosti a zároveň nebyly splněny podmínky pro možnost opuštění této místnosti zaměstnancem v kterémkoliv okamžiku.

Pokud byla kontrolovaná provozovna vybavena staršími stroji, pak u těchto strojů ochranná zařízení odpovídala roku výroby těchto strojů. Tam, kde se vyskytovalo větší riziko, zejména u točících se částí stroje, které nebyly opatřeny ochranným zařízením proti zachycení obsluhy, a tato skutečnost byla inspektory zjištěna, bylo poukázáno na nutnost zajištění ochrany zdraví zaměstnanců vzhledem k uvedenému riziku. V těchto případech zaměstnavatelé většinou tento nedostatek rychle odstranili. Právě zde se ukazuje, jakou činnost provádějí externisté, kteří na tato rizika zaměstnavatele neupozorní. V dokumentaci o rizicích taková rizika nejsou často vůbec uvedena a následně pak nejsou ani navržena opatření k jejich odstranění či eliminaci. V některých případech bylo zjištěno, že ochranná zařízení, kterými byly stroje vybaveny, nesplňovaly požadavek ustanovení § 3 odst. 4 nařízení vlády č. 378/2001 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Jednalo se jak o ochranná zařízení, kterými byly stroje vybaveny přímo od výrobce, tak i o ochranná zařízení, která byla dodatečně zhotovena samotnými zaměstnavateli.

Kontrola používání OOPP.

Nejvíce bylo na kontrolovaných pracovištích řešeno používání OOPP na ochranu rukou proti popálení horkými povrchy. V některých případech bylo zjištěno, že zaměstnavatel zakoupil v obchodních řetězcích rukavice, tzv. „chňapky“, ke kterým nebylo zjevně vydáno prohlášení o shodě tak, jak je požadováno právními předpisy platnými pro tento ochranný prostředek. Rukavice odolné vysokým teplotám byly uvedeny v předloženém vlastním seznamu jako OOPP, ale při kontrole bylo u některých zaměstnavatelů následně zjištěno, že na pracovišti se vyskytoval pouze jeden kus těchto rukavic pro větší počet zaměstnanců. Dále bylo zjištěno, že u některých zaměstnavatelů nebyli zaměstnanci vybaveni rukavicemi na ochranu proti mechanickému poškození při skladové manipulaci a ochrannými brýlemi při přípravě louhovaného pečiva, při práci ve vaně s louhem. Zaměstnancům také často nebyly poskytnuty všechny OOPP, které byly předmětem vlastního seznamu zpracovaného na základě hodnocení rizik.

Z kontrolní činnosti dále vyplynulo, že velká část zaměstnavatelů nebyla schopna prokázat, že provádí kontrolu používání OOPP svými zaměstnanci. Při kontrole prováděné inspektory byly nejzávažnější nedostatky zjišťovány v případě přítomnosti nebezpečných chemických látek na pracovištích, kde zaměstnavatelé neměli pro své zaměstnance k dispozici žádné potřebné OOPP, které stanovil výrobce pro práce s manipulací a používáním těchto nebezpečných chemických látek. Pokud však tyto OOPP měl k dispozici, neodpovídaly v mnoha případech svými vlastnostmi požadavkům výrobce.

Manipulace se surovinami a materiály (dopravní zařízení, manipulační vozíky, ruční manipulace).

V oblasti manipulace se surovinami a materiály bylo u kontrolovaných osob zjištěno celkem malé množství nedostatků. Bylo například zjištěno, že kontrolované osoby neměly zpracovaný MPBP, obsahující pracovní a technologické postupy pro bezpečné provozování dopravy, a také bezpečnostní pokyny pro provádění jednotlivých pracovních operací. Tento MPBP musí být vypracován s ohledem na zvláštnosti pracoviště a pracovní prostředí, dále na možné ohrožení zaměstnanců povětrnostní situací a také s ohledem na pravidla dorozumívání mezi zaměstnanci při různých pracovních operacích. Dále bylo např. u silničních dopravních prostředků zjištěno, že někteří zaměstnavatelé neprovedli seznámení zaměstnanců s průvodní dokumentací používaných dopravních prostředků. U technického zařízení pro zajištění plynulé dopravy materiálů bylo často zjišťováno, že zaměstnavatelé nemají zpracovány potřebné MPBP. Nutno konstatovat, že při kontrolách nebyly zjištěny závažné nedostatky, které by souvisely s ruční manipulací ani s provozem manipulační techniky, která se u kontrolovaných zaměstnavatelů vyskytovala hlavně jako ručně vedené bezmotorové manipulační vozíky.

Skladování surovin, polotovarů a výrobků včetně kontroly nosnosti podlah, skladovacích zařízení na sypké hmoty a dopravníků včetně kontroly dodržování zpracovaných místních řádů skladů.

Při kontrole skladovacích prostor bylo u mnoha kontrolovaných osob zjištěno, že ve skladech nejsou dodržovány bezpečnostní požadavky, které jsou kladeny na provoz regálů. Regály s polotovary, hotovými výrobky a obaly nebyly např. trvale označeny štítkem s uvedením největší nosnosti buňky a nejvyššího počtu buněk ve sloupci, dále některé regály nebyly vždy stabilní a neprováděly se jejich kontroly. V některých případech byl ukládán materiál k patě regálu či přístup k nim byl jiným způsobem znemožněn (zaskládané uličky). Dále bylo zjištěno, že u některých kontrolovaných zaměstnavatelů jsou sklady prostorově nevyhovující (většinou šlo o provozovny, které byly zřízeny v bydlíštích kontrolovaných osob). Poměrně často se inspektoři na kontrolách setkali s tím, že vypracovaný „Místní řád skladu“ byl zpracovaný všeobecně a ne v rozsahu čl. 4.1.1 ČSN 26 9030. Zde se opět ukazuje pouze formálnost

zpracované dokumentace k zajištění bezpečnosti práce ve skladech. Dále bylo např. zjištěno, že MPBP pro skladovací zařízení sypkých hmot nebyl zpracován v požadovaném rozsahu (neobsahoval opatření pro vstup do skladovacího zařízení, rozsah kontrol, způsob vedení evidenční knihy atd.). Závěrem možno uvést, že u skladovacích zařízení pro skladování sypkých hmot a u zařízení pro plynulou dopravu nákladů nebyly zjištěny závažnější nedostatky.

Kontrola nakládacích a vykládacích prostor (rampy, plošiny).

U nakládacích a vykládacích prostor bylo často zjišťováno, že okraje nakládacích ramp nemají okraj označený značkami označujícími nebezpečnou hranu a upozorňujícími na nebezpečí pádu osob. Dále bylo zjišťováno, že toto označení nebezpečné hrany nebylo řádně udržováno tak, aby bylo po celé délce rampy viditelné. V některých případech, kdy rampy byly vybaveny i přístupovými schodišti, nebyla tato schodiště opatřena madlem nebo zábradlím. Taky byl zjištěn nedostatek u vyrovnávací plošiny, která neměla ochranné zařízení proti vsunutí dolních končetin mezi spodní hranu konstrukce plošiny a okraj podlahy. Více nedostatků při kontrolách nakládacích a vykládacích prostor bylo zjištěno u kontrolovaných osob, které provozují pekárny.

Sankce

Potravinářským subjektům bylo uloženo celkem 21 pokut ve výši 422 000 Kč. Počet pokut i jejich výše zůstaly téměř na stejné úrovni jako v předešlém roce, kdy se prováděly kontroly subjektů zaměřených na zpracování masa a subjektů zabývajících se výrobou piva. Kontroly byly ve většině případů ukončeny vydáním písemného opatření k odstranění zjištěných nedostatků, včetně přiměřených lhůt k jejich odstranění. Při kontrolách bylo vydáno celkem 18 technickoorganizačních opatření.

Závěr

Lze konstatovat, že zaměření a cíl hlavního úkolu 16.1.142 pro rok 2016 byl splněn. Ze zjištěných skutečností vyplývá, že kontroly se zaměřením na kontrolu BOZP v potravinářském průmyslu, konkrétně u subjektů zaměřených na výrobu pečárenských a cukrárenských výrobků, měly své opodstatnění. Z výsledků kontrolní činnosti vyplývá, že největší počet nedostatků byl zjištěn u strojů a technických zařízení, u kterých zaměstnavatelé pravidelně a řádně neprováděli údržbu, kontroly a revize. Větší počet kontrol byl proveden u subjektů zaměřených na výrobu pečárenských výrobků.

Oblast kontroly, která byla dána tímto úkolem, není zejména u zaměstnavatelů, kteří zaměstnávají malý počet zaměstnanců, na takové úrovni, kterou právní předpisy k zajištění BOZP vyžadují. Vzhledem k vybavenosti mnoha provozoven staršími stroji a strojním zařízením se pak i odvíjí zajištění jejich bezpečného provozu. Z provedených kontrol dále vyplynulo, že pokud si zaměstnavatelé nechávají problematiku BOZP zpracovávat u externích firem, není ve většině případů tato rozsáhlá dokumentace k zajištění BOZP zpracována na konkrétní pracovní podmínky a strojní vybavení jednotlivých zaměstnavatelů.

Závěrem nutno konstatovat, že úroveň BOZP byla u jednotlivých kontrolovaných zaměstnavatelů značně rozdílná. Je závislá především na zájmu zaměstnavatele o otázky BOZP, dále na profesionalitě osob pověřených řízením péče o BOZP a na trvalé péči o nastavený systém BOZP z řad vedoucích zaměstnanců na všech stupních řízení v rozsahu pracovních míst, která zastávají.

2.3.11. Bezpečnost práce při provozu bioplynových stanic a čistíren odpadních vod

V posledních několika letech došlo k rapidnímu nárůstu instalací bioplynových stanic. Protože se jedná o složité technologické zařízení, které nebylo v zemědělské výrobě dříve provozováno, považovali jsme za nutné provést kontroly, zda jsou dodržovány platné předpisy v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, a jestli byly bioplynové stanice uvedeny do provozu v souladu s platnou legislativou. Dalším důležitým aspektem je to, že některé technologické celky bioplynové stanice jsou provozovány v prostředí s nebezpečím výbuchu, proto byla kontrolní činnost zaměřena i na oblast zpracování předepsané dokumentace o ochraně před výbuchem a z ní plynoucích požadavků. V roce 2016 byl úkol rozšířen o kontroly čistíren odpadních vod.

Cíl úkolu

Cílem úkolu bylo preventivně působit na úroveň dodržování bezpečnostních předpisů při provozu bioplynových stanic a čistíren odpadních vod, zejména se zaměřením na vyhrazená plynová a elektrická zařízení.

Zadání úkolu

OIP vybíraly ke kontrolám subjekty, které provozují bioplynové stanice a čistírny odpadních vod. Každý Oblastní inspektorát práce mimo OIP pro hl. město Prahu (žádný subjekt) měl provést kontrolu alespoň u 10 subjektů.

Předmětem kontrol bylo ověření plnění povinností vyplývajících z právních a ostatních předpisů k zajištění BOZP v souvislosti s provozem, údržbou, opravami, kontrolami a revizemi bioplynových stanic a čistíren odpadních vod, kdy se kontrolovaly zejména níže uvedené požadavky:

- uvedení do provozu - zda je příslušné závazné a odborné stanovisko např. na uzemnění a hromosvod v souladu s vyhláškou č. 73/2010 Sb.,
- sestava komponentů (stavba) - zda bylo vydáno odborné a závazné stanovisko TIČR k bezpečnému užívání,
- vedení a dostupnost provozní dokumentace - např. provozní řády, provozní předpisy, provozní deníky, zápisy o zkouškách,
- vypracování písemné dokumentace o ochraně před výbuchem a její vedení tak, aby odpovídala skutečnosti,
- provedení klasifikace prostor s prostředím nebezpečí výbuchu,
- bezpečný provoz zařízení pravidelně prováděnými kontrolami, revizemi, údržbou a servisem, zpracování plánů revizí,
- předepsané náležitosti dokladů z revizí a kontrol,
- vyhledávání, hodnocení rizik a přijímání opatření při provozování bioplynových stanic,
- zdravotní způsobilost osob pověřených obsluhou bioplynových stanic,
- školení, seznamování s předpisy,
- zpracování vlastního seznamu pro poskytování OOPP na základě vyhodnocení rizik a jejich poskytování obsluze bioplynové stanice.

Zhodnocení kontrolní činnosti

V rámci tohoto úkolu bylo v roce 2016 provedeno 101 kontrol. Při všech kontrolách bylo zjištěno 323 nedostatků představujících 445 porušení závazných právních předpisů. Dále bylo navrženo v rámci kontrol 44 technickoorganizačních opatření.

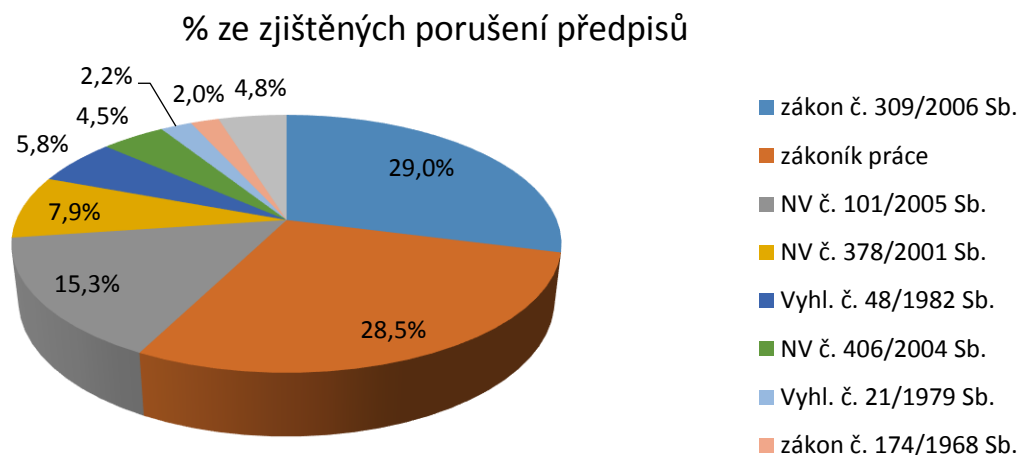
Z celkového počtu zjištěných porušení bylo inspektory OIP v 97 případech uloženo, podle § 7 odst. 1 písm. g) zákona o inspekci práce, opatření k odstranění zjištěných nedostatků. Ve 226 případech porušení bezpečnostních předpisů nebylo vydáno opatření, protože závady byly odstraněny v průběhu kontroly.

Tabulka 49 - Základní údaje vztahující se k HÚ

Základní údaje	Oblastní inspektorát práce								celkem
	03	04	05	06	07	08	09	10	
Počet kontrol	0	10	13	11	17	20	13	17	101
Počet nedostatků	0	25	44	14	26	61	51	102	323

Nejčastěji byl kontrolovanými subjekty porušován zákon č. 309/2006 Sb., o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce. Dále pak NV č. 101/2005 Sb., o podrobnějších požadavcích na pracoviště a pracovní prostředí a NV č. 378/2001 Sb., kterým se stanoví bližší požadavky na bezpečný provoz a používání strojů, technických zařízení, přístrojů a nářadí.

Graf 40 - % ze zjištěných porušení předpisů

Tabulka 50 - Přehled nejčastěji porušovaných předpisů

Předpis	Počet porušení	% ze zjištěných porušení předpisů
Zákon č. 262/2006 Sb.	129	29,0
Zákon č. 309/2006 Sb.	127	28,5
Nářízení vlády č. 101/2005 Sb.	68	15,3
Nářízení vlády č. 378/2001 Sb.	35	7,9
Vyhláška č. 48/1982 Sb.	26	5,8

Nařízení vlády č. 406/2004 Sb.	20	4,5
Vyhláška č. 21/1979 Sb.	10	2,2
Zákon č. 174/1968 Sb.	9	2,0

Přehled nejčastějších porušení závazných právních předpisů

- Porušení **zákona č. 262/2006 Sb.**, zákoník práce:
 - **§ 102 odst. 1** v 94 případech zaměstnavatel nevytvořil bezpečné a zdraví neohrožující pracovní prostředí a pracovní podmínky vhodnou organizací bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a přijímáním opatření k předcházení rizikům.
- Porušení **zákona č. 309/2006 Sb.**, zákon o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, ve znění pozdějších předpisů.
 - **§ 4 odst. 1 písm. c)** v 54 případech zaměstnavatel neprováděl pravidelné a řádné údržby, kontroly nebo revize. Stroje, technická zařízení, dopravní prostředky a nářadí nebyly vybaveny ochrannými zařízeními, která chrání život a zdraví zaměstnanců.
- Porušení **NV č. 101/2005 Sb.**, o podrobnějších požadavcích na pracoviště a pracovní prostředí.
 - **§ 4 odst. 1** v 40 případech pracoviště a pracovní prostředí nesplňovala další podrobnější požadavky, které jsou stanoveny v příloze k tomuto nařízení, a to zejména v bodech 2.1 elektrické instalace a 10 skladování a manipulace s materiálem.
 - **§ 3 odst. 4** v 15 případech kontrolovaný subjekt nestanovil termíny, lhůty a rozsah kontrol, zkoušek, revizí, termíny údržby, oprav a rekonstrukce technického vybavení pracoviště.
- Porušení **NV č. 378/2001 Sb.**, kterým se stanoví bližší požadavky na bezpečný provoz a používání strojů, technických zařízení, přístrojů a nářadí.
 - **§ 4 odst. 2** v 18 případech kontrolovaný subjekt nezajistil, aby zařízení bylo vybaveno provozní dokumentací. Dále kontrolovaný subjekt nezajistil následnou kontrolu nejméně jednou za 12 měsíců v rozsahu stanoveném místním provozním bezpečnostním předpisem.
- Porušení **zákona č. 174/1968 Sb.**, o státním odborném dozoru nad bezpečností práce.
 - **§ 6c odst. 1** v 7 případech kontrolovaný subjekt nezajistil při uvádění do provozu a při provozování vyhrazených technických zařízení bezpečnostní opatření a provedení prohlídek, revizí a zkoušek ve stanovených případech.
- Porušení **vyhlášky č. 48/1982 Sb.**, kterou se určují vyhrazená plynová zařízení a stanoví některé podmínky k zajištění jejich bezpečnosti.
 - **§ 194 odst. 2 a 3** v 13 případech kontrolovaný subjekt nezajistil, aby elektrická zařízení byla používána jen za provozních a pracovních podmínek, pro které byla konstruována a vyrobena a aby všechny části elektrického zařízení byly mechanicky pevné, spolehlivě upevněné a neovlivňovala nepříznivě jiná zařízení.
- Porušení **NV č. 406/2004 Sb.**, o bližších požadavcích na zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci v prostředí s nebezpečím výbuchu.
 - **§ 4 odst. 1 písm. c), d)** v 12 případech kontrolovaný subjekt neoznačil místa vstupu do prostorů s nebezpečím výbuchu bezpečnostními značkami výstrahy s černými

písmeny EX označujícími "nebezpečí - výbušné prostředí" a nezabezpečil vypracování písemné dokumentace o ochraně před výbuchem a její vedení tak, aby odpovídala skutečnosti.

- Porušení **vyhlášky č. 21/1979 Sb.**, kterou se stanoví základní požadavky k zajištění bezpečnosti práce a technických zařízení.
 - **§ 3 odst. 9** v 7 případech výrobní nebo montážní organizace předala zařízení uvedená v odst. 8 odběrateli bez potvrzení orgánu dozoru o úspěšné zkoušce zařízení.

Konkrétní zjištění v souvislosti s provozem, údržbou, opravami, kontrolami a revizemi bioplynových stanic

Zde byly nejčastěji zjišťovány nedostatky v oblasti neprovádění předepsaných kontrol a revizí, dále pak byly zjišťovány nedostatky ve vedení provozní dokumentace a stavu konkrétních pracovišť včetně instalovaných elektrických a plynových zařízení. V mnoha případech kontrolované subjekty neprovedly odstranění závad uvedených v revizních zprávách k daným zařízením a spokojily se pouze se skutečností, že revizní zpráva je vyhotovena.

V oblasti elektrických instalací nebyly tyto vždy mechanicky pevné a spolehlivě upevněné. U pohyblivých a prodlužovacích přívodů nebyly z hlediska bezpečnosti a funkčnosti použity vhodné elektroinstalační prvky.

Při kontrole provozních dokumentací elektrických zařízení byly zjišťovány nedostatky zejména v oblasti stanovování prostředí a vnějších vlivů pro daná elektrická zařízení.

Z pohledu organizace práce bylo nejčastějším porušením nestanovení osoby odpovědné za bezpečný provoz elektrického zařízení podle ČSN EN 50110-1 ed.3, čl. 4.3. Dále nebyla vyhodnocena elektrická rizika při obsluze a práci na elektrických zařízeních a nebyla přijata případná opatření ke snížení působení těchto rizik.

Při provozu elektrických zařízení v prostorách s nebezpečím výbuchu nebyly aplikovány požadavky nařízení vlády č. 406/2004 Sb., o bližších požadavcích na zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci v prostředí s nebezpečím výbuchu. Jednalo se zejména o neposouzení rizika výbuchu, neprovedení klasifikace prostorů s nebezpečím výbuchu na prostory s nebezpečím výbuchu a prostory bez nebezpečí výbuchu, nezpracování písemné dokumentace o ochraně před výbuchem (dále jen DOPV) a neoznačení míst vstupů do prostorů s nebezpečím výbuchu bezpečnostními značkami výstrahy s černými písmeny **EX** označujícími "nebezpečí - výbušné prostředí". DOPV v mnoha případech nebyla v souladu s Protokolem o určení vnějších vlivů nebo byla zpracována velmi obecně a ne ve vztahu ke konkrétní bioplynové stanici. Prostory s nebezpečím výbuchu tak nejsou klasifikovány jednoznačným způsobem.

Nedostatky v průvodní a provozní dokumentaci plynových zařízení

- chybí harmonogramy revizí,
- chybí místní provozní řády (dále jen MPŘ) pro plynová zařízení (jsou předkládány MPŘ pro ochranu ovzduší apod.),
- MPŘ nejsou aktualizovány dle skutečného stavu provozovaných technických zařízení (nesoulad s instalovaným výkonem a to z důvodu rozšíření BPS),
- nejsou vedeny provozní deníky nebo vedení deníku neodpovídá požadavku MPŘ,
- není dokumentace dle čl. 8.6.2 TPG G 703 01 část II (dříve revizní kniha),
- chybí revizní kniha hořáků zbytkového plynu,

- není dokumentace svárů – identifikace svářeče,
- chybí dokumentace o provedení funkční zkoušky,
- plynové zařízení bylo odběrateli předáno a je provozováno, aniž by na něm byla úspěšnost zkoušek potvrzena organizací státního odborného dozoru.

Provozní nedostatky z oblasti plynových zařízení

- chybí ochrana PE potrubí před UV zářením a mechanickým poškozením,
- není zajištěna ochrana proti korozi u potrubí plynovodu,
- nejsou prováděny pravidelné roční kontroly PZ,
- chybí popis armatur a potrubí ve strojovnách,
- neplatné nebo již nečitelné bezpečnostní značky,
- chybí kalibrace měřících a zabezpečovacích zařízení,
- nejsou prováděny kontroly na přítomnost CO (oxid uhelnatý) v ovzduší.

Nedostatky v průvodní a provozní dokumentaci elektrických zařízení

- není zpracován protokol o určení vnějších vlivů,
- není zpracována aktuální písemná dokumentace o ochraně před výbuchem v návaznosti na výsledky posuzování rizika výbuchu pro provoz bioplynové stanice,
- není zaveden systém vydávání příkazu „V“,
- chybí odborné a závazné stanovisko TIČR k vyhrazeným elektrickým zařízením (Hromosvod, zemnicí soustava),
- nejsou prováděny pravidelné revize elektrických zařízení ve stanovených lhůtách,
- ze strany zaměstnavatele není potvrzena platnost osvědčení u elektrikářů (vyhláška č. 50/1978 Sb. §14 odst. 5),
- chybí schémata zapojení podle skutečného stavu,
- nejsou stanoveny stupně prohlídek a intervaly periodických revizí EZ dle čl. 4.4.2 ČSN EN 60079-17 ed.3

Provozní nedostatky z oblasti elektrických zařízení

- není stanovena osoba odpovědná za provozované elektrické zařízení,
- revize provádí revizní technik s osvědčením pro objekty třídy A, i když se jedná o prostředí s nebezpečím výbuchu – kde je potřeba osvědčení rozsahu třídy B,
- nejsou odstraněny závady zjištěné a popsány v revizní zprávě EZ,
- uzemňovací přívody nejsou na přechodu do půdy nejméně 30 cm pod povrchem a 20 cm nad povrchem opatřeny ochranou proti korozi,
- jistící přístroje nejsou označeny tak, aby jištěné obvody bylo možno snadno rozeznat,

- elektrická zařízení na místech veřejně přístupných nejsou označena bezpečnostní tabulkou upozorňující na riziko úrazu elektrickým proudem,
- kabelové vedení – nedostatečné upevnění, není uloženo v lištách,
- nejsou označena místa s nebezpečím výbuchu bezpečnostními značkami výstrahy s černými písmeny **EX**.

Nedostatky z oblasti všeobecné bezpečnosti

- chybí bezpečnostní značky a tabulky,
- nejsou zpracovány směrnice pro poskytování OOPP,
- chybí ochrana proti pádu (zábradlí atd.),
- nejsou prováděna školení obsluh ze směrnic k bezpečnosti práce,
- chybí návody výrobců k obsluze a údržbě jednotlivých strojních zařízení,
- nedostatečná kontrola souvisejících strojních zařízení (chybějící šroub a neutěsněná průchodka na svorkovnici elektromotoru),
- chybí izolace teplovodního potrubí s teplotou vyšší než 55 °C,
- nejsou prováděny kontroly bezpečnostní výstroje TNS,
- chybí bezpečnostní listy, záchytné nádoby, asanační prostředky a označení chemických látek,
- popisy ovládacích prvků nejsou v českém jazyce,
- chybí prostředky pro poskytování první pomoci.

Prevence rizik

V oblasti prevence rizik se kontrolované subjekty nejčastěji dopouští porušení v oblasti základních povinností spočívajících ve vyhledávání a vyhodnocování rizik, možného ohrožení bezpečnosti provozu technických zařízení a zdraví zaměstnanců, nepřijímání opatření k jejich odstranění nebo omezení. Kontrolované subjekty nejčastěji vyhodnocují rizika pouze v obecné rovině, bez přímé návaznosti na konkrétní pracoviště.

Kontrolované subjekty zpravidla zajišťují tuto činnost pomocí osob odborně způsobilých v prevenci rizik, kdy tyto osoby používají různé databáze rizik (software k BOZP apod.). Kontrolované subjekty poté mají zpracovávánu a vedenu dokumentaci o vyhledávání a hodnocení rizik v oblasti bezpečnosti práce se stanovováním opatření k jejich odstranění, kde však v oblasti elektrických zařízení jsou řešeny činnosti charakteru obsluhy a zacházení s elektrickými zařízeními, a to s těmito opatřeními „nepřibližovat se“, „nedotýkat se elektrických zařízení“ apod. Takto zpracované dokumentace neobsahují činnosti při provádění montáží či oprav elektrických zařízení, které jsou charakteru práce na elektrickém zařízení, kdy tyto činnosti mají specifická nebezpečí a z toho vyplývající rizika.

V některých případech chybělo v dokumentaci vyhodnocení rizik pro provoz tlakových a plynových zařízení a přijetí opatření k jejich minimalizaci. V dokumentaci zabývající se otázkami rizik chybí většinou **identifikace hlavně specifických rizik**, které sebou přináší právě vyhrazená technická zařízení, a které většinou „univerzálně“ odborně způsobilé osoby zpravidla neznají. Potom se v registru rizik dozvíme, že největším rizikem v bioplynové stanici je pád na rovině a podobně.

Školení BOZP

V této kontrolní oblasti byly zaznamenány nedostatky ve školení o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP zaměstnanců, zejména se jednalo o neseznámení zaměstnanců s provozní dokumentací a neseznámení zaměstnanců s riziky vznikajícími při práci na elektrickém a plynovém zařízení.

Značným nedostatkem v této oblasti bylo, že zaměstnavatelé neměli k dispozici pro poskytované elektrické a plynové zařízení provozní dokumentaci (návody k obsluze, údržbě a opravám) a nemohli tak vytvořit odpovídající podmínky pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci.

OOPP

Kontrolované subjekty nezajistily vypracování nebo aktualizaci vlastního seznamu pro poskytování OOPP, a to na základě vyhodnocení elektrických rizik podle konkrétních činností na elektrickém zařízení. Kontrolované subjekty v důsledku nedostatečného zhodnocení rizik nevybavují pracovníky vhodnými OOPP.

Nedostatky byly dále zjištěny v oblasti evidence OOPP a návazně v jejich prokazatelném přidělování. V souvislosti s těmito skutečnostmi kontrolované subjekty nekontrolují, zda zaměstnanci přidělené OOPP používají, a zda tyto OOPP vyhovují z hlediska jejich technického a funkčního stavu.

Sankce

Zjištěnému počtu závad odpovídají i sankční postihy, které oblastní inspektoráty práce uplatnily ve smyslu zákona č. 251/2005 Sb., o inspekci práce, ve znění pozdějších předpisů. Oblastní inspektoráty práce uložily v rámci plnění tohoto úkolu 2 pokuty v celkové částce 35 000,- Kč.

Závěr

Provedené kontroly měly za cíl upozornit kontrolované osoby na plnění povinností souvisejících s provozem bioplynových stanic a čistíren odpadních vod, a to zejména ve vztahu k elektrickým a plynovým zařízením. Tohoto cíle bylo v plné míře dosaženo. Plnění těchto povinností by mělo vést k zodpovědnějšímu přístupu při zajištění bezpečného a spolehlivého provozu bioplynových stanic a čistíren odpadních vod, a tím i snížení rizika možného ohrožení zdraví. Rovněž byli upozorněni na plnění povinností týkajících se ustanovení osob odpovědných za provoz jednotlivých technických zařízení.

Z provedených kontrol dále vyplynulo, že pokud se obsluze bioplynové stanice či čistíren odpadních vod věnuje pracovník s elektrotechnickým vzděláním a patřičnou odbornou způsobilostí v elektrotechnice nebo pracovník se středoškolským vzděláním technického směru, je to na provozované bioplynové stanice či čistíren odpadních vod znát. Vzhledem k jejich technickým znalostem řeší tuto problematiku s daleko větším přehledem, než obsluha s netechnickým vzděláním. Rozdíl byl i v tom, že zatím co bioplynové stanice jsou zpravidla v majetku soukromých subjektů, tak čistírny odpadních vod jsou častěji v majetku měst a obcí. Proto možná v oblasti provozu čistíren odpadních vod bylo zjišťováno méně nedostatků. Zejména oblast průvodní a provozní dokumentace na ČOV byla zajištěna lépe než u BPS.

Dále je potřeba uvést, že pakliže se oblastní inspektorát práce účastnil kolaudace bioplynové stanice, tak bylo zpravidla při kontrole zjištěno méně nedostatků. Nicméně je potřeba uvést, že

některé bioplynové stanice byly uvedeny do provozu dříve, než byl ze strany SÚIP a OIP vznesen požadavek na naši účast při kolaudačním řízení.

Tento hlavní úkol zaměřený na bezpečnost provozu bioplynových stanic a čistíren odpadních vod u jejich provozovatelů jednoznačně přispěl k lepšímu povědomí o požadavcích na tato technická zařízení. V důsledku osvěty o prováděných kontrolách ze strany OIP, se kontrolované subjekty této problematice věnovali v daleko větší míře než v loňském roce. Toto jednoznačně vyplývá z výsledků provedených kontrol a z výše uložených sankcí.

Přesto v posledních letech došlo ke smrtelným pracovním úrazům při provozu BPS a ČOV. Z tohoto důvodu je ze strany provozovatelů těchto zařízení stále potřeba věnovat bezpečnosti práce patřičnou pozornost.

Závěrem lze konstatovat, že kontroly provedené v letech 2014 až 2016 splnily svůj účel, jelikož pozvedli povědomí provozovatelů těchto zařízení o požadavcích týkajících se jejich bezpečného provozu. V mnoha případech se inspektoři setkali s aktivním přístupem provozovatelů k řešení otázek bezpečného provozu jejich zařízení. V neposlední řadě je to dáno tím, že je to v zájmu samotných provozovatelů, jelikož dané zařízení by jim mělo dlouhodobě generovat finanční zisk. Samotní provozovatelé v mnoha případech dospěli k závěru, že tohoto lze nejlépe dosáhnout bezpečným provozem a řádnou údržbou daného zařízení, což bylo v souladu s cílem tohoto hlavního úkolu. Poznatky z kontrolní činnosti v této oblasti byly prezentovány na odborných seminářích, kterých se účastnili provozovatelé těchto zařízení, tato naše činnost se setkala s kladným ohlasem z jejich strany. V roce 2017 již v daném hlavním úkolu pokračovat nebudeme, ale navrhuje se dané oblasti opět věnovat v horizontu pěti let.

2.3.12. Bezpečnost práce při těžbě a při soustředování dříví v lese

Vyšší četnost smrtelných pracovních úrazů a úrazů s hospitalizací delší jak 5 dnů v oblasti lesnictví vyžaduje zvýšenou kontrolní činnost na dodržování právních a ostatních předpisů k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci (dále jen BOZP).

Úkol kontroly byl zaměřen na dodržování bezpečnosti pracovních postupů při těžbě a soustředování dříví v lese, a byl logickým pokračováním kontrolních činností v létech 2011 až 2015, které byly zaměřeny na bezpečnost práce při těžbě a bezpečnost práce při využívání lesní techniky.

Dodržování bezpečnosti práce osobami samostatně výdělečně činnými a zaměstnavateli při práci v lese je povinností vyplývající jak z relevantních zákonů, tak z Nařízení vlády č. 28/2002 Sb., kterým se stanoví způsob organizace práce a pracovních postupů, které je zaměstnavatel povinen zajistit při práci v lese a na pracovištích obdobného charakteru. Zaměstnavatelem se pro tyto účely rozumí rovněž podle § 12 a § 13 zákona č. 309/2006 Sb., osoba samostatně výdělečně činná (dále jen OSVČ).

Cíl úkolu

Cílem úkolu bylo vyvodit potřebný tlak na vedení kontrolovaných subjektů k dodržování bezpečnostních předpisů, a tím vytvořit předpoklady k minimalizaci pracovní úrazovosti při těžbě a při soustředování dříví mechanizačními prostředky a koňským potahem.

Zadání úkolu

V rámci úkolu „Bezpečnost práce při těžbě a při soustředování dříví v lese“ bylo stanoveno, že každý inspektor z oblastních inspektorátů práce, vyjma OIP pro hlavní město Prahu, se specializací lesnictví a dřevozpracující průmysl provede kontrolu nejméně u 20 subjektů. Výběr subjektů pro kontrolu byl proveden s ohledem na časový odstup od poslední kontroly. Vybírány byly subjekty z oblasti lesnictví, které se zabývají těžbou a soustředováním dříví.

Předmětem kontroly byla bezpečnost práce při těžbě a při soustředování dříví v lese se zaměřením na:

- školení a přípravu k výkonu práce,
- poskytování a používání OOPP,
- obsah provozní a průvodní dokumentace strojů a technických zařízení (např.: návod k obsluze výrobce, nebo dodavatele; provádění údržby a oprav strojů a zařízení),
- provádění předepsaných kontrol strojů a technických zařízení,
- funkčnost ovládacích a bezpečnostních prvků a systémů strojů a zařízení (např.: spuštění stroje; normální a nouzové zastavení; blokování nahodilého chodu pojezdu a hydraulických systémů; varovné upozornění, signalizace; zákaz vstupu do zakázaných prostor pracujícího stroje a pod manipulované dříví),
- dodržování bezpečných pracovních postupů; dokumentace se vztahem k vyhledání rizik na pracovišti (např.: předání pracoviště; upozornění na možná rizika; vzájemná informovanost),
- bezpečné skladování a manipulace s vytěženým dřívím.

Zhodnocení kontrolní činnosti

V rámci tohoto úkolu bylo provedeno inspektory oblastních inspektorátů práce celkem **257** kontrol, z toho byla ve **156** případech provedena kontrola u fyzických osob. Oblastní inspektorát práce pro hlavní město Prahu nebyl do úkolu zahrnut. Při všech kontrolách bylo zjištěno **393** nedostatků ve vztahu k BOZP. Z celkového počtu provedených kontrol nebyly v **60** případech zjištěny nedostatky.

Tabulka 51 - Základní údaje vztahující se k HÚ

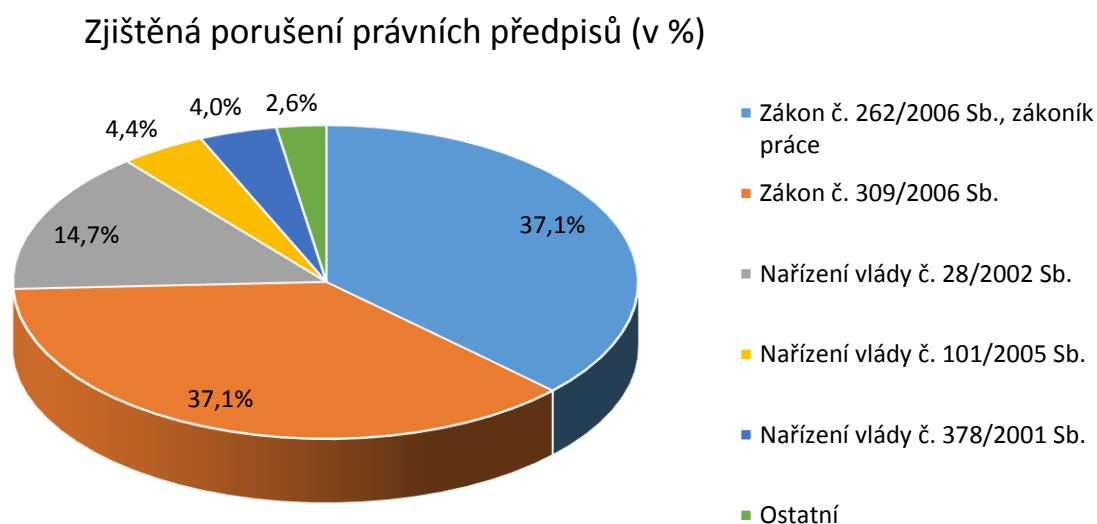
Základní údaje	Oblastní inspektorát práce								Celkem
	03	04	05	06	07	08	09	10	
Počet kontrol	x	21	27	21	21	55	42	70	257
Počet nedostatků	x	23	27	17	19	83	67	157	393
Počet kontrol bez nedostatků	x	13	11	9	10	4	9	4	60

Nejčastěji porušovaným právním předpisem byl zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce a zákon č. 309/2006 Sb., o dalších požadavcích na bezpečnost a ochranu zdraví při práci, dále nařízení vlády č. 28/2002 Sb., kterým se stanoví způsob organizace práce a pracovních postupů, které je zaměstnavatel povinen zajistit při práci v lese a na pracovištích obdobného charakteru. Následován nařízením vlády č. 101/2002 Sb., o podrobnějších požadavcích na pracoviště a pracovní prostředí a nařízením vlády č. 378/2001 Sb., kterým se stanoví bližší požadavky na bezpečný provoz a používání strojů, technických zařízení, přístrojů a náradí.

Tabulka 52 - Přehled nejčastěji porušovaných předpisů

Předpis	Počet porušení	% ze zjištěných porušení předpisů
Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů	260	37,1
Zákon č. 309/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů	260	37,1
Nářízení vlády č. 28/2002 Sb.	103	14,7
Nářízení vlády č. 101/2005 Sb.	31	4,4
Nářízení vlády č. 378/2001 Sb.	28	4
Ostatní	18	2,6

Graf 41 - Zjištěná porušení právních předpisů (v %)

Tabulka 53 - Přehled nejčastěji porušovaných ustanovení zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů.

Porušené ustanovení	Popis nedostatku	Počet porušení
§ 101 odst. 1, 3	Zaměstnavatel nezajistil bezpečnost a ochranu zdraví zaměstnanců při práci s ohledem na rizika možného ohrožení zaměstnanců při práci s ohledem na rizika možného ohrožení jejich života a zdraví, které se týkají výkonu práce.	76
§ 102 odst. 1, 3, 4	Zaměstnavatel nevytvořil bezpečné a zdraví neohrožující pracovní prostředí a pracovní podmínky vhodnou organizací BOZP a přijímáním opatření k předcházení rizikům. Zaměstnavatel soustavně nevyhledával nebezpečné činitele a procesy pracovního prostředí a pracovních podmínek a nezjišťoval jejich příčiny a zdroje.	135

§ 103	Zaměstnavatel nesplnil povinnosti týkající se zdravotní způsobilosti zaměstnanců a výkonu práce, která odpovídá schopnostem jednotlivých zaměstnanců. Zaměstnavatel nezajistil řádné školení o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP, nevede řádně dokumentaci o provedeném školení.	16
§ 104	Zaměstnavatel neposkytuje řádně zaměstnancům osobní ochranné pracovní prostředky a nekontroluje jejich používání.	26

Tabulka 54 - Přehled nejčastěji porušovaných ustanovení zákona č. 309/2006 Sb., o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, ve znění pozdějších předpisů.

Porušené ustanovení	Popis nedostatku	Počet porušení
§ 2 odst. 1, 2	Zaměstnavatel nezajistil, aby pracoviště byla prostorově a konstrukčně uspořádána a vybavena tak, aby pracovní podmínky pro zaměstnance z hlediska BOZP odpovídaly bezpečnostním a hygienickým požadavkům na pracovní prostředí a pracoviště.	22
§ 4 odst. 1 písm. a)	Zaměstnavatel nezajistil, aby stroje, technická zařízení, dopravní prostředky a nářadí byly vybaveny ochrannými zařízeními, která chrání život a zdraví zaměstnanců.	7
§ 4 odst. 1 písm. c)	Zaměstnavatel nezajistil, aby stroje, technická zařízení, dopravní prostředky a nářadí byly pravidelně a řádně udržovány, kontrolovány a revidovány.	39
§ 5 odst. 1	Zaměstnavatel neorganizoval práci a nestanovil pracovní postupy tak, aby byly dodržovány zásady bezpečného chování na pracovišti.	28

Tabulka 55 - Přehled nejčastěji porušovaných ustanovení NV č. 28/2002 Sb., kterým se stanoví způsob organizace práce a pracovních postupů, které je zaměstnavatel povinen zajistit při práci v lese a na pracovištích obdobného charakteru

Porušené ustanovení	Popis nedostatku	Počet porušení
§ 2 odst. 1	Zaměstnavatel nestanovil pracovní postupy a neorganizoval práci v lese a na pracovištích obdobného charakteru s ohledem na vykonávanou činnost, technologické postupy, zvláštnosti pracoviště, pracovní podmínky, bezpečnost provádění jednotlivých pracovních úkonů.	6
§ 2 odst. 2	Zaměstnavatelem neseznámil zaměstnance před zahájením prací se stanovenými pracovními postupy a organizací práce. Zaměstnanci dále nebyly seznámeni se způsobem zajišťování první pomoci a vybaveni osobními ochrannými pracovními prostředky.	1

§ 2 odst. 3	Zaměstnavatel nevybavil zaměstnance, který vykonává práce s přenosným nebo ručním nářadím s ostřím, obvazovým balíčkem.	6
§ 3 - příloha	Zaměstnavatel porušil některé ustanovení uvedené v příloze tohoto nařízení.	90

Hodnocení výsledků kontrol podle oblastí zadání úkolu:

Školení a příprava k výkonu práce

V této oblasti byla dokládána standardně vyšší úroveň školení prováděné zaměstnavateli a dodavateli technického zařízení, které prováděli přímo zástupci výrobců technického zařízení. Opakovanými nedostatky byly chyby v osnově školení, kde nebyly definovány interní předpisy kontrolované osoby. Častým jevem je využívání softwaru pro vyhodnocení rizik bez jakékoliv úpravy výstupu a z toho vznikajících chyb, kdy dokumentace neodpovídá realitě. Důvodem je často neznalost osob odborně způsobilých v prevenci rizik, které nejsou na oblast lesnictví specializovány, ale je nutno podotknout, že se situace zlepšuje a jednotliví inspektoři se při kontrolách setkávají s dotazy, jak řešit některé situace.

U kontrolovaných osob, které prováděli těžbu dřeva jako OSVČ, bylo v první řadě zjišťováno, zda a jakým způsobem, jsou tyto osoby vyškoleny pro práci s přenosnou motorovou pilou (dále jen s motorovou pilou). U OSVČ převládá absolvování školení pro těžaře s následným vydáním průkazu. Přesto, že není povinností mít u sebe průkaz k obsluze motorové pily, lze konstatovat, že všechny kontrolované osoby tento průkaz u sebe měly. Kvalita školení i kurzu pro začínající těžaře je pravděpodobně rozdílná, protože současný stav legislativy tento způsob umožňuje.

Opakování školení je u právnických osob většinou jednou za rok, v případě OSVČ jednou za dva roky. U OSVČ bylo zjištěno, že se většinou účastní pravidelných školení BOZP, pořádaných ve spolupráci se subjekty, se kterými je sepsována smlouva o provedení práce. Organizace, které si tyto subjekty najímají, mají zájem na tom, aby tyto práce prováděli kvalifikované a proškolené osoby.

Poskytování a používání OOPP

Používání osobních OOPP (ochranná přilba, ochrana zraku a obličeje, ochrana sluchu, pracovní oděv se signálními barvami, boty s úpravou skluzu, pracovní rukavice) patří k všeobecným zásadám bezpečné práce při těžbě a při soustředování dříví v lese. Vyšší úrazovosti na pracovištích lesního charakteru lze částečně předcházet důsledným používáním OOPP a dodržováním správných pracovních postupů a pravidel BOZP. Při kontrolách právnických osob bylo kontrolováno, zda mají zaměstnavatelé zpracovány směrnice pro poskytování osobních ochranných prostředků na základě vyhodnocení rizik a konkrétních podmínek pro jednotlivé pracovní činnosti a zda OOPP prokazatelně zaměstnancům předaly. Problém s poskytováním OOPP se vyskytuje převážně u firem, které se běžně prací s motorovou pilou nezabývají (např. zemědělská družstva, obecní úřady, technické služby, apod.). Tyto firmy mají pocit, že nejsou povinni poskytovat zaměstnancům OOPP pro práci s řetězovou pilou, když jí využívají párkrát za rok.

Ochranná přilba

Ochranná přilba slouží k eliminaci následku pádu předmětu na hlavu obsluhy, nebo před úderem. Přilby mohou být kombinované s ochrannou očí, respektive celého obličeje a s chrániči uší. Přilba pro práci s motorovou pilou je vyráběna s integrovanými systémy pro uchycení ochranné mřížky/sítky, chráničů sluchu a plachetky pro ochranu krku. Přilba patří do kategorie OOPP s omezenou životností. Podle výrobce se životnost přilby pohybuje většinou v rozsahu

3 až 5 let. Působením UV záření dochází k degradaci materiálu a po uplynutí stanovené doby již nejsou garantovány mechanické vlastnosti a přilba musí být vyřazena z užívání. Životnost je uváděna formou výlisku na vnitřní straně přilby, případně na spodní straně štítku. Dojde-li k poškození přilby (např. úderem, pořezáním) musí být rovněž přilba vyřazena z používání.

Při kontrolní činnosti bylo zjištěno, že všichni dřevorubci byli vybaveni ochrannou přilbou, kterou při pracovní činnosti používali. Častým nedostatkem je ovšem používání ochranné přilby s prošlou užitnou dobou (nejčastější nedostatek u kontrolovaných OSVČ). Tento nedostatek pravděpodobně souvisí s poměrně vyššími náklady na pořízení nové ochranné přilby a nepochybně také se skutečností, že dřevorubci (OSVČ) nejsou o omezení životnosti ochranné přilby často informováni.

Ochrana zraku a obličeje

Ochranná mřížka/sítka je nedílnou součástí dřevorubecké přilby a její používání je v dnešní době samozřejmostí. Poškozená ochranná síťka byla zjištěna u několika kontrolovaných osob, převážně u OSVČ.

Ochrana sluchu

Mušlové chrániče sluchu jsou taktéž nedílnou součástí dřevorubecké přilby a jejich používání je v dnešní době samozřejmostí. Všechny kontrolované osoby byly ochranou sluchu vybaveny. V ojedinělých případech bylo zjištěno, že jsou mušlové chrániče sluchu poškozeny.

Ochranná obuv

Používání pracovní ochranné obuvi odpovídající povaze terénu (pevná protiskluzová obuv s podešví odolnou proti propíchnutí) je již zažité. Při práci s motorovou pilou dřevorubci běžně používají koženou ochrannou obuv, ale ne všichni používají tzv. neprořeznou obuv, kterou uvádějí výrobci motorových pil ve svých návodech pro obsluhu. Někdy se stane, že dřevorubec (zejména pak OSVČ) pracuje s motorovou pilou v obyčejných pracovních botách, tzv. „kanadách“. Jako důvod uvádí skutečnost, že neprořeznou obuv má z předchozího dne promočenou a proto si vzal boty jiné – suché. Z důvodu finanční náročnosti dvoje neprořezné boty nevlastní. Kontrolou bylo zjištěno, že převážná část kontrolovaných osob byla vybavena neprořeznou obuví, přesně tak, jak vyžadují výrobci motorových pil.

Oděv chránící proti bodnutí a pořezání

Vybavení tzv. neprořezným oděvem (oděv pro obsluhu motorových pil vyžadovaný výrobcem motorových pil v návodu k obsluze) je v současné době již také běžným vybavením dřevorubců (OSVČ). V minulosti bylo používání neprořezných kalhot u OSVČ velký problém, kdy dřevorubci používali obyčejné montérky. Důvodem, který OSVČ uváděli, byla výrazně vyšší pořizovací cena než u běžných pracovních oděvů. Tato situace se oproti minulosti zlepšila. Při kontrolní činnosti byla převážná část kontrolovaných vybavena předepsaným neprořezným oděvem. Faktem ale je, že kontroly byly předem ohlášeny a kontrolované osoby měly na sobě během kontroly často zcela evidentně nové, nikdy nepoužité OOPP. V jednom případě bylo zjištěno, že zaměstnanci používali při své činnosti motorovou pilu, ale zaměstnavatel pro tuto činnost nevyhledal a nevyhodnotil rizika a nepřijal opatření – nevybavil zaměstnance příslušnými OOPP (neprořeznými kalhotami).

Rukavice

Používání pracovních rukavic obsluhou motorové pily je samozřejmé. Dříve bylo běžné, že se používaly obyčejné (textilní) pracovní rukavice. V současné době většina dřevorubců používá pracovní kožené rukavice. Antivibrační rukavice jsou používány obsluhou motorových pil zřídka. Dřevorubci (OSVČ) to zdůvodňují tím, že jsou podle nich rukavice nepohodlné a

nemají v prstech cit. Dalším argumentem je, že antivibrační rukavice nejsou uvedeny v návodu k obsluze pily. Povinnost používat antivibrační rukavice vychází především z návodu k obsluze motorových pil (které nejsou obvykle při kontrole k dispozici a v některých návodech nejsou předepsány) a není v legislativě jednoznačnou formou stanoveno.

Jiná situace je na rozdíl od OSVČ u právnických osob, kdy zaměstnavatel má ve vyhodnocených rizicích pro poskytování OOPP vyhodnoceno riziko poškození zdraví vibracemi motorovou pilou a má je uvedeny ve vlastním seznamu a rukavice poskytuje zaměstnancům, kteří je většinou při kontrole používali.

Prostředky první pomoci

Na pracovišti bylo kontrolováno zejména vybavení dřevorubců kapesním obvazovým balíčkem, který dřevorubcům velmi často ve výbavě chybí. Dřevorubci (zejména OSVČ) se velmi často hájí tím, že obvazový balíček (potažmo lékárničku) mají ve svém automobilu, kterým se na pracoviště dopravili. Dostupnost jejich automobilu však není většinou ideální a vzhledem k možnému charakteru poranění motorovou pilou nelze považovat zajištění první pomoci tímto způsobem za dostatečné. Možnost přivolání rychlé lékařské pomoci je zajištěna mobilním telefonem, který je dnes samozřejmým vybavením každého pracovníka. Problematické je však pokrytí pracovišť v lese telefonním signálem. Až na výjimky pracují OSVČ v lese ve dvojicích, čímž je zajištěna jejich vzájemná kontrola při práci. Většinou si vzájemnou kontrolu poskytují při doplňování PHM do motorové pily na smluveném místě.

Obsah provozní a průvodní dokumentace strojů a technických zařízení (např. návod k obsluze výrobce nebo dodavatele, provádění údržby a oprav strojů a zařízení)

V této oblasti nebyly kontrolou zjištěny zásadní nedostatky. Kontrolované právnické osoby doložily požadované návody k obsluze jednotlivých strojů a zařízení. Zjištěné skutečnosti pravděpodobně souvisejí s postupným obnovováním technického zařízení kontrolovaných osob. U kontrolovaných fyzických osob (OSVČ) nebylo předloženo návod k obsluze od strojů vyžadováno. Lze však konstatovat, že dřevorubci pracující jako OSVČ u sebe návod k obsluze motorové pily nemají, ale mají ho uschováni doma nebo u zadavatele prací. Většina dřevorubců má k dispozici dvě motorové pily, jednu o vyšší hmotnosti a větším výkonu do silné hmoty a druhou menší do probírkových porostů, na odvětvování pokácených stromů nebo do prořezávek.

Provádění předepsaných kontrol strojů a technických zařízení

Provádění předepsaných kontrol a revizí strojního zařízení a lesnických nástaveb je většinou prováděno v pravidelných termínech. U právnických osob se u motorových pil objevují nedostatky ve vedení evidence o provozu motorové pily. U strojů sloužících k soustředování dříví se obecně dá říci, že provozovatelé těchto strojů termíny předepsaných kontrol a revizí dodržují. Důvodem je skutečnost, že se jedná o stroje, u kterých je vysoká pořizovací cena. V případě OSVČ jsou kontroly motorových pil prováděny v lese na pracovišti a poté doma. Záznamy o prováděných kontrolách jak motorových pil nebo strojů sloužících k soustředování (UKT nebo SLKT) většinou OSVČ nevedou.

Funkčnost ovládacích a bezpečnostních prvků a systémů strojů a zařízení (např. spuštění stroje, normální a nouzové zastavení, blokování nahodilého chodu, pojezdu a hydraulických systémů, varovné upozornění, signalizace, zákaz vstupu do zakázaných prostor stroje a pod manipulované dříví)

Při kontrolách motorových pil bylo nejčastějším nedostatkem, stejně jako v předešlých letech, nadměrné opotřebení zachycovače přetrženého řetězu nebo jeho absence. Kontrola byla zaměřena na bezpečnostní prvky motorových pil. Byla kontrolována funkčnost brzdy řetězu,

funkčnost pojistky plynové páky a také funkčnost vypínače zapalování. Posouzení funkčnosti tlumičů vibrací a tlumičů výfuku je bez použití měřicích přístrojů v podstatě nemožné. Laickou kontrolou ale nebylo evidentní poškození tlumičů vibrací ani tlumičů výfuku zjištěno. V neposlední řadě bylo kontrolováno i opotřebení řezacího řetězu motorových pil, ale všechny kontrolované osoby měly řetěz na motorové pile v pořádku. Během kontrol bylo zjištěno několik nefunkčních brzd řetězu a v jednom případě si dokonce obsluha motorové pili (těžař) přilepil dlaňovou pojistku izolepou, aby ji vyřadil z provozu.

Funkčnost ovládacích a bezpečnostních prvků a systémů strojů a zařízení (např. lanovky, UKT, SLKT, Harvester) byla udržována ve stavu neohrožující bezpečnost a zdraví zaměstnanců. Nebylo zjištěno neoprávněné zasahování do řídicích systémů strojů a zařízení se snahou upravit, nebo vyřadit z činnosti bezpečnostní prvky strojů a zařízení.

Dodržování bezpečných pracovních postupů, dokumentace se vztahem k vyhledání rizik na pracovišti (např. předání pracoviště, upozornění na možná rizika, vzájemná informovanost)

Na dodržování stanovených bezpečných pracovních postupů při těžbě a při soustředování dříví v lese, které byly velmi podrobně zpracovány v interních předpisech státních lesů, lze usuzovat jen dle stavu pracoviště po provedení těžby, případně soustředování dříví. Na pracovišti by mohly být zjištěny např. neodstraněné zavěšené stromy nebo stopy po odstraňování zavěšených stromů nedovoleným způsobem (například tzv. špalkováním). Při kontrole je nutno počítat s tím, že dřevorubec v přítomnosti inspektora OIP práci přeruší. Požadovat po dřevorubci, aby inspektorovi OIP předvedl, jak dodržuje stanovené bezpečné pracovní postupy, by nebylo při běžné kontrole vhodné.

U všech kontrolovaných právnických osob bylo zjišťováno, zda mají vypracované bezpečné pracovní postupy v písemné formě tak, jak to stanovuje § 5 zákona č. 309/2006 Sb. Při zpracování dokumentace vycházejí z platné legislativy NV č. 28/2002 Sb. Tento předpis neřeší veškerou problematiku při práci v lese a na pracovištích obdobného charakteru. K vypracování pracovních postupů jsou proto využívány již neplatné předpisy např. Pravidla MLVH č. 3/89, výklad TOS, č.j. 336/OKOŘ/89 a některé právnické subjekty mají zpracovány a stanoveny pracovní postupy pro svoje zaměstnance ve formě brožur, jako např.: LČR – „Pracovní postupy a zásady bezpečné práce při lesnických činnostech“, „Sdružení vlastníků obecních a soukromých lesů v ČR“ (SVOL listopad 2005). Zaměstnanci jsou s těmito interními předpisy seznámeni v rámci školení BOZP.

Naproti tomu u OSVČ bylo kontrolováno zejména to, jestli mají doklad o předání nebo převzetí pracoviště včetně upozornění na možná rizika na daném pracovišti (s ohledem na místní podmínky a charakter terénu).

Kontrolou byly zjištěny u všech dřevorubců nedostatky stejného charakteru. Jsou to následující nedostatky: nedodržení nedořezu, úmyslné přezávání nedořezu v průběhu pádu stromu, kdy má dřevorubec ustupovat do předem upravené bezpečné vzdálenosti a má sledovat pád stromu na zem, hloubka zářezu, výška vedení hlavního řezu, nepoužívání klínů při těžbě silných stromů a nedostatečně vyklizená ústupová cesta. Dalšími nedostatky byly nestanovení pracovního postupu pro kácení stromů, zejména pro činnost kácení u pozemních komunikací, neurčení trvalého odborného dozoru při kácení stromů u pozemních komunikací, nesplnění povinnosti vzájemně se písemně informovat o rizicích, která se týkají výkonu práce na jednom pracovišti, kde plní úkoly zaměstnanci dvou a více zaměstnavatelů a dále také nesprávně či neúplně vypracované místní provozní bezpečnostní předpisy pro provozované činnosti.

Vyhledávání rizik na pracovišti mají většinou všechny právnické subjekty zpracovány úplně stejným způsobem (jedná se o všechny firmy bez rozdílu zaměření výroby a oboru), protože

většina odborně způsobilých osob v prevenci rizik (externí bezpečnostní technici) si tento dokument stáhnou z počítače již vypracovaný školicími středisky. U OSVČ je tato problematika stejná, jako v případě právnických osob.

U předávání pracoviště nebyly při kontrole zjištěny závažné nedostatky. Právnické osoby předávají svým zaměstnancům pracoviště např. zápisem ve služebním deníku mistra, kde je zaměstnanec upozorněn na rizika a na specifika pracoviště. OSVČ mají uzavřenou s dodavatelem práce „Smlouvu o dílo“ většinou na jeden rok a pracoviště je předáváno zodpovědným mistrem lesní výroby formou „Záznamu o předání a převzetí pracoviště“ nebo „Zadávacím listem“, kde je uveden lesní porost, rizika, specifika pracoviště (tj. svah, terén, buřň, atd.). Všichni kontrolovaní dřevorubci (OSVČ) byli dobře informováni o rizicích spojených s vykonávanou činností a většinou měli doklad o předání nebo převzetí pracoviště přímo u sebe.

Bezpečné skladování a manipulace s vytěženým dřívím

V současné době se vytěžené dříví většinou skladuje na odvozním místě podél dostupných komunikací. Uskladnění dříví na odvozních místech je závislé na použitém přibližovacím prostředku. Vывázeční soupravy skladují dříví pomocí hydraulické ruky do větší výšky, čímž je riziko větší než u skládek, na které je dříví přiblíženo pomocí kolových traktorů (UKT, SLKT) nebo koňskými potahy. Při kontrolách bylo zjištěno, že skládky dříví nejsou často řádně zajištěny proti samovolnému rozkulení např. zajišťovacím klínem. Vzhledem k vysoké frekvenci „ostatních“ osob (turisté, houbaři, apod.) v lesích a na lesních cestách je nutné, aby byly skládky dříví důsledně a správně uskladněny a zajištěny. Spoléhat se v tomto případě pouze na informační tabule se zákazem vstupu na uskladňované dříví nestačí. V jednom případě bylo zjištěno, že technickohospodářský pracovník (THP), který se normálně v rámci své pracovní činnosti pohybuje u odvozu dříví nákladním automobilem, není vybaven ochrannou pracovní přilbou.

Sankce

V rámci plnění tohoto úkolu byly uloženy 2 pokuty v celkové výši 18 000 Kč. Nedošlo k žádnému vydání zákazu používání náradí, stroje a pracoviště. Kontroly byly ve většině případů ukončeny vydáním písemného opatření k odstranění zjištěných nedostatků, včetně přiměřených lhůt k jejich odstranění.

Závěr

V souladu se zadáním úkolu pro rok 2016 byla kontrola provedena v celém rozsahu jak u fyzických, tak u právnických osob, a to včetně poradenské činnosti v oblasti bezpečnostních a pracovněprávních předpisů dle ustanovení zákona č. 251/2005 Sb., zákona o inspekci práce. V rámci úkolu „Bezpečnost práce při těžbě a při soustředování dříví v lese“ bylo stanoveno, že každý inspektor z OIP se specializací lesnictví a dřevozpracující průmysl provede kontrolu nejméně u 20 subjektů. Plán kontrol byl splněn v plném rozsahu.

Stejně jako v loňském roce, tak i letos pokračovala v našich lesích nadále kůrovcová kalamita. Důvodem tohoto masivního rozšíření podkorního hmyzu byl nedostatek srážek v letním období a nadprůměrné zimní teploty v rámci většiny území České republiky. Lesnické firmy samozřejmě musí na nastalou situaci reagovat, a proto je nahodilá těžba kůrovcového dříví upřednostněna před plánovanou mýtní těžbou. Bohužel se při těžbě kůrovcového dříví nedají příliš dobře uplatnit těžebně-dopravní prostředky pro práci v lese a těžba napadených stromů je tak realizována ručně pomocí motorové pily. Poslední dobou je trendem pro lesnické firmy si

na činnosti spojené s těžbou a soustředováním dřeva najímat OSVČ na základě různých dohod nebo předávacích protokolů. Pomocí těchto dohod a předávacích protokolů se lesnické firmy snadno zbaví odpovědnosti za těžaře nebo traktoristu, kteří svým podpisem na jedné z těchto listin potvrdí, že si za bezpečnost práce jakožto OSVČ zodpovídají sami. Bohužel má nahodilá kůrovcová těžba svoje specifické znaky, které se poměrně snadno mohou stát příčinnou vzniku pracovního úrazu. Mezi tyto specifika patří rozptýlenost napadených stromů, jejich nižší hmotnost a často i těžko přístupný terén.

Přestože se stále zvyšuje podíl plně mechanizované těžby dřeva pomocí těžebních prostředků, je stále převážná část těžby prováděna manuálně pomocí motorové pily. Lze předpokládat, že manuální těžba dřeva motorovou pilou bude i v budoucnu mít svůj nezanedbatelný podíl. Těžba motorovou pilou se nejčastěji využije právě při nahodilé těžbě stromů napadených kůrovcem, dále při těžbě v nepřístupném terénu pro kácecí stroj, těžbě stromů, které jsou svojí dimenzí nad rámec možností kácecího stroje, a také výchovné těžby (prořezávky a probírky). Můžeme tedy s naprostou jistotou předpokládat, že manuální těžba dřeva motorovou pilou bude i nadále prováděna v těch nejobtížnějších podmínkách a manuálně budou káceny stromy rozptýlené, mimořádně rostlé a špatně přístupné.

V letošním roce stejně jako v letech minulých bylo šetřeno několik případů pracovních úrazů dřevorubců (i OSVČ) provádějících nahodilou těžbu kůrovcového dříví nebo výchovnou těžbu.

Riziko vzniku pracovního úrazu dřevorubce při těžbě dřeva nelze nikdy zcela vyloučit. Tuto skutečnost dokládá i to, že u několika šetřených pracovních úrazů nebylo shledáno žádné porušení právních předpisů upravujících BOZP. Cílem SÚIP proto musí i nadále zůstat snaha o prevenci a osvětu mezi OSVČ, protože jedině tímto způsobem lze alespoň částečně minimalizovat rizika této velmi nebezpečné činnosti. Zaměření kontrol prováděných OIP na dodržování bezpečnosti práce při těžbě dřeva zaměstnanci nebo OSVČ je tedy plně opodstatněné i do budoucna.

2.3.13. Integrovaná inspekce dle zákona č. 224/2015 Sb., o prevenci závažných havárií Sb., o prevenci závažných havárií

V roce 2016 proběhly kontroly právních subjektů na základě požadavků zákona č. 224/2015 Sb., o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami nebo chemickými směsmi a o změně zákona č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „Zákon o prevenci závažných havárií“), který stanoví systém prevence závažných havárií pro objekty, ve kterých je umístěna nebezpečná látka, s cílem snížit pravděpodobnost vzniku a omezit následky závažných havárií na životy a zdraví lidí a zvířat, životní prostředí a majetek v těchto objektech a v jejich okolí. Integrovaná inspekce podle tohoto zákona je prováděna u subjektů zařazených do skupiny B každoročně a u subjektů zařazených do skupiny A zpravidla jednou za tři roky. Výběr právních subjektů ke kontrole a stanovení termínu samotné kontroly je upřesněn ve schváleném plánu kontrol.

Kontrolu podle Zákona o prevenci závažných havárií vykonávají Státní úřad inspekce práce a oblastní inspektoráty práce, Český báňský úřad a obvodní báňské úřady, krajské hygienické stanice a hasičské záchranné sbory krajů (tzv. orgány integrované inspekce), krajské úřady a Česká inspekce životního prostředí.

Cíl úkolu

Integrovaná inspekce má za cíl provést společnou kontrolu podle zpracovaného a schváleného plánu kontrol v souladu s požadavky Zákona o prevenci závažných havárií. Přijatá opatření a odstranění zjištěných nedostatků přispívají ke zlepšení reálného stavu na pracovištích právního subjektu a ke snížení rizika vzniku závažných havárií.

Zadání úkolu

Inspektoři OIP prováděli kontrolu v rámci svých kontrolních kompetencí na základě požadavků Zákona o prevenci závažných havárií.

Kontroly byly zaměřeny především na následující oblasti:

- odstranění nedostatků z přechozí kontroly;
- plnění přijatých opatření z bezpečnostní dokumentace;
- péče o zaměstnance, především odborná a zdravotní způsobilost, školení zaměstnanců o předpisech k zajištění bezpečnosti práce, rizicích práce s nebezpečnými látkami a opatřeními k jejich eliminaci;
- ověření znalostí a dodržování předpisů a pokynů;
- poskytování OOPP na základě hodnocení rizik, jejich stav a používání zaměstnanci;
- stav pracovišť, včetně značení;
- průvodní a provozní dokumentace;
- pracovní a technologické postupy;
- posouzení stavu technického zařízení uvedeného v dokumentaci vzhledem k reálnému stavu, včetně revizí zařízení, stavu elektroinstalace, tlakových, plynových a zdvihacích zařízení;
- skladování a manipulaci s nebezpečnými chemickými látkami, včetně značení zásobníků a skladů s nebezpečnými chemickými látkami, stav únikových cest;
- opatření na ochranu proti výbuchu;
- pracovní podmínky, zejména pracovní režim zaměstnanců a zaměstnávání žen a mladistvých.

Zhodnocení kontrolní činnosti

Vyjádření k bezpečnostní dokumentaci

Provozovatelé kontrolovaných subjektů předložili krajským úřadům zpracovanou bezpečnostní dokumentaci – pro skupinu A bezpečnostní program prevence závažné havárie ve smyslu ustanovení § 10 a § 11 Zákona o prevenci závažných havárií a pro skupinu B bezpečnostní zprávu ve smyslu ustanovení § 12 Zákona o prevenci závažných havárií. Oblastní inspektoráty práce v postavení dotčeného orgánu státní správy mají k těmto bezpečnostním programům či zprávám možnost vyjádřit se v rámci svých kompetencí.

Inspektoři OIP v roce 2016 měli možnost dát připomínky k celkem **119** bezpečnostním dokumentacím v oblasti prevence závažných havárií, včetně jejich aktualizací (viz *Tabulka 56 - Počet bezpečnostní dokumentace*), což je oproti roku minulému nárůst o skoro 65 %. Nárůst dokumentací byl způsoben zejména jejich aktualizacemi dle požadavků aktuální chemické legislativy a dle požadavků nového Zákona o prevenci závažných havárií, a také kvůli častým výměnám technologií za účelem snížení rizik.

Tabulka 56 - Počet bezpečnostní dokumentace

OIP	03	04	05	06	07	08	09	10	Celkem
Počet	5	20	8	7	18	14	28	19	119

Mezi nejčastější připomínky inspektorů patřila zejména neaktuálnost předpisů k zajišťování BOZP, nesoulad harmonogramu revizí s revizemi uvedenými v jiné části dokumentu, doplnění dokumentace pro poskytování OOPP na základě vlastních vyhodnocených rizik či úprava dokumentace o ochraně před výbuchem. Ve většině bezpečnostní dokumentace je uveden odkaz na další dokumenty, které nemá OIP k dispozici, a tudíž nemůže posoudit, zda jsou skutečnosti v bezpečnostní dokumentaci řešeny dostatečně. Vlastní kontrola souladu dokumentace s provozem probíhá zejména až při integrované kontrole.

Kontrola podle zákona č. 224/2015 Sb., o prevenci závažných havárií

Kontrolní orgány krajského úřadu se zaměřily na požadavky Zákona o prevenci závažných havárií a ostatní dozorové orgány prováděly kontrolu v rámci svých kompetencí. Inspektoři OIP prováděli kontrolu podle zákona č. 251/2005 Sb., o inspekci práce, ve znění pozdějších předpisů. U většiny kontrolovaných subjektů byla provedena i kontrola odstranění nedostatků z předchozí kontroly.

Při žádné uskutečněné kontrole nebylo nutné vydat zákaz používání zařízení nebo pracoviště.

V rámci úkolu bylo zkontrolováno celkem **134** právních subjektů, z toho 133 právnických osob a 1 fyzická osoba. Provedeno bylo celkem **195** kontrol, přičemž počet kontrol bez nedostatků byl v roce 2016 celkem **98** (viz *Tabulka 57 - Údaje o provedených kontrolách*).

Tabulka 57 - Údaje o provedených kontrolách

OIP	03	04	05	06	07	08	09	10	Celkem
Počet kontrolovaných subjektů	3	40	9	7	23	13	17	22	134
Počet kontrol	3	63	9	7	23	23	19	48	195
Počet kontrol bez nedostatků	0	37	5	7	5	15	16	13	98

Zjištěné nedostatky

Celkový počet zjištěných nedostatků v roce 2016 činil **307**, což potvrzuje význam kontrol. Bez vydaného opatření bylo celkem **200** nedostatků. Zaměstnavatelé si uvědomují rizika vyplývající z jejich činnosti, což lze interpretovat zvyšujícím se tlakem na prevenci rizik, která je podpořena platnou legislativou. V rámci svých pravomocí inspektoři během kontrol vydali celkem 76 technicko - organizačních opatření (TOO). Vše shrnuje *Tabulka 58 – Nedostatky*.

Tabulka 58 - Nedostatky

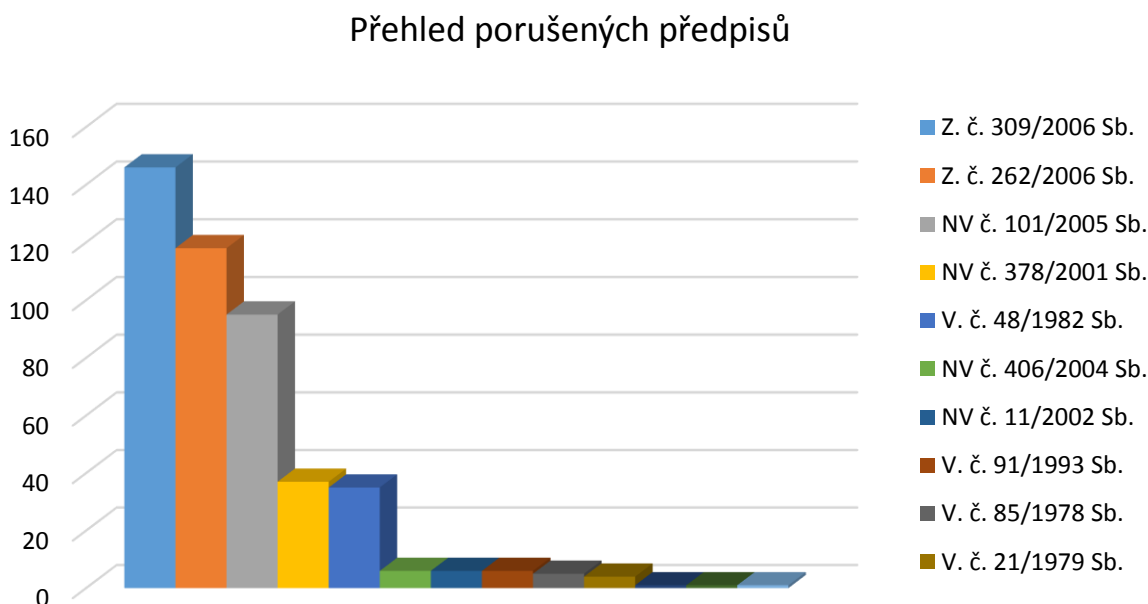
OIP	03	04	05	06	07	08	09	10	Celkem
Počet zjištěných nedostatků	10	35	13	0	51	20	13	165	307
- bez vydaného opatření	3	14	2	0	51	12	13	105	200
Počet vydaných TOO	0	14	3	15	37	5	0	2	76

Od doby zavedení integrovaných kontrol se většina právních subjektů dostala na velmi dobrou úroveň v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a s tím související nízkou mírou pracovní úrazovosti. Zjišťované nedostatky nebývají závažné tak, aby mohly ohrožovat život a zdraví zaměstnanců, a vydaná opatření jsou ze stran právních subjektů respektována a plněna.

Mezi nejčastěji porušené právní předpisy patří následující (viz Graf 42 – *Přehled porušených předpisů*):

1. zákon č. 309/2006 Sb., o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, ve znění pozdějších předpisů;
2. zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů;
3. nařízení vlády č. 101/2005 Sb., o podrobnějších požadavcích na pracoviště a pracovní prostředí;
4. nařízení vlády č. 378/2001 Sb., kterým se stanoví bližší požadavky na bezpečný provoz a používání strojů, technických zařízení, přístrojů a náradí;
5. vyhláška č. 48/1982 Sb., kterou se stanoví základní požadavky k zajištění bezpečnosti práce a technických zařízení, ve znění pozdějších předpisů.

Graf 42 - Přehled porušených předpisů

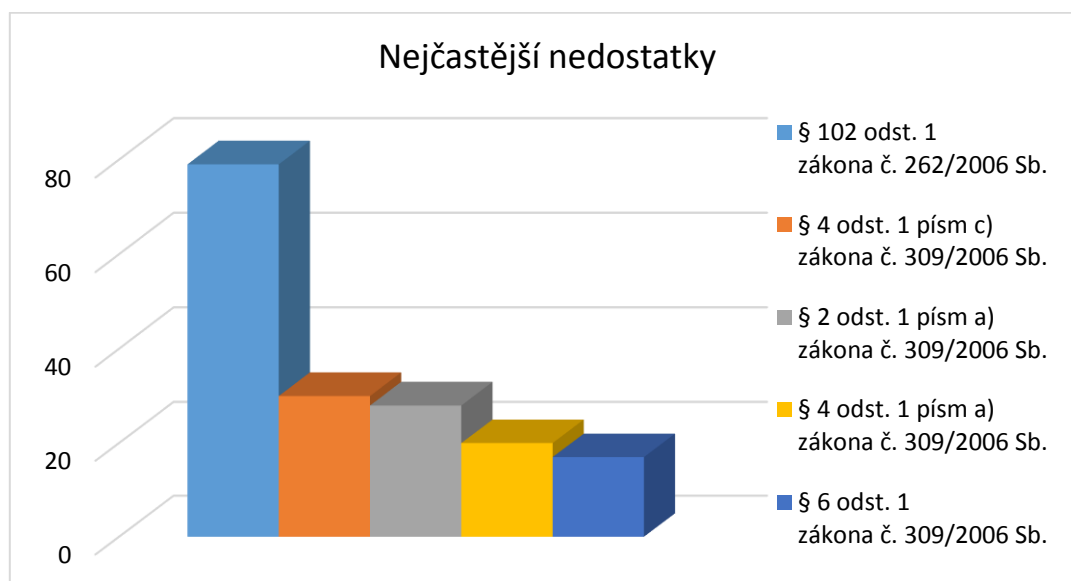

Mezi nejčastější nedostatky (viz Graf 43 – *Nejčastější nedostatky*) patří následující:

- nevytváření bezpečného a zdraví neohrožujícího pracovní prostředí a pracovních podmínek vhodnou organizací BOZP a přijímáním opatření k předcházení rizikům (79 porušení u 24 subjektů);

- nezajištění pravidelné a řádné údržby, kontrol a revizí strojů, technických zařízení, dopravních prostředků a náradí (30 porušení u 19 subjektů);
- nezajištění, aby prostory určené pro práci, chodby, schodiště a jiné komunikace měly stanovené rozměry a povrch a byly vybaveny pro činnosti zde vykonávané (28 porušení u 6 subjektů);
- nezajištění, aby stroje, technická zařízení, dopravní prostředky a náradí byly z hlediska BOZP vhodné pro práci, při které budou používány, a byly vybaveny ochrannými zařízeními (20 porušení u 7 subjektů);
- neumístění bezpečnostních značek a značení, které poskytují informace nebo instrukce týkající se BOZP, a neseznámení zaměstnanců s nimi (17 porušení u 12 subjektů).

Graf 43 - Nejčastější nedostatky

Technická a jiná opatření k odstranění rizik

Technická a jiná opatření k odstranění rizik navržená inspektory dle ust. § 7 odst. 1 písm. g) zákona č. 251/2005 Sb., o inspekci práce, ve znění pozdějších předpisů, v roce 2016 se týkala například následujících oblastí:

- aktualizace dokumentace o ochraně před výbuchem v návaznosti na protokol o určení vnějších vlivů, řádné vyznačení rozsahů jednotlivých zón výbuchu na pracovištích;
- doplnění výstražných tabulek upozorňujících na rizika na vnitropodnikových komunikacích;
- zvýšení ochrany VTZ před mechanickým působením či působením vnějších vlivů;
- zajištění opravy nakládacích ramp;
- aktualizace směrnic a další dokumentace dle skutečného stavu;
- obnovení ochranného nátěru proti korozi na namáhaných místech ocelových konstrukcí venkovních nadzemních rozvodů, a další.

Spolupráce s ostatními orgány státní správy

Kontroly probíhají na základě pozvánky zasláné Oblastními inspektoráty ČIŽP, kterým je po každé kontrole podávána Informace o výsledku kontroly dle ust. § 41 odst. 1 Zákona o prevenci závažných havárií.

Inspektoři neshledali nedostatky při koordinaci kontrol a při spolupráci s ČIŽP, popřípadě s ostatními orgány integrované inspekce. Spolupráce mezi kontrolními orgány probíhá i v případě potřeby kontroly mimořádné.

Sankce

V roce 2016 byly v rámci úkolu uloženy celkem tři pokuty za správní delikty, a to ve výši **55 000 Kč** (neprovádění provozních revizí u tlakové nádoby, zásobníku LPG a u potrubních rozvodů, včetně všech součástí plynového zařízení, které jsou k uvedené tlakové nádobě připojeny; chybějící dokumentace o kontrolách a údržbě žebříků; atd.), **20 000 Kč** (neprovádění měření škodlivin v prostoru nízkotlaké kotelny) a **10 000 Kč** (neposkytnutí odpočinku mezi směnami).

Další tři sankce jsou prozatím pouze navrženy.

Aktuality

U zařazených objektů spadajících pod Zákon o prevenci závažných havárií nastaly v roce 2016 tyto mimořádné události, které byly šetřeny inspektory OIP:

Dne 13. 5. 2016 se stala mimořádná událost v kraji Vysočina, kdy došlo k vyšlehnutí plamene z opravovaného potrubí a k popálení pracovníků.

Dne 22. 8. 2016 se v Ústeckém kraji stal závažný pracovní úraz, kdy při přípravě přečerpávání destilačního zbytku glycerínu z nádrže došlo při manipulaci s technologickým zařízením k přetečení kapaliny z nádrže (160°C) a k potřísnění zraněného.

Vzplanutí uhlovodíkových par na vrchní části zásobníku nastalo 22. 9. 2016 ve Středočeském kraji, ke zranění osob nedošlo a nastaly pouze škody ekonomické. Zásadní vliv na tuto havárii měla špatná komunikace mezi operátorem a pracovníky firmy provádějící údržbu, práce byly zahájeny dříve, než byl zásobník připraven.

Závěr

Cíl úkolu byl splněn. Integrovaná inspekce trvale zlepšuje stav na úseku bezpečnosti práce a bezpečnosti technických zařízení ve vybraných kontrolovaných subjektech, a to zejména v subjektech zařazených do skupiny B, kde probíhá každoroční kontrola.

Kontrolované právní subjekty bývají na kontroly dobře připraveny, jelikož probíhají na základě schváleného a předem stanoveného plánu kontrol. V rámci integrované kontroly nechybí ani vstupní instruktáž kontrolních pracovníků ve vztahu k možným rizikům při samotné kontrole (zejména ve vztahu k nebezpečným látkám a nebezpečnému prostředí).

2.3.14. Program „Bezpečný podnik“

Program „Bezpečný podnik“ je dlouhodobě zařazován mezi hlavní úkoly Státního úřadu inspekce práce (SÚIP) jako jeden z cílů Národní politiky BOZP. Realizací programu „Bezpečný podnik“ lze dosáhnout nejen funkčního zavedení systému řízení BOZP v právním subjektu, který funguje v celém provozu a ne jen v dokumentaci, ale především lze dosáhnout

zvýšení úrovně bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, která vede ke snížení pracovní úrazovosti, a tedy i ke snížení nákladů spojených s pracovními úrazy.

Program „Bezpečný podnik“ je zcela dobrovolný a držitelé osvědčení, kteří prokazují, že se systému řízení BOZP věnují v mnohých případech i nad zákonné hranice, jsou lépe vnímáni nejen odbornou veřejností, ale zejména i svými zaměstnanci.

Cíl úkolu

Cílem programu „Bezpečný podnik“ je podpora zavedení komplexního, efektivního a neustále se zlepšujícího systému řízení BOZP, který vede k dosažení vyšší úrovně BOZP a ochrany životního prostředí u jednotlivých právních subjektů. Z hlediska prevence je cílem programu především vytvoření podmínek pro předcházení vzniku mimořádných událostí (zejména pracovních úrazů). Jedním z cílů je také vyžadování systémového přístupu k řízení BOZP také u dodavatelů a ostatních spolupracujících subjektů, na které jsou kladeny vyšší nároky.

Zadání úkolu

Prověrka plnění požadavků programu „Bezpečný podnik“ se provádí jako průběžný úkol všemi oblastními inspektoráty práce (OIP) na základě žádosti právního subjektu o ověření shody zavedeného systému řízení BOZP s požadavky programu „Bezpečný podnik“. Spolu se žádostí musí právní subjekt doložit i další dokumenty, např. zprávu z auditu, vyplněný seznam kontrolních otázek a zejména stanoviska dotčených orgánů státní správy v oblasti požární ochrany (stanovisko hasičského záchranného sboru), hygienických požadavků (stanovisko krajské hygienické stanice), ochrany životního prostředí (platný certifikát systému řízení ochrany životního prostředí či vyjádření České inspekce životního prostředí) a případně stanovisko Obvodního báňského úřadu. Vydání některých stanovisek trvá delší dobu, se kterou je nutno počítat před podáním žádosti. Více informací poskytnou uvedené orgány státní správy.

Kontrolní seznam požadavků k programu „Bezpečný podnik“ neslouží jen pro právní subjekty, ale i pro inspektory, kteří v rámci své specializace danou oblast prověřují.

Požadavky na prověrku:

- Ověřuje se splnění všech požadavků programu, které se na daný subjekt vztahují. Při prověrci inspektor postupuje v souladu s příkazem generálního inspektora SÚIP, příručkou obsahující program „Bezpečný podnik“ a metodickými pokyny generálního inspektora.
- Před zahájením prověrky se pověřený inspektor seznamuje s údaji týkajícími se daného právního subjektu a informuje o nich členy kontrolního týmu (s procesy a činnostmi, údaji o pracovní úrazovosti, o haváriích, o porušování předpisů zjištěném při předchozích kontrolách či prověrkách a o vydaných rozhodnutích týkajících se vyřazení strojů a zařízení z provozu, zákazu činnosti).
- V případě, že se u prověřovaného právního subjektu (nebo na jeho pracovišti) vyskytují další právní subjekty (dodavatelé, spolupracující firmy), ověřuje kontrolní tým inspektorů zejména zajištění součinnosti na úseku prevence rizik a vzájemnou informovanost o rizicích mezi jednotlivými právními subjekty.
- OIP při provádění průběžné prověrky právního subjektu, který získal osvědčení „Bezpečný podnik“, ověřuje, zda údaje uvedené v přehledu indikátorů zlepšování

zaslaném právním subjektem odpovídají skutečnosti, tj. zda plní požadavek neustálého zlepšování.

Zhodnocení činnosti

Právní subjekty, které již mají určité znalosti a povědomí o programu, podávají po zavedení systému řízení BOZP ve svém podniku na místně příslušný OIP žádost o ověření zavedeného systému řízení BOZP spolu se stanovenými dokumenty, které jsou uvedeny v Příručce k programu „Bezpečný podnik“. V případě jakýchkoli nedostatků v dokumentaci k žádosti OIP právní subjekt informuje a pomáhá mu v nápravě. Po kontrole všech dokumentů inspektorem – garantem na OIP i SÚIP přichází na řadu sestavení harmonogramu prověrky a následně samotná prověrka.

Prověrka systému řízení BOZP probíhá v závislosti na procesech a činnostech subjektu, a to v těchto oblastech:

- vyhrazená technická zařízení;
- pracovní podmínky;
- doprava;
- nebezpečné látky a havárie;
- stavební činnost;
- výrobní a provozní zařízení;
- systém řízení BOZP;
- případně další oblasti.

V roce 2016 provedli inspektoři OIP prověrku celkem 52 právních subjektů, jak je patrné z níže uvedené *Tabulky 59 - Počet subjektů, u kterých OIP provedly ověření shody systému řízení BOZP*. Jednalo se nejen o prověrky právních subjektů nově zapojených do programu, u kterých byl zavedený systém řízení BOZP ověřován poprvé, ale i o průběžné prověrky držitelů platných osvědčení v průběhu tří let platnosti osvědčení, a také o prověrky po třech letech, kdy právní subjekty mají i nadále zájem v programu pokračovat a získat tak další osvědčení platné tři roky. V takovém případě se nová žádost se stanovenými dokumenty opět zasílá místně příslušnému OIP.

Tabulka 59 - Počet subjektů, u kterých OIP provedly ověření shody systému řízení BOZP

OIP	03	04	05	06	07	08	09	10	Celkem
Počet subjektů	2	4	10	5	2	7	12	10	52

V případě zjištění nedostatků či neshod s programem „Bezpečný podnik“ v zavedeném systému řízení BOZP v prověřovaných subjektech byly tyto projednány se zástupci vedení a odstraněny v termínu do konce prověrek. Nedostatky, které vyžadovaly delší termín k odstranění, byly odstraněny ve velmi krátké době po ukončení prověrek a tato skutečnost byla na OIP písemně doložena. Jako příklad nedostatků můžeme uvést následující:

- neurčení vnějších vlivů pro elektrická zařízení dle skutečnosti, nestanovení lhůt revizí;
- nezavedení lhůt pravidelných a preventivních prohlídek ocelových konstrukcí, např. jeřábových drah;

- používání poškozených vázacích prostředků
- neoznačené plynové potrubí v závislosti na snížené podchodnou výšku;
- nevypracování plánu provádění revizí u tlakových nádob;
- nevedení evidence s vyznačením začátku a konce odpracované směny a práce přesčas;
- nevybavení manipulačních vozíků omezovači rychlosti či zařízením měřícím rychlost v návaznosti na maximální povolenou rychlost stanovenou právním subjektem;
- nepoužívání zádržných systému u manipulačních vozíků;
- nezajištění, aby zaměstnanci dodržovali ustanovení právních a ostatních předpisů v oblasti dopravy týkající se dob řízení a dob odpočinku.
- sklad hořlavín není vybaven asanačními prostředky pro případ likvidace úniku látek;
- stojanová vrtačka není vybavena průvodní dokumentací;
- nezajištění opětovného hodnocení stanovených opatření v dokumentaci o ochraně před výbuchem dle vlastní určené periody.

Závažné nedostatky či neshody vyžadující vydání opatření nebyly zjištěny ani v roce 2016.

U vydaných doporučení na úpravu systému řízení BOZP se jednalo především o doplnění, úpravu nepřesností a aktualizaci dokumentace a dalších zavedených směrnic tak, aby odpovídaly fyzickému stavu na pracovišti a aby nechyběla vzájemná provázanost těchto dokumentů. Doporučení vychází především ze znalostí a zkušeností našich inspektorů, kteří jsou nedílnou součástí zlepšování systému řízení BOZP v právních subjektech.

Jako další doporučení můžeme zmínit například:

- prověření posouzení vnějších vlivů pro elektrická zařízení;
- uvedení platných právních předpisů ve směrnících;
- účinnější úklid, zejména pravidelné odstraňování prachu a popelce;
- zajištění řádného plánování údržby zařízení tak, aby nedocházelo ke kolizím pracovních skupin na jednom pracovišti;
- obnovení nátěrů a značení potrubí, zdvižných vrat;
- na záznamech o seznámení zaměstnanců s návody použití uvádět detailnější informace;
- efektivnější předávání informací týkajících se nebezpečí a rizik na pracovištích, kde plní úkoly zaměstnanci dvou a více zaměstnavatelů;
- pro provádění kontrol stanovení zaměření kontrol s mistry a další.

Klíčovým faktorem při prověrkách plnění programu „Bezpečný podnik“ je i ověřování indikátorů zlepšování, které právní subjekty každoročně zasílají začátkem roku na příslušný OIP. Mezi nejdůležitější indikátor zlepšování patří vývoj pracovní úrazovosti, který má u právních subjektů nosících titul „Bezpečný podnik“ stále klesající tendenci v důsledku zlepšování pracovních podmínek a pracovního prostředí.

Získání osvědčení „Bezpečný podnik“ je mezi právními subjekty stále prestižní záležitostí a i v roce 2016 měly o tento program subjekty velký zájem, i když některé právní subjekty musely od zapojení se do programu zcela ustoupit či posunout termín podání žádosti, a to zejména z důvodu nepřipravenosti. V roce 2016 prošlo náročnými podmínkami programu „Bezpečný podnik“ celkem **27** právním subjektů. Květnového předávání osvědčení v Opavě se účastnilo 12 právních subjektů a při říjnovém předávání v Praze 15 subjektů.

Nadále však platí, že lze právnímu subjektu osvědčení odejmout v případech, kdy dojde k pracovnímu úrazu způsobenému jednoznačným porušením ze strany právního subjektu.

Důležitou roli v propagaci programu „Bezpečný podnik“ mají všichni inspektoři, kteří jej prezentují u vrcholového managementu právních subjektů. Na OIP se v roce 2016 obrátilo celkem **11** právních subjektů, které projevíly zájem zapojit se do programu „Bezpečný podnik“ a kterým je ze strany OIP poskytováno poradenství (viz *Tabulka 60 - Počet subjektů, které projevíly zájem zapojit se do programu „Bezpečný podnik“*).

Tabulka 60 - Počet subjektů, které projevíly zájem zapojit se do programu „Bezpečný podnik“

OIP	03	04	05	06	07	08	09	10	Celkem
Počet subjektů	0	2	0	0	2	3	3	1	11

Poznátky z realizace programu „Bezpečný podnik“

U právních subjektů zapojujících se do programu „Bezpečný podnik“ je potřeba neustále zdůrazňovat, že samotný program a jeho tvorba nespočívá v pouhém opisování legislativy a normových hodnot. Hlavním účelem je popis skutečného stavu a procesů tak, jak u právního subjektu probíhají v praxi. Legislativa by se měla stát pouze metodickým materiálem, který je nutné plnit a který nám říká, co je nutné splnit, ale řešení a způsob plnění ponechává plně na nás samotných.

U právních subjektů jsou navrhována potřebná technická a jiná opatření k odstranění rizik, a to formou doporučení ve smyslu § 7odst. 1 písm. g) zákona č. 251/2005 Sb., o inspekci práce, ve znění pozdějších předpisů.

Příznivým zjištěním bývá znalost zaměstnanců o práci se „skoronehodami“ jako jedním z efektivních prostředků prevence úrazů a havárií.

Všechny právní subjekty, které osvědčení v roce 2016 získaly, jsou uvedeny v *Tabulce 61 - Subjekty, které převzaly osvědčení v měsíci květnu* a v *Tabulce 61 - Subjekty, které převzaly osvědčení v měsíci říjnu*.

Tabulka 61 - Subjekty, které převzaly osvědčení v měsíci květnu

OIP pro Jihočeský kraj a Vysočinu	Teplárna České Budějovice, a.s.
OIP pro Plzeňský kraj a Karlovarský kraj	ZF Staňkov s.r.o.
OIP pro Královéhradecký kraj a Pardubický kraj	ELLA-CS, s.r.o.
OIP pro Jihomoravský kraj a Zlínský kraj	MIKROP ČEBÍN a.s.
	Teplárny Brno, a.s.
OIP pro Moravskoslezský kraj a Olomoucký kraj	ArcelorMittal Distribution Solutions Czech Republic, s.r.o.
	ArcelorMittal Engineering Products Ostrava s.r.o.

	ArcelorMittal Tubular Products Ostrava a.s.
	Pramet Tools, s.r.o.
	SLEZSKÉ STAVBY OPAVA s.r.o.
	TAMEH Czech s.r.o.
	TŘINECKÉ ŽELEZÁRNY, a. s.

Tabulka 62 - Subjekty, které převzaly osvědčení v měsíci říjnu

OIP pro hl. město Prahu	ČEZ, a. s. - pro uhelné a vodní elektrárny
OIP pro Jihočeský kraj a Vysočinu	Dřevozpracující družstvo
	Hettich ČR k.s.
	Steel Center Europe, s.r.o., provozovna Humpolec
OIP pro Plzeňský kraj a Karlovarský kraj	Drůbežářský závod Klatovy a.s.
	HF-Czechforge s.r.o.
	HOLLANDIA Karlovy Vary, s.r.o., provozovna Krásné Údolí
OIP pro Královéhradecký kraj a Pardubický kraj	ČEZ Distribuční služby, s.r.o.
	ESAB CZ, s.r.o., člen koncernu
	Sev.en EC, a.s.
	SÚS Královéhradeckého kraje a.s.
OIP pro Jihomoravský kraj a Zlínský kraj	SMO a.s.
OIP pro Moravskoslezský kraj a Olomoucký kraj	Elektrárna Dětmárovice, a.s.
	Energocentrum Vítkovice, a. s.
	Hyundai Motor Manufacturing Czech s.r.o.

Sankce

V rámci prověrek programu „Bezpečný podnik“ nebyly uloženy žádné pokuty.

Závěr

OIP prováděly v roce 2016 prověrky právních subjektů, které podaly žádost o ověření shody zavedeného systému řízení BOZP s požadavky programu „Bezpečný podnik“, a také průběžné prověrky právních subjektů již vlastnícih osvědčení, v souladu s vnitřními akty řízení.

Inspektoři OIP také poskytovali právním subjektům, které projevíly zájem o účast na programu „Bezpečný podnik“, poradenství vyplývající ze zákona o inspekci práce. Právní subjekty, které již vlastní osvědčení „Bezpečný podnik“, ve většině případů vyžadují systémový přístup k řešení problematiky BOZP i od svých dodavatelů a dalších spolupracujících subjektů. Velice kladně bývá inspektory hodnocen i přístup a organizační zajištění zaměstnanci právního subjektu v průběhu prověrky. Neméně důležitý je i fakt, že program je plně podporován vedením právních subjektů a je chápán jako nástroj pro zlepšení pracovních podmínek nejen jimi, ale i řadovými zaměstnanci.

Na základě splnění stanovených podmínek bylo v roce 2016 předáno osvědčení „Bezpečný podnik“ celkem 27 právním subjektům.

Platné osvědčení ke dni vydání této zprávy vlastní celkem 81 právních subjektů.

Program „Bezpečný podnik“ bude pokračovat jako průběžný úkol na základě podaných žádostí na OIP i v roce 2017.

Seznam použitých zkratk

SÚIP	Státní úřad inspekce práce
OIP	Oblastní inspektorát práce
ÚP ČR	Úřad práce České republiky
OOPP	osobní ochranné pracovní prostředky
PVP	pracovní vztahy a podmínky
BOZP	bezpečnost a ochrana zdraví při práci
ČSSZ	Česká správa sociálního zabezpečení
IS	informační systém
NLZ	nelegální zaměstnávání
OSVČ	osoba samostatně výdělečně činná
HÚ	hlavní úkol
MPBP	místní provozní bezpečnostní předpis
VTZ – ZZ	vyhrazená technická zařízení – zdvihací zařízení
SBP	system bezpečné práce
ES	Evropské společenství
VTZ	vyhrazená technická zařízení
MPŘ	místní provozní řád
ČÚBP	Český úřad bezpečnosti práce
ČSN	česká technická norma
EN	evropská norma
NV	nařízení vlády
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj
BPS	bioplynové stanice
TIČR	Technická inspekce České republiky
CNG	stlačený zemní plyn
LPG	zkapalněný ropný plyn
MPBP	místní provozní bezpečnostní předpis
PŘP	přenosné řetězové pily
DOPV	dokumentace o ochraně před výbuchem
ČOV	čistírna odpadních vod
ČIŽP	Česká inspekce životního prostředí
PZH	prevence závažných havárií
ZoZ	zákon o zaměstnanosti
OP LZZ	Operační program Lidské zdroje a zaměstnanost

OZP

osoba se zdravotním postižením

Z. č.

zákon číslo